Ömer Rıza Doğrul _ Hasan Sabbah'ın Cennet Fedaileri

Ömer Rıza DOĞRUL
HASAN SABBAH'IN
CENNET FEDAİLERİ
kaknüs yayınları
kızkulesi yayıncılık, tanıtım, hiz., san. ve tic, ltd., şti. merkez: mimar sinan mah., selamı ali efendi cad., no: 5, Üsküdar, istanbul
tel: (0 216) 492 59 74/75 faks: 334 61 48
www.kaknus.com.tr e-posta: kitap@kaknus.com.tr
dağıtım: çatalçeşme sk., defne han, no: 27/3, cağaloğlu, istanbul
tel: (0 212) 520 49 27 faks: 520 49 28 www.kaknus.com.tr e-posta: satis@kaknus.com.tr
Cennet Fedaileri Hakkında
***Kanlı Gömlek,* islam tarihindeki belki de ilk gizli örgütü ve bu örgütün aslını, kurucularını, gaye ve hedeflerini anlatıyordu. Elinizdeki *Cennet Fedaileri* adlı eser ise aynı mahiyette olarak daha sonra vücut bulan ve bir aralık îslam dünyasının mukadderatına hâkim olacak derecede kuvvet ve kudret kazanan gizli ve yıkıcı örgütlerden bahsediyor, bu örgütleri gözler önünde canlandırmaya çalışıyor.**
Eser, bir giriş ve bir tarihî romandan müteşekkildir, islam tarihindeki gizli ve yıkıcı örgütler üzerine kaleme alınmış olan giriş kısmı, her satırı tarihî kaynaklara dayanan bilgiler içerir. *Cennet Fedaileri* isimli tarihî roman da tarihî vakalara büyük değer vermiş; vakaları, gerçekleştikleri sırada olduğu gibi canlı bir mazi safhası olarak yaşatmaya önem vermiştir. Buna tarih ve sanatın birleşimi demek, roman demekten daha doğru olur. Fakat bu çeşit eserlerin edebiyat bakımından adı, tarihî romandır ve böyle tanınmalarını doğru saymak icap eder.
Eserin tarihî roman kısmını yazarken Batı'nın en değerli üstatlarından istifade ettim ve onları örnek aldım. Onların
ÖMER RIZA DOĞRUL
edebî tekniği dairesinde hareket etmeye özen gösterdim. Fakat eserin tarihî vakalarını, Doğu'nun en kıymetli tarih kaynaklarına dayandırdım ve yalnız doğruyu yazmaya dikkat ettim. Doğruya bir de güzellik katabildimse bunu bir muvaffakiyet sayarım. Fakat bu muvaffakiyet benden çok, örnek al-dığım Batı tekniğine ve Batı edebiyatına aittir. Eserin "doğru "ya dayanan kısmı ise tamamıyla Doğu'ya, Doğu edebiyatına ve islam tarihine aittir. Mevzu yalnız İslam tarihinin değil, dünya tarihinin en ilginç sayfaları arasındadır ve işlenmeye, incelenmeye layıktır.
Bu eser, bu yolda bir denemedir. Bu denemenin muvaffak olduğunu iddia etmiyorum. Fakat Türk okurlarına ilgi ve istifade ile okunabilecek bir eser sunabildimse kendimi bahtiyar sayar, imkân buldukça Türkçeye bu doğrultuda eserler kazandırmayı bir vazife sayarım.

Ömer Rıza Doğrul

İslam Tarihinde Gizli ve Yıkıcı Örgütler

Tarihin eşini nadir gördüğü şahsiyetlerden biri, hiç kimsenin tanımadığı ve ne yaptığını bilmediği bir adamdır. Bu adam, tarihin belki de en yıkıcı adamıdır. Tarih belki de bu kadar kan dökülmesine sebep olan başka bir adam görmemiştir. Fakat bu adamı hemen hemen hiç kimse tanımaz ve hiç kimse ona, rolüne uygun bir paye vermez.

Bu adamın adı Meymun oğludur. Tarihe aşina yüzlerce kimseye sorsanız, içlerinde bu adamın adını hatırlayan bir kimseye ya rast gelirsiniz yahut rast gelmezsiniz. Belki bu adam, tarihin meçhul şahsiyetlerindendir fakat muhakkak ki büyük bir işin failidir. Meçhul kalmasının sebebi ise şöhreti hor görmesi yahut feragati rehber tanıması değildi. Meçhul kalmasının sebebi daha mühimdi. Çünkü bu adam perde arkasında çalışan bir adamdı ve bütün hayatını perde arkasında yaşadığı gibi, tarihin huzuruna da bir perde ardında çıkmaya muvaffak olmuş ve bu yüzden hakkıyla tanınmamış, hiç kimse de onun simasını örten perdeyi yırtmaya teşebbüs etmemiştir.

ÖMER RİZA DOĞRUL

Meymun

Kendisi Güney İran ahalisindendi. Babası bir rivayete göre, o devrin ilim ve irfanını tahsil etmiş bir fakih, yani bir şeriat-âlimiydi. Fakat bu din âliminin ilmi, bir dış görünüşten ibaretti. Onun iç yüzü de dış yüzünden apayrıydı. Çünkü Meymun, hakikatte hiçbir dine saygı göstermeyen, hatta her dini hor gören bir dinsizdi. Yani o zamanın tabiriyle bir zındıktı. Samimi dostlarıyla ve arkadaşlarıyla baş başa kaldığı vakit, işi gücü din ile alay etmekti ve dinî inançları çarpıtmak için uğraşmaktı. Meymun'un evi, kendilerini din kaydından azat etmek isteyenlerin merkezi idi. Bunlar burada bir araya gelerek konuşurlar ve düşüncelerini yaymak için ne yapacaklarını, nasıl davranacaklarını kararlaştırırlardı.

Bu adamların düşman oldukları biricik şey, her ne şekilde olursa olsun, dinî imandı. Bu dinî iman hangi şekil ve nam altında yaşarsa yaşasın, bu adamlar onun düşmanıydılar. Şu var ki bunlar İslam muhiti içinde doğup yetişmiş oldukları için, başlıca hedeflerinin islam dini olması icap ediyordu. Bu yüzden bunlar, her dinden fazla İslam dinine düşmandılar ve İslam itikatlarını, İslam imanını yıkmayı kendilerine bir gaye tanımışlardı. Meymun ile arkadaşları her gece toplanırlar, konuşurlar, düşünürler; dinsizliği yaymak ve islam dinini baltalamak için çareler ararlardı. Fakat muhitleri, İslamiyete ısınmış ve bu dini benimsemiş bir muhitti. İslam dini bu muhit içinde en derin saygı ve sevgi ile karşılanıyor, halk bu dinin esaslarına ve buyruklarına göre hareket etmeyi en büyük ve en şerefli gaye sayıyordu. Muhitin telakkileri bu merkezde olduğu için açıktan açığa dinsizlik propagandasına girişmek, hatta dinsiz görünmek son derece tehlikeli bir hareket olurdu; bu harekete

rehber olanlar, halkın düşmanlığıyla karşılaşır, belki de halkın asabiyeti feveran eder ve bu propagandayı yayanlar korkunç akıbetlere uğrarlardı. Meymun ile arkadaşları bu vaziyeti takdir ettikleri için düşüncelerini yayabilmek için bunları maskelemek ihtiyacını hissettiler, böylece kendilerini tehlikelerden korumak istediler. Bunu temin edecek çareyi bulmak güç değildi. Çünkü İran öteden beri Şiiliğin merkeziydi. Ve Şiilik, birçok gizli teşebbüse perde olarak kullanılmaya elverişliydi. Meymun ile arkadaşları da Şiiliği siper edinerek din düşmanlığı propagandasına girişmeye ve bilhassa islam dinini çürütmeye karar verdiler. Bu yolda yürümek için Şiiliğin ifratına sapmak ve bu ifrat sayesinde dinsizliğe varmak mümkündü. Bunlar da bu hareket tarzını tutmaya karar vererek faaliyete giriştiler ve kendi mezheplerini yaymaya başladılar.

Fakat bu adamların asıl maksadı neydi?

Dinsiz olmak onlara ait bir işti ve buna hiç kimse karışmazdı. Hatta kendilerini kınayan da bulunmayabilirdi. Fakat dinsizliği yaymaktan gözettikleri gaye neydi? Dinsizliği en doğru ve en iyi yol tanıdıkları için mi yaymak ve herkesi dinsizliğe sevk etmek istiyorlardı? Yahut bu adamlar dindarlığı bir nevi sapıklık sayıyor da insanlığa hizmet düşüncesiyle din-

sizliği yaymak için mi uğraşıyorlardı?

Fakat bunun böyle olduğunu kabul için Meymun ile arkadaşlarının birer içtihat erbabı olduklarına inanmak icap eder. Hâlbuki hakikat bu merkezde değildi ve bu adamların dinsizlikleri ilmî bir içtihat mahsulü değildi. Bu dinsizlik, daha fazla dünyevi birtakım ihtiraslar ve menfaatlar peşinde koşmak içindi.

Lakin Meymun'un kendisi bu ihtirasları ve menfaatları gerçekleştiremeyerek bu işi oğluna bıraktı. Kendisi bu menfaatları ve ihtirasları ancak hayal meyal seziyor, sezişlerini arkadaşlarına ve müritlerine anlatıyordu. Meymun'un bütün sözle-

rinden ve bütün hareketlerinden İran milliyetçiliği hisleriyle hareket ettiği, İran Mecusiliğinin bütün değerlerini taşıdığı ve yalnız İslamiyete değil, Hristiyanlığa ve bütün dinî sistemlere isyan etmesini temin etmekle İran'ın eski medeniyetine, eski şan ve şerefine kavuşacağını sandığı göze çarpıyordu. Hatta İran'ın eski Mecusiliğe dönmesi bile, Meymun için istenen bir şeydi. Çünkü ona göre Mecusilik, İran'ın millî dini idi ve İran'ın bu millî dine dönmesinde bir beis yoktu. Çünkü dava^ hariçten gelen dinlerden kurtulmak ve bunları ezmekti. Bunun çaresi ise dinsizliğin yaygınlaştırılmasıydı. Dinsizlik sayesinde İran halkı, günün birinde içinde bir boşluk hissederse Mecusiliğe dönebilir ve ateşe tapabilirdi; yabancı dinlerin baskısından kurtulmuş ve hürriyete kavuşmuş olurdu. Belki bu kurtuluş sayesinde yeniden dünyevi imparatorluğunu kurar ve Doğu'ya hâkim olurdu.

Meymun bütün hayatını bu temeli atmak için vakfetti ve işin gerisini, kendisinden sonra gelecek olanlara bıraktı. Nitekim Meymun'un oğlu bu işi daha iyi anladı, babasının gayesini gerçekleştirmek için daha esaslı bir surette çalıştı, babasının topladığı adamları daha iyi kullandı.
Fakat Meymun'un yalnız temeli atmakla kaldığını söylersek onun hakkını yemiş oluruz. Çünkü bu adam, dinsizlik propagandasını yaymak için birtakım yollar ve çareler buldu ve adamlarına bu yollardan ayrılmamalarını tembihledi. Meymun'un bulduğu ve kararlaştırdığı sisteme göre adamlarından her biri içinde yaşadığı muhitin mizaç ve telakkisine uygun bir vaziyet alacaktı. Mesela bu adamların biri, düşünce bakımından serbest bir muhit içinde yaşıyorsa serbest olmakla kalmayacak, muhitinden daha serbest görünecek ve daha hür kafalı olduğunu belirtecek, bu sayede serbest düşünceli kimseleri etrafında toplayacaktı. Serbest kafalı ve hür düşünceli bir muhit içinde daha

ileri ve daha serbest görünmek nisbeten kolaydı. Fakat mutaassıp muhitler içinde ne yapılacaktı? Meymun bunun da çaresini buldu. Kendi adamlarından biri böyle bir muhit içinde bulunduğu takdirde evvela bu muhitin itimadını kazanacak, bunun için bu muhitin hoşuna giden her şeyi yapacaktı. Herkesten fazla namaz kılacak, oruç tutacak, ibadetlerin her türlüsüne sarılarak herkesi hayret içinde bırakacak ve bu sayede herkes onun kendinden daha üstün olduğunu takdir edecekti. Daha sonra bu muhit içinde istidatlı gördüğü kimseleri seçecek, onlara yavaş yavaş sırlarını ifşa edecek ve onları kazanmaya bakacaktı. Meymun'un adamının bu sırada dikkat edeceği nokta, sermaye sahibi olmayan kimseleri almamak, hele sır tutmaya alışık olmayan kimselerle hiç düşüp kalkmamaktı.
Meymun bu sistemi kurduktan ve işe başladıktan sonra her şeyini oğluna miras bırakarak bu dünyadan göçüp gitti. Meymun'un bıraktğı miras, zeki ve becerikli bir kimse için gayet mühim bir mirastı. Meymun'un oğlu ise babasından daha kudretli, daha zeki ve daha planlı idi.
Meymun'un Oğlu
Meymun'un oğlu Abdullah, babasının muhiti içinde yetişmiş, felsefeyi ve maddeperestliği ondan öğrenmişti. Yeryüzündeki bütün dinleri tetkik etmekle beraber, devrinin en mutaassıp dinsizi olarak tanınmıştı. Fakat o da babası gibi dinsizliğini açığa vurmayan bir adamdı. Çünkü o da açıktan açığa dinsizlik propagandası yapmanın kendisine çok pahalıya mal olacağına inanıyor, onun için radikal Şiiliğe yeni bir şekil vererek mezhebine bir hususiyet temin etmeyi düşünüyordu.
Meymun oğlunun bulduğu çare, Şiiliğe dayanan yeni bir tarikat icat etmekti! Bu bahsi uzun uzadıya düşünen Meymun

oğlu en nihayet şuna karar verdi: Hazreti Peygamber Muhammed aleyhisselamın kızı Hazreti Fatıma'nın torunlarından imam İsmail'in oğlu Muhammed Mektûm'un babasından öğrendiği gizli bilgiler ve ruhani sırlar vardı. Kendisi de bütün bunları tahsil ile meşgul olup hepsini öğrenmişti. Böylece Meymun oğlu, imam ismail'in tarikatını tesis etmeye ve herkesi bu tarikata davet etmeye başladı.

Meymun oğlu, turnayı gözünden vurmuştu. Çünkü böyle bir tarikata girecek birçok kişi bulmak mümkündü. Avam da havas da böyle bir tarikata girmek için can atardı, çünkü isim cazipti. Hele Hazreti Fatıma'nın torunu olan bir imam tarafından öğretilen gizli bilgilere ve ruhani sırlara vâkıf olmak ve bunların temin edeceği huzur ve inşiraha erişmek, muhakkak ki büyük bir rağbet kazanmaya kâfiydi. Meymun oğlu, müritlerine bütün bu gizli bilgileri ve ruhani sırları öğreteceğini ilan edecek, böylece herkesi avlamaya çalışacaktı.

Meymun oğlu buna karar verdikten sonra kararını tatbik etti ve yeni tarikatı tesis etti. Babası ona birçok propagandacı arkadaş bırakmıştı. Bunlar da bütün kuvvetleriyle işe sarıldılar ve ondan hiçbir yardımı esirgemediler. Propagandacılar yahut o zamanın ifadesine göre dâiler, her yerde Meymun'un oğlundan bahsediyor; kâh onun ilminin derinliğinden, kâh zekâsının yüksekliğinden, kâh kerametlerinden ve harikulade ahvalinden, kâh tarikatındaki ulviyetten ve simasındaki teşhir edici güzellikten dem vuruyor; Meymun'un şöhretini yaydıkça yayıyor, herkesi ona bağlamak için var güçleriyle çalışıyorlardı.

Çok geçmeden, adı sanı tanınmayan bu adam, her tarafta tanındı ve devrin en önemli şahsiyeti oldu. Bu büyük şöhretin, bu geniş propagandanın verdiği netice şuydu: Meymun oğlu Abdullah, Şiilik âleminin piri sayıldı, bu âlemin manevi ve ru-

hani idaresi onun eline geçti. Tarikat kuruldu ve Meymun oğlu Abdullah tarikatın ilk şeyhi oldu. Meymun oğlu Abdullah ile taraftarları ve propagandacıları, imam ismail'e mensubiyet iddiasında olduklarından bunlara Ismailîler denildiği gibi, Kur'an'ın zahiriyle yahut dış yüzüyle değil de bâtınıyla, yani iç yüzüyle amel ettikleri için Bâtıniler de deniliyordu.

Meymun oğlu kararını vererek tarikatını tesis ettikten sonra, bütün adamları harekete geçti, yeni bir teşkilat kurdu; her yerde şubeler, zaviyeler, tekkeler açmaya başladılar ve münasip gördükleri adamları toplayarak enikonu kuvvetlendiler.

Acaba Meymun oğlunun bu örgütü kurmaktan maksadı neydi? Yeni bir tarikat kurmakla elde edebileceği kazanç neden ibaret olabilirdi? Maksat, tarikata girenleri istismar etmek ve ellerinde ne varsa onu mu almaktı?

Yoksa daha esaslı, daha geniş bir maksat peşinde mi koşuluyordu? Batılı âlimlerden biri bu suallere şu cevabı veriyor: "îbni Meymun'un hedefi, galiplerle mağlupları bir cemiyet içinde toplamaktı."
O devirde galipler Araplar, mağluplar ise Acemlerdi. Bunların ikisi de onun tarikatı içinde birleşeceklerinden, galiplerle mağluplar karışacaklar ve birbirleri içinde eriyeceklerdi. Galiplerin en kuvvetli dayanağı dindi. Hâlbuki din, Meymun oğlunun düşüncesine göre, sadece halkı ve avam kitlelerini idare için lazım olan bir vasıtadan ibaretti. Ibni Meymun'un tarikatı içinde toplanacak olanlar, dini bu şekilde değerlendiren düşünürlerle radikallerdi. Bunlar kuvvetlendikten ve örgütlerini her tarafa yaydıktan sonra mevcut kuvvetleri ve sultaları yıkacaklar, kendileri bir devlet vücuda getireceklerdi. Bu devletin başına da ya bizzat Meymun'un oğlu Abdullah'ı yahut onun evlatlarından birini getireceklerdi. Meymun oğlu-

nun hedefi bundan ibaretti. Kendisi bu hedefe doğru son derece maharetle yürüdü ve insan psikolojisini iyi bilen bu adam muvaffak oldu.
İbni Meymun'un hedefine ulaşmak için keşfettiği yollar hakikaten dâhiyane idi.
"ibni Meymun, itimat edeceği kimseleri samimi Şiiler arasında aramıyordu. Samimi Şiiler bir kanaat ve iman sahibiydiler. Onun için İbni Meymun, adamlarını daha çok putperestler, düalistler (ikilik esasına inananlar), Yunan felsefesini okuyup rehber kabul edenler arasında arıyordu. Meymun oğlu bilhassa Yunan felsefecilerine güvenip onlara içini açtı, en gizli itikatlarını onlara telkin etti. Bu itikatların özü şuydu: Dinî ve ahlaki sistemlerin hepsi de boş şeylerdir. Bunlara inanmak beyhudedir. Fakat beşeriyet, içine düştüğü bu sapıklığı kolay kolay anlayamaz çünkü bu kabiliyete sahip değildir. Buna rağmen gayeye varmak için, ibni Meymun'un düşüncesine göre, bu eşek sürüsünü kullanmak lazımdı. Onun için bu eşek sürüsünden kendi tarikatına girmek isteyenleri almalı fakat daima dikkat etmeliydi. Şayet bunlar içinde müminler varsa bunları tarikin birinci derecesinden daha yukarı yükseltmemeliydi. Çünkü tarikin yedi derecesi vardı. Sonra tariki idare edenler çok ihtiyatlı davranmalıydılar. Bunlar, kendi hislerine daima hâkim olmalıydılar. Konuştukları adamların ne kıratta ve ne kabiliyette olduklarını iyice ölçerek, iyice tayin ederek ilişkiye, onların hoşlarına gidecek sözlerle başlamalı, onlara kabiliyetlerine göre bahisler açarak yahut birtakım marifetler göstererek, icap ederse onları keramet ve velayet sahibi olduklarına inandırmalı yahut manalı sözler sarf ederek, hatta nükteler yaparak onların dimağ ve kalbini gıcıklamalı; müminler karşısında son derece mümin görünmeli, sofular karşısında cezbeler geçirmeli, kâinatın rumuz ve esrarı ile meşgulmüş gibi görünmeliydiler." ;-;■■■ .

"Meymun oğlunun adamları bu şekilde hareket ettiler ve neticede müthiş muvaffakiyetler kazandılar. Bu sayede muhtelif mesleklere mensup birçok kişi, ne olduğunu bilmedikleri, hangi hedef peşinde koştuğunu anlamadıkları bir örgüt için çalıştılar, her şeyi yaptılar, her fedakârlığı gösterdiler, icabında zerre kadar düşünmeden ve tereddüt etmeden kanlarını döktüler. Bunların içinde asıl gayeyi bilen ve asıl maksadı anlayan kimseler birkaç kişiden ibaretti."[1]

Bu sözlerden anlaşıldığı üzere, Meymun oğlunun asıl hedefi çok açıktı. İslamiyet esaslarına saygı gösteren devleti yıkarak ve bu devlette hâkim olan unsurları yok ederek bizzat kendisine ve kendi dirayetine, bilhassa örgütüne ve emellerine dayanacak bir devlet kurmak ve bu devleti kendi taraftarlarına emanet etmekti.

Böyle bir tarikatı kurmak için her şeyden önce itimada layık şahıslardan mürekkep bir nüve lazımdı. Fakat Meymun oğlu bu yolda güçlük çekmedi. Çünkü babasının bıraktığı adamlar emrine amadeydi. O da bunlara güvenerek tarikatı kurdu ve mensuplarının derecelerini tayin etti.

Fakat Meymun oğlunun asıl muvaffakiyeti, sarf ettiği mesainin hedefini tayin etmekte ve kendisiyle adamlarını, yeryüzünde devlet sahibi olmak üzere çalışmaya yönlendirmesindeydi.

Bu gaye için çalışacak tarikat ve cemiyet, tabiî ki gizli olacaktı. Bu tarikat ve cemiyet bilhassa çok sağlam bir denetlemeye tâbi tutulacaktı. Bunun için tarikat, derecelere ayrılmış ve her dereceye göre amirler tayin olunmuş, bu sayede Meymun'un bıraktığı adamlardan gizli ve yıkıcı bir cemiyet kurulmuştu. Gerçi bu cemiyetin açık bir cephesi vardı ve buraya herkes intisap edebilirdi. Fakat asıl tarikat, bu herkesin tanıdı-

* Yazar tarafından Rienhart Dozy'nin yazılarından alıntılanmıştır (y.n.)

ğı, herkesin girip çıktığı teşekkül veya merkez değildi. Bu ancak tarikatın dış yüzü idi ve bu dış yüzde kalanlar hiçbir şey bilmiyor, hiçbir gaye peşinde koşmuyor fakat körü körüne birtakım gayelere alet oluyorlardı.

Meymun'un oğlu gizli tarikatı tesis ettikten sonra tarikatın hâkimiyetini temin için onu derecelere ayırdı ve bu derecelerin yedi olmasına karar verdi, ihtimal ki kendisi bu yedi dereceli tarikatı, Zerdüşt mezhebinden kopya etti. Zerdüşt mezhebinde gizli bir anane vardı; Zerdüşt mabetlerinde yedi dereceli bir ayin icra olunur ve buraya kabul olunacak kimseler büyük imtihanlardan geçerek bu derecelerin birincisine alınırlardı. En eski kaynaklara göre Zerdüşt mezhebinin bu gizli mabetlerine kabul edilecek olanlar evvela bir mağaraya sokulurlar; orada arslan, kaplan, sırtlan ve bunlara benzer vahşi hayvanlar şekline giren saliklerin taarruzlarına uğrarlar ve bin bir güçlüğü aşarak mağaradan çıkarlardı. Ancak bu defa

kapkaranlık ikinci bir mağaraya girerler, orada gök gürültülerine benzeyen korkunç seslerle karşılanırlardı. Daha sonra başka bir mağaraya daha girerler ve bu suretle yedi mağarayı aştıktan ve korkudan bitap bir hâle geldikten sonra Pîr-i Mugan'ın huzuruna alınarak ondan mezhebin ilk esaslarını öğrenirlerdi.

Tarikatın Esasları

Eski iran'ın din tarihine vâkıf olan Meymun oğlu, Zerdüşt mezhebinin bu gizli teşkilatını örnek alarak ve lazım gördüğü değişiklikleri yaparak kendi tarikatının yedi derecesini şu şekilde tayin etti:

Birinci derece: Müminler derecesi. Tarikata giren, tarikatın tamamına bağlı olduğuna söz veren ve ant içen her kimseye mümin denilirdi. Fakat bu derece, derecelerin en değersiziydi.

Bu, ancak tarikata alınmak ve tarikatın pirinin el vermesinden ibaretti. Müminler, ne olduğunu bilmedikleri, ne yapmak istediğini anlamadıkları tarikata körü körüne bağlanırlar ve aldıkları emirleri yapmaya çalışırlardı. Bu birinci dereceyi aşabilenler, tarikat hesabına vazife alanlar sırasına geçebilirlerdi.

ikinci derece: Bunlara mükellefler denilirdi. Ve müminler arasından yükselen ve vazife üstlenenler bu ismi alırlardı. Bunların ilk vazifesi zahirîler, yani tarikat dışında kalan kimseler arasına sokularak onları tarikata çekmek, yanlarına çekebilecekleri adamları bir müddet hazırladıktan sonra kendi amirleriyle görüştürmekti. Bu işle uğraşanlar muvaffak olurlarsa daha yüksek dereceye yükseltilmeleri düşünülürdü.

Üçüncü derece: izinli dâîler, yani salahiyetli propagandacılardı. Bunların haiz oldukları salahiyetlerden biri; tarike girenlere ilim ve marifet kapısını açmak, onlara azar azar tarikatın sırlarını anlatmaktı. Müminlerin derecesini yükseltmek bunlara aitti. Bu dereceye yükselebilenler hariçten tarikata girmek üzere müracaat edenleri kabul ederler, onlardan imam namına biat alırlar ve onları mezun dâî diye tanıtırlardı.

Dördüncü derece: Dâî-i ekber, yani büyük dâî derecesiydi. Bunlar izinli dâîler derecesine kadar yükselenlerin amirleriydi, izinli dâîler, mükellefler ve müminler bunların emri dairesinde harekete mecburdular. Dâî-i ekbere, bir de "kapı" manasına gelen "bab" denilirdi. Çünkü bu dereceye varmış olanlar, asıl kapıdan içeri girme hakkını kazanmış olurlardı ve bu derece daha yüksek derecelerin kapısıydı.

Beşinci derece: Dâî-i ekber derecesinden sonra gelen derece ilim ve marifeti barındıran "hüccet"ten bir yudum ilim emmeye muvaffak olanlar derecesiydi. Çocuklar nasıl annelerinin memelerinden süt emerlerse dâî-i ekberler de bu hüccet makamına eren kimselerden öylece ilim ve marifeti emerlerdi. Onun

için bu dereceye varanlara Zu Massa, yani bir yudum emenler derecesi denilirdi.
Altıncı derece: Hüccet, ilim ve marifeti, kendilerinden sonra gelenlere damla damla verenlere hüccet denilirdi. Hüccet, dinsizliğin umumi neşredeniydi. Kendisi bu vadide, üst derecesinden aldığı marifeti, karşısına çıkanlara telkin eder; onların idrak ve hatasını, zevkini ve kabiliyetini gözetleyerek bilgisini sunardı.
Yedinci derece: îmam. İmam en yüksek gayeydi. İmam doğrudan doğruya Allah'la temas eder ve gaybın ilmi ona vasıtasız ulaşırdı. "Belâg-ı A'zam", yani en yüce tebliğci ve "Namûs-u Ekber", yani en büyük sır bu adamdı. Bu adam ise, Allah'ı da dini de inkârdan başlayarak her şeyi yapabilirdi. Ona mubah olmayan hiçbir şey yoktu. Onun yetkisi çerçevesine girmeyen, onun emriyle harekete geçmeyen, onun arzu ve iradesine boyun eğmeyen bir kuvvet bulunamazdı. Onun her istediği mutlaka olurdu. Can, mal, ırz ve mukadderat onun emrine bağlıydı.
Meymun'un oğlu tarafından kurulan tarikatın esasları ve dereceleri bunlardı. O da bunları tasarladıktan ve kaleme aldıktan sonra babasının bırakmış olduğu adamlara güvenerek işe başladı ve her tarafa propagandacılarını gönderdi.
Bu adamlar, bu maksada göre yetişmiş, ne yapacaklarını bilen kimselerdi. Her şeyden evvel, temas ettikleri adamın zevkini, meşrebini anlıyor, ona göre hareket ediyorlardı. Karşılarındaki adamı elde etmek mümkün değilse onunla vakit kaybetmeyerek işe yarayacak bir adam arıyorlar ve onunla meşgul oluyorlardı.
Bunun için bir dâînin (bir propagandacının) her şeyden önce insanların iç yüzlerini sezebilecek derecede ferasetli olması şarttı. Dâî, bir insanın dış görünüşüne rağmen onun hakiki zevklerini ve eğilimlerini keşfettikten sonra kendi arzusu

dairesinde onu yola getirmek için sarf edeceği zamana acımazdı. Mesela, evvela temas kurulması istenen adamın ruhunda onun bile farkında olmadığı bir izi, bir meyli keşfetmek kâfiydi. Bu keşiften sonra işin gerisi kolaydı. Şayet dâîlerden birinin bulduğu adam ibadete meyyal ise, dâî evvela ona inancına göre yaklaşır ve ibadete devam etmesini tavsiye ederdi. "Birader! Sen ne iyi, ne temiz, bir adamsın! Tuttuğun yol, kutsi bir yoldur. İnsanın ruhuna sefa veren, insanın ruhunu inşirah ile doldurarak kafasını aydınlatan bu mübarek ve mukaddes yoldan sakın ayrılma! Yol bu yoldur. Dünyada da ahirette de bu yolu tutarak mesut olursun. Benim de tuttuğum yol aynı yoldur. Ve bu yoldan şaşmamak en büyük gayemdir. Ben de ibadetim uğrunda dünya işlerinin birini de kale almam. Çünkü dünya, ahirete nazaran bir para etmez. Cenabı Hak cümlemizi bu yoldan

ayırmasın" tarzında sözler söylerdi.
Fakat aradan bir müddet geçtikten sonra dâînin ağzı değişir ve bambaşka telkinlerde bulunurdu: "A birader, bunca zamandır ibadet ediyorum da bir kere bile bir duamın kabul olunduğunu görmedim. Hikmetine kurban olayım ama bunca niyazlarım boşa gitti. Demek ki boşuna uğraşıyoruz. Zaten Mevla'nın duamıza, niyazımıza ihtiyacı yok ki. Fakat biz onun bizi dinleyeceğini sanarak vaktimizi dua ve ibadetle geçiriyoruz. Hata mı ediyoruz yoksa isabet mi ediyoruz, orasını yine Mevla bilir."
Bu tarzda başlayan telkinler yavaş yavaş ilerler, ibadetin lüzumsuzluğunu anlatarak bu lüzumsuzluğu münakaşaya varırdı. Günün birinde de dâî gelir ve şu sözleri söylerdi: "Benim anladığım bir şey varsa o da Allah'ın bizim ibadetlerimize muhtaç olmadığıdır. İnsana yaraşan, kalbini temiz tutmak ve gerisine aldırış etmemektir. Bence mesele bundan ibarettir."
Böylece dâî avlamak istediği adamı ibadetten alıkoymaya çalışırdı. Muvaffak olup bu işi de başarırsa konuşma daha baş-

ka vadilere girer, dallandıkça budaklanır ve en nihayet dâî, Allah'ı inkâr etmeyi telkin etmekte karar kılardı.
Esasen dâî, ilk merhalede muvaffak olarak muhatabını ibadetten vazgeçirirdi. Bunu yaptıktan sonra dâî, "Kardeşim, hele şükür, şu ibadet zahmetinden kendimizi kurtardık. Artık gözümüzü biraz daha açalım da şu ahiret tasasından da kendimizi kurtaralım. Dünyadaki zevkler, muhabbetler ve eğlenceler bizim neyimize yetmiyor ki cennet ve cehennem rüyalarıyla kendimizi avutup duruyoruz. Bırak efendim o masalları da şu dünyada karşılaştığımız hakikatlerle hoş bir vakit geçirelim ve elimize düşen fırsatı kaçırmayarak keyfimize bakalım" derdi.
Şayet tarikata alınması istenen adam Acemse başka bir üslupla hitap edilirdi. Ona, Arapların tahakküm ve zulmünden, kibir ve ikiyüzlülüğünden bahsedilirdi. Eski İran saltanatının, eski İran medeniyetinin yeniden doğması için iş birliği yapmak ve Arap hâkimiyetini yıkmak lazım geldiği anlatılır ve böylece o kimsenin millî hisleri galeyana getirilirdi.
Fakat ele geçirilmesi istenilen Arapsa onun kabile milliyetçiliği uyandırılır; bağlı olduğu kabilenin Araplar arasında en yüce ve en şerefli kabile olduğu, başa geçmesi ve bütün mukadderatı ele geçirmesi icap eden kabile olduğu hâlde başkalarının zulüm ve tecavüzüne uğradığı, hâlbuki bu kabilenin baş-kanlığa, padişahlığa ve halifeliğe bütün kabilelerden daha çok layık olduğu anlatılır ve kişi bu sayede tavlanırdı.
Dâîlerin bir rolü de yeryüzünde ne kadar büyük adam varsa, hepsini kendilerinden ve kendi tarikatlarının mensuplarından göstermekti. Dâîler, ancak en kuvvetli yeminler mukabilinde bazı sırları ifşa ederler, bunlar üzerinde münakaşalara girişirler. Münakaşayı istedikleri neticeye

bağlayamazlarsa aldıkları yeminlere güvenerek sırlarının ifşa olmayacağına emin olurlar ve bu çeşit adamlarla dostluklarını devam ettirerek on-

ları da avlamak için zayıf bir anlarını beklerlerdi. Şayet bu adamlar herhangi bir zaaflarını bunlara ifşa eder ve böylece onların yardımlarına ihtiyaç hissederlerse, dâîler fırsatı kaçırmaz ve onlara, içlerine katılmakla her emellerine nail olacaklarını söylerler yahut onları müşkül bir vaziyetten kurtararak maksatlarına ererlerdi.

Dâîlerin en çok güvendikleri, en çok taraftar kazanmayı umdukları unsur, bilhassa Mecusilerdi. Sonra Arap olmayan unsurlar, sonra Araplar ve Araplar içinde bilhassa Rabiaoğullarıydı. Sebebi, Hazreti Peygamberin Rabiaoğullarından değil, Mudaroğullarından olmasıydı. Rabiaoğulları bu yüzden Mu-daroğullarına haset ediyor ve onları alaşağı etmek için fırsat kolluyorlardı.

Esasen Mecusiler arasında yaşayan, onların iç yüzünü bilen ve ister istemez Mecusiliğe karşı derin köklü hislerle bağlı olan bu dâîler, bütün unsurları kullanmayı biliyor ve propagandalarıyla istedikleri gibi yönlendirmede muvaffak oluyorlardı.

Teşkilat Reisleri

Meymun'un oğlu, iran'da kurduğu tarikatı kökleştirmek ve her tarafa dal budak salmak için çalıştığı sırada, onun hesabına çalışan Osman oğlu Ferec Kâşâni Irak'a gitti. Yani o zaman hüküm süren Abbasioğullarının saltanat merkezine girdi. Zikreveyh namıyla bilinen bu adam, Irak'ta gizlenerek çalıştı ve birkaç sene zarfında istediği kadar adam topladı. Nasıl çalıştığını, işlerini ve hareketlerini nasıl idare ettiğini ve bunları nasıl her gözden ve her kulaktan gizli tuttuğunu anlayamadığımız bu adam, hicretin 278 senesinden itibaren evvela Irak muhitini, daha sonra diğer muhitleri altüst etmeye başladı.

Onun Irak'taki başlıca taraftarlarından biri, Nehruvan mevkiinde ikamet eden Zahid adında bir adamdı. Bu adam dünyayı terk etmişti; ahiretten başka bir şey düşünmeyen veya başka bir şey için çalışmayan bir adamdı. Gece gündüz namaz kılıyor, oruç tutuyordu. Yeri yurdu bulunmadığı için açıkta idi. Gündüzün güneş altında yatıyor, geceleyin yeryüzünü yatak, gökyüzünü yorgan ediniyordu. Fakat gelip geçenlerin nazarını çekmekteydi ve hepsi, onun son derece uğurlu ve tertemiz bir adam olduğunu sanmaktaydılar. Bu yüzden yolları buraya düşenler, onun ellerini öpüyor, hayır dualarını almayı cana minnet biliyorlardı. Bu adam kendisiyle konuşanların hepsine, namazdan niyazdan bahsetmekle kalmayarak beş vakit namaz kılmanın kâfi olmadığını, her gün elli vakit namaz kılmak

lazım geldiğini söylüyor ve böylece bütün ömrünü ibadete vakfetmiş olduğunu belirtmek istiyordu.
Bütün muhitin en belli başlı meşgalesi bu adamdı. Herkes ondan bahsediyor, herkes onun nur gibi yüzünden, onun her duasının kabul olunduğundan, onun gece gündüz ibadetle meşgul olduğundan dem vuruyordu. Bu yüzden onu görmeye gidenler, onun bereketinden ve duasından istifade etmeyi umanlar çoğaldı. Halk, her gün onun başında toplanıyor, onu dinliyor, onun her sözünden bir keramet ve bereket seziyordu.
Zahid, kendi mezhep ve tarikatına göre ilk adımı muvaffakiyetle atmıştı. Bu yolda atılacak ilk adım, muhitin itimadını kazanmaktı, o da bunu fazlasıyla kazanmıştı. Herkes onu, Tanrı'ya ermiş bir veli sayıyor, onun nasihatini dinliyor, onun duasını almak için uzaklardan gelmeyi göze alıyordu. Bu muvaffakiyeti kazandıktan sonra ikinci adımı atmak işten bile değildi. Çünkü Zahid'in mevkii sağlamdı; kimsenin ondan şüphe etmesine imkân kalmamıştı. Zahid de namazdan, niyazdan bahisle kalmayarak mevzuyu biraz daha genişletti ve nübüvvet

hanedanına mensup bir imam etrafında toplanmak lüzumundan, kendisinin de buna taraftar olduğundan bahsetmeye başladı. Onu bu şekilde harekete sevk eden sebepler aşikârdı: Ortalık fesat içinde yüzüyordu. Hükümet zalimdi ve her yerde kargaşalar kopmaktaydı. Halk rahatsızdı ve hoşnutsuzluk içindeydi; hükümetler ve insanlar yoldan sapıyorlardı. Her yerde doğru yoldan sapmalar göze çarpıyor ve her muhit huzurdan mahrum bulunuyordu. Bütün bu fesadın izalesi lazımdı. Fakat kim çıkacak da bunlarla uğraşacak ve insanları bu şerden kurtaracaktı? Bunu yapabilecek bir kimse varsa o, insanların dört gözle bekledikleri Mehdi idi. Ve yalnız o, dünyayı yeniden adalete kavuşturabilirdi. Zahid'in bahsettiği bu imam, beklenen Mehdi'nin ta kendisiydi.
İş mühim, telkinler yamandı. Halk rahatsızdı ve ortalık huzurdan mahrumdu. Acaba bu adamın dediği doğru muydu? Herkes bunu düşünüyor ve hükümet aleyhinde bir isyan çıkarmadan önce, bastığı tahtanın çürük olup olmadığını anlamak istiyordu.
Fakat Zahid yerli yerindeydi ve eskisinden kat kat fazla kendini namaz ve niyaza vermişti. Gözüne uykuyu haram etmiş, gündüzünü ve gecesini hep Allah'ına vermişti. Onun tam manasıyla veli olduğu üzerinde kimsenin şüphesi yoktu. Onun için, herkes adaklarını ona götürüyor, herkes gönlünü ona bağlıyor, herkes onun duası bereketiyle dileğine kavuşmayı umuyordu. Zahid, ikinci adımı da muvaffakiyetle attı ve muhitini kendine itaat ettirdi. Herkes onun doğruluğuna inanıyor ve söylediği her sözün, ruhundan fışkıran sırlı bir keramet eseri olduğunu sanıyordu.
Zahid de işi bir adım daha ileri götürmek zamanının gelmiş olduğuna

inandı ve buradaki mevkiini istismar ederek teş-

kilat kurma ihtiyacını hissetti, kendisine inanan bir muhit içinde bulunduğu için de esasen bunu kolaylıkla başardı.
Çünkü bütün muhit onun müritleriyle dolu idi. O da bunlardan on iki kişiyi seçti ve bunların birer "Nakip", yani temsilcisi olduğunu söyleyerek bu nakipleri yetiştirmeye koyuldu. Sonra meclisine devam eden ve kendisini görmeye gelenlerden her birinin yılda bir altın getirmesini istedi ve Zahid'in başına altınlar yağmaya başladı. Herkes hissesine düşen altını denkleştirmek için derin bir istekle hareket ediyor ve komşularıyla yarış edercesine meclisine koşuyordu. Fakat Zahid bu altınlarla ne yapacaktı? Bunu sormak kimsenin aklından geçmiyordu. Hem ne diye geçsin? Hangisinin Zahid'e itimadı yoktu? Hangisi onun güzel niyetinden şüphe edebilirdi? Zahid şüpheye de yer bırakmadı ve akıllardan geçmesi muhtemel olan sorulara peşinen cevap verdi. Bu altınlar Mehdi olan imam içindi. Mehdi neredeyse zuhur edecekti ve zuhur ettiği zaman tebaasını harekete geçirmek için paraya muhtaçtı. Bu para ise onun için, onun faaliyetini temin için, onun dünyayı adalet ve huzura kavuşturması için toplanıyor ve hazırlanıyordu.
Zahid bu adımda da muvaffak oldu. Çünkü itimadı inanç derecesine yükseltmiş ve bu defa herkesin inancını istismara başlamıştı. Hele bütün bunları, kurulu ve kuvvetli bir hükümetin gözü önünde hiçbir şüphe uyandırmadan yapmaya muvaffak olmak apayrı bir başarıydı.
Zahid'in burada en çok itimat ettiği adam, gözlerinin içi kırmızı olduğundan "Kırmıtî" diye tanınan biriydi. Bu adam onun yakın dostuydu ve onun namına her şeyi yapmaya salahiyetliydi. Kırmıt, onun namına her yere gidiyor, altınları topluyor, onun telkinlerini neşrediyor, onun kerametlerinden bahsederek halkın kulağını dolduruyordu.

Fakat Zahid'in işi hep aynı mahremiyet içinde yürümedi. Gerçi Zahid, işini bir hayli ilerletmiş, muhiti iyiden iyiye eline almıştı fakat günün birinde bu çevrede arazi sahibi olan büyük bir adamın yolu bu tarafa düştü ve köylülerin işi gücü bırakarak kendilerini ibadet ve riyazete verdiklerine dikkat edip bunun sebebini merak ederek işi inceledi. Köylüler mırın kırın ederek işin iç yüzünü saklamak istediler fakat Heysem adındaki bu emir, vaziyeti anlamak için ısrar etti, verilen ifadeleri derinleştirdi, en nihayet Zahid adındaki adamın bu hâle sebep olduğunu anladı ve üstelik işin aslını hükümete bildirdi. Hükümet, bu işten haber alır almaz vaziyete el koydu, Zahid'i tevkif ederek tahkikatı derinleştirmek istedi.
Hükümet ile hâkimler bu adam üzerinde durarak onun ne yaptığını ve ne söylediğini araştırdılar; Zahid'in, Mehdilik iddiasıyla ortaya çıkacak bir

imam namına para topladığını ve propagandalar yaptığını tespit ettiler ve bu adamın ölümle cezalandırılmasına karar verdiler. Mesele halledilmek üzereydi. Fakat hâkim, beklenen Mehdi namına harekete geçen bu adamı elden kaçırmamak yahut onun birtakım dostları tarafından kaçırılmasına ve kurtarılmasına imkân vermemek istiyordu. Onun için Zahid'i, kendi evinde hapsetmek ve sabahleyin cellada teslim etmek istedi. Buna karar veren hâkim, Zahid'i alıp evine götürdü ve bir odaya kapadı. Aynı gece hâkimin evinde bir toplantı yapıldı ve bir ziyafet verildi. Ziyafette fazla içki içildi, nihayet hâkim yatak odasına çekildi ve Zahid'in mahpus olduğu odanın anahtarını yastığının altına koyarak uyudu.

Fakat Zahid de bunca yılı boş geçirmemiş bulunuyordu. Taraftarları çoktu ve hâkimin evi içinde de onun veliliğine ve zabitliğine inananlar vardı. Hâkimin sızarak uyuması üzerine, cariyeler Zahid'i kaçırmak ve ölümden kurtarmak istediler ve bunun için, bütün dünya ile alakasını kesmiş gibi uyu-

yan hâkimin odasına girerek anahtarı almayı ve Zahid'i kurtarmayı tasarladılar.

Gece yarısından sonra herkes uyumuştu. Hâkimin en çok sevdiği cariyelerden biri odasına girdi. Yastığının altından anahtarı aldı, Zahid'in mahpus olduğu odayı açtı ve onu salıverdi. Zahid hemen diğer cariyelerin de yardımıyla konaktan çıkarak selamete erdi. Onu salıveren cariye ise odayı tekrar kilitledi ve anahtarı yine hâkimin yastığının altına koydu.

Ertesi gün hükümet konağında erkenden hazırlıklar yapıldı. Ahali erkenden toplandığı için cellat ile askerler hâkimin konağına gelip mahkûmu alıp götürmek istediler. Hâkim uyandı ve anahtarı alarak muhafızlarıyla birlikte Zahid'in hapis olduğu odaya giderek kapıyı açtı fakat Zahid'in sırra kadem bastığını gördü.

Hâkim, Zahid'in kaçmış olduğuna inanarak takibat yenilemek istediyse de hadise duyuldu, Zahid'in kilitli bir odadan uçup gittiği söylendi, bu da halkın Zahid'e karşı inancını kat kat kuvvetlendirdi. Yaşanan hadise, harikulade bir keramet sayıldı ve halkı Zahid'in insanüstü kuvvetlerine inandırdı.

Zahid, tam yakayı ele verdiği sırada vaziyetinin büsbütün düzeldiğini ve işinin kolaylaşmış olduğunu gördü. Çünkü ortalığa yayılan bir söylentiye göre Zahid kanatlanarak uçmuş ve ölümden kurtulmuştu.

Zahid birkaç gün saklandıktan sonra Kûfe'nin bir başka muhitinde görünerek Kırmıt adlı adamıyla görüştü, ona ve arkadaşlarına Kırmıt'ı vekil bıraktığını söyledi, onun sözüne ve irşadına göre hareket edilmesini tavsiye etti, sonra birdenbire kayboldu ve bir daha ortalıkta görünmedi. Çünkü göründüğü takdirde iki kayba birden uğrardı. Birincisi, kendisini araştıran hükümetin eline düşmek ve bir daha kurtulamamak, ikincisi ise harikulade kudretlerine dair halk arasın-

da yayılan şöhreti kaybetmek ve böylece haleflerinin vaziyetini güçleştirmek.
Zahid bunları iyi hesapladığı için Kırmıt'ı ve birkaç arkadaşını görüp bunlara talimat verdikten sonra ortadan kayboldu ve bir daha bu çevrede görülmedi.[2]
Kırmıtîler
Kırmıt'ın selefi olan Zahid acaba Zikreveyh'in kendisi miydi yoksa adamlarından biri miydi? Bu cihet belli değildir. Fakat Meymun oğlunun bu adamı hakikaten muvaffak olmuş, yaman bir teşekkülün temellerini atmış ve Kırmıt'ın çok müsait şartlar içinde çalışmasını temin etmişti. Kırmıt asıl maksada hizmet etmek için, selefinin hazırladığı cemaati derecelere ayırdı, her derece sahiplerine işler ve vazifeler verdi ve bunlara birbirinden ayrı telkinlerde bulundu. Onun adamları derece bakımından yükseldikçe zühd ve takvayı bırakarak yavaş yavaş dini ihmal ediyor ve en yüksek derecelere vardıkları zaman kendilerine her şeyin mubah olduğu bildiriliyordu. Bunlar, bu sayede her istediklerini yapıyor ve kendilerini ahlaki ve içtimai her kayıttan üstün sayıyorlardı. Cemiyetin nesi varsa bunlara aitti. Hatta Şarklı bir ilim adamının anlattığına göre, "Kırmıt tasarruf hakkını kaldırdı, sonra yapmak istediği komünizme en çirkin şekli vererek kadınları da orta malı saydı ve bunları da umumileştirdi."
Aynı Şarklı araştırmacı diyor ki:
"Kırmıt'ın tasarruf hakkını kaldırmasını bütün dâîler de kabul etti. Kırmıt bir gece kadınları topladı ve her erkeğin istediği kadınla yatmasını söyledi. Ona göre samimiyetin en yüksek derecesi, kardeşliğin en ileri şekli buydu. Bu yüzden
Bütün bu vakalar İbn'ül Esir ile İbn-i Haldun'un tarihlerinden alınmıştır.

bu adamlar, kendilerini ziyaret eden arkadaşlarını hoşnut etmek için karılarını da takdim ederler, misafirlerin karılarıyla yatmalarını misafirperverliğin icaplarından sayarlardı. Tabiîdir ki, bu vaziyete düşen adamlarda ar ve ahlak hissinden eser kalmaz. Nitekim bunlar da namaz, niyaz ve her çeşit ibadeti terk ettikten sonra kendilerini çapulculuğa ve eşkıyalığa vermişler, hiçbir cinayeti işlemekten çekinmemişler ve tarihte kanlı bir iz bırakmışlardır."[3]
Tarihçi İbn'ül Esir de, Kırmıtîliğin Bahreyn havalisinde yayılmasından bahsederken Syvestre De Sacy'yi teyit edecek hadiseleri kaydetmiştir. Hicretin 281. yılında Bahreyn'de bir adam zuhur ederek beklenen Mehdi'nin adamı olduğunu söyledi, Mehdi'nin yakında zuhur edeceğini bildirdi, daha sonra bir müddet ortadan kaybolduktan sonra geri döndüğünde halktan mallarının beşte birini istedi ve bunun Mehdi'ye ait

olduğunu anlattı. Ahalinin bir kısmı, Mehdi tarafından geldiğini söyleyen bu adama itaat etti ve Yahya adındaki bu adama bir sürü mallar verdi. Yahya, bu malları bu havalide Cennabi namında olan bir adama bırakarak gitti fakat Cennabi'nin evine gittiği zaman bu adam, karısını Yahya'ya sundu ve karısının ona karşı herhangi bir muhalefette bulunmamasını istedi. Kırmıtîlerin bu hâli, Mezdekîlik tesiri altında kaldıklarını apaçık gösteriyor.

îslamiyetin zuhurundan önce ve miladi 437 yılında İran'da zuhur eden Mezdek, ikiliğe dayanan bir mezhep kurarak insanların eşit haklarla yaşamaları gerektiğini söyledi; eşitliğin yalnız mal üzerinde değil, kadınlar üzerinde de tatbikini savundu, insanlar arasında kopan düşmanlıkların ve muharebelerin para ve kadın hırsıyla vuku bulduğunu söyleyerek kadın-

Syvestre de Sacy'nin yazılarından alıntılanmıştır (y.n.)

ları orta malı olarak ilan etti ve bütün mallara da aynı muameleyi tatbik etti. Onun en esas itikadı şu idi: "İnsanlar nasıl yalnız su ve ateş gibi şeyleri serbest ve müşterek bir surette kullanıyorlarsa başka her şeyi de aynı şekilde ve müşterek bir surette kullanmaları icap ederdi."[4] Mezdek'in kendisi de, daha sonra arkadaşları da bu şekilde hareket ettiler; zenginlerin mallarını alarak fukaraya verdikleri gibi kadınları da toplayarak aynı şekilde dağıttılar, bu sayede bütün ayak takımını başlarına topladılar. Bunlar rastgele şunun bunun evine girerler, evdeki malları ve kadınları toplar, bunları hakkı olanlara dağıtacaklarını söyleyerek giderlerdi. İran hükümdarı Kubad, bunlara baş eğmek zorunda kaldı fakat bir müddet sonra insanlar evlatlarını tanımaz oldular vekimsenin elinde en kuru ihtiyaçtan fazlasını temin edecek bir habbe kalmamıştı.^

Mezdek'in mezhebi iran'da bir müddet yaşadı, nihayet Kubad bunlara karşı bir katliam tertip etti ve bunların kökünü kıracak derecede şiddet gösterdi. Buna rağmen Mezdekîlik yaşadı ve îslamiyetin zuhurundan sonra dahi Kerman havalisinde izleri kaldı.[6]

Meymun oğlu her şeyden fazla bu mezhebin tesiri altında kaldı ve onun daileri de aynı yolu tuttular.

Kırmıtîler namına bu mezhebi yaymaya çalıştığını yukarıda gösterdiğimiz Yahya, Zikreveyh'in oğlu idi ve bu adam korkunç bir çete kurmuştu. Bu çetenin işi gücü durmadan yağmalamak, kan dökmek ve ortalığa dehşet salmaktı.

Fakat Kırmıtîlerin işi gücü yalnız eşkıyalık değildi. Bir taraftan da mezheplerini yaymaya ehemmiyet veriyor ve bunun için

[4] Şehristani'nin Milel ve Nihal'inden. >; ! ' • ″■′■′•

'

^ İbn-i Cerir-i Taberi tarihinden.

" Ibn-i Havkal ve lstahrî'den .■:'.." i .

geniş propaganda faaliyetlerinde bulunuyorlardı. Bilhassa işin bu safhasını Zikreveyh'in üç oğlu Yahya, Hüseyin ve Ali idare etmekteydi. Zikreveyh'in kendisi ise hiç kimseye görünmüyor, bu işleri perde arkasından idare etmeyi tercih ediyor ve bunu bir maksat gözeterek yapıyordu. Onunla yalnız birkaç kişi temas ediyor ve yalnız onlar, nerede ikamet ettiğini ve ne yaptığını biliyorlardı.

Zikreveyh'in oğulları, İmam İsmail'in torunlarından olduklarını iddia ederek başlarına topladıkları çetelerle bazen Basra'ya, bazen Şam'a, bazen Kûfe'ye doğru sarkıyor ve buralarda ellerine geçenleri öldürdükten sonra, mallarını da alıp dönüyorlardı.

Hicretin 289. yılında Zikreveyh'in oğlu Yahya, Irak'tan ve çölden topladığı haydutlarla Şam şehrine saldırdı, Şam Emiri Tuğuç onlara karşı koydu. Fakat Tuğuç kuvvetleri, bu haydutları ortadan kaldırmaya kâfi gelmedi. Tuğuç, bunlarla birkaç kere savaşıp yenildikten sonra ancak büyük kuvvetler kullanarak onların hakkından gelebileceğini anladı ve ona göre hazırlıklar yapmaya girişti.

Kırmıtiler 290 yılında Şam'a tekrar saldırdılar fakat Bağdat ve Mısır'dan yetişen kuvvetlerin yardımı sayesinde güçleri kırıldı, üstelik başlarındaki Yahya da katledildi.

Fakat bu mağlubiyet, Kırmıtîlerin gözlerini yıldırmaktan çok uzaktı. Zikreveyh'in oğlu Yahya'nın maktul düşmesinden sonra Zikreveyh'in ikinci oğlu Hüseyin, Kırmıtîlerin başına geçti ve yeniden eşkıyalığa girişti. Şam'a karşı vuku bulan yeni saldırı o derece şiddetliydi ki, Şamlılar baştan başa kılıçtan geçmemek için her yıl 300.000 altın vergi vermeyi kabul ettiler ve Kırmıtîler bu mühim ganimeti elde ettikten sonra Humus'a ilerlediler ve şehri zapt ettiler. Humus'un camilerinde hutbeler eşkıya Hüseyin namına okundu; hatta bu adam, "Mehdi" unvanıyla da yüceltildi.

Kırmıtîler, Şam'ı ve Humus'u yağma ettikten sonra Hama'ya gittiler, burasını da zapt ederek Maarra ve Selemye'yi ele geçirdiler ve rast geldikleri insanları kılıçtan geçirmekle yetinmeyerek bütün hayvanları da kestiler.

Bu feci vaziyet karşısında harekete geçmek zorunu hisseden Bağdat hükümeti, Musul'dan Halep yoluyla yardımda bulunmak istedi fakat Kırmıtîlerin Mehdi'si bu kuvveti de bastırıp çil yavrusu gibi dağıttı, Bağdat'ın gönderdiği kuvvetler onun hamleleri karşısında eridi. Nihayet Mısır'dan gelen büyük bir kuvvet, Mehdilik iddiasında bulunan Hüseyin ile başlıca adamlarını yakalayarak Bağdat'a gönderdi, bunların hepsi de orada idam edildiler.

Bu şiddetli hareket Kırmıtîleri sarstı, dağıttı fakat onları imha etmedi.

Çünkü bizzat Zikreveyh sağdı ve onun bir üçüncü oğlu daha vardı. Ali adındaki oğlu, öldürülen kardeşlerinden farksızdı. Fakat Ali, kardeşleri gibi Şam ve Kûfe'ye musallat olmayarak istikametini değiştirdi ve Yemen'e hücum ederek burasını ele geçirdi. Yemen'in imdadına yetişecek, onu bu eşkıya şebekesinin elinden ve zulmünden kurtaracak kimse yoktu.
Ali, Yemen'i istila ederek bu topraklara baştan başa hâkim oluyorken babası Zikreveyh de başka adamlarını kullanarak Şam'a karşı akınlarına devam ediyor ve ortalığı allak bullak ederek huzur ve emniyet namına bir şey bırakmıyordu.
Zikreveyh'in hedefi, Meymun oğlunun özlediği gayeyi gerçekleştirmek ve bir devlet kurmaktı. Oğullarını birer birer bu maksat uğrunda harcadı, döktüğü bütün kanları hep bu maksat uğrunda döktü.
Zikreveyh, 291 yılında bu maksada doğru kesin bir adım atma kararını verdi. Çünkü yirmi yıllık çalışmalarının semeresini almak ve nihai neticeye varmak istiyordu.
31
ÖMER RIZA DOĞRUL
Mezarın İçinden Çıkan Adam
Meymun oğlunun özlediği devleti kurmak için Bağdat saltanatına ezici bir darbe indirmek, temelden sarsıp yıkmak, sonra onun yerini tutmak icap ediyordu. Zikreveyh, bunu yapmak için 291 yılında hazırlandı ve müritlerinden Kasım'ı bu işe memur etti. Kasım, evvela Küfe şehrini zapt edecek, burada Zikreveyh'in Mehdiliğini ilan edecek ve burasını yeni devletin merkezi olarak gösterecekti.
Gerçi yirmi seneden beri bu havalide Zikreveyh çalışıyor, her hareketi o idare ediyor, her hamleyi o tertip ediyordu fakat onun kim olduğunu ve nerede bulunduğunu ancak birkaç kişi biliyordu. Bunlar onun en güvenilir adamları ve en yakın arkadaşlarıydılar. Fakat bu defa Zikreveyh harbe iştirak edecek, askerleriyle birlikte bulunacaktı. Bu yüzden muvaffak olmak kesin bir zaruretti. Ona göre hazırlıklar yapıldı, her yerdeki Kırmıtîlere haber gönderilerek hazır bulunmaları bildirildi ve Kırmıtîlerin, Bağdat'da öldürülen Mehdi'nin, yani Zikreveyh'in oğlu Hüseyin'in intikamını alacağı ilan olundu.
Hazırlıklar tamamlandıktan sonra yapılacak en mühim iş, Zikreveyh'i meydana çıkarmak ve ona kavuşmaktı. Çünkü onun nerede bulunduğunu bilen bir kimse yoktu ve Zikreveyh bu sırrı gizli tutmaya çok büyük ehemmiyet vermişti.
Onun bulunduğu yer, Durirye mevkiine yakın yer altı bir indi. İnin ağzı demir bir kapıyla kapanıyor, üzerine toprak yığılıyor ve izi kayboluyordu. Zikreveyh, yakalanmaktan korktuğu zaman bu ine girerdi. En yakın dostları ve sırdaşları inin kapısını kapayarak üzerine toprak yığar ve giderlerdi. Sonra karılarını göndererek burada çamaşır yıkamalarını, hamur yoğurmalarını söylerler, kadınlar da bu işlerle meşgul olarak

Zikreveyh'in gizlendiği yerin göze çarpmamasına hiz-

met ederlerdi. Fakat hiçbiri de hangi maksada hizmet etmekte olduğunu bilmezdi.
Kırmıtîlerin reisleri tarafından alınan bu tedbirlerden sonra, yerin altında bir yanardağdan daha tehlikeli, yılanlardan daha zehirli bir adam bulunduğu anlaşılmazdı.
Fakat Zikreveyh bu defa ininden çıkacaktı. Çünkü kesin bir zafer kazanacağına ve kurmak istediği devletin temellerini atarak sağlamlaştıracağına inanıyordu. Onun için merasimle ortaya çıkacak ve bütün müritlerine kavuşarak harbe katılacaktı.
Bu karar verilmiş olduğu için Zikreveyh'in en belli başlı adamları, bütün müritleriyle birlikte yeraltındaki inin bulunduğu yere geldiler, demir kapının nerede bulunduğunu biliyormuş gibi davranarak öte beriyi araştırdılar ve nihayet buldular. Kapının üzerindeki taşları, toprakları kaldırdılar ve kapıyı açmak için hazırlandılar.
Kırmıtîlerin, pek azı istisna olmak üzere, hemen hepsi de bu demir kapının açılmasıyla birlikte bir mucize ile karşılaşacaklarına inanıyorlardı. Çünkü beklenen Mehdi buradaydı; yemeden içmeden, hava almadan yaşıyordu. Beklenen kurtarıcı buradan çıkacak ve kendisine tabi olanlar onu karşılayacak, onun kumandası altında hareket edecek, onunla birlikte büyük zaferler kazanacaktı.
Ortalığı kaplayan heyecanı tasavvur etmek mümkündür. Kimi soluk almadan bekliyor, kimi titreyerek bekliyor, kimi heyecana kapılarak naralar atıyor, kimi baygınlık geçiriyor, kimi hüngür hüngür ağlıyordu. Hazırlıklar çok mükemmeldi ve hadise tertip edildiği şekilde cereyan ediyordu. Demir kapı meydana çıktıktan sonra kapının tokmağını arayanlar da titremeye ve korkmaya başladılar. Tokmak da bulunduktan sonra geriye kapıyı açmaktan başka bir şey kalmamıştı.

Müritler, dâîler, halifeler, nakipler bir dakika sonra mezarından çıkacak dipdiri bir ölü ile karşılaşmak üzere bulunduklarını hatırlayarak büyük Mehdi'yi, beklenen kurtarıcıyı selamlamak için hazırlandılar. Ve önder dâînin verdiği bir emir üzerine üç beş adam kapının tokmağına sarılıp kapıyı açtılar.
Fakat içlerinden bir kimse de içeri bakmaya cesaret edemiyor, herkes soluk almadan bekliyordu. Birkaç saniye, bir ömürden daha uzun gibiydi. Fakat bekleme devresi uzamadı. Çünkü bembeyaz bir hayaletin in kapısına doğru geldiği görüldü, bunu görenlerin hepsi daha fazla bakmaya dayanamayarak yere kapandılar ve onun gelmesini, aralarına karışmasını beklediler. Yere kapananların hepsi de mucizenin tesiri altındaydılar ve müthiş

nöbetler geçiriyorlardı.
İnden çıkan beyaz adam ilk emir olarak, bütün tebaasını ayağa kalkmaya davet etti. Hepsi de yerlerinden doğruldu, onun eline ayağına sarıldılar, başlarının üzerinde taşıdılar ve hep birden, "Ya Veliyyullah!" diye bağırdılar.
Zikreveyh, adamlarını güçlükle teskin etti. Herkes beklenen Mehdi'ye kavuşmanın verdiği bahtiyarlık içindeydi ve Mehdi'nin vereceği emirleri bekliyordu. Bu adamın her isteği, muhakkak ki yapılacaktı ve bu adam uğrunda herkes malını, canını, seve seve feda edecekti. Zikreveyh bunu bildiği için, ilk emirlerini vermekte gecikmedi. Harekât hemen başlayacaktı ve Kûfe'nin üzerine yürüyen kuvvetler Mehdi Hüseyin'in, yani kendi oğlunun intikamını alacaktı.
Harekât başladı. Zikreveyh uğradığı her yerde taraftarlarıyla görüşüyor ve her yerde mezardan nasıl çıktığı anlatılarak hayretler uyandırıyordu. Zikreveyh yol üzerindeki tebaasıyla görüştü ve bunların hepsi de onun uğrunda can vermek için ant içtiler.
Şu var ki, herkes bu adamın uğrunda her şeyi yapmak ve her fedakârlığı göze almak için ant içtiği ve yemin ettiği hâl-

deyken onun yüzünü gören ve ne surette bir adam olduğunu anlayan bir kimse yoktu. Çünkü Zikreveyh daima yüzü kapalı dolaşıyor ve müritleri yalnız onun gözlerini görebiliyorlardı. Fakat bu gözlere bakmaya cesaret eden de yok gibiydi.
Zikreveyh'in mezarından dipdiri çıkmış olduğunu yüzlerce kişi anlattığı için, bu haber şimşek süratiyle yayıldı ve bu da Kırmıtîler lehinde büyük bir tesir yaptı. Çok yakın mazinin felaketleri ve mağlubiyetleri unutuldu, bu harikulade hadise zihinleri doldurdu. Bilhassa Kırmıtîlerin manevi kuvvetleri büsbütün dirildi ve her biri kendini bir dev, bir zebani kuvvetinde hissetmeye başladı. Her biri Mehdi'nin bayrağı altında dövüşmeyi en büyük bahtiyarlık sayıyor, onun emri uğrunda ölmeyi cana minnet biliyorlardı.
Zikreveyh'in de kendini hakikaten mezardan çıkmış gibi göstermek istemesinin gayesi, herkesin kendisine canla başla bağlanması, onun emirlerine semavi bir kutsiyet vermesi ve her güçlüğü küçük görerek dövüşmesiydi; Kendisi harikulade bir hile ile buna muvaffak oldu ve koca bir kitleyi istediği yola götürmek, istediği gibi kullanmak imkânını elde etti.
Ya Hüseyin, Ya Hüseyin!
Bağdat hükümetinin vaziyeti anlayıp anlayamadığı pek belli değildi. Fakat Kırmıtîlerin hazırlığı, göze çarpmayacak hududu çoktan aşmıştı. Bu yüzden hükümet de bir şeyler sezinledi ve hazırlıksız bir hâlde yakalanmamak için birtakım tedbirler aldı. Kırmıtîleri gözetlemek ve hareketlerine karşı koymak işi Sortek'in oğlu Vasıf a verildi. Sortek'in oğlu

da düşmanın ne yapmak istediğini anlamaya çalıştı, onun birtakım hazırlıklar yaptığını haber almakla beraber maksadını öğrenemedi. Çok geçmeden Kırmıtîlerin Suvan'a doğru ilerlemekte

olduklarına dair haberler geldi, Sortek'in oğlu da bunları karşılamak üzere hareket etti.

Göze çarpan bir nokta, Kırmıtîlerin hükümet kuvvetleriyle karşılaştıkları zaman "Ya Hüseyin! Ya Hüseyin!" diye bağırmalarıydı.

Peki bu Hüseyin kimdi?

Irak halkının hatırasını hürmetle andıkları bir Hüseyin vardı; Hazreti Peygamberin torunuydu ve Kerbelâ'da şehit olmuştu. Irak halkı onun hatırasına çok bağlıydılar ve ad/anıldıkça ürpermeler geçirmekten halsiz düşerlerdi. Onun için, Hazreti Hüseyin adına vuku bulacak herhangi bir hareket, buradaki halkın umumi teveccühünü kazanmaya adaydı. Fakat Kırmıtîlerin Hüseyin'i, bu Hüseyin değildi. Daha önce söylediğimiz gibi bu Hüseyin, Zikreveyh'in ikinci oğlu olup yakalanan ve idam olunan Hüseyin'di. Fakat Kırmıtîler, hem halkın Hazreti Hüseyin'e olan muhabbetini istismar etmek hem kendi taraftarlarını coşturmak istemişlerdi.

Sortek'in oğlu, Kırmıtîlerin kuvvetleri ve maksatları hakkında malumat almak için sağa sola adamlar gönderdiği gibi, her yerde casuslar bulunduran ve taraftarları bulunan Zikreveyh de hasmı hakkında kâfi derecede malumat aldı ve ona göre tedbir düşündü. Kendisi mutlaka harbi kazanmak zorundaydı. Fakat düşmanla yalnız doğrudan doğruya karşılaştığı takdirde muvaffak olamama ihtimali vardı. Onun için düşmana karşı bir tuzak hazırlamanın lazım olduğuna karar verdi ve düşmanlarını bu tuzağa düşürmekle harbi kazanacağına hükmetti. Böylelikle Zikreveyh, cephe gerisindeki adamlarına haberler göndererek hükümet kuvvetlerine geriden taarruz için hazırlıklar yapmalarını ve muharebenin başlaması üzerine, vaziyeti kollayarak hareket etmelerini emretti. Adamları da ona göre hareket ettiler ve hazırlandılar.

Hadiseler Zikreveyh'in arzusu dairesinde cereyan etti. Fakat Zikreveyh ile Sortek'in askerleri tutuşur tutuşmaz hükümet kuvvetleri üstünlüğünü hissettirdi, Kırmıtîlerin safları evvela sarsıldı, daha sonra erimeye başladı. Hükümet kuvvetlerinin galip gelmesine ramak kalmıştı. Fakat tam bu sırada ortalık toza dumana katıldı ve Kırmıtîlerin arkadan gelen kuvveti harbe iştirak ettiler, Türk kumandanı ile askerleri iki ateş arasında kaldılar. Bu yüzden vaziyet büsbütün değişti, iki ateş arasında kalan hükümet kuvvetleri baştan başa kılıçtan geçmiş hâle geldi. Sortek'in kendisi ile birkaç askeri güç bela kurtulabildiler fakat askerlerinden 1500'ü dövüşe

dövüşe öldüler.
Kırmıtîlerin bu muvaffakiyeti onları yalnız maddeten değil, manen de kuvvetlendirdi. Çünkü Kırmıtîler bu zaferin şerefini, mezarından çıkan Mehdi'nin büyük bir kerameti sayıyor ve onun etrafında canlı bir duvar teşkil ediyorlardı. Harp meydanında ölen hükümet askerlerinin silahları da Kırmıtîlere kaldı, bu da onların silahlarını çoğalttı ve maksada doğru adım atmalarını kolaylaştırdı.
Bu zaferi kazanmak Kırmıtîleri iyiden iyiye şımarttı. Hac yollarını da keserek Hacca giden Müslümanları öldürüyor, yol üzerindeki kuyuları insan leşleriyle dolduruyor, rast geldikleri kadınları esir ederek kendi yurtlarına götürüyorlardı. Gerçi Bağdat hükümeti bunlarla uğraşmaya devam etmekteydi fakat Kırmıtîlerin hakkından gelemiyor, köklerini kıramıyordu. Bir kere hükümet 20.000 kişilik bir kuvvet göndermiş, bu kuvvet Kırmıtîlerle dövüşmüş fakat onların ustalıkla idare ettikleri bir hareket neticesinde çorak bir sahaya atılmışlar ve susuzluktan mahvolmuşlardı.
Muhakkak ki bunlar, devletin başına musallat olan bir felaketti. Onunla adamları, ortalığa dehşet salmış, bütün yollarda emniyet namına bir iz bırakmamıştı. Buna rağmen Zikreveyh kurmak istediği devleti kuramamış ve Kûfe'yi zapt ede-

memişti. Fakat bütün bunların Zikreveyh'i yıldırdığını sanırsak yanılırız. Çünkü mutlaka bir devlet kurmak azminde idi ve bu rüyayı gerçekleştirmek onun sarsılmayan emeliydi.
Öte taraftan Sortek'in oğlu, uğradığı mağlubiyetin intikamını almak için durmadan hazırlanıyordu. 294 yılının rebiyü-levvel ayında bu hazırlıklar tamamlandı ve Sortek'in oğlu harekete geçti. Kırmıtîler yine eski oyunu oynamak ve yine onu tuzağa düşürmek istediler. Fakat Sortek'in oğlu arkasını korumak için tedbir almıştı. İki taraf karşılaştığı zaman Kırmıtîler orakla biçilir gibi imha edildi ve birkaç hamleden sonra safları âdeta eriyip gitti.
Kırmıtîlerin en belli başlı hedefleri Mehdi'lerini kurtarmak olduğu için bir aralık onun etrafında toplandılar, son bir gayret sarf ettiler fakat muvaffak olamadılar. Meymun oğlunun özlediği saltanatı kurmayı ve zamanın Mehdi'si olarak tanınmayı uman Zikreveyh, harp meydanında yaralandı, bütün akrabası, karısı, kâtibi ve dâîleri ile birlikte yakalanarak esir edildi. Zikreveyh Bağdat'a götürüldüğü sırada yarasından fazla kan akması yüzünden ölmüştü fakat buna rağmen Bağdat'a kadar götürüldü ve arkadaşlarıyla birlikte idam edildi. Zikreveyh'in eşkıyalığı ortalığı o derece yıldırmıştı ki herkesin içindeki emniyet hissini az çok sağlamlamak için kellesi her yerde dolaştırıldı ve ta Horasan'a kadar gönderildi ve ancak ondan sonra herkes onun öldürülmüş olduğuna inandı.

Zikreveyh'in öldürülmesi Kırmıtîleri fena hâlde sarstı ve âdeta yere serdi fakat köklerini kırmadı.

Kabe'yi Soyan Haydut

Zikreveyh'in ölümünden sonra onun Bahreyn'deki döllerinden Cennabi, Kırmıtîlerin başına geçti ve birkaç sene için-

de bunları tekrar diriltmeye muvaffak oldu. Bu yüzden Kırmıtîler yine Basra'ya karşı saldırılarına başladılar. Ancak 301 yılında, kimin teşvikiyle hareket ettiği anlaşılmayan bir uşak, Cennabi'yi hamamda yıkandığı sırada öldürdü. Cennabi'den sonra oğlu Ebu Tahir, Kırmıtîlerin başına geçti ve seleflerinin yapmadıklarını yaparak, işleyemedikleri her türlü fenalığı işleyerek dünyanın başına bela kesildi.

Ebu Tahir önce Basra'ya hücum etti, Bağdat halifesi Muktedir'in askerlerini perişan etti, ortalığı soyup soğana çevirdi. Fakat bu kadarla kalmayarak 311 yılında Mekke'ye giden hacıları pususuna düşürerek Haremi Şerifi soymak üzere hareket etti. Ancak Ebu Tahir, o yıl içinde buna muvaffak olamasa da hacıları kılıçtan geçirtti, sonra Küfe şehrini zapt ederek altı gün şehri yağmalamakla meşgul oldu ve Küfe şehri baştan başa boşaldı. Ebu Tahir ertesi yıl içinde Bağdat'ı tehdit etmeye başladı ve bu sayede haraç alarak büyük servetler kazanmaya muvaffak oldu. Gerçi Ebu Tahir'in askerleri birkaç binden ibaretti fakat bu birkaç bin asker, halifenin yüzbinlerce askerini âciz bırakıyor ve bütün hükümetini şaşırtıyordu.

Bu ele başının asıl işlemek istediği cinayet, 317 yılında vuku buldu. Hacılar Mekke'de toplanmış ve dinî vazifelerinin ifasına başlamışlardı. Âdet olduğu üzere Arafat'a çıktılar, Arafat'ta vakfeye durdular, sonra Mekke'ye dönmek üzere hareket ettiler. Bütün hacılar işte bu sırada Kırmıtîlerin tecavüzüne uğradılar. Hemen hemen hepsi kılıçtan geçirildi ve soyuldu. Haremi Şerife sığınan hacılar dahi öldürüldü, hatta Kabe'nin içine girmeye imkân bulan birkaç kişi bile mabedin içinde öldürüldü ve cesetleri zemzem kuyusuna atıldı. Daha sonra Ebu Tahir, Hacer'ül Esved'i ve Kabe'nin kapısını söktü ve bunları da kendi hükmü altında bulunan Hucr'a götürdü. Bundan başka Kabe'nin örtüleri de yağma edildi ve cinayet böylece tamamlandı.

Ebu Tahir'in Hacer'ül Esved'i söküp götürmekten maksadı, Hasa'da yeni bir Kabe kurmak ve böylece herkesi kendi Kabe'sine çevirmekti. Onun ifadesine göre bu işe teşebbüs etmesinin sebebi, şahsen böyle bir şeyi arzu etmesi değildi, belki kendi imamlarından almış olduğu ilahî ilham bunu icap ettiriyordu.

Bağdat hükümeti Hacer'ül Esved'i geri almak için 50.000 altın verdiği

hâlde Kırmıtîler bu teklifi reddettiler. Fakat Afrika'da Fatımîlerin Mehdi'si onların bu hareketini kınayarak Hacer'ül Esved'i ve Mekke'ye ait her şeyin mutlaka iade edilmesini emrettiği zaman onun emrine itaat ettiler ve hicretin 339'uncu yılında Hacer'ül Esved'i, Küfe Camii'nde teşhir ederek herkese gösterdikten sonra Mekke'ye iade ettiler.

Afrika'daki Fatımîoğullarının halifesi ve birazdan anlaşılacağı üzere bütün İsmailîlerin Mehdî'si, Ebu Tahir'e bu münasebetle yazdığı mektupta şu sözleri söylüyordu:

"Sen, yaptığın işlerle bizim hakkımızda ve bizim taraftarlarımız hakkında dinsizlik töhmetini haklı gösterdin. Şayet Mekkelilere ve hacılara ait her şeyi iade etmez ve Hacerü'l Esved'i yerli yerine koymazsan dünya ve ahirette seninle her ilişiği keserim."

Bu sözlerden anlaşıldığı üzere Mağrib'in Mehdi'si, Ebu Tahir üzerinde kuvvetli bir nüfuz sahibiydi. Çünkü Meymun oğlunun vârisi oydu ve onun kurduğu bütün teşkilat Mehdi'nin elinde idi. Nitekim tehdidi Ebu Tahir üzerinde tesirini hemen gösterdi ve Ebu Tahir derhâl onun emrine boyun eğdi. Bunların arasındaki münasebetleri ileride daha fazla aydınlatacağız.

Ebu Tahir otuz sene kadar yapmadığını bırakmadı; girmediği, korkutmadığı ve yıldırmadığı muhit yoktu. Onun ölümü üzerine Kırmıtîler ile Fatımîler arasındaki münasebetler bozuldu ve Kırmıtîler çözüntüye uğradılar....

40

HASAN SABBAH'IN CENNET FEDAİLERİ

Ebu Tahir'in ölümünden sonra evvela oğulları arasında ihtilaflar ve savaşlar başgösterdi, bunlar bir müddet için birbirleriyle vuruştular, nihayet oğlu Hasan hâkimiyet kurdu ve Irak'ın her tarafına seferler yaparak Kırmıtîliğin ölmediğini göstermek istedi. Fakat bu sırada vuku bulan bir hadise Kırmıtîliğin ortadan kalkmasına başlangıç teşkil etti. Fatımîlerin Mısır'ı işgal etmelerinden sonra yaptıkları işlerden biri, Suriye'yi zapt ederek oraya İbni Felah adlı valilerini göndermek oldu. Hâlbuki Kırmıtîler Şam'dan haraç alıyorlardı. Ebu Tahir'in oğlu Hasan, Fatımîlerin Şam'ı işgal etmelerinden sonra da buradan haraç almaya devam etmek istedi. Fatımîler ise, bu toprakları kendi emirlerine ve hükümlerine bağlı sayıyorlardı. Emir ve hüküm Fatımîlere ait olduğuna göre onların emirleri ve hükümleri altında yaşayan bir kimseye haraç vermeleri mevzuubahis olabilir miydi? Kırmıtîler, Fatımîlerin propagandalarını yaymaya ve onların maksatlarını desteklemeye memur idiler. Onların bütün hareketleri, Fatımîlerin namına vuku bulmaktaydı. Hülasa, Kırmıtîlerin efendilerine ait bir ülkeden haraç almaları mevzuubahis olamazdı. Fakat Kırmıtîler, efendilerinin kendilerini bu haktan mahrum etmeleri yüzünden fena hâlde kızdılar ve hiddetlerini yenemeyerek bir menfaatten mahrum kalmak yüzünden her şeyi unutacak derecede ileri gittiler.

Kırmıtîlerin Şam'dan aldıkları vergi 300.000 altındı ve bu para kolay kolay feda edilemeyecek değerdeydi. Kırmıtîler bu kadar zamandan beri dövüştüklerini ve kan döktüklerini, tesisi istenilen imparatorluğu Fatımîlerin tesis ettiklerini, kendilerinin esasen onlara tâbi olduklarını, onlara boyun eğmeleri icap ettiğini bir anda unutarak her şeyi ayaklar altına aldılar ve Fatımîlere karşı harp ilan ettiler.

O zaman Fatımîler, Mağrip'ten Şam'a kadar uzanan büyük ve geniş bir imparatorluğa hâkimdiler. İsmailîlerin bütün gizli

teşkilatı onların elindeydi. Bu kadar büyük bir kuvvet Kırmıtî-lerin karşısında âciz kalmazdı. Onun için bunlar Ebu Tahir'in riyasetten mahrum kalan oğullarıyla haberleşerek Hasan'ın aleyhine kışkırtmada bulundular. Fakat daha süratle hareket eden Hasan, Şam'a yönelerek orasını yıldırım süratiyle zapt ettikten sonra Fatımîlere karşı gelmek için Mısır'ın üzerine yürüdü. Fatımîler, Hasan'a karşı en kudretli kumandanları Cev-her'i gönderdiler ve Hasan'ın askerleri birkaç kere geriledi-ler. Fatımîlerin bu hareketi muvaffak oldu, Hasan'ın karargâhında birtakım karışıklıklar çıktı fakat Hasan bu karışıklıkların tehlikeli bir hâl almasına imkân vermeden Şam'a geri döndü.

Fatımilerin bu sırada yanında bulunan halife Muiz, Hasan'ı yalnız başından defetmekle yetinmeyerek onu azletti ve yerine kardeşlerinden birini tayin etti. Bu hareketlerin neticesi olarak Kırmıtîler arasında iç harp başladı, buna rağmen Hasan birkaç kere daha Şam'a saldırdı, hatta bir defa Mısır toprağına girdi. Hasan'a bu saldırılarında en çok yardım edenler, Bağdat halifeleriydi. Bağdat halifeleri, başlıca rakipleri olan Kahire halifelerine karşı bu kuvvetten istifade etmekte gecikmediler. Fakat neticede, Fatımîler galip geldiler ve Ebu Tahir'in bütün evlatlarını görev-den azlederek Kırmıtîlerin başına kendi adamlarını gönderdiler. Bu adamlar, birbirleriyle mücadele ederek Kırmıtîliği içinden yıktılar. Kırmıtîler o kadar bitap düştüler ki sonunda Asfar adında bir zorba onları silip süpürdü ve havaliyi Abbasilere devretti.

Yaklaşık bir asır kadar her tarafa ölüm ve dehşet saçan Kırmıtîler, bütün bu müddet zarfında dinî, ahlaki, içtima-i bütün esaslara ve müesseselere hücum ederek, insanlar arasında emniyet ve intizamı temin eden bütün prensiplere saldırarak anarşik bir düzen getirmişlerdi. Hedefleri yalnız İslamiyet değil her çeşit dinî imandı. Beşerin meyil ve arzu ettiği her zevki, her ihtirası mubah sayarlar, bütün şeriatları ve kanunla-

rı inkâr ederlerdi. Kırmıtîlerin yukarıda ismi geçen reislerinden Cennabi, bâtiniyye dâîsi olan Kiravanî'den bilhassa şu nasihatleri almıştı:

"Ahiret ve bütün mesuliyet akidesi bomboş bir şeydir. Cennet, dünyadaki

zevkten ibarettir. Cehennem, dünyadaki dindarların oruç tutmakla, namaz kılmakla, hac gibi vazifeleri ifa etmekle duçar oldukları zahmet ve azaptır. Uluhiyeti inkâr eden dinsizler, dünyadaki en kıymetli insanlardır. En çok hürmet ve yüceltilmeye layık adamlar bunlardır."

Kiravanî'nin bu nasihatleri, İbni Meymun'un hedeflerine tamamıyla uygundu. Fakat, Kırmıtîler bu esasları şiddet ve tecavüzle gerçekleştirmeye çalıştılar ve ustalarının yolundan saptılar. Çünkü Ibni Meymun'un asıl fikri şiddet ve tecavüzle hareket değildi. Onun arzusu, gizli ve aşamalı telkinat ile din ve ahlakı kökünden yıkmak; maddi bir anarşiden ziyade fikri bir anarşi oluşturarak bundan istifade etmekti. Şiddet ve tecavüz, karşı tarafın da şiddet ve tecavüzünü davet eder ve hiçbir hareket şiddet ve tecavüzle umumi bir mahiyete erişmezdi. Kırmıtîler ise bu şekilde hareket etmediler. Gizli kalmaya tahammül edemediler, aldıkları sırları süratle meydana vurdular, İbni Meymun tarafından tesisi istenilen teşkilatın büyümesini ve umumileşmesini beklemeden infilak ettiler, bu yüzden hareketleri hep mahalli kaldı. Gerçi bunlar birçok muharebelere girdiler, Irak ve Şam'ın birçok şehirlerine haraç kestiler, Bağdat'ı bile sindirerek fidyeler ve vergiler aldılar. Fakat bunun sebebi Abbasilerin bu sırada çözülme devri geçirmeleri, vilayetlerdeki hâkimlerin yarı veya tam bağımsız bir hâlde yaşamalarıydı. Bu yüzden devlet, bu sıkıntıyla ciddiyetle meşgul olmuyordu. Bu türediler, devletin acziyetinden istifade ediyor, esasen haris ve cenkçi olmaları sebebiyle ortalığı titretiyorlardı. Bununla beraber Kırmıtîlerin hareketleri hep çete hareket-

leriydi. Ancak bu hareketler Abbasilerin devletini son derece sarstı ve onun sükûtunu hazırladı.

İsmailîler Afrika'da

Kırmıtîlerin büyük muharebelere girişerek veya kendi aralarında dövüşerek yok olmaya sürüklendikleri sırada Ibni Meynun'un "gizli cemiyeti" başka muhitlerde cirit atıyor, yeni teşekküller meydana getiriyordu. Ibni Meymun bu teşekküllerin ne yapacağını ve ne semereler alacağını görmeden ölmüştü. Onun ölümünden sonra oğulları iş başına geçtiler ve her tarafa adamlarını göndererek cemiyetlerini genişletmeye devam ettiler. Bu propagandacılar içinde Yemen'e gidenler, Kırmıtîlerin orada muhiti hazırladıklarını gördüler, onlar da Mehdi'nin yakında zuhur edeceğini söyleyerek ahaliden mallarının beşte birini toplamaya ve Abdullah Bin Meymun'un oğluna göndermeye, diğer taraftan da teşkilatı genişletmeye devam ettiler.

Ibni Meymun'un torunu Hüseyin vaziyeti mükemmel bir surette idare ediyordu. Her taraftaki dailerle haberleşiyor ve bunları canlı ve faal bir surette idare ederek İsmailîğin vaziyetini her yerde sağlamlaştırıyordu. Hüseyin, Afrika ile Mağrib'e dâîler gönderilmesini emretti, Yemen'deki

teşkilat bu işi üstlenerek en muvafık adamları seçti. Bu adamların en mühimi, Ebu Abdullah Şiî namında biriydi. Yemen'de Ismailî teşkilatına alınan ve dâîliğe kadar yükselen Şiî, aldığı emri derhâl icra ederek Yemen'den Mekke'ye gitti, orada Afrika ve Mağrip'ten gelen ve memleketlerine dönmek üzere bulunan hacılara katılarak yola çıktı. Yolda bütün hacılar bu adamın züht ve takvasına, dinî gayretine hayran kaldılar. Şiî, yolun bütün zahmeti ve yorgunluğuna rağmen daima oruç tutuyor, hacılar istirahat

için duraklayınca o, mütemadiyen ibadet ediyordu. Bu suretle yol arkadaşlarını aldatan Şiî, hiçbir şüphe uyandırmadan, hatta Afrikalılarla Mağripliler arasında iyi bir nam kazanarak Mağrib'e vardı ve oradaki kabilelerin arasına karıştı.

Şiî, Afrika'da senelerce çalışa çalışa kabileler arasında nüfuz sahibi oldu, sonra da yakında zuhur edecek Mehdi'den bahsetmeye başladı. Şiî son derece maharetle hareket ettiğinden ancak telkinlerini kabul ettirebileceğine kanaat getirdiği zaman asıl maksada girdi; Mehdi'nin yakında çıkacağını, onun namına malların beşte birini toplamak icap ettiğini söyledi ve daveti kabul ile karşılandı.

Şiî'nin başlıca hünerlerinden biri, cahillerin harikulade sayacağı birçok şeyleri yapmaya muktedir olmasıydı. Bu sayede Şiî, cahil barbarları kendine benzetti, hatta bazı kabileler onun yanlarından ayrılmaması için, onu isteyen diğer kabilelerle harbettiler. Şiî, Mehdi'den bahsetmeye başlayınca o taraflarda az buçuk okur yazar geçinenler onunla münazaraya girmek istediler fakat ateşin kör taraftarları buna razı olmadı.

Bir aralık Afrika'daki Ağlebi Emiri bu adamdan haberdar olarak hakkında tahkikat yapılmasını emretti fakat bu tahkikat da Şiî'nin lehinde idare edildi.

Gün geçtikçe, Şiî'nin etrafında toplanan kabileler artıyor ve muharebe ederek hükümeti yıkma ve elde edilen mevki-i sağlamlaştırma zamanı gelip çatıyordu. Şiî, ilk fırsatta Ağlebi-lerin hükümetine harp ilan etti ve hükümetin başına bela kesildi. Çok geçmeden de birkaç şehir zapt etmeye muvaffak oldu ve yakında zuhur ederek dünyayı fethedecek, güneşi garp-tan çıkaracak ve ölüleri diriltecek Mehdi namına ortalığı kasıp kavurmaya başladı.

Afrika hâkimi Ziyadetullah içkiye ve zevk safaya dadanmış olduğundan Şiî'nin yaptıklarından haber almamıştı. O sarayında

kadehler ve güzeller arasında vakit geçiriyorken İbni Meymun cemiyetinin bu dâîsi, yeni bir saltanatın temellerini atıyordu.

İbni Meymun'un Torunu

İbni Meymun'un ölümünden sonra oğlu Ahmet, Ahmet'ten sonra onun oğlu Mehmet, Mehmet'ten sonra iki oğlu Mehmet ve Hüseyin, büyük babalarının kurduğu cemiyeti idare ettiler.[7]

Şiî'nin Afrika ve Mağrip'te çalıştığı ve muvaffak olduğu sıralarda, İbni Meymun'un torunu Hüseyin, Humus havalisine gelmişti. Seyahatin sebebi, o havalideki büyük babasına ait malları, mülkleri, köleleri almak ve aynı zamanda dâîlerin faaliyetini kontrol etmekti. İbni Meymun'un malları Humus, Selemye tarafında idi.

Hüseyin'in buralara kadar gelip bu malları almasının sebebi, bu sırada onun imam olarak tanınması ve bütün dâîlerin onun idaresinde bulunması idi.[8] Yemen'de, Mağrip'te ve her yerdeki dâîler onunla haberleşiyorlardı. Hüseyin bu seyahate çıkmadan evvel Irak'ta, Şam'da ve Yemen'deki adamlarına haber gönderdi, hepsi de belli yerlerde onunla görüştüler. Bir seyyah kılığına giren Hüseyin Cenubî İran'dan Şam'a, Şam'dan Humus'a kadar geldi, Abbasilerin başlıca şehirlerinden geçti, her yerde birçok adamlarla görüştü fakat zamanın hükümeti bunların birinden dahi haberdar olmadı.

Hüseyin, Selemye'de iken, Yahudi bir demircinin karısı olan ve güzelliğiyle o beldeyi kendine hayran eden bir Yahudi dilberini gördü ve ona gönül verdi. Kadının demirci kocası yeni ölmüştü ve genç Yahudi kızı onun yasını tutuyordu.

[7] İbn'ülEsir, cilt 8, s. 13.

[8] İbn'ül Esir. cilt 8, s. 13.

Yahudi kızı o kadar güzeldi ki yeryüzünde bir örneği görülmeyen müthiş bir cemiyeti el altından idare eden istediği zaman tahtlar yıkan ve saltanatlar kuran, muhakkak devrinin bütün mutlak hükümdarlarının hepsinden güçlü olan Hüseyin, bu Yahudi dilberinin kölesi olmuştu ve onunla evlenmek istiyordu. İsmailîlere göre imam için her şey mubah, imamın emrini yerine getirmek farz ve bir arzusunu yerine getirmemek en büyük kabahatti. Bunların içinden birkaçı Yahudi dilberine meseleyi açtılar, kadın matem içinde olduğunu ileri sürerek bu teklifi dinlemek bile istemedi. Fakat imam bu mazereti kabul etmedi.

Dailer bir adım daha ileri gittiler ve Yahudi dilberine 1.000 altın teklif ettiler. Altınların lafı bile güzel Yahudi kızını yumuşattı ve yas müddetinin son bulması üzerine razı olacağını söyledi.

Efendilerinin bu müjdeden memnun olacağını tahmin eden dâîler aldanmışlardı. Bilakis Hüseyin, bunları tersleyerek huzurundan kovdu. Dünyanın biricik imamı bir kadın istemişti de bütün bu yaşlı başlı adamlar âciz kalmışlardı. Böyle adamları bulanlara ve onlara paye verenlere yazıktı! Bunlar, hâlâ imamın ne demek olduğunu öğrenmemiş biçarelerdi. Âciz bir kadını kandırmaya muvaffak olamayan bu zavallılarla mı iş görülecek de tarikat yükselecek ve nihayet bir devlet kurulacaktı?..

Dâîler, imamın bu müthiş hamlesi karşısında gözlerini dört açtılar ve ne yapacaklarını düşündüler. Bu Yahudi kızını hemen getirmek lazımdı. Onu kaçırmak icap ediyorsa kaçırmalı, yahut başka bir çaresi varsa onu yapmalıydı. Dâîlerden biri, şu teklifi ileri sürdü:
"Hazinede mücevher mi altın mı yok? Hepimiz birer avuç alalım ve Yahudi kızının kucağına atalım. Elbette razı olur ve gelir."

Bu çok isabetli bir teklifti. Hazine hemen açıldı ve dailerden her biri yüklenebildiği kadar yüklendi. Sonra bunlar Yahudi kızını buldular, ayaklarının dibine mücevherle altınları yığdılar. Yahudi dilber, bu kıymetli taşların ve altınların karşısında demirci kocasının yasını unutarak dâîlerin önüne düştü ve İbni Meymun'un torunu muradına erdi.
Dâîler ise kemale erdi ve imamın hakkını layıkıyla tanımış kimseler olduklarını bu suretle ispat ettiklerinden Hüseyin onlardan hoşnut oldu, onların ilimlerini arttırdı ve derecelerini yükseltti!
İbni Meymun'un torunu Hüseyin tarafından alınan Yahudi kızının daha evvelki kocasından kendisi gibi yakışıklı ve güzel bir oğlu vardı. Bu da Hüseyin'in işine yaradı. Çünkü onun şimdiye kadar bir çocuğu olmamıştı. Hüseyin bu çocuğu benimseyerek ona Übeydullah adını verdi ve onun talim ve terbiyesiyle bizzat meşgul oldu. Hüseyin bu çocuğa bütün bildiğini öğretti; idare ettiği teşkilatı anlattı, teşkilatın bütün esrarını ona telkin etti, teşkilatın kimler tarafından idare olunduğunu, bu adamlardan birinin yeri boşalınca nasıl doldurulacağını, elhasıl tarikatın bütün esrarını, bütün gizli işaretlerini ve merkezlerini ona gösterdi.
Hüseyin, bir evlat sahibi olmaktan ümidini tamamıyla kestikten sonra üvey oğlu olan Yahudiye söz verdi ve onu, kendisine halife ilan etti. Kendisi öldükten sonra, bütün İsmaililer bu Übeydullah'a itaat edecek, onu imam tanıyacak ve onun talimatı dairesinde hareket edeceklerdi. Yahudi çocuğu büyüdükten sonra Hüseyin onu, yeğeniyle evlendirdi ve bu suretle her şey olup bitti.
Hüseyin'in evlatlık edindiği bu Übeydullah'ın aslen Yahudi olup olmadığı üzerinde uzun uzadıya ihtilaflar yapılmış; bazı tarihçiler ve âlimler onun Yahudiler arasındaki nesebini bul-

muşlarsa da bazıları, daha sonra onun evlatlarını Yahudioğulları olarak tanımaktan sakınarak aksini iddia etmişlerdir. Bu ihtilafın bizce pek fazla bir kıymeti yoktur. Hatta biz bu ihtilafı savunan görüş açısını kabul etmekte sakınca görmeyiz. Bu görüş açısı, Hüseyin'in Yahudi karısından bir oğlu olduğunu ve Hüseyin'in onu yetiştirerek kendisine halef olarak kabul ettiğini iddia ediyor. Gerçi bu iddia pek zayıftır. Fakat ihtilafı tazelememek ve meseleyi uzatmamak için bunu kabul edebiliriz.

Muhakkak olan bir nokta, Hüseyin'in bir Yahudi kadınla evlenmesi, bu kadının kucağında yetişen bir oğlu olması, Übeydullah adında olan bu çocuğun daha sonra gizli tarikatı ve teşkilatı idare etmesi ve tarikatın emlakine el koyarak gelirleri tarikat için harcamasıdır.
Hüseyin öldükten sonra Übeydullah idareyi ele aldı. Şimdiye kadar Meymun'un oğullarından birine nasip olmayan talih onun yüzüne güldü. Yukarıda mevzuubahis ettiğimiz Şiî, Mağrip'ten adamlar göndererek orada elde ettiği vaziyetini Übeydullah'a bildirdi ve onu Mağrib'e davet etti. Bu sırada Übeydullah'm hüviyeti hakkında birtakım söylentiler yayıldığından hükümet endişeye düşmüş ve takibat başlamıştı. Übeydullah, bu takibat üzerine derhâl saklandı ve ailesini alarak Mağrib'e doğru hareket etti. Übeydullah Mısır'a vardığı zaman tüccar kılığında dolaşıyor, Mağrib'e dönmek için fırsat bekliyordu. Bu sırada Bağdat'tan emirler geldi; Übeydullah'ın Mısır'da bulunmasından ötürü mutlaka tevkifi istenmişti. Fakat Mısır'da da birçok Şiî'ler vardı. Übeydullah bunlardan vaziyeti anladı ve hemen Mısır'dan çıktı. Mısır Valisi Nevşeri ise bizzat takibata nezaret ediyor, Übeydullah'ı yakalayarak Bağdat nazarında yükselmek istiyordu. Bir aralık Mısır valisi Übeydullah'ı yakaladı fakat nezdinde birçok kıymetli eşya bulunan Übeydullah, Mısır va-

lisinin gözlerini kamaştıracak hediyelerle onun elinden kurtuldu ve bir lahza bile kaybetmeden ilerledi, Trablus şehrine vardı, oradan Kiravan'a hareket etti.
Öte taraftan Şiî, Afrika'da hakikaten karşısında durulamayacak bir kuvvet teşkil etmiş bulunuyordu. Tarih kitaplarının ifadesine göre, onun bu sırada 40.000 askeri vardı. Şiî, bu askerlerle her tarafa saldırdı ve neticede bu havalinin en güçlü hâkimi oldu.
Übeydullah Kiravan'a giderken şüphe uyandırdığından Sicilmasa'da tevkif olunarak hapsedildi fakat Şiî ona bir adam göndererek merak etmemesini, yakında kendisini kurtaracağını bildirdi.
Hakikaten Şiî, beklenen Mehdi'nin yakalanarak hapse atıldığını ilan eder etmez Mağripliler hemen ayağa kalkarak Sicilmasa'ya hücum ettiler, buranın emiri Ziyadetullah'ı hükümetiyle birlikte devirerek Übeydullah'ı kurtardılar ve onu Afrika'nın merkezi olan Kiravan'a sokarak Mehdiliğini ilan ettiler!
İbni Meymun'un yıkıcı hareketi ilk defa maksadına nail oluyor ve onun istediği devlet kuruluyordu!
Ismailîler Devleti
Ibni Meymun'un torunu veya demirci Yahudinin oğlu Übeydullah'ın Kiravan'a girişi Ismailîler için büyük bir bayramdı. Hicretin 297 senesinin rebiyülahir ayının son on günü içinde vuku bulan bu hadiseden sonra ayın son cumasında Übeydullah namına Mağrib'in her tarafında hutbeler

okundu ve kendisi Mehdi olarak tanındı.
Cumadan sonra dâîleri arasında oturan Mehdi, bütün Kiravan halkını kendi mezhebine davet etti, mezhebi kabul edenleri ödüllendirdi ve etmeyenlerin kimini hapsettirdi, ki-

mini katlettirdi. Her tarafa valilerini ve hâkimlerini gönderdi, Mısır hududundan Mağrib-i Aksa'ya kadar hükümran oldu, hatta Sicilya Adası'na da valisini gönderdi.
Ismailîliğin hâkim olduğu devlet kurulduktan sonra geriye onu büyütmek kalıyordu. Übeydullah, 301'den itibaren Mısır'ı fethetmek istedi, buna muvaffak olmamakla beraber idaresi altında hareket eden Kırmıtîleri teşvik ederek rakipleri olan Abbasileri ezmeye ve devletlerini içinden yıkmaya çalıştı.
Übeydullah, Mağrip'te yerleştikten sonra bir taraftan konumunu sağlamlaştırmaya çalışırken diğer taraftan mezhebi ve dâîleri için emin bir merkez oluşturmaya ehemmiyet veriyordu. Mehdi, bu merkezi bulmak için bizzat Tunus'u ve Kartacana'yı dolaştı, deniz kıyısında bir yer aradı ve nihayet Mehdiye diye anılan yerin aranılan vasıflara sahip olduğunu gördü. Burası hem güzel hem müstahkem bir yerdi. Büyük âlim İbn'ül Esir burasını tarif ederken der ki:
"Mehdiye mevkii, kol ile birleşik bir el gibidir. El kısmı, denizde bir odaya benzer. Übeydullah, burada bir şehir kurdu, şehrin etrafında son derece müstahkem surlar inşa ettirdi. Surların her kanadının, yüz kantar sıkletinde kapıları vardı. Kapıların ardında dağın içinde oyulmuş büyük mahzenler vardı. Su mahzenleri, erzak mahzenleri çok genişti. Bundan sonra köşkler ve evler inşa edildi, bu da bittikten sonra Übeydullah derin bir nefes aldı."
Mehdi, Mısır'a karşı bir sefer hazırladı, denizden donanmalar, karadan ordular gönderdi, askerleri İskenderiye'ye girmeye muvaffak oldu fakat neticede bu seferler neticesiz kaldı. Bununla birlikte Mehdi 322 senesinde öldüğü zaman yerinden kolay kolay oynamayacak, olur olmaz bir sallantıda yıkılmayacak sağlamlıkta bir devlet kurmuş bulunuyordu. Bu devlet kısa bir zaman sonra büyük bir imparatorluk hâline geldi.

Mehdi'nin Oğulları
Mehdi'nin ölümünden sonra oğlu Kaim, bir taraftan Fas'a kadar uzanan devletin hududunu genişletti, donanmasıyla Romalılara karşı hareket ederek Cenova'ya girdi, İskenderiye'ye gönderdiği bir ordu ile burasını işgal etti fakat tekrar Mısır'dan dönmeye mecbur kaldı. Kaim'in devrinde bu saltanat, haricî bir hücum karşısında yıkılma tehlikesi geçirdi, ancak bin bir güçlükle bu tehlikeden kurtuldu. Kaim'den sonra gelen Mahsur ve onu

takip eden Muiz ile birlikte İsmailîlerin devleti kemaline erdi. Muiz, 385'te Mısır'ı zapt etti ve Suriye'ye girdi, bu suretle Şam'dan Fas'a kadar uzanan geniş saha İsmailîlerin hükmüne geçti, Mısır ve Şam'ın zaptıyla Ibni Meymun'un istediği imparatorluk kurulmuş oldu.
Ibni Meymun'un torunları imparatorluklarını tesis ile meşgulken mezheplerinin neşrini biraz ihmal etmek mecburiyetinde kalmışlardı. Onlara göre imparatorluğun tesisi, mezhebin itibarına yardımından dolayı öncelikliydi. Çünkü bir kere imparatorluk kurulursa onun temin edeceği bütün menfaatleri mezhebin neşrine tahsis etmek mümkün olur, bütün imparatorluk mezhepleri için geniş bir konak teşkil ederdi.
İmparatorluk da kurulduktan sonra artık İsmaililiğe hizmet lazım geldi. Muiz bu işi üstlendi ve onun büyük rehberlerinden oldu.
Bir aralık Kırmıtîler Muiz'e karşı gelmek istediler fakat Kırmıtileri yoktan var eden İbni Meymun'un bu torunu, onlara yazdığı bir mektupta, "Sizin hareketiniz bizim ve bizim ecdadımız içindi" demesine rağmen Kırmıtîler dikkafahlık ettiklerinden ağır cezaya uğradılar.
Muiz, kendisini ilahîlik payesine sahip sayardı ve kendisini bu şekilde tanıyanlardan hoşlanırdı. Onun büyük ceddi 1b-

ni Meymun'un prensiplerine göre imam, uluhiyet derecesindeydi. Muiz'in şairi de onu methe başladığı zaman kasidesine şu sözlerle başlıyordu:
"Mukadderatın iradesi senin iraden yanında hiçtir. Onun istediği değil, senin istediğin olur. Hükmet, vahit ve kahhar sensin."
Kendini uluhiyetle aynı payede gören Muiz, bu sözleri hakikatin ifadesi sayıyordu. Muiz, Rukâde şehrine girdiği zaman şair onu şu sözlerle karşılıyordu:
"Bugün bu şehre gelen, ne Mesih'tir ne Adem'dir ne de Nuh'tur. Bugün gelen, bizzat Allah'tır ve ondan gayrisi hiçtir!"
Kendilerini uluhiyet derecesinde gören bu adamların elleri altında hakikaten müthiş bir icraat vasıtası vardı ve bu, onların gizli cemiyetleriydi. Bu cemiyete güvenen ve bu sayede istediklerini yapabilen bu adamların en esaslı akideleri, dini inkâra dayanıyordu, bu yüzden inandıklarından kendilerini hiçbir şeyin alıkoymaması insana hayret vermemelidir.
Fakat îbni Meymun torunlarının prensipleri için en çok çalıştıkları devir Muiz'in torunu Hakim'in devridir. Hakim'in devrinde teşkilat yeniden yapılandırıldı, teşkilatın nasıl çalışacağı ve ne gibi meslek takip edeceği kararlaştırıldı. Hakim, uluhiyet iddiasını zulmün türlüsünü tatbik ile umumileştirmeyi gaye edinerek ve en akıl almaz emirlerle halkı taciz ederek halkın malını, canını, ırz ve namusunu oyuncak saymakla zorbalığını göstermişti. Onun zamanında içtimai hayatın bütün nizamı berbat, her iş altüst oldu. Herkes gündüzün çalışır ve geceleyin istirahat

ederken, Hakim geceleri çalışılmasını ve gündüzleri istirahat edilmesini istedi. Hakim'in emirlerinden biri, herkesi Hazreti Muhammed (aleyhisselam)'in ashabına sövdürmesi ve bu mealde camilere yazılar yazdırmasıydı. Hakim, 395'te bu emri verdikten sonra bundan vazgeçti ve bu sefer de ashaba dil uzatan-

ları cezalandırmaya başladı. Bu da geçtikten sonra Hakim teravih namazıyla uğraştı, 408 senesine kadar kimse teravih namazı kılamadı, ondan sonra bundan da vazgeçti ve Hristiyanlarla uğraşmaya başladı. Hakim, bütün Hristiyanlara Müslüman olmayı emretti, onlar da ona muhalefet edemezlerdi fakat daha sonra bunların içinde eski dine dönmek isteyenler, Hakim'den izin alır ve tekrar Hristiyan olurdu. Bunların da nöbeti geçtikten sonra Hakim, kadınlara musallat oldu, sokağa çıkmamalarını emretti, Sokağa çıkanlar derhâl idam ediliyorlardı. Hakim'i bu çılgınca hareketlere sevk eden, küçük yaşında pek büyük salahiyetlere sahip olması ve hükümdarlıktan başka, tarikatın verdiği sonsuz kutsiyetleri elde etmesiydi. Hakim'in bu çılgınlıklarına bile senelerce boyun eğilmesi, tarikatın ne kadar kuvvetli olduğunu gösterir. Kim bilir belki Hakim'in bu çılgınlıkları da bu tarikatın o zamanki siyaset iktizasıydı.

Dar'ül Hikmeâr'ül Hikme

Hakim'in devrinde Ismaililer tarafından yapılan işlerin en mühimi, İsmailîliğin güçlendirilmesi için sarf olunan gayrettir. Onun devrinde bu tarikat, son derece canlı ve faaldi. Tarikatın propagandası için oluşturulan en büyük müessese, devrinin eserlerindendi. Bu müessese, "Dâr'ül Hikme" adıyla biliniyordu. Burası, herkese açık olan bir medreseydi. Fakat hedef, İsmailîliğin neşriydi. Onun için burada dersler Abdullah Ibni Meymun'un vaaz ettiği esaslar dairesinde veriliyor ve tahsil dokuz dereceye ayrılmış bulunuyordu.

Dâr'ül Hikme'nin müdavimleri iki kısma ayrılmıştı. Birinci kısım âlimler, ikinci kısım cahiller kısmıydı. Âlimler kısmı, dâîlerin devam ettikleri ve yetiştikleri kısımdı. Cahiller kısmı dokuz dereceydi. Buraya giren talebe ile evvela din mesaili ve

mukaddes kitapların tefsirleri münakaşa olunurdu. Talebeye, din meselelerinin anlatılmasının ve kavranmasının çok müşkül olduğu, bu konuları ancak derin insanların idrak edebildikleri, adi zekâlı insanların anlayamayacakları telkin olunurdu. Talebe bu şekilde ilim mesaili hakkında şirk ve şüpheye düşer, bunları nasıl öğreneceğini düşünmeye başlardı. Talebelerin bu hâli sezildikten sonra ona dinî hakikatlerin öğretileceği fakat hiçbir şeyi ifşa etmemesinin icap ettiği telkin olunurdu. Talebe hiçbir şeyi ifşa etmeyeceğine dair taahhütlerde bulunursa tahsiline

devam ederdi.
Bu ilk derecenin hedefi talebenin her bilgisini, her kanaatini sarsan telkinde bulunmaktı. Şayet bu şüphe buhranı tahsilini ilerletme iştiyakını uyandırıyorsa talebe tereddüt etmeden istenilen taahhüdü verirdi. Bu suretle ikinci devreye yükselen talebe, daha mühim bir buhranla karşılaşırdı. Burada ona telkin olunan en esaslı nokta, önceki âlimler, müctehitler, müfessirler tarafından verilen hükümlerin, yazılan tefsirlerin tamamen yanlış olduğu yönündeydi. Çünkü asıl tefsirler ve asıl hükümler doğrudan doğruya Allah tarafından imamlara vahyolumnuştu. Allah'ın emirlerini, Allah'ın ayetlerini tefsir etmek insanlara ait değil, yalnız Allah'a mahsustu. Bu böyle olduktan sonra sadece, ilahî vahye nail olan imamlara itimat etmek icap ederdi. Başkalarının sözleri hep yalan ve yanlıştı.
Talebe tabiîdir ki buraya vardıktan sonra bu imamları ve onların nail oldukları vahyi merak eder; onların tefsirlerini, onların sahih hükümlerini öğrenmek isterdi. Bu iştiyakı duyan talebeden ketum davranması için yeni taahhütler alınır ve kendisi üçüncü dereceye yükselirdi.
Üçüncü derecede imamların kim oldukları bildirilirdi. Bunların Muhammed Ibni İsmail ile nihayet bulan yedi imam oldukları öğrenilir ve bunlara atfolunan sözler telkin olunurdu. .
55
İmamlardan sonra sıra peygamberlere gelirdi. Bu ise dördüncü derecenin mevzuuydu. Bu derecede, asıl peygamberlerin yedi oldukları anlaşılırdı. Bu peygamberler Adem, Nuh, İbrahim, Isa, Muhammed ve Muhammed İbni İsmail'di. Peygamberlerden bahsolunurken bilhassa bunlara ait sünnetlerin manasızlığı üzerinde de ısrar edilirdi.
Asıl iş beşinci derecede başlardı. Burada talebeye peygamberliğin mahiyetinden bahsedilirdi. Talebenin, peygamberlik hakkındaki itikadı sarsılırdı, peygamberlerin hiçbir kutsi mahiyeti olmadığına kanaat getirirse o zaman altıncı dereceye yükselirdi.
Altıncı derecenin mevzuu ibadetlerdi. Maksat namaz, oruç gibi dinler tarafından emrolunan ibadetleri iptal etmekti. Onun için bunların yalnız kitleleri idare için uydurulduklarını ileri sürülür ve bu iddialar birtakım bilgilerle teyit edilirdi.
Bu da yapıldıktan sonra talebenin peygamberlik ve din hakkındaki itikadı yıkılmakla beraber onun Tevhid-i Bari akidesini muhafaza etmiş olması düşüncesi dikkate alınır ve tabiatta birlik değil, ikilik görüldüğü gösterilirdi. Hayır varsa şer de var, ziya varsa zulmet de var denilir ve bu suretle tevhit akidesinin de tahribine çalışılırdı.
Yedinci derece de bu şekilde geçtikten sonra sıra sekizinci dereceye gelirdi. Bu derecenin mevzuu, Allah'ın sıfatları ve bu sıfatların bozulmasıydı.
Bu da bittikten sonra dokuzuncu ve sonuncu dereceye varılırdı. Talebe artık sırlarla dolu harimine girmiş olurdu. Burada ona bütün dinî akidelerin evhamdan ibaret olduğu, peygamberlerin münevver ve filozof

birer adam oldukları ve bu sayede mevki kazandıkları anlatılırdı.
Bütün bu dereceleri geçen talebe, cahiller arasından çıkar ve ehliyet sahibi ise âlimler kısmına girerdi. Tarihçi Hammer, Is-mailîler hakkında yazdığı eserde bu mezhepten şöyle bahseder:

"Bunlara göre insan hiçbir şeye inanmayacak ve her şeye cüret edecektir. İnanmamakla beraber bu cüret, mezhebin özüdür. Bu mezhep, din ve ahlak namına ne varsa hepsini yıkmak isteyerek ve insanı ancak bayağı hedeflere ve ihtiraslara sevk ederek cehennemi gayeler gütmüştür. Bu adamlara göre her şey yalan ve her şey mubahtı. Bu mezhep, insanları yüksek ideallerden uzaklaştırarak sönmek bilmeyen ihtirasları tatmin yoluna atmak ve bu suretle uçuruma sürüklemek istemiştir."
Mısır'da İsmailîlerin açtıkları bu Dâr'ül Hikme, Dürzi mezhebinin menşei oldu; Dürziliğin kurucusu olan İsmail adındaki kimse, Kahire camilerinin birinde İbni Meymun'un, yahut demirci Yahudinin torunu Kaim'in ilah olduğunu söyleyerek herkesi ona tapmaya davet etti.
Dâr'ül Hikme epeyce bir zaman çalıştı, büyük ölçüde muvaffak olarak her tarafa propagandacılar gönderdi ve Abbasiler devletinin temellerini yıkmaya uğraştı. Mısır'da yetişen dailer, o zaman Müslümanların yaşadıkları her muhite giriyor ve orada çalışıyorlardı.
'.; ' Buğra Han ve Tuğrul Bey
Mısır'da ilahhğı ilan olunan Hakim, esrarengiz bir şekilde ve fenalıkta ondan geri kalmayan kız kardeşinin tertiplediği bir suikast neticesi olarak 411 senesinde öldürüldü ve oğlu Zahir tahtına oturdu.
Suikasti tertipleyen Sittül Mülk, henüz bir çocuk olan Zahir'i halife ilan ettikten sonra bizzat bütün memleketi idare etti. 426'da ölen Zahir, hayatını sefahetle çürüttü, ondan sonra oğlu Mustansır'ın zamanında bir aralık Bağdat'ta bile hutbeler onun namına okundu.
Mustansır'ın Afrika'nın ücra köşelerinden Bağdat'a kadar uzanan hükmü burada da kalmadı ve daha ilerilere gitti. Çün-

kü Maveraünnehir'deki ismailîler ayaklanarak orada yaşayan halkın, kendilerinin imam tanıdıkları Mustansır'a iltihak etmelerini istediler, iran'ın birçok merkezlerinde kuvvet sahibi olan İsmailîler buna muvaffak oldular ve başlarına büyük bir kalabalık topladılar.
Esasen ismailîler Mısır, Şam ve Afrika'ya hâkimdiler. Nüfuzları Irak'a kadar dayanmıştı. Bunlara ilaveten İran ve Turan (Türk diyarı) da onlara iltihak edecek olursa Abbasioğullarının devleti hepten yıkılacak ve bütün İslam âleminde İbni Meymun'un fırkası hâkim olacaktı.
ismailîler bu havalide ayaklandıkları sırada mezheplerini ahaliye sevdirmek için birtakım itici hareketlerde bulundular; kadınları

umumileştirmek, herkesin malını gasbetmek istediler. Ancak halk onların bu çirkin hareketlerinden hoşlanacaklarına, onlarla muharebeye hazırlanan Buğra Han'la birleşti.
Buğra Han, İsmailîlere vurucu bir darbe indirmek için bir aralık onların mezhebine girmek istediğini bildirdi. İsmailîlerin dâîleri onun etrafında toplandılar. Maveraünnehir Hükümdarı Buğra Han'ı kazanmak çok büyük bir muvaffakiyet olurdu. Bu güçlü ve kudretli Han'ın onlara ilühakıyla birlikte dünyevi emellerinin yüzde doksan dokuzunu gerçekleştirmiş oluyorlardı.
İsmailîler, Buğra Han'ın meclisine bir müddet devam ettiler, bu sayede Han onların iç yüzlerini ve taraftarlarını anladı, ondan sonra iki taraf arasında muharebe vuku buldu. 436 senesinde iki taraf arasında vuku bulan muharebeler neticesinde İsmailîler kırıldılar, Buğra Han bunlardan Mavera-ünnehir'de bulunanları temizledikten sonra diğer taraftakileri de imha ettirdi.
Ertesi sene Sultan Tuğrul Bey, kardeşi İbrahim'i Cebel memleketine gönderdi, ibrahim, Kirman yoluyla giderek bura-

sını zapt etti ve bu suretle İsmailîliğin bu havalide bel kemiği kırıldı. Sultan Tuğrul Bey'in hedeflerinden biri, İsmailîliği kökünden imha etmekti. Tuğrul Bey, bunun için Bağdat'a gelerek oradan Mısır'a hareket etmek ve oradaki İsmaili devletini kaldırmak istedi ve bunun için hazırlanarak hareket etti.
447'de Tuğrul Bey Bağdat'a vardı fakat Bağdat halifesine son derece itaatkâr mektuplar gönderdiği ve kendisi de Bağdat'a girerken fevkalade gösterişle karşılandığı hâlde Bağdat hükümeti onun maksadını anlamadı, neticede o da Bağdat'ta on üç ay kadar kaldıktan sonra Musul'a hareket etti.
Tuğrul Bey, Musul havalisini kardeşine temin ettikten sonra tekrar Bağdat'a dönerek halifeyle görüştü ve geri döndü. Fakat o zaman Tuğrul Bey'in maksadını anlamayan Bağdat halifesi, 450'de ondan yardım istemek mecburiyetinde kaldıktan sonra Bağdat'ı İsmailîlere terk etti ve kaçtı. Bağdat halifesi, ancak Tuğrul Bey'in lütfuyla payitahtına dönebildi; Tuğrul Bey 450 senesinde İsmailîler imamının askerleriyle muharebe etmek üzere hareket etti, halifeyi kendi eliyle Bağdat'a soktu ve sarayına götürdü. Tuğrul Bey, bu sefer Mısır'daki İsmailîlerin küstahlığına mukabele edecekti. Tuğrul'un askerleri Gümüş Tekin kumandası altında düşmanı takip ederek onun yağma ettiği her şeyi kurtardı ve Besasir'i de öldürdü. Bu hadiselerden sonra esasen Tuğrul Bey'in kız kardeşi Arslan Hatun'un kocası olmak itibarıyla eniştesi olan halife Kaim, kendi kuvvetini Tuğrul Bey'e verdi.
Mısır'da hükümran olan Mustansır, Bağdat'ta mağlup olduktan sonra

Halep ve Kudüs'ten çekilmek mecburiyetinde kaldı, daha sonra Şam'dan atıldı ve İsmailîler Suriye'yi tamamen kaybettiler.
Bu vakaların kahramanları da Türklerdi. 463'te Alp Arslan Halep'i kurtararak oradaki İsmailileri mahvetti, Sultan Melik-

şah devrinin kumandanlarından olan Etsiz Ok kumandası altındaki askerlerle Filistin'e inerek Ramley'i, daha sonra Kudüs'ü zapt ederek Ismailîleri bertaraf etti, sonra Şam da alındı ve İsmailîlerin Suriye'de nam ve şanı kalmadı.
Kumandan Etsiz 467'de Mısır'a yürüdü ve Kahire'yi kuşattı fakat Ismailîlere karşı son derece nefretle ve kinci bir husumetle dolu olan Etsiz'in adamlarının Kahire civarındaki ahaliye şiddetle muamele etmeleri yüzünden ahali, İsmaili halifenin etrafında toplanarak onun yanında hareket etti, halife Mustansır da fırsattan istifade ederek bütün teşkilatını harekete geçirdi, neticede Etsiz'in kuvvetlerine karşı vuku bulan karşı taarruz, onun mağlup olmasına ve geri dönmesine sebep oldu.
Bu sayede lsmailîler Mısır'ı kurtarabildiler ve saltanatlarının hayatını bir müddet daha uzattılar.

Hasan Sabbah

Etsiz Ok'un Mısır'da vuku bulan taarruzunun neticeye ulaşamamasından birkaç sene sonra ismailîlerin imamı Kahire'de pek mühim bir misafiri kabul ediyordu. Mustansır'ın bizzat kabul ve hürmet ettiği bu misafir, İsmailîlik hareketinin en fazla şöhret kazanan ve bütün dünyaya dehşet salan kahramanı Hasan Sabbah'tı.
Devrinin bütün ilimlerini öğrenen, kimya, felek, sihir, gizli ilimler namına ne varsa hepsiyle uğraşan Hasan, İran İsmai-lîlerinin en ileri gelenlerindendi. Hasan, Kahire'deki Dar'ül Hikme'ye devam etmiş, Mısır'daki İsmaili teşkilatını yakından tetkik ederek ilerisi için planlarını hazırlamıştı.
Mısır'a bir tüccar kılığında gelen Hasan, muhtemelen İran'daki İsmailîler adına Mısır'a gelmişti. Daha evvel bahset-

tiğimiz üzere İran'daki Ismailîler ayaklanmış, Mısır'daki imamları namına bir sürü hareketlerde bulunmuşlardı. Fakat bunlar ezici darbelere maruz kalırken diğer taraftan Kahire halifesi de mütemadiyen geri adım atıyordu. İki taraf, bu vaziyet karşısında takip edecekleri hattı hareketi, muhtemelen yeniden kararlaştırmak mecburiyetini hissettiklerinden, Hasan Sabbah Mısır'a geldi, İsmailîlerin en büyük imamı Mustansır ile görüştü.
Hasan, Mısır'da bir müddet kaldıktan sonra, halife Mustansır'dan büyük salahiyetler alarak geri döndü, dönerken Şam'a, Cezire'ye, Diyarbekir'e uğradı, sonra Horasan'a geçti, daha sonra Kaşgar ve Maveraünnehir'e girdi, her girdiği yerde mezhebdaşlarıyla görüşerek en büyük imamdan

aldığı salahiyete istinaden onların yardımını temin etti.
Bu büyük seyahati esnasında Alamut Kalesi'ni gören Hasan, onun işine en çok yarayacak yer olduğuna hükmetti ve çok geçmeden burasını tamamen zapt etti ve kendisine en bağlı adamlarla burada yerleşti.
Nizamülmülk, onun bu müthiş kaleyi ele geçirdiğini haber alır almaz askerlerini göndererek kaleyi kuşatma altına aldırdı. Hasan, ancak Nizamülmülk'ü öldürerek kaleyi muhasaradan kurtarabildi.
Hasan, bu kaleyi ele geçirdikten sonra, kuvvetlenip asıl programını icraya imkân bulmuşsa da, İsmailîlik âlemi henüz onun eline geçmemişti. Bu taraftaki İsmaililer, İsfahan Kalesi'nde bulunan Ahmet İbni Attaş'a tâbi bulunuyordu.
Ibni Ataş
İsmailîlerin İran'daki merkezi İsfahan'a yakın olan Şahdur Kalesi'ydi. Burada hükümran olan İbni Attaş rastgele her tara-

fa saldırıyor, her yeri yağma ediyordu. Ahali, şerrinden kurtulmak için ona vergi vermeyi kabul etmiş, bununla kurtulmayı cana minnet bilmişti. Bunların o sıralarda bu kadar şımarmalarının sebebi Melikşah'ın oğullarının saltanat kavgasına girişmeleriydi.
İbni Attaş, Şahdur Kalesi'nden istediği gibi herkesi asıp kesiyorken Hasan Sabbah da Alamut'a yerleşerek aynı hattı hareketi takibe başlamış bulunuyordu. Melikşah zamanında vezir Nizamülmülk, Hasan'ın Alamut'u istila ettiğini haber aldıktan sonra buraya asker göndererek kaleyi muhasara etti fakat Hasan'ın fedailerinden biri Nizam'ı öldürdüğünden muhasara da son buldu.
Melikşah'ın oğullarından Türkyaruk bir aralık 494'te kardeşi Muhammed'i mağlup ettikten sonra îsmailîlerle uğraşmak mecburiyetini hissetti. Bir taraftan Ismailîlerin, yalnız kardeşi Muhammed'in adamlarına musallat olmaları ve onun ricaline dokunmamaları aleyhinde şüpheler uyandırmış, herkes onun İsmaililerle birleştiğini zannetmiş, diğer taraftan onun askerleri arasında bu mezhebin yayılması onun gözünü korkutmuştu. Onun için Türkyaruk, kardeşine karşı kazandığı muvaffakiyeti fırsat bilerek Ismailîlere karşı hareket etti; Ismailîler her yerde takip edilerek ele geçenler öldürüldü ve birkaç kaleleri tahrip edildi.
iki kardeşin tekrar harple meşgul olmalarından bu takibat sekteye uğradı fakat 500 senesinde Sultan Mehmet bu takibata şiddetle devam etti. Melikşah'ın bu oğlu kendi payitahtına yakın olan Şahdur Kalesi'nden başlayarak burayı bizzat muhasara etti, Ismailîler kalelerin içinde aç kalma tehlikesiyle karşılaştılar. Bu felaketten kurtulmak için hileye müracaattan başka çare bulamayarak Sultan Mehmet'in ordusundaki müftülerden bir fetva istediler. Sordukları soru şuydu: ,. . . .

"Allah'a inanan, onun kitaplarını ve peygamberini hak tanıyan, ahirete iman eden ve Hazreti Muhammed'in getirdiği her şeyi kabul eden, yalnız imam hususunda başkalarından ayrılanlara yapılacak muamele nedir? Bunların taatini kabul ve kendilerini himaye etmek lazım gelmez mi?"
Bütün din âlimlerinin bu suale verdikleri cevap müsbetti. Hepsi de, "Lazım gelir" dediler. Bunların içlerinde yalnız biri, bu sualdeki nükteyi anladı ve "Lazım gelmez" dedi. Çünkü o imam, bunların bildiği imam değildi. Bu imam isterse helali haram, haramı helal yapar ve bunlar onun hükmünü kabul ederlerdi. O hâlde bunlarla harp etmek zaruriydi.
Bu tek adamın görüşü kabul olundu ve harbe karar verildi. Harbin aleyhinde neticeleneceğini anlayan İbni Attaş, Hasan Sabbah'ın Alamut Kalesi'ne gitmek için müsaade istedi, onun bu teklifi kabul olunduğu hâlde birtakım gaddarane hareketlerde bulunması üzerine harp vuku buldu, neticede Ismailîler imha edildi ve onların taç giydirdikleri İbni Attaş esir düştü.
Sultan Mehmet bu adamı bir hafta kadar esir tuttuktan sonra derisini yüzdürerek öldürdü, bu suretle on iki sene kadar bu havaliyi yakan ve yıkan bu taçlı dai de ortadan kalktı. Meydan Hasan Sabbah'ındı.

Hasan Sabbah'ın Harekâtı

İbni Attaş'ın katlinden sonra Şark'taki Ismailîlerin riyaseti Hasan Sabbah'a geçti, Hasan kendi programını icra için tam bir fırsat bulmuştu. Hasan'ın hedefi, İsmailîliği tam manasıyla hâkim kılmak, onun bütün rakiplerini ve düşmanlarını imha etmekti. Bunun için her şeyden evvel, hiçbir fedakârlıktan çekinmeyecek, istenilen her şeyi yapacak bir alay fedai lazımdı. Bunlar körü körüne hareket edecek, şeyhin her emrini yerine

getirmek için işkencenin her türlüsünü, ölümün her çeşidini cana minnet bileceklerdi. Hasan'ın bu seviyedeki fedaileri yetiştirmek için bulduğu çare hakikaten dâhiyane idi. Meşhur seyyah Marko Polo bunu anlatırken der ki:
"Cebel Şeyhi, iki dağ arasındaki bu vadiyi kapatarak burada bir bahçe oluşturmuştu. Bu bahçe o zamanın en büyük ve en güzel bahçesiydi."
"İçeride, meyve ağaçlarının en güzelleri ve en nadideleri vardı. Bahçenin etrafında muhteşem köşkler inşa olunmuş, içleri nefis bir surette döşenmişti. Bahçenin içinde şarap, süt ve balla dolu ırmaklar vardı. Dünyanın en güzel kızları buradaydı. Güzel sesli olmalarına da dikkat olunan bu kızlar türlü türlü musiki aletleri çalarlar, her raksı bilirlerdi. Şeyh'ül Cebel, adamlarının burasını hakikaten cennet saymalarını istiyordu."
"Cennetin girişinde muazzam bir kale duruyordu. Kale sanki bütün dünyaya karşı koyacakmış gibi son derece müstahkemdi; bu müthiş kale

zapt edilmeden bu bahçeye girilemezdi." "Civardaki memleketlerden 20 yaşına girmiş gençler buraya getirilir, onlara burada cennet hakkında birçok cazip hikâyeler anlatıldıktan sonra cennetin içine atılırlardı. Fakat bu cennete bırakılmadan evvel uyuşturucu bir madde ile uyutuluyor, ondan sonra cennete bırakılıyorlardı. Bir müddet sonra uyanan gençler, kendilerini en güzel kızlar arasında, en muhteşem köşkler içinde ve en nefis, en kıymetli eşyalar üzerinde buluyorlardı. Kızlar onların her emrini yapar, her arzularını yerine getirirlerdi. Buraya giren gençler günlerini eğlence içinde geçirirler, hakikaten cennete girdiklerine kanaat getirirler ve buradan çıkmak istemezlerdi. Fakat Cebel Şeyhi, bir yere adam göndermek istediği zaman bu gençlerden birini cennetten çıkarır, istediği emri verir ve sonra ona, 'Bu emrimi yerine

getirirsen, seni tekrar cennete sokarım' derdi. Şayet Şeyh'in arzusu bir adamı öldürmekse bu gençlerden birine, 'Git, filan adamı öldür, dönersen meleklerim seni cennete götürür, ölürsen ben meleklerimi gönderir ve seni cennete getirtirim' derdi. Bu suretle istenilen adam mutlaka öldürülürdü."[9]

Marko Polo'nun anlattığı bu cennet, Hasan'ın dâhiyane icadıydı.

Hasan, kafalarını sersemleterek cennete attığı adamlardan, dünya tarihinin hemen hiç görmediği haydutları ortaya çıkarmıştı. Bu cennete giren ve zevklerini tadanların hayattaki bütün emelleri, tekrar o cennete ulaşmaktı. Bunun anahtarı ise Şeyh'e körü körüne itaatti. Şeyh isterse kan dökecek, isterse kendilerini de öldüreceklerdi. Çünkü neticede, cennete kavuşacakları muhakkaktı.

Hasan, bu hileyle öyle hunhar birtakım katiller yetiştirdi ki bunlar bütün dünyaya korku saldılar. Bu katiller sayesinde Hasan, her düşmanını öldürdü, bütün muhitini pençesine aldı, insanların canları üzerinde fermanferma[10] kesildi.

Hasan'ın İcraatı

Hasan Sabbah, Alamut Kalesi'nde otuz üç sene kadar kaldı ve müritlerini üç sınıfa ayırdı: Dailer, refikler, fedailer. Bunların hepsine büyük dâîler önderlik eder, onlar da Şeyh'ül Cebel'in emirlerini yerine getirirlerdi. Büyük dâîler geniş yetkileri olan birer vezir hükmündeydiler. Bunların maiyetlerinde çalışan dâîler, mezhebe girmeye layık gördüklerini kabul ederler ve onlara kendi akidelerini telkin ederlerdi. Refikler, yani yoldaşlar, mezhebe kabul edilen ihvandı.

10

***Marko* Polo'nun ingilizce tercümesinden, cilt 2, fasıl 33. hüküm veren (y.n.)**

Fedailer ise Şeyh'ül Cebel ile büyük dâîlerin verdikleri emirleri icraya memurdular. Şeyh bir vezirin öldürülmesini, bir hükümdarın imhasını, velhasıl bir düşmanını öldürmesini istediği zaman

fedailer hayatlarını tehlikeye atmaktan korkmayarak Şeyh'in emirlerini yerine getirirlerdi. Bunların bir de acemi adamları vardı. Onlara "Lasik" denirdi. Bunlar, Şeyh'in rızasını kazanacak derecede cinayetler işleyecek olurlarsa "Fedai" derecesine yükselirlerdi

Gerek fedai, gerek lasik olabilmek için her şeyden fazla genç, dinç, tehlikeden korkmaz, fedakârlıktan yılmaz, gözü kara, katı kalpli bir genç olmak icap ederdi. Bu kabadayı gençler bir kere Hasan Sabbah'ın cennetine girerek oradaki zevkleri tattıktan sonra hayatta ondan başka hiçbir şeye inanmaz, ondan başka hiçbir şeyi özlemezdi.

Hasan Sabbah'ın asıl fikirlerine ve maksatlarına vâkıf olanlar yalnız büyük dâîlerdi. Ötekilerin hiçbiri bir şey bilmezler, yalnız cennet hülyasıyla kendilerini avuturlardı. Bunları harekete geçiren, hisleri ve hırsları tatmin eden cennetti.

Marko Polo'nun eserine istinat ederek tasvirini sunduğumuz bu cennet, Hasan'ın müritlerini kullanmak için güvendiği biricik vasıta idi. Vazifelerini tereddüt etmeden yapan lasik, Şeyh'ül Cebel'in huzuruna kabul edilirdi. Ona, Şeyh'in büyük dâîlerinden biri rehberlik eder ve lasikin ifa ettiği hizmetlerden Şeyh'e bahsederdi. Bunu müteakip lasik, Şeyh'in ayaklarına kapanarak bütün varlığıyla ona bağlı olduğunu, hayatta bütün hayır ve bereketi ondan beklediğini söyler, karşılık olarak Şeyh de ona dünyada saadete eriştiğini müjdeler, sonra ellerini kaldırarak onun için dua ederdi.

Şeyh'in ayrılmasından sonra büyük dâîler arasında kalan lasik, onların verdikleri uyuşturucu bir maddeyi haberi olma-

dan yutar, birdenbire derin bir uykuya dalar, sonra da Marko Polo'nun eserinden özelliklerini naklettiğimiz cennete götürülüp bırakılırdı. Geçici bir sarhoşluktan uyanan lasik; kendisini muhteşem köşkler, rengârenk bahçeler ve huri gibi kadınlar arasında görünce Şeyh tarafından müjdelenen saadete erdiğine inanır, kendini zevk ve sefahete verirdi. Bir müddet sonra lasike tekrar uyuşturucu bir şey verilir ve haricî âleme götürülürdü. Gözlerini açar açmaz hurileri aramaya başlayan feda-i adayı için artık hayatta en büyük gaye tekrar bu âleme kavuşmaktan ibaretti. Büyük dâîler ona bunun yolunu gösterirlerdi. Bunun yolu, bir an evvel Şeyh uğrunda canını vererek cennete ebedî surette kavuşmaktı. Fedai adayları, buna kanaat getirdikten sonra başka bir şey düşünmezler ve başka bir şeyin peşinde koşmazlardı.

Hasan Sabbah'ın müritlerine öldürttüğü kıymetli devlet erkânının başında Selçuk Devleti'nin veziri Nizamülmülk'ü görürüz. Büyük bir siyaset adamı olduğu gibi değerli bir ilim adamı olan Nizamülmülk, Hasan Sabbah'ın müritlerinden Ebu Nasır namında habis bir esrarkeş tarafından hançerlenmiştir. Onu müteakip, Ismailîlere düşman olan âlimler ve fakihler

de birer birer ortadan kaldırılmıştır.
Melikşah'ın ölümünden sonra Sultan Sungur, Hasan'a karşı sevk edeceği ordunun tertibiyle meşgulken bir sabah uyandığı zaman baş ucunda bir hançerin saplı olduğunu görür. Birkaç gün sonra Hasan, Sultan Sungur'a bir adam göndererek ona, "O hançeri senin yatağının başına saplayan, onu senin göğsüne de saplayabilir. O hâlde bizimle uğraşmaktan vazgeç" der.
Hasan'ın dâîleri tarafından yerine getirilen vazifelerin biri, öteden beriden topladıkları güzel kadınları mezhebin icaplarına göre yetiştirerek onları saraylara satmak, sonra onlardan istifade etmekti. Sungur'un baş ucuna hançeri diken de bu kadınlardan

biriydi. Sungur bu hadiseden sonra Ismailîlerle uğraşmaktan vazgeçti, Şeyh'ül Cebel de istediğini yapmakta serbest kaldı.
Hasan, yirmi altı sene içinde her tarafa musallat oldu, istediği yerde teşkilatını kurdu, yağma ve gayretle her türlü cinayet ve fenalıkla, erkek ve kadınların esir edilmesiyle karşılaşan bütün etraf ve civar berbat bir hâle geldi. 505'te Anuştekin, Hasan'ın kalesini muhasara ederek bunları açlıktan öldürecek derecede kuşatmayı şiddetlendirdi, kaledekiler mahvolacaklarını anlayarak teslim olmak ve karılarıyla çocuklarının çıkıp gitmelerine müsaade edilmesini istediler fakat Anuştekin, köklerini kurutmak ve insanlığı bu korkunç mikroptan kurtarmak isteyerek onların da kaleden çıkmalarına izin vermedi ve hepsinin açlıktan ölmelerini hedeflediyse de Melikşah'ın oğlu Sultan Mehmet'in bu sıralarda ölmesi İsmailileri biraz canlandırdı; Anuştekin kuşatmaya devam ederek bu işi bitirmek istediği hâlde, Sultan'ın ölümünü haber alan askerler dağılmaya başladılar. Hasan Sabbah ve taraftarları muhakkak bir ölümden kurtuldular, ondan sonra daha müthiş surette karşılık verdiler.
Hasan Sabah, otuz üç sene kadar her tarafa dehşet saldıktan sonra hicretin 518 senesinde öldü ve bu suretle insanlık habis bir dehadan kurtuldu.

Hasan Sabbah'ın Halefleri

Hasan Sabbah'ın ölümünden sonra yerine veliahdı Kiyabü-zürk geçti ve Hasan'ın bıraktığı bütün teşkilatı idare etti. Kiyabüzürk, üstadının tuttuğu yolda devam ederek her tarafta cinayetler işlemeye devam etti, Selçuk Sultanı'nın veziri Ebu Nâsır'ı katlettirdi fakat Cebel şeyhliğinde ancak üç sene kalarak makamını oğlu Kiya Mehmet Büzürk'e bıraktı. Yeni Şeyh'ül Cebel, Horasan'a akın ederek binlerce masumu kılıçtan geçir-

dikten sonra, 529 senesinde dâîsini göndererek halife Müsterşid'i öldürdü. Onun fedaileri de seve seve kılıçtan geçtiler.
Kiya Mehmet Büzrük, 557 senesinde ölerek yerini oğlu Hant Hasan'a bıraktı. Bu adam, mezhebinin esrarını yalnız büyük dâîlerle sınırlamayı

uygun görmeyerek bunları bütün tebaasına ilan etti.
Ismailîliğin hararetli taraftarı Şeyh Muhsin, Kişmiri imamıyken tanıdığı Hant Hasan hakkında şöyle der:
"Şeyh'ül Cebel ve imamı bühak olan Hant Hasan, Ismailîye mezhebine mensup ayan ve eşrafı Alamut Kalesi'nde toplayarak tıpkı bir bayram yeri olan meydanda büyük bir minber kurdurdu. Minberin dört tarafına kırmızı, yeşil, sarı ve beyaz renkte dört bayrak diktirdi. Ramazanın 17'nci günü herkes bu meydanda toplandı. Şeyh'ül Cebel minbere çıkarak şu sözleri söyledi:
'Ben devrin imamıyım. Dünyada ne kadar hüküm varsa hepsini kaldırıyorum. Bugün kıyametin koptuğu gündür. Halk, yalnız Harimi Hüda'ya tâbi olsun fakat zahiren istediğini yapsın!'
Şeyh'ül Cebel sözünü bitirip minberden iner inmez hazırlanan sofranın başına geçti. Ve o gün bayram günü olduğundan herkesin zevkle, sefahetle meşgul olmasını emretti. Sonra bugüne kıyamet bayramı adını verdi."
Bunun sebebi şuydu: İnsanlar dünyada birtakım hükümlere bağlı kalmak mecburiyetindeydiler fakat kıyametten sonra ahlak, kanun ve vergiler mürtefi oluyordu. İşte kıyametin manası buydu. Kıyamet ilan olunmadan ahlaki ve kanuni usulleri ve tekâlifi kaldırmaya imkân olmadığından imam bu toplanmayı hazırlamış ve kıyamet bayramını ilan etmişti.
Ismailîler bu bayramı, bütün tekâlifi lağvettikleri bu günü, Hazreti Ali'nin şehit edildiği güne denk getirmişlerdi. Bunun

da sebebi şuydu: Bu dünya evi gam eviydi. Kâmil ruh sahibi olan insanlar için bu gam evinden göçmek ebedî lezzet ve nimete kavuşmak demekti. Hazreti Ali'nin de bu dünyadan, bu felaket ocağından çekildiği günün hem kendisi hem de sevenleri için bir bayram olması gerekirdi. Bunun için Ali'ye bağlı olanlar, onu yüceltenler, şehit düştüğü günü bir sevinç bayramı olarak ilan etmeliydiler.
Hant Hasan'ın bu hareketi neticesinde îsmailîler için her, şey mubah oldu; hiçbir hükme, hiçbir karuna tâbi değillerdi, bunların maksadı yalnız hırs ve yalnız şehvetti. Dinî, ahlaki, içtimai hiçbir zabıta kalmadı. Irz ve namus ortadan kalktı.
Hant Hasan, hicretin 556'ncı senesinde Büveyhilerden Hasan Ibni Numur tarafından katledildi, yerine oğlu Hant Mehmet Şeyh'ül Cebel oldu. Babasının izinde yürüyen Hant Mehmet, babasını öldürenleri bularak onları çocuklarıyla ve aileleriyle birlikte mahvetti, daha sonra o da birçok önemli devlet adamını öldürdü.
Hasan Sabbah'ın dâhiyane icadı ile İsmaililik, her tarafa dehşet salıyorken daileri her muhite yeniden kök salıyor, ötede beride münasip mevkiiler tutarak onun hattı hareketini takip ediyorlardı. Bu hareketin en muvafık olduğu muhitlerden biri Suriye idi.

Ehli Salip askerlerinin bu sırada Kudüs'ü zapt ederek Suriye ve Filistin'de birçok yerleri işgal etmeleri, Ismailîlerin bu taraflardaki hareketlerini kolaylaştırmıştı. Bu havalide mevkiilerini temin için îsmailîler birçok defa Ehli Saliple birlikte hareket etmişlerdi.
Hasan Sabbah'ın mezhebi üzere olan ve onun usulü dairesinde hareket eden bu îsmailîler bütün Suriye'nin Frenklere geçmesini temin edecek hareketlerle istedikleri mevkiilere yerleştiler ve birtakım kalelere sahip oldular.

Bu suretle Ismailîlik, Şark'ın ₑn uzak noktalarından Mısır'da hükümran olan Ismailî halifelerin ülkelerine bitişti ve faaliyetleri canlandı. Fakat bu canlanmayı bir dağılma takip etti.
Hicretin 567'nci senesinde Sultan Nureddin namına Salâ-haddin tarafından fetholunan Mısır'da, İsmaililerin son halifesi ölmüş, 270 seneden beri saltanat ve hilâfet sahibi olan Meymun oğulları dağılmışlar, bu suretle Ismailîlik, bütün islam âlemini kapsamına almak istediği devletten mahrum olmuştu.
Gerçi iki üç sene sonra Mısır'da gizlenen Ismailîlerin başlıca dâîleri bir suikast tertip ederek sönmüş Ismailîliği canlandırmak istediler, bunun için Mısır'da bir sürü adam topladılar, Suriye ve Filistin'deki Ehli Salip'in ve Sicilya'daki Hristiyanların yardımını elde ettiler fakat bu suikast tam tatbik olunacağı sırada Salahaddin suikastın bütün tertipleyicilerini yakalamaya muvaffak oldu ve hepsini idam ettirdi.
Suriye'den harekete hazırlanan Ehli Salip, Mısır'daki suikastçıların yakalandıklarını ve cezalarım bulduklarını haber aldıklarından geri döndüler fakat Sicilya'dan hareket eden donanma iskenderiye'ye ulaşarak karaya asker çıkardı ve ancak kanlı bir muharebeden sonra defedildiler.
Bununla beraber îsmailîler Suriye'de birtakım kalelere hâkim olmaya devam ettiler, saltanat ve devletlerini imha eden Salâhaddin'e karşı suikast tertibinde bulundular. 591'de Salâhaddin; kumandanlarından birinin çadırmdayken Ismailîlerden biri üzerine hücum ederek elindeki bıçağı başına saplamış, Salâhaddin başındaki miğfer sayesinde ölümden kurtul-muştu. Bu saldırgan öldürüldükten sonra, ikinci bir Ismailî, ardından da üçüncü bir fedai aynı hareketi tekrarladılar, Salâhaddin hayatını güç bela kurtarabildi.
Bu sırada bu havalideki şeyh, Hasan Sabbah'ın yolunda yürüyen ve onun usulünü tatbik eden Sinan'dı.

Cennet Fedaileri **adlı bu eserimizde bu adamla karşılaşacağımız için bu önsözle, onun mensup olduğu tarikatın mahiyetini, gaye ve hedeflerini izah etmiş ve okurlarımızın bu adamların ve tarikatlarının hakiki hüviyetini**

anlamalarını kolaylaştırmak istemiş bulunuyoruz.
Bu tarihî tetkike böylece son vererek asıl esere başlıyoruz.
72
Cennet Fedaileri
"Şark'ın cenneti ve İslam şehirlerinin gelini olan Şam, güller ve çiçeklerle süslenmiş, meşhur bahçeleri ile yemyeşil bir yuvaya benziyordu. Her yerde akan sular, Şam'ın toprağını o derece beslemiş, o derece tesir etmişti ki topraklar âdeta susuzluğun tadını tatmayı özlüyordu. Her tarafta duyulan şırıltılar, zemzemeler, sanki insanlara, 'Bu serin sulara girin, karışın!..' diyordu. Bahçeler ve bostanlar Şam şehrini, ayın halesi gibi çevreliyordu. Yemyeşil Guta, alabildiğine uzanıyordu. Dört tarafın hangisine bakılsa zümrüt gibi yeşillikler gözü okşuyordu. Muhakkak ki Cennet yeryüzünde ise burasıdır. Semada ise tam Şam şehrinin tepesindedir."[11]
En kıymetli İslam seyyahlarından Endülüslü İbni Cübeyr, nakledeceğimiz vakalar sırasında Şam şehrini ziyaret etmiş ve o zaman bu satırları yazmıştı. Bu satırlar, o zaman Şam'ın zevk u tarap[12] içinde yaşadığını zannettirirse de hakikat öyle değildi.
***■*■ *İbni Cübeyr Seyyahatnamesi'nden* (Arapça)**
*** düğün ve bayram, oyun ve eğlence (y.n.) • '■″■ ■ !■ .. ; ■**
73
ÖMER RIZA DOĞRUL
Şam sokakları her taraftan akın akın gelen mücahitlerle çalkalanıyordu; Müslümanların yaşadıkları her muhitten küme küme gelen bu mücahitler bu havalide silahlanıyor ve büyük bir harp için hazırlanıyordu. Bu mücahitlerin ekserisi Türk milletine mensuptular ve yapılacak harbin gayesi Kudüs'ü kurtarmaktı.
"Kudüs, Hazreti Ömer'in devrinde fetholunduktan 460 sene sonra Ehli Salip'in (Haçlıların) en feci, en korkunç katliamlarından birine sahne oldu. Ehli Salip, Kudüs'ü baştan başa yağmaladı; umumi ve hususi, dinî ve dinle ilgisi olmayan her müesseseyi, her evi, her mescidi; velhasıl her yeri soydu; camilerin kandillerini, şamdanlarını aşırdı; kadın erkek, genç ihtiyar demeyerek bütün ahaliyi öldürdü; üç gün üç gece durmadan kan döktü, cesetler ortada kaldığı için koktu ve ortalığı veba sardı."
"100.000 Müslüman katledildikten ve Yahudiler havralarında yakıldıktan sonra istilacıların elinde yine bir sürü insan esir kaldı, bunlar ya menfaat ya hırs şevkiyle hayatta bırakılmışlardı. Ehli Salip'in bu vahşi şahsiyetleri bütün cinayetleri işledikten sonra papazların ilahileri eşliğinde Mesih'in lahdini örten taşları başı açık, yalın ayak öptüler ve mukaddes şehrin kurtuluşunu kutladılar."[13]
Müslümanlar bu kanlı vakaları unutmadılar, bilhassa Türkler bu tüyler ürpertici cinayetin intikamını almaya ant içtiler.
Zaman geçiyor fakat bu intikam alevi sönmüyordu. Tarihte nadir görülür yüksek simalardan biri olan ve Müslümanların nazarında Cihar-ı Yar'dan

(Hazreti Peygamber'in dört halifesi Hazreti Ebubekir, Hazreti Ömer, Hazreti Osman ve Hazreti Ali'den) sonra en hürmete layık dindaş sayılan Sultan Nu-reddin bu maksat için senelerce çalışmış fakat neticeyi görmeden hayata gözlerini yummuştu. Ondan sonra saltanatına âde-

[13] **EcKvard Gibbon,** ***Roma'nın inhitatı ve Sükûtu.*** **.*•■■,.**

ta vâris olan Salâhaddin, bu işi, hazırlanan neticesine götürdü ve bu büyük ülküyü gerçekleştirmeye muvaffak oldu.

Salâhaddin'in bu sırada yaptığı hazırlığın hedefi buydu. Kendisi her gün bu hazırlıklarla meşgul oluyor ve Ehli Salip savaşını iyi ve şerefli bir neticeye bağlamayı en büyük emel biliyordu.

Salâhaddin her gün hazırlıklarıyla meşgul olduktan ve hazırlığını biraz daha ilerlettikten sonra konağına döner ve meclisine devam eden ilim adamlarıyla sohbet ederdi. Fakat Salâhaddin'in bu seferki hazırlığında, muhakkak ki bir başkalık vardı. Onun faaliyetinde başka bir yoğunluk, gayretinde başka bir şiddet göze çarpıyordu. Gerçi Salâhaddin hep gayretli ve azimliydi fakat bu defaki çalışmalarında azimden çok ileri bir kudret seziliyordu. Bunun sebebi neydi? Harp sevdası veya kan dökme iştiyakı mı?.. Asla! Çünkü Salâhaddin son derece iyi ve sulhsever bir adamdı. Fakat bu defa yapılacak harp bir kurtuluş harbi idi. Bu harp şerefli bir neticeye bağlanmazsa Salâhaddin boşu boşuna yaşamış olduğuna inanacaktı. Onun için de bütün kuvvetiyle çalışıyor ve bu kurtuluş savaşını layık olduğu neticeye vardırarak adını ebedîleştirmek istiyordu.

Bütün vaktini bu mühim ve muazzam ülküye bağlamış olan Sultan'ın hâl ve tavrında hüzün seziliyordu. Acaba bunun sebebi neydi?

Bunu hiç kimse fark etmiyordu fakat müteessir hâlini anlamak da müşkül bir şey değildi. Gerçi tarih kitapları bize açıktan açığa anlatmıyor fakat tarihin birçok boşluklarını dolduran anane, bu sırrı ifşa etmekteydi. Bu sır, kalbinin bir köşesinde kanayan bir yaraydı. Salâhaddin bu yarayı kapatmak ve bu ıstırabı dindirmek için her çareye başvurmuş fakat hâlâ muvaffak olamamıştı. Nedense gün geçtikçe bu yara ona beyaz ve temiz çehresini karartan bir leke hissini veriyor ve içinin sızısını depreşti-

riyordu. Parlak mazisi göğüsleri kabartacak, asırlara şeref verecek derecede yüce olan, mizacı ve meziyetleri insanlığa asalet veren bu büyük adamı için için üzen sır neydi?

Bu, maziye ait bir hadisenin hatırasıydı. Belki yirmi sene evveldi; Salâhaddin, Endülüs'ten Şam'a gelen ve hacca gidip dönen bir kafile içinde bilhassa kendi akranı olan asilzade bir gençle tanışmış ve onu sevmişti. Zekâsı ve irfanı derecesinde mertliği ve asaletiyle kendini belli eden bu genç, Endülüs'te yerleşen Müslümanlardandı. Adı Emir Bedil'di.

Bu genç, kafilesinden ayrılarak Şam'da kalmayı tercih etmiş ve Salahaddin ile beraber birkaç askerî maceraya iştirak ederek onun bütün itimadını, bütün muhabbetini kazanmıştı. Gece gündüz Salâhaddin'le düşüp kalkan, onun konaklarındaki her toplantıda hazır bulunan ve bütün ailenin en samimi dostu olarak tanınan Emir Bedii günün birinde ansızın kaybolmuş, Salâhaddin'in biraderi Balebek Emiri Şehinşah'ın kızı ve bütün ailenin en güzide ve en güzel evladı Hürremşah'ın da onunla birlikte kaçtığı anlaşılmıştı.[14]

Bu hadise, bütün Eyyübi hanedanını yıldırımla vurulmuşa döndürmüştü. Bilhassa Salâhaddin iki kat müteessir olmuştu. Çünkü hem bir dosttan olmuş hem şerefinin lekelendiğini hissetmişti. Onun aile şerefiyle oynayan bu adama bir ders vermek lazım gelmişti. Sanki Emir Bedii, ondan bu kızı istemiş olsaydı onu alamaz mıydı ve Salâhaddin, aziz arkadaşının hislerine aşina çıkmaz mıydı?..

Bedil'in bu hareketi mert ve gururlu insanlardan müteşekkil Eyyübi hanedanını derin bir hüzne boğmuş, hepsinin izzetinefsini yaralamış, hepsinin alnına bir leke gibi konmuştu. Hürremşah'ın babası Şehinşah bu hadise üzerine o kadar kö-

[4] Şehinşah, Turanşah, Ferruhşah gibi isimler Eyyübiler arasında yaygındı.

pürmüştü ki birkaç bin adam toplayıp Endülüs'e kadar devam edecek bir maceraya girişmek ve orada bu davayı halletmek istemişti. Fakat Salâhaddin, Hürremşah'ı kurtarmayı kendi üzerine almış ve hadisenin vuku anından başlayarak takiplere girişmiş ancak bu takipler bir netice vermemişti.

O zaman Suriye'nin vaziyeti karmakarışıktı. Şehirlerin ve limanların ekserisi Frenklerin elinde olduğundan bir taraftan öbür tarafa geçmek ve oradan bir limana inerek istenilen yere gitmek kolay bir işti. Bedii de planını öylece kurmuş, Hürremşah ile yola çıktıktan sonra Frenklerin tarafına geçerek Akkâ'ya inmiş ve oradan ilk rastladığı gemiye binerek Endülüs'e dönmüştü.

Salâhaddin ilk takibatında muvaffak olmamakla beraber işi yüzüstü bırakmamış, bilakis Bedil'i hep aramış ve izini bin bir güçlüğü yenerek bulmuştu. Gerçi Salâhaddin bu nankör arkadaşın yerini yurdunu biliyordu fakat onun birdenbire Endülüs'e döneceğine ihtimal vermiyordu. Bedii herhalde izini kaybettirmek ve bu suretle intikamdan kurtulmak için bir şeyler yapacaktı. Hâlbuki asil genç yaptığı işin pek aziz dostunu son derece rencide ettiğini bilmekle beraber doğrudan doğruya memleketi olan Endülüs'e dönmüş ve kendi şehri olan Kartacana'da, ailesine kavuşarak Salâhaddin'in kardeşinin kızı Hürrem'le evlenmişti. Onun için Salâhaddin ile bütün Eyyübiler istediklerini yapmakta serbesttiler. Çünkü bu iki genç aşklarını suistimal etmemişlerdi. Buna karşı ya zaaf ile karşılanırlar yahut

cezaları neyse onu çekerlerdi.
Salâhaddin bu eski dostunu aramak için birçok adamlar tayin etmiş, ancak birkaç senelik araştırma neticesinde hakikati anlamıştı. Hürrem'in Kartacana'da Bedii ile evlendiğini, evlenmesinden epey sonra bir kız çocuğu bırakarak öldüğünü haber almıştı. Bu ölüm haberi bütün aileyi mahzun etmişti. Hepsi de

karalar giymişler, hepsi de takipten vazgeçip onu tekrar aralarına çağırmadıklarından pişman olmuşlardı. Fakat bu ölüm haberi onlarda yeni bir iştiyak uyandırmıştı; Hürrem'in bıraktığı yavruyu aralarına almak, beslemek ve onunla teselli bulmaktı. Salâhaddin de onların fikrini kabul etmiş ve ilk fırsatta istediklerini yapacağını vadetmişti. Fakat bir sürü bitmez tükenmez gaileler içinde buna imkân mı vardı? Bununla beraber bu şeref davası daima kafasını meşgul ediyor, o da bu işi daima takip ediyor, ikide birde Kartacana'ya adamlar göndererek Bedii ile kızının haberlerini alıyordu.
Yukarıda dediğimiz gibi bu hadisenin üzerinden hemen hemen yirmi sene geçmişti. Hürrem'in bıraktığı kız büyümüştü. Son zamanlarda Salâhaddin rüyasında merhum Hürrem-şah'a benzeyen bir kızı görüyor, bu kızı görmekten hem teselli duyuyor hem hiddetleniyordu. Bu rüyalar üzerine, Eyyübi ailesi neye mal olursa olsun Hürrem'in kızını getirtmek için ısrar ettiğinden, Salâhaddin eski arkadaşı Bedil'e kati bir müracaatta bulunmaya karar verdi. Bu öyle bir müracaat olacaktı ki iyilik tarafı kâr etmezse tehdit tarafı netice verecek, Hürrem'in kızı zorla alınıp getirilecekti.
Bir gece herkes uyuduktan sonra Salâhaddin, daima denizde dolaşan ve birkaç defa da Kartacana'ya uğrayarak Bedil'in ahvalini gözleyip ondan haber getiren kaptanlardan birini huzuruna çağırdı. Salâhaddin, bu adamın getirdiği malumat sayesinde sabık dostunun ve yeni hasmının nerede yaşadığını, nasıl vakit geçirdiğini anladı. Bu kaptan, bu sefer gemisini Bedil'in kızını getirmeye tahsis edecekti. Salâhaddin, geminin bu seferi muvaffakiyetle yapması için her tedbiri aldı. Bundan başka onun asker-

lerinden Haydar da birkaç tecrübeli adam ile birlikte gemide bulunacak ve Kartacana'ya giderek bu vazifeyi ifa edecekti. Bu heyet evvela iyilik yolunu tutarak Bedil'e münasip bir suretle müracaat edecek, bu tedbir semere vermezse başka bir hattı hareket tutarak işi neticelendirecekti. Salâhaddin, sabık dostu Bedil'e yazdığı bir mektubu ve Hürrem'in kızına hediye ettiği mücevherleri ihtiva eden bir kutudan başka, Hürrem'in kızına intikal eden servetin vesikasını verdi, Haydar bunları alarak kaptanla beraber

Salâhaddin'in huzurundan ayrıldı.
Bu adamlar Hürrem'in kızını getirmeden dönmeyeceklerdi, isterse babası onunla beraber gelebilirdi. Fakat bu onun isteğine bırakılacaktı.
Salâhaddin'in bu emirlerini alan adamlar, vazifelerini yerine getirmek için derhâl yola çıktılar. Salâhaddin ise bu emirleri verdikten sonra içinin serinlediğini hissetti ve istirahate çekildi.
Emir Haydar ile adamları tüccar kılığına girerek Şam'dan hareket ettiler. Gemileri Akkâ'da bekliyordu. Gerçi Akkâ, Frenklerin elindeydi fakat iki taraf arasında ticaret devam ediyordu. Kafile Şam'dan Banyas'a ve buradan Akkâ'ya vardı. O zaman Akkâ, Konstantinopol ile kıyas olunan bir limandı. Şehir, Avrupa'nın türlü türlü memleketlerinden gelen Haçlılarla mahşerden numune olmuştu. Dikkati çeken nokta, şehrin çehresinin tamamıyla değişmesiydi. Camiler, mescitler tamamen kiliseye çevrilmiş, cami namına Hazreti Salih'in yanında küçük bir zaviyeden başka bir şey kalmamıştı.
Kafile buradan gemisine binerek hemen hareket etti, yirmi beş gün sonra şiddetli bir fırtına yüzünden Girit'e sığınmaya mecbur kaldı, ikinci hamlede de Mesina Limanı'na vardı. O zaman burada birçok Müslüman yaşıyordu. Hatta Müslümanlar buradaki nüfusun en zengin ve müreffeh kolonisini teşkil ediyordu. Sicilya Adası'nın o zamanki merkezi olan Palermo'da

Müslümanların birçok camileri ve çarşıları vardı. Adanın hükümdarına hizmet eden ricalin ekserisi Müslümanlardandı. Buranın kralı, tebaası içinde en çok onlara itimat ediyor ve yaşayışında Müslümanları taklit ediyordu. Seyyah Ibni Cübeyr'in anlatışına göre, Gilyom namındaki bu hükümdar Arapça konuşurdu; "Elhamdülillah" cümlesini kendisine şiar edinmişti. Bununla beraber bu Hristiyan hükümdarın sarayı, öteden beriden kaçırılan yahut Haçlılar tarafından esir alınarak her tarafta satılan Müslüman kadınlarıyla doluydu.
İbni Cübeyr sarayın sırmacısı ile konuşarak ondan bütün bu Müslüman kadınların müslümanlıklarını gizlemekle beraber dinlerine son derece sadık olduklarını hatta saraya giren Hristiyan kadınların da onlara uyarak Müslüman olduklarını öğrenmiş ve anlatmıştı. Erkekler içinde de dinlerini gizleyerek "Abdül Mesih" gibi isimler takanlar vardı. Bunlar, îbni Cübeyr'in Hicaz'dan geldiğini haber alır almaz onun etrafında toplanıp ona hürmet etmişler ve: "Biz Müslümanlığımızı izhar edemiyoruz. Çünkü dinimizi açığa vuracak olursak tehlikeye düşeriz. Fakat ibadetlerimizi ve dinî vazifelerimizi ihmal etmiyoruz. Siz bize dua ediniz ve akıbetimizin hayrolmasını temenni ediniz" demişlerdi.
Mesina ve Palermo'da bu manzaralarla karşılaşan ve seyyah İbni Cübeyr gibi bunları gören kafile buradan hareket ederek Endülüs yolunu tuttu, Sardunya Adası'na geçti fakat gayri-müsait rüzgârların tesiriyle Afrika

sahiline atılarak birkaç gün halî bir adaya sığındıktan sonra tekrar Sardunya yoluyla Formontera Adası'na uğradıktan sonra Kartacana'ya vardı ve limanda lenger attı.
Gemi tam bir ticaret gemisi olduğundan, içindekilerinin hepsi tüccar kılığında olduklarından ve gemide birçok ticaret malları da bulunduğundan etrafta zerre kadar şüphe uyandır-

mamıştı. Haydar'ın maiyeti malları sahile çıkardılar ve alışverişle meşgul oldukları gibi etrafı gözetlemeyi de ihmal etmediler.
Kartacana sahilden itibaren bir ova ve uzaktan dağlarla çevrili bir yerdi. Bedil'in evi sahilin bir koyu üzerindeydi. Şam'dan gelen kafile, bir iki gün zarfında şehri iyice tetkik etti ve menfi bir cevap alındığı takdirde ne yapacaklarını kararlaştırdı.
Bedii, zevcesi Hürremşah'ın ölümünden sonra onun yadigârı olan kızı Melîke'yi yetiştirmekle meşgul olmuş, onunla beraber Frenklerle vuku bulan bir muharebede şehit düşen kardeşinin iki oğlunu da yetiştirmişti. Bedil'in başlıca emellerinden biri, kızı Melîke'nin bu iki gençten birini seçerek onunla evlenmesiydi. Bunların ikisi de iyi yetişmiş, faziletli, irfanlı birer adam olmalarından başka o zamanın bütün asilzadeleri gibi birer kuvvetli kılıç sahibiydiler. Melîke'nin en kıymetli arkadaşları, bu iki gençti.
Bedii, ömrünü vakfettiği kızına bütün bildiğini öğretmiş, nihayet ona annesinin kim olduğunu söylemişti. Sultan Salâhaddin muhakkak onu isteyecekti. Onun Şam'a gitmesinde ve Sultan ile büyük babasının akrabasının yanında yaşamasında beis yoktu. Fakat böyle bir hadise vuku bulduğunda Melike amcasının oğullarını unutmayacaktı. Salâhaddin'in affından emin olsaydı belki kendisi de Şam'a gider ve onunla birlikte yaşardı. Fakat o zamandan beri yıldızı mütemadiyen parlayan Salâhaddin belki onun nankörlüğünü', gençliğe uyarak yaptığı cehaletini cezalandırmak isterdi. Bu, hem Melîke için hem amcazadeleri Haldun ile Zeydun için pek acı olurdu.
Melike, bir güzellik harikası sayılacak derecede güzel, güzelliğiyle beraber necip ve yüksek ruhlu bir kızdı. Onun Salâhaddin ile akrabalığı evlerinde her gün konuşulan mevzulardan biriydi. Hacca gidip gelenler yahut ticaretle uğraşanlar, Kartacana'ya birçok meraklı haberlerle dönerlerdi. Haldun ve

Zeydun, Şark'a gidip gelenleri bulurlar, Salâhaddin'in nelerle meşgul olduğunu anlarlar ve bunları Melîke'ye anlatırlardı.
Yine bir gün Zeydun, Şam taraflarından yeni bir ticaret gemisinin gelmiş olduğunu haber alır almaz gelen tacirleri arayıp buldu, onlarla saatlerce görüştü. Bu tacirler Şam'a dair her şeyi biliyorlar ve onun suallerine geniş

malumatlı cevaplar veriyorlardı. Zeydun, bir define bulmuş gibi her gün yanlarına uğruyor, ufak tefek alışverişler mukabilinde onlarla uzun uzadıya konuşuyordu.
Salâhaddin'in gemide bulunan temsilcisi Emir Haydar'ın dikkatini çeken Zeydun gizlice mercek altına alındı, kim olduğu anlaşıldıktan sonra her gün limana devamını temin edecek bir hattı hareket takip olundu.
Nihayet bir gün Zeydun, Emir Haydar'a takdim olundu, Haydar onu bir kenara çekerek kendisinin Şam'da Salâhaddin tarafından kabul olunarak bu havaliye gelmek üzere olmasına istinaden Emir Bedil'e teslim edilmek üzere kendisine bir emanet verilmiş olduğunu, ancak bu emaneti bizzat kendisine teslim etmesinin icap ettiğini söyledi ve Zeydun'un, amcasına haber vererek görüşmelerini temin etmesini rica etti.
Zeydun bu haberlerle eve döndü, meseleyi hemen amcası Emir Bedil'e anlattı; Şam'dan gelen bu tacir ona Sultan Salâhaddin'den mühim bir emanet getirmişti. Bedii iki yeğenini derhâl Haydar'ın yanına göndererek ziyaretini hemen beklediğini bildirdi ve bu mühim misafiri sabırsızlıkla bekledi. Haydar, Bedil'in bu davetini daha evvelden tahmin ettiği için bir yere gitmeyip gelecek cevabı beklemişti. Zeydun ile Haldun gelmeden evvel Haydar vaziyeti düşünüp adamlarına talimat vermişti. Bunlar gizlice Haydar'ı takip ederek onun emrini ve işaretini bekleyeceklerdi. Kendisi, Bedil'in evinde her türlü misafirperverlikle karşılanacağından emindi. Geç vakte kadar

orada kalacak, belki geceyi de orada geçirecekti. Orada kaldığı takdirde adamları geri dönecekler fakat her hâlde hem karadan hem denizden hazır bulunacaklardı.
Haydar, Haldun ile Zeydun'un davetini minnetle karşıladı, emanetlerini yanına aldı ve iki kardeşe refakat etti. On, on beş dakika sonra üçü de Bedil'in evine giriyor ve atlarından inerek misafir odasına ilerliyorlardı.
Bedii, merak içindeydi. Kızı Melike yanındaydı. Çünkü muhakkak ki bu ziyaretin asıl hedefi oydu ve hiç şüphe yok ki gelen emanetlerin asıl sahibi ondan başka bir kimse değildi. Haydar, Bedil'i tanımakta gecikmedi. Çünkü o da Salâhaddin'in pek eski bir adamıydı. Fakat Bedii cidden ihtiyarlamıştı. Sevgili zevcesinin ölümü onu sarsmış ve yıkmıştı. O eski bahadır Bedii ile bugünkü Bedii arasında dağlar kadar fark vardı. Misafir, Salâhaddin'in selam gönderdiğini söyler söylemez Bedii hüngür hüngür ağladı. Bu selam ona gençliğini, gençliğinin macerasını hatırlatmış, yaralarını deşmişti.
Bedil'in teessürü geçtikten sonra Haydar ona evvela Salâhaddin'in mektubunu, sonra getirdiği kutuyu ve evrakı teslim etti.
Mektup açıldı ve okundu:
"Salâhaddin Yusuf İbni Eyyüp'ten sabık dostu Emir Bedii İbni Cemil'e

selam!.. Eskiden seni ne kadar sevdiğimi, sana ne kadar hürmet ettiğimi elbette hatırlarsın. Fakat sen benim muhabbet ve hürmetimi suistimal ederek mertliğe yakışmayan ve ailemin şerefini lekeleyen nankörce bir harekette bulunarak bizi perişan ettin. Cenabı Hak taksiratını affetsin! Ben o zaman seni takibe çıktım fakat sen daha çabuk hareket etmiştin. Daha sonra Hürrem'in öldüğünü haber aldık ve onun matemini tuttuk. Bütün Âli Eyyüp onun hasretiyle yandı. Fakat onun Melike namında bir kız bırakması bize bir derece teselli verdi."

"Bugün Hürrem'in kızı, senin annesini kaçırdığın zamandaki yaşına varmış bulunuyor. Tıpkı annesinin benzeri olduğunu rüyalarımda gördüğüm bu kıza hepimiz annesinin yerini verdik. Onun için Melîke'nin bizimle birlikte yaşamasını istiyor ve onu buraya davet ediyoruz. Sen de ona refakat edebilirsin. Bunu yaparsan, emin ol ki seni affederim. Fakat şayet benim davetimi ve sözümü kabul etmez ve gönderdiğim elçiye ret cevabı verirsen aramızda husumet başlar. Davetimi kabul ettiğin takdirde ise size her türlü hürmet gösterilecek, aramızdaki eski dostluk ihya olunacaktır. Melîke'nin annesinden vâris olduğu bütün emlakin vesikalarını gönderiyorum. Bunlarla beraber kızım Melîke'ye küçük bir hediyem var. Bunu ona teslim edersiniz. Vesselam..."

Mektup okunduktan sonra herkes sustu. Bedii, Salâhad-din'in yüksek ruhu karşısında büyük pişmanlıklarla, vicdanından kopan ağır tenkitlerle eriyordu. Melike, hiç görmediği hâlde rüyasına girdiği annesinin amcasını görmek için bir iştiyak hissediyordu. Haldun ile Zeydun'un ne düşündükleri belli değildi. Onların fikri bambaşkaydı. Amcaları, Salâhaddin'in bu davetini kabul edecek ve kendi gitmese bile Melîke'yi gönderecek olursa demek ki ikisi de onu kaybediyorlardı. Hâlbuki iki kardeş de onu seviyorlardı. Haldun onu daha fazla kardeş gibi tanıyordu fakat Zeydun'un ona karşı bağlılığı çok daha hararetli idi. Zeydun bu adamı bulup getirdiğine bin kere pişman oldu. Keşke bu adamı görmeseydi ve keşke bu mektup amcasının eline varmasaydı. Zeydun, Şam'dan gelen taciri boğmak hırsını yenemiyordu.

Fakat Emir Bedii ne cevap verecekti?!.. Bedii düşünüyor ve dili tutulmuş gibi bir şey söylemiyordu. İçinde müthiş bir mücadele koptuğu besbelliydi. Şam'a gitmeyi kabul etmeli miydi, etmemeli miydi? Giderse ne olurdu?

Salâhaddin onu affedecekti ve Salâhaddin'in sözü sözdü. Fakat onun Şam'da geçireceği her gün maziyi hatırlatan bir işkence olmayacak mıydı? Kendisi, Salâhaddin'i her gördükçe, ona karşı yaptığını hatırlayarak hatasının içini yaktığını duymayacak mıydı? Şam'ın kendisini tanıyan ve tanımayan ricali, bütün Eyyübi hanedanı ona fena bir gözle bakmayacaklar

mıydı? Elhasıl cennet gibi Şam ona cehennem olmayacak mıydı? Buna mukabil ne yapacaktı? Melîke'yi yalnız mı gönderecekti? Hürrem'in bu yegâne hatırasından mahrum mu kalacaktı? Bütün ömrünü vakfettiği Melîke de elden giderse onun için yaşamanın ne manası kalırdı?
Bedii düşünüyor ve cevap vermiyordu. Ortalığı sükût sardı. Bedii düşündü, düşündü ve nihayet büyük bir mücadeleden çıkmış bir adam bitkinliğiyle cevap verdi:
"Ben gidemem, eski arkadaşıma çok minnettarım. Lakin ömrümü burada geçirmek istiyorum. Fakat sen, kızım Melîke, istersen seni annenin ailesine gönderebilirim. Söz ve arzu senindir!"
Bütün nazarlar Melîke'ye döndü. Düğümü o çözecekti. Melîke'nin önünde babası ve içlerinden birini sevdiği gençlerin ikisi duruyordu.
Haydar, vaziyetin güçlüğünü takdir etti. Duruma müdahale etmek ve sinirlerin gerginliğini gidermek istedi:
"Neden acele ediyorsun?" dedi. "Bu kadar süratli bir karara hacet yok. Etraflıca düşününüz, taşınınız, ondan sonra bana cevap verirsiniz. Biz şimdilik bu kararları bir tarafa bırakalım da Sultan'ın gönderdiği kutuyu açalım, içinde neler bulunduğunu serelim. Ben de bu sayede vazifemi yapmış ve emaneti olduğu gibi teslim etmiş olayım!"
Haydar, hemen kalktı ve kutuyu açtı. Kutunun içi hakikaten harikulade şeylerle doluydu. Kırmızı, mavi, yeşil renkli mücev-

herler arasında incilerin beyaz şaşaası gözleri alıyordu. Kutunun içinden pahasız defineler görünüyordu. Taçlar, bilezikler, zümrütler, birer birer yere serildikçe, bunları temaşa edenler, bu hediyeleri yalnız Salâhaddin'in gönderebileceğini anlıyorlardı.
Haydar, her parçayı çıkardıkça ona dair malumat veriyor ve deminki gerginliği gevşetmek için araya latifeler karıştırıyor, mahzun yüzlere neşe serpmeye çalışıyordu.
Bu sırada Melike düşünmek için iyi bir fırsat bulmuştu. Babası cevabını vermişti. Onu kararından döndürmek imkânsızdı fakat kendisi de babasından ayrılamazdı. Ondan ayrılmak, aylarca uzak bir yere ve hiç görmediği insanlar arasına karışmak demekti. Gerçi bu uzaktaki insanlar ona yâr olacaklardı, onu sevecekler ve ona, annesinin mevkiini vereceklerdi fakat babası ne olacaktı? Babasından ayrılması, ihtiyarlamaya ve çökmeye başlayan bu adam için müthiş bir felaket olurdu. Belki bu ayrılış babasının ölümüne sebebiyet verirdi. Sonra Haldun ile Zeydun, bilhassa Zeydun, onunla birlikte gelmeye cesaret edemezlerdi. O hâlde bütün bu hediyelere ve iltifatlara rağmen verilecek cevap açıktı. Melike babasına baktı ve bir kelime ile cevap verdi:
"Baba, sensiz gitmem!"

Haydar yıldırımla vurulmuşa döndü fakat belli etmedi ve gitmek için müsaade istedi.
Bedii böyle bir misafiri bırakır mıydı? Gerçi elçi muvaffak olamamıştı fakat o ancak bir elçi değil miydi? Sonra bu elçi, belki meselenin başka bir şekilde halledilmesini sağlardı. Bedii, Haydar'ın evinde kalması için ısrar etti, onun Kartacana'da kaldığı müddetçe evinde misafir edileceğini söyledi. Haydar fazla ısrara tahammül edemeyerek misafirliği kabul etti.
Haydar, Bedil'in evinde kalmaya razı olduktan sonra arkadaşlarına haber gönderdi. Bunlar da vaziyeti anladılar ve aldıkları emre göre hareket ederek dağıldılar ve yerlerine gittiler.

Haydar o gece aynı mevzuya dönmedi; gerçi onların hepsi de için için o mevzu ile meşguldüler fakat Haydar, Şam'dan ve şimdiye kadar Ehli Salip'i oradan çıkarmak için yapılan işlerden, muhtelif sahalarda vuku bulan harplerden, bu harplerde gösterilen kahramanlıklardan bahsediyordu. Sanki deminki sahneyi hiç görmemiş ve bunun üstlendiği işi baltalamış olduğunun farkına varamamıştı. Haydar yavaş yavaş hepsinin zihnini çelmeye ve anlattığı meraklı vakalarla onları meşgul etmeye muvaffak oldu. Haydar'ın bu muvaffakiyeti işini hayli kolaylaştırdı. Hatta demin ona fena fena bakan kardeşler bile vaziyetlerini değiştirmişlerdi.
Misafirliğin üçüncü gecesiydi. Haydar kararını vermişti. Tertibat tamamdı ve bunlar muvaffakiyetle tatbik olunmuştu. Nasıl Bedii, yirmi sene evvel Hürrem'i Şam'dan kaçırdıysa o da Melîke'yi o gece kaçıracaktı. Bu hareket mertliğin şanına yakışmazdı. Fakat bu bir mukabele idi. Bedii yaptığının cezasını buluyordu. Onun da cezası amelinin cinsindendi. Salâhaddin tarafından vuku bulan davet son derece samimi ve son derece yiğitçeydi. Bu davet reddolunduktan sonra bu hattı hareket pekâlâ takip olunabilirdi. Haydar'ın mantığı böyle hükmetmiş, ona göre tedbir almıştı. O gece yemekten evvel onun uşağı evin bütün su küplerine kâfi derecede uyuşturucu bir madde atmış, bu suretle daha yemek başında herkes uyuklamaya başlamıştı.
Ev sahipleri birer birer odalarına çekilmeye mecbur oldular, Haydar da olduğu yerde uyumuş gibi göründü. Hizmetçiler de onu taşıyarak odasına götürdüler. Efendilerinin hâlinden şüphelenen hizmetçiler yemeklerini yiyorken kendileri de aynı hâle uğradılar.
Çok geçmeden bütün ev halkı yere serildi, derin bir uykuya daldı. Uyumayanlar, Haydar ile uşağı idi. Haydar herkesin muvakkat bir uykuya dalmış olduğunu anladıktan sonra adam-

larını içeri aldırttı ve işe başladı. Öteye beriye nöbetçiler bıraktıktan sonra Melîke'nin odasına girdi, onu bir abaya sararak taşıdı, daha sonra da o ve arkadaşları evden çıktılar.

Esasen bir koya nazır olan evin sahilinde bir kayık bekliyordu. Haydar ile adamları kayığa bindiler ve son süratle gemilerine vardılar ve harekete hazır olan gemiyi hemen yola çıkardılar. Bir saat geçmeden gemi açıldı ve yolcular limandan uzaklaşmaya başladılar. Sabah olmadan gemi enginlerdeydi.

Sabahleyin kendine gelen Melike vaziyeti birdenbire anlamayarak şaşırdı fakat Haydar ona her şeyi kısaca anlattı. Şam'a gidiyorlardı. Korkulacak hiçbir şey yoktu. Babası ile amcazadeleri sağdılar, evlerindeydiler ve kıllarına bile dokunulmamıştı!

Ertesi gün Bedii ile biraderzadeleri daldıkları derin uykudan uyandıkları zaman ilk önce bir şey anlamadılar, yalnız misafirin yok olması dikkatlerini çekti. Daha sonra Melîke'nin odasından çıkmadığı görüldü, o da arandı fakat bulunamadı. Misafirin kaybolmasıyla Melîke'nin odasında bulunmaması arasında herhalde bir münasebet vardı. Melîke'nin birtakım tertibatla kaçırılmış olduğu yavaş yavaş anlaşılıyordu fakat onun hemen yola çıkarıldığı keşfedilmemişti. Şehrin her hanı, her tarafı arandı fakat Şam'dan gelen tacirlerle gemilerinden bir ize rastlanmadı. Demek ki Melike bu gemi ile götürülmüştü ve bunda şüphe yoktu.

Bedii ve yeğenleri vaziyeti düşünmeye ve müzakere etmeye başladılar. Zeydun mutlaka amcazadesini aramak ve geri getirmek fikrini ileri sürüyor, Haldun da onun fikrini benimsiyordu. Fakat buna imkân var mıydı? Salâhaddin, Melîke'yi

tekrar bulduktan sonra onu geri verir miydi? Annesinin bir eşi olan Melîke, Eyyübi hanedanının gözbebeği olacaktı.

Bedii, yirmi sene evvel yaptığının cezasına uğradığını görerek bir şey demiyor ve için için hıçkırıyordu. Fakat bu iki gencin Melîke'yi bulmak ve geri getirmek için gösterdikleri kararlılık karşısında aklına bu gençlere yardımı dokunacak bir çare geldi. Bedii, kederinin verdiği sıkıntı ile bu çareyi ifşa etti.

552 senesinin muharrem ayında Salâhaddin, Ismailîlerin kalesine karşı hareket ederek kendisine karşı hazırlanan suikastların intikamını almak istemişti. Bedii, o zaman onunla beraberdi. Salâhaddin, İsmailîlerin köylerini tahrip ettikten sonra onların asıl kaleleri olan Masyafa hücum eylemiş ve İsmailîlerin bu en büyük ve en müstahkem mevkiilerini düşürmek istemişti. Her tarafa mancınıklar kurulmuş ve muhasara son derece şiddetle tatbik olunmuştu. Ismailîler bu tazyikten kurtulmayacaklarını anlayarak bir huruç hareketi yapmak istemişler ve kılıçlarını çekerek çıkmışlardı. Vuku bulan müthiş muharebede Bedii o kadar ilerlemiş ve düşman saffını o kadar yarmıştı ki bir aralık Cebel Şeyhi ile karşı karşıya gelmiş ve kim olduğunu bilmeden onun üzerine yürümüştü.

Şeyh'ül Cebel, Bedil'in kuvveti karşısında mahvolmak üzereydi. Bedii kılıcını kaldırarak onun kafasına indirmek üzere olduğu anda Şeyh onun darbesinden korunmak için yere kapanmış ve Bedii üzerine düşmüştü. Bedii zerre kadar şaşırmayarak hançerini çekmiş ve Şeyh'ül Cebel'i öldürmek istemişti. Fakat Şeyh, Allah aşkı için kendisini öldürmemesini niyaz etmiş; Bedii bu kutsi ant karşısında onu bırakmış, bu sayede Şeyh kaçmaya ve kalesine ilticaya vakit bulabilmişti. Daha sonra Şeyh'ül Cebel, Salâhaddin'in dayısı Şihahuddin'e iltica ederek sulh için onun ara buluculuğunu rica etmiş, kabul etmezse her işi bırakarak bütün Eyyübi hanedanını öldürmekle

meşgul olacağını bildirmiş, Salâhaddin de bizzat bu işi halletmek üzere sulha razı olmuş ve sulh aktolunmuştu.

Vakadan birkaç gün sonra Bedii evine döndüğü zaman odasında mühürlü bir zarf bulmuş, zarfı açtığı zaman içinden bir mektup ile bir yüzük çıkmıştı. Mektup Şeyh'ül Cebel'dendi. Şeyh hayatını esirgeyen Bedil'e kendi yüzüğünü gönderiyor ve başı sıkıştığı bir dakikada bu yüzüğü kullanırsa derhâl kendisine yardım olunacağını ve her istediği işin yapılacağını vadediyordu.

Bedii, o zamandan beri bu yüzüğü saklamış ve hiç kullanmamışı ı. Belki bu sırada ondan istifade edebilirdi.

İki kardeş Suriye'ye gider ve Cebel'e çıkarak Şeyh'i görür, sonra ona yüzüğü göstererek Melîke'nin geri alınması için yardım isterlerse, muhakkak ki Şeyh onlara yardım eder ve fedailerini göndererek onun kurtarılmasını sağlardı. Melîke'nin tekrar iadesi için başka çare yoktu. Zeydun bu yardımı istekle kabul etti, Haldun ondan ayrılmayacağını söyledi, Bedii de yüzüğü bularak onlara teslim etti. Fakat bu yüzüğü kullanırken kan dökülmemesine dikkat etmelerini tavsiye etti ve bunun için onlara ant içirdi.

Birkaç ay sonra Beyrut Limanı'na yanaşan geminin yolcuları arasında Haldun ile Zeydun da bulunuyordu. Bunların hedefi karaya çıktıktan sonra Şeyh'ül Cebel'e nasıl gideceklerini ve yardımını temin ederek nasıl Melîke'yi alıp götüreceklerini kararlaştırmaktı.

Haldun ile Zeydun geminin güvertesi üzerinde bu meseleyi konuşuyorlardı. Yanlarında duran tüccar kılıklı bir yolcu, Lübnan dağlarını gösterdi ve en uzaktaki tepesi karlı dağa işaret ederek: .. 90

î.r "Buradan ileriye gidenler pek azdır" diyordu.

Sebebi basitti, çünkü Şeyh'ül Cebel'in hududu orada başlıyordu. Hiçbir kimse oraya davetsiz veya rehbersiz gidemezdi. Davetsiz veya rehbersiz gidenlerin hiçbiri dönmüyor ve bunlara ne olduğu bilinmiyordu.

Tüccar kılıklı yolcunun sözleri Melîke'yi geri almak için yola çıkan gençleri

büsbütün meraka düşürdü. Tüccar da biraz daha izahat verdi:
"Şeyh'in kalesi hakikaten bir ölüm tuzağıdır. Bu Şeyh, müthiş bir sihirbaz. Sihirbazlık sayesinde her şeyi yapıyor ve bilinmeyen her şeyi biliyor. Kalesine gelince bu yalnız ele geçmez ve yetişilmez bir kale değil, aynı zamanda cennet gibi bir yerdir. İçinde neler yoktur ki! Öyle bahçeler vardır ki yeryüzünde emsali yoktur; öyle kadınlar vardır ki hurilerden farksızdır. Bu kadınların baştan çıkarmayacakları, hayatını zehirlemeyecekleri hiç kimse yoktur! Onları bir gören onlardan ayrı-hrsa hasretten ölür. Sonra bu Şeyh'ül,Cebel öyle amansız bir katil ki eline düşenin kurtulmasına imkân yok. Hele onun fedaileri birer zebaniden farksız. Şeyh'ül Cebel onlara bir emir verdi mi mutlaka o emri yerine getirirler, o sözü yere düşür-mezler. Şeyh'in ölmesini istediği adam mutlaka ölür. işte Şeyh'ül Cebel böyle bir adam!"
İki kardeş bu sözleri dikkatle dinliyorlardı. Tüccar devam etti:
"Fakat Beyrut'a çıktıktan sonra insan kendini eğlendirecek, vaktini hoşça geçirtecek öyle şeyler bulur ki Şeyh'ül Cebel'i düşünmeye bile vakit bulamaz. Zaten bu Şeyh'in kalesine varmak imkânsızdır. Onun kalesini bile akla getirmek beyhudedir."
Bu adamın Zeydun ile Haldun'un ağzından bir şeyler kapmak istediği aşikârdı. Onun Şeyh'ül Cebel hakkında bu kadar ayrıntı vermesi, herkesin o namdan korktuğu, lafından Al-

lah'a sığındığı bir sırada bu tüccar kılıklı adamın Şeyh'den bu kadar serbest ve bu kadar laubali bir tarzda bahsetmesi boşuna değildi. Maksadı bu gençlerin ne yaptıklarını, nereye gittiklerini, hareketlerinin hedefini anlamaktı. Fakat henüz toy birer genç olan iki kardeş bunu anlamadı ve yolcunun tarifleri karşısında duydukları hayreti gizlemeyerek ağızlarından laf kaçırdılar. Zeydun, tüccar kılıklı adamın sözlerini dinledikten sonra şu cevabı verdi:
"Fakat bu sizin anlattığınız yer, hakikaten görülmeye değer!"
Tüccar kılıklı adam için bu kadarı kâfi idi. Esasen o, ikisini de çoktan beri takip ediyor, birbirleriyle konuştukları zaman fark ettirmeden onları dinliyor ve konuşmalarından adlarını, hatta az çok maksatlarını anlamış bulunuyordu.
Beyrut Limanı'ndan gemiyi karşılamaya gelen kayıkçılar yanaşıp gemiye çıktılar. Şeyh'ül Cebel'den bahseden ve adının Sait olduğu söylenen yolcu kalabalık içinde kayboldu, şehre çıkmak telaşıyla meşgul olan kardeşler onu göremez olmuşlardı. Ancak Haldun ara yerde onun herkesten evvel bir kayık bularak sahile çıktığını sezmişti.
Bir iki saat sonra Haldun ile kardeşi sahildeydiler. Tabi-i ki bir hana inmek lazımdı. Gençler düşünüyor ve yol gösterecek bir adam araştırıyorken kendilerini kolladığı ve gözetlediği anlaşılan uzun boylu, kapalı yüzlü bir

kadın gördüler. Yanı başında, bir merkep sürükleyen bir adam vardı. Merkebi sürükleyen erkek, gençlere yaklaştı ve onların eşyalarını alarak merkebe yüklemeye başlatı. Gençler ona mâni olmak isteyerek eşyalarını bırakmasını söylediler fakat adam, kenarda duran uzun boylu kadını gösterdi. Gençler ona döndüler:
"Affedersiniz hanım, bu adam eşyamızı..."

"Evet, benim hanıma götürecek. Orada rahat edersiniz. Han, hem ucuz hem temiz hem de iyidir. Sizin de aradığınız bu değil mi?"
iki kardeş birbirlerine bakakaldılar. Bu uzun boylu, kapalı yüzlü kadının ne ahenkli ne can alıcı bir sesi vardı. Fakat bu tatlı ses ikisini de korkutmuştu. Acaba kendilerini bu tatlı sesin sahibine emanet etmek caiz miydi? iki kardeş, bu tatlı sesin bir tuzak olup olmadığını düşünürken hamal eşyayı merkebe yüklemiş ve hayvanı sürmüştü. Kardeşler çaresiz hamalı takip ettiler, yoksa eşyalardan da olacaklardı. Fakat bu kadın kalabalık içinde ilerledikçe herkesin ona yol açtığı Haldun'un gözünden kaçmadı. Kadın biraz ilerledi, onu bekleyen bir katıra bindi, sonra onların gittikleri yola düştü.
Bir müddet ilerledikten sonra büyük bir kapıdan giren yolcular, meyve ağaçlarıyla süslü olan bir bahçeden geçerek beyaz bir evin önünde durdular. Yüzü kapalı olan kadın burada katırından indi, katırını zenci uşağına verdi, sonra iki misafire dönerek yüzündeki peçeyi açtı. Kadın, genç ve güzeldi. Yirmi beş yaşında var yoktu. Güzelliğini şahane bir vakar ve ciddi azameti süslüyordu:
"Benim evim mütevazı bir misafirhanedir. Hacılar ve tacirler buraya inerler. Burası sizin gibi asil gençlere layık değildir fakat hizmette kusur etmeyeceğim."
Haldun cevap verdi:
"Biz de böyle bir yer arıyorduk. Çünkü maksadımız hacca gitmektir! İstirahat edersek memnun ve müteşekkir kalırız. Acaba her gün için ne hediye edeceğiz?"
"Bizden memnun kalırsanız fiyatta uyuşuruz."
"Teşekkür ederiz, bizim gibi gariplere gösterdiğiniz misafirperverlik sizin iyiliğinize delalet eder."
Hamal gençlerden fazla bir ücret istedi. Han sahibesi ise onların fazla para vermelerine mâni oldu. hammal ile bu esra-

rengiz kadın arasında müthiş bir kavga başladı. Hamal kötü kötü söyleniyor ve bu güzel kadına sataşıyordu. Haldun istenilen parayı vererek hamalı savmak istedi fakat han sahibesi hamalın istediğini vermemekte ısrar ettiğinden adam hiddetine mağlup olarak:

"Zaten senden ne hayır umulur, sen Şeyh'ül Cebel'in casusu değil misin?" dedi.
Kadın, zehrini akıtmaya hazırlanan bir yılan gibi dikleşip cevap verdi: "Hangi Şeyh'in? Şu adamları öldürdüğü söylenen Şeyh mi?" Hamal, kadının sert ve korkunç bakışları karşısında titredi ve: "Affet, ben kusur ettim" dedi. "Çünkü senin verdiğin para çok az, sen yine ne istersen ver de gideyim." Kadın hamala birkaç para uzattı ve ona:
"Bir daha böyle sözler sarf edersen sen bilirsin!" dedi. Hamal o kadar yumuşadı, o kadar boynunu büktü ki hayret etmemek mümkün değildi. Demek ki bu kadında erkekleri bu hâle koyacak bir kuvvet vardı. Han sahibesi hamalı savdıktan sonra iki kardeşe döndü ve onlara:
"Burada hamallar böyledir" dedi. "Bilhassa gariplere karşı sert davranırlar ve onlardan fazla para koparmak isterler. Bu hamal da sizi birer yolcu değil, birer prens sanarak para koparmak istedi.
Han sahibesi daha sonra zenci uşağı çağırarak eşyayı ona taşıttı ve misafirleri temiz bir odaya götürdü. Oda pek âlâ idi. İki kardeş de memnun olduklarını söylediler. İkisinin de eşyaları buraya getirilecek ve yerleşecekti. Han sahibesi misafirlerinin isimlerini öğrenmek istedi ve sordu:
"İsimleriniz?"
"Halit."
"Zeyd."

"Ne güzel isimler!"
"Ya sizin isminiz?"
"Mesrure..."
"Teşekkür ederiz."
Mesrure, gençleri orada bırakarak eşyalarını göndermeye ve odanın eksiklerini tamamlamaya gitti. Haldun kardeşine döndü: "Burası ne acayip yer ve bu ne acayip kadın!.. Fakat bu kadm hoşuma gidiyor, bizi ne ustalıkla yakaladı ve buraya getirdi. Zannederim ki o da bizden hoşlanıyor. Fakat dikkat edelim, belki bu kadın tehlikelidir. Hamal ona, 'Şeyh'ül Cebel'in casusu' demişti. Kim bilir belki öyledir..."
Zeydun'un cevap vermesinden önce dışarıdan Mesrure'nin sesi duyuldu: "Yüksek sesle konuşmasanız daha iyi olur, çünkü odaların kapıları kafeslidir."
Bu ihtardan sonra kardeşler hep yavaş konuştular. Eşyaları odaya geldikten sonra sandıklar açıldı, temiz elbiseler çıkarıldı. Yolcular yıkandıktan sonra giyindiler, daha sonra yemek yediler ve Mesrure ile tatlı bir sohbete koyuldular. İki kardeş, misafirhanenin sahibesine birer at satın almak istediklerini ve Beyrut'tan Şam'a kadar karadan giderek, oradan Hicaz'a inmek istediklerini bin bir ihtiyatla söylediler. Şimdilik hedefleri

Lübnan'da dolaşmaktı.
Fakat Mesrure'ye göre Lübnan dağları çok tehlikeliydi. Çünkü dağlar hem vahşi hayvanlarla hem eşkıyalarla doluydu. Dahası, bu sıralarda Cebel Şeyhi'nin Müslümanlarla arası iyi değildi. Onun bu sırada eline düşenler en feci akibete duçar oluyorlardı. Haldun birdenbire sordu:
"Bu Şeyh'in adı ne?"
Mesrure etrafına bakındıktan sonra cevap verdi: ■ "Adı Sinan..." -
^›'-

"Biz onu yalnız Şeyh'ül Cebel diye tanıyorduk."
"Ona öyle derler. Siz o Cebel'in dehşetini bilseniz adını anmazdınız."
"Bizim bütün bildiğimiz Şeyh'in Masyaf ta bulunduğundan ibarettir. Biz de oraya gitmek istiyoruz."
Mesrure güldü:
"Deli misiniz siz?"
Sonra han sahibesi ellerini çırptı ve gelen zenciye yemekleri kaldırmasını emretti.
Zeydun ile kardeşi biraz şehre çıkmak istiyorlardı. Mesrure onlara kölesini tefrik edeceğini bildirdi. Onsuz giderlerse belki yolu şaşırırlardı. Bu köle onlara şehrin her yerini gösterebilirdi.
Hayretlerine şayan olan bir nokta, han sahibesinin onlara veda ederken asıl isimlerini söylemesiydi. Mesrure onlara, Zeyt ve Halit yerine Zeydun ve Haldun demişti. Peki Mesrure bunları nereden öğrenmişti?
Fakat han sahibesinin bildiği bundan ibaret değildi. Haldun isimlerini nasıl öğrendiğini sorduğu zaman Mesrure onlara niçin geldiklerini açıkça söyleyivermişti. Bu kadın bütün bu sırları nereden öğrenebilirdi?
Mesele basitti. Mesrure, kardeşler yıkanıyor ve elbiselerini değiştiriyorken fırsattan istifade ederek onların sandıklarını karıştırmış, birçok kâğıtlarını okumuş, asıl isimlerini öğrenmiş ve sırlarını keşfetmişti.
Haldun ile Zeydun örümcek ağına düşmüş iki sinek gibiydiler. Peki örümcekle anlaşabilecekler miydi?
Haldun atıldı:
"Bana bak hanım, sana bir şey soracağım; demin sana hamal, 'Cebel Şeyhi'nin casusu' dedi. Bu ne demektir?"
"Demek ki buna dikkat ettiniz. Bunu niye soruyorsunuz?"

"Neden olacak. Biz de o Şeyh'i ziyaret etmek istiyoruz. Onun casusunu bulmak bizim için bahtiyarlıktır."
"Cebel'e mi gideceksiniz? Evet siz gemide buna işaret etmiştiniz. Belki ben de bu yüzden sizi karşılamaya geldim. Fakat siz böyle bir teşebbüse girişirseniz Cebel'in kalesine varmadan kelleniz uçar."

"Zannetmiyorum." ■:■.-■■
Haldun, elini cebine attı ve çıkardığı yüzüğü Mesrure'ye gösterdi.
Mesrure başını eğdi ve hürmetkar bir tavır aldı:
"Bu yüzük elinize nereden geçti?"
"Onu bizzat sahibinden alan birinden... Sizinle açık konuşalım. Sen bize dair birçok gizli şeyler biliyorsun. Bunları gizli tutmayacaksan senden ayrılırız. Çünkü casus olduğu anlaşılan bir kimsenin evinde kalmak istemeyiz. Fakat sen de ondan sonra Beyrut'ta kalamazsın. Senin gibi Cebel casuslarının pek iyi kabul görmediklerini biliyoruz. Hatta yakın zaman önce senin gibi bir kadının sihirbaz diye diri diri yakıldığını denizde gelirken bir yolcudan haber aldık."
"Beni de aynı akıbete mi sürüklemek istiyorsunuz? Fakat ben sizi daha evvel mahvederim."
"Hayır. Biz bunu istemiyoruz. Senden öyle bir hareket ummuyoruz. Biz sana zarar vermeye gelmedik. Maksadımız Cebel'i ziyarettir. Belki bize yardım edebilirsin..."
"Biliyorum. Cevabımı bir hafta sonra söyleyebilirim.
"Söz mü?" ./
, "Söz..." . • '. '
"Biz sana itimat ediyoruz."
"Ben de size."
İki kardeş şehri gezmek için çıktılar, kadının kölesi onlara refakat etti. Zencinin onlara refakati çok faydalı oldu; ikisi de

rahat rahat dolaşıyor ve görülecek yerleri temaşa ediyorlardı. Yolda rast geldikleri tanıdıklar, seyahat arkadaşları bir iki kişiden ibaretti.
Nihayet kardeşler odalarına döndüler, vaziyetlerini uzun uzadıya düşündüler. Acaba Sultan Salâhaddin, Beyrut'a gelmiş olduklarını haber almış mıydı? Burası casuslarla dolu bir yerdi, elbette onun da casusları her yerde dolaşıyorlardı ve onlar da faaliyetteydiler.
Fakat henüz bunu gösterecek bir emareye rast gelmemişlerdi. Acaba buradan kalkıp Salâhaddin'in nezdine gitmek daha doğru olmaz mıydı? Yoksa Cebel'e çıkmak mı doğruydu? Bunu uzun uzadıya düşünen iki kardeş Salâhiddin'den korku duydular ve ona gitmeye karar verdiler. Ancak daha sonra Cebel'e çıkma meselesini düşündüler ve Mesrure'ye karşı vaziyetlerini tespit etmek istediler.
Bu kadın onlara dair birçok şey biliyordu. Belli ki bindikleri gemide Cebel'in casusları vardı. Yine muhakkak ki bu Mesrure, Cebel Şeyhi'nin adamıydı. O hâlde bu kadına güvenmek doğru muydu? Nihayet bu uzun bahis Zeydun'un bir sözü ile neticelendi:
"Birader, amcamız bize Cebel Şeyhi'ni görüp onun yardımını rica etmemizi söyledi. Onun sözünü yerine getirmek bizim vazifemizdir. Mademki bütün

yollarımız dikenlidir, bunların birine dalmak zaruridir."
"Çok doğru, o hâlde Mesrure'nin yardımını temin edelim ve Cebel'e gidelim. Bu yolda ölürsek mesele değildir."
Ertesi sabah iki birader yemek odasına indikleri zaman yalnız olmadıklarını gördüler. Hana bir sürü misafir gelmişti. Bunların kimi Şam'a, kimi Kudüs'e, kimi iskenderiye'ye gidecek yolculardı, içlerinde yegâne tanıdık sima, gemide beraber yolculuk ettikleri Sait'ti. Mesrure bunların her birine ikramda

bulunuyor, her biriyle konuşuyor ve her birinin ihtiyaçlarıyla alakadar oluyordu. Acaba bunların hepsi Cebel Şeyhi'nin casusları mıydı? Bunların hepsi öteden beriden topladıkları malumatı Mesrure'ye yetiştirmek için mi buraya geliyorlardı?
Bütün bu teşkilat, bu kadının idaresi altında mı işliyordu? Bu kadının bu kadar adam arasında serbest dolaşması ve onların hepsine hizmet etmekle beraber hepsinden hürmet görmesi başka neye yorulabilirdi? Her hâlde bu işte birtakım sırlar vardı. Gemi arkadaşları Sait yemekte, bir gün sonra Kudüs'e gideceğini söyledi. O gün ise Beyrut'ta dolaşacaktı; Haldun ile kardeşi isterlerse ona refakat edebilirlerdi. Haldun bu teklifi kabul etti, kardeşi de ona uydu. Fakat onların kanaati bu adamın casus olduğu merkezindeydi. Mesrure'ye onların Cebel'i ziyaret etmek istediklerini ilk haber veren zat, herhalde buydu.
Burada yol arkadaşlarından başka tanıdıkları kimse yoktu. Sait, bütün bu havaliyi gayet iyi bildiğinden onları dolaştırdı ve vaziyeti onlara ayrıntılı bir surette anlattı.
Bu sırada Lusignan, Kudüs hükümdarı olmuştu. Lusignan, cüzzam illetine uğrayan IV. Baldvin'in kız kardeşi Sibilla'nın ikinci kocasıydı. Cüzzamlı kardeşinin hükümdarlıktan çekilmesi üzerine tahta geçmesi icap eden Sibilla, bütün meziyeti yakışıklılığından ibaret olan Lusignan'ı tahta geçirmişti. Onun tahta geçmesine tahammül edemeyen Trabluslu Raymond ile ikisi arasında muharebe vuku bulmak üzereydi.
Ayrıca, bu sıralarda Salâhaddin'in hazırlığını tamamlayarak Kudüs'e karşı kati bir harekete geçmesi bekleniyordu.
Mesrure, iki kardeşe bir hafta kadar beklemelerini söylemişti. Beş gün geçtikten sonra at alıp almayacaklarını sordu, iki kardeşin programında bu nokta pek mühimdi. Birer at sahibi olmadan Cebel'e çıkmak veya herhangi bir işi görmek imkânsızdı.

İyi bir ata sahip olmak, icabında insanın canını kurtarması demekti. Onun için Mesrure'nin sorduğu suale verilen cevap müsbetti. Esasen Mesrure iki at sipariş etmiş ve onları Haldun ile kardeşine göstermek için getirtmişti.

Kardeşlerden müsbet cevap alınca onları aşağı inmeye davet etti. Kendisi de onlarla beraber indi. Bahçede deve tüyünden aba giyen bir bedevi bekliyordu. Haldun ile kardeşi atları beğendikleri takdirde Mesrure pazarlığı yapacak ve atları alacaktı. Bedevi, Haldun'u görür görmez "Lehip!" (yani Alev) diye bağırdı. Arabın bağırmasıyla birlikte nal sesleri duyuldu. Güzel bir at şahlanarak geldi. Alev, alnında bembeyaz bir benek parlayan, kurşuni renginde uzun yeleli, uzun kuyruklu, küçük kafalı, geniş göğüslü, geniş burunlu, iri kemikli fakat ince ve yuvarlak ayaklı, kuvvetli bir attı. At kişneye kişneye sahibinin yanına geldi, durdu. Arap tekrar bağırdı, "Duhan!" (yani Duman), ikinci at hemen göründü. Duman, kapkara bir hayvandı ve alnında bembeyaz bir benek vardı. Boyca bosca arkadaşının tıpkısıydı.

Arap, atlarını okşadı ve büyük bir servet sahibi olduğunu ifade eden büyük bir gururla: "İşte atlarım!" dedi.

Atlar hakikaten güzel ve kıymetliydi. Bunların pahası ne olabilirdi? iki kardeş ilk evvel bunu sordular. Arap aynı gururla:

"Efendiler" dedi. "Bu atların pahası yoktur. Gönlünüzden ne koparsa onu veriniz." "■ ' • Mesrure müdahale etti:

■'• "Bu atlar 100 altına değer! Bu parayı verebilir misiniz?"

Haldun ile Zeydun birbirlerine baktılar, istenilen para hayli büyüktü. Fakat bu atlar onlara lazımdı ve bu parayı verebilirlerse zarar etmezlerdi. Mesrure iki kardeşin düşündüğünü görerek:

"Merak etmeyiniz" dedi. "Paranız kâfi değilse atların bedelini ben veririm, sonra siz bana ödersiniz. Sizin herhalde

birtakım mücevherleriniz vardır; bunların bir iki parçasını bana bırakırsanız mesele kalmaz. Hatta şu sizde gördüğüm yüzük bile kâfidir."

Zeydun derhâl atıldı: .:■•.. ■„»,.

"Hayır, paramız vardır ve kâfidir. Atların bedelini ödeyebiliriz."

. .

Mesrure, Arap'a baktı ve: , , ■ •

"Alıyorlar" dedi.

Fakat Arap bu söze kanmadı: .' , .

"Alıyorlar ve hayvanların bedelini ödüyorlar fakat acaba atlara binebiliyorlar mı? Bu atlara herkes binemez. Bu gençler bir kere bu atlara binsinler, tecrübe etsinler de ondan sonra karar versinler, şayet binemezlerse beyhude yere para vermesinler."

Arap'ın bu sözleri iki gencin izzetinefsini yaralamıştı. Bütün hayatlarını at sırtında ve erlik meydanında geçiren bu gençler seslerini çıkarmadan ilerlediler, atların sırtlarına atladılar. Hakikaten bu atlar değme binicinin zapt edeceği atlar değildi. Tecrübeli süvariler bile biraz güçlüğe uğradılar fakat neticede muvaffak oldular ve onlarla alay etmek isteyen Arap'ın

gözünü doldurdular.
Atlar alındı, paralar hazırlandı. Fakat Mesrure başka bir şey düşündü. Bu kadar para vermeye ne lüzum vardı? Bu atlar geçici bir zaman için alınmıyor muydu? O hâlde bunlardan geçici bir zaman için istifade edecek bir ücret vermek ve sonra atları sahibine iade etmek daha doğru olmaz mıydı?
Mesrure'nin bu teklifi, şüphesiz daha elverişliydi. Sahibi atları bir müddet için verirse bu hattı hareketi takip etmek daha iyi olurdu. Mesrure bunu Arap'a teklif etti, Arap itiraz etmeden bu teklifi kabul etti.
Acaba bu Arap da onun emri altında çalışanlardan biri miydi? Mesrure'nin birdenbire onlara ödünç para vermekten

maksadı ellerindeki yüzüğü koparmak mıydı? Birinci teklifteki hilekârlık ile ikinci tavsiyedeki hayırhahlık arasında hayret eden iki kardeş bu kadın hakkında bir karar veremiyorlardı.
Arap, Mesrure'nin teklifini kabul ettikten sonra atlarına veda edip gitti. Bu adamın Cebel Şeyhi'yle bir alakası olmasa atlarını böyle bırakır ve gider miydi?
Haldun ile kardeşi bütün günlerini atlarıyla geçirdiler; atlara bindiler, indiler, onları kendilerine alıştırdılar, akşam üstü yataklarına bitap düştüler.
Ertesi günü cuma idi; iki kardeş dinî farizalarını ifa için beyhude yere cami aradılar. Ehli Salip'in eline düştükten sonra Beyrut içinde tek bir cami kalmamıştı. Fakat Mesrure'nin kölesi onlara aradıklarını buldu. Şehrin en tenha köşesinde bir zaviye vardı. Şehirde kalan Müslümanlar burada toplanır, dinî görevlerini ifa ederlerdi. O gün hatip pek müessir bir hutbe okumuştu. Vakur ve heyecanlı bir ihtiyar olan hatip, Hilâl ile Salip arasında yaklaşan harpten bahsetmiş, Salâhaddin'in bu harpte kurtarıcı vazifesini ifa ettiğini söylemiş, eli silah tutan her Müslümanın ona katıldığını ve herkesin fedakârlık göstererek beklenen kurtuluşa yardım ettiğini söylemiş, kurtuluş gününün pek yakın olduğunu müjdelemişti.
Bu hutbenin bütün cemaat üzerinde tesiri pek derindi. Haldun camiden çıkarlarken kardeşine dönerek:
"Birader!" dedi. "Herkesin cihat için hazırlandığı bu zamanda bizim Cebel macerasıyla meşgul olmamız doğru mu?" Zeydun da onun gibi düşünüyordu, ikisine göre de bu sırada Cebel macerası doğru bir iş değildi. Bu dakikada onlara yakışan, atları ve silahlarıyla mücahitlerden bir kafileye iltihak idi. Melîke, dayısının yanında ve tam bir emniyet içinde yaşayabilirdi. Harp bittikten sonra bu mesele ile meşgul olmak daha doğru olurdu. Bunun üzerine Haldun şu teklifte bulundu:

"O hâlde biz evvela harbin ne zaman vuku bulacağını tahkik edelim ve ona göre hareket edelim. Harp yakınsa hemen Şam'a gidelim, değilse Cebel'e çıkar, onun Şeyhi'yle tanışır, ne gibi yardımda bulunacağını anlar ve ona göre hareket ederiz." Zeydun bu teklifi beğendi, ikisi hana döndükleri zaman Mesrure ile evvela beklenen harp üzerinde konuştular. Her şey hakkında bu kadar çok malumatı olan bu kadının her hâlde bu pek mühim meseleye dair birçok haberler almış olması gerekirdi. Haldun sözü açtı ve ona sordu:
"Anlaşılan bugünlerde Salâhaddin harbe başlamak üzeredir."
"Hayır, daha birkaç ay var."
"Kaç ay tahmin edersiniz?"
"Beş altı aydan aşağı değil."
"Eminsiniz..."
"Bizim adamlarımızın verdikleri son malumat bu merkezdedir."
"O hâlde biz vakit geçirmeden Cebel Şeyhi'ne gitmek isteriz." "Israr ediyor musunuz?" "Evet, ısrar ediyoruz."
"O hâlde gidebilirsiniz. Çünkü lazım olan müsaadeyi aldım. Fakat ben size yine nasihat ediyorum. Mümkünse gitmeyiniz. Bu macera çok tehlikelidir. Ben .maksadınızı biliyorum. Hatta siz gemiyle Beyrut'a çıkmadan evvel ben bunu öğrendim. Siz Şeyh'ül Cebel'in yardımıyla bir akrabanızı kurtarmak istiyorsunuz. Bunu biliyorum. Çünkü casuslarım bunu haber aldılar ve bana bildirdiler." Zeydun Mesrure'nin sözünü kesti:
"Siz casus olduğunuzu kabul ediyor musunuz?" "Ona karışmayınız. Benim de hizmet ettiğim bir yer olabilir. Kime ve neye hizmet ettiğim sizi alakadar etmez. Ben yal-
ÖMER RIZA DOĞRUL ,
nız şunu söylemek istiyorum: Maceranız çok tehlikelidir. Mümkünse vazgeçiniz, başka bir macera peşinde koşunuz veya başka bir çare arayınız. Mesela mücahitlere iltihak ederek münasip bir fırsatı bekleyiniz."
Bu kadın yine onların içini okumuştu. Zeydun onun nasihatlerine kulak asmadı ve kati bir edayla:
"Cebel'e gideceğiz" dedi.
Mesrure de kati cevabını verdi: / :
"O hâlde gideriz ve ben sizin rehberiniz olurum!"
Zeydun, Mesrure'ye karşı tamamıyla lakayıttı. Çünkü kalbini ve dimağını Melike dolduruyordu. Fakat Haldun öyle değildi; Mesrure onda derin ve kuvvetli bir intiba bırakmıştı. Onun sezişine göre bu kadın onları ele vermeyecekti. Çünkü ona göre bu kadının gözlerinde samimi bir ışık parlıyordu. Onun için bu kadından şüphe etmek caiz değildi.
O akşam, ortalık kararduktan sonra üçü de yola çıkacaklardı. Mesrure yolculuk için lazım gelen her şeyi hazırlayacak, üçü de yalnız başlarına hareket edeceklerdi. Bu yolculuk üçü arasında bir sır olarak kalacaktı; iki

kardeş atlarına binecekler, Mesrure de kendi atına binecek, onları takip edecek ve bu suretle Cebel yolunu tutacaklardı.
Akşamüstü Mesrure kendini erkek kılığına sokup bir bedevi kisvesine büründü ve üçü de yola çıktılar. Ortalık iyice karardığı zaman yolcular epeyce ilerlemişlerdi. Ay doğarken biraz istirahat ettiler, sonra onun ışığından istifade ederek yola devam ettiler. Yolun iki tarafı yalçın kayalardı. Ortalık o kadar ıssızdı ki insanın içine damla damla korku sızıyordu, ilerisi hep hayaletlerle doluydu. Uzaktan aç kurtların uluduğu duyuluyor ve gecenin sükûneti bir paçavra gibi yırtılıyordu. Yolcuların her biri kendi âleminde düşünceye dalmıştı. Maceranın tehlikeleri, gecenin karanlığı kadar siyah, kurtların uğultularla akseden nara-

ları gibi korkunç ve tehdit ediciydi. Acaba bu gidişin nihayeti ne olacaktı? Acaba bu gidişin bir gelişi var mıydı?..
Haldun ile Zeydun adım adım ilerliyorken düşünüyor, düşünüyor ve kendilerine bir cevap veremeyerek, kalplerine teselli bulamayarak meçhul ufuklara gömülüyorlardı.
Yolcular gide gide bir ırmağa vardılar. Sular köpüklenerek akıyor, ay ışığı köpüklerden bir inci kaynağı yaratıyordu.
Akşamdan beri devam eden sükûtu bu köpüklerin kaynayışı coşturdu. Evvela Mesrure söyledi:
"Bu köpükler tam bizim gibi değil mi? Hiçbir şey değiller, asıl ırmak ise hep akıyor. Köpüklerse kabarır, söner ve yok olur. Hayat da öyle değil mi? Onun da cereyanı devam eder, onun da selleri denize dökülür. Biz ise köpükler gibi gelir ve gideriz fakat hayat bakidir. Haydi arkadaşlar ilerleyelim ve işimize bakalım, yarı yolda kalmamaya dikkat edelim." ilerliyorlardı. Gide gide bir nehrin yatağına vardılar. Sular az olduğu için nehrin yatağını kolaylıkla geçebiliyorlardı. Nehirden geçtikten sonra yine dağlık bir yola saptılar, bütün gece yol aldılar, gün doğduğu zaman bir sahraya vardılar; burada atlarından indiler, yemek yediler, sonra uyudular.
Öğlenin sıcağını burada geçirmek gerekti. Yolcular öğleüzeri kalktılar, atlarının yemini tazelediler, sonra tekrar yola koyuldular.
Yol çok arızalı idi. Burası, bir insan veya hayvanın bulunmadığı ıssız bir yerdi. Yolcular akşama kadar ilerlediler, akşamüstü bir iki saat istirahat ettikten sonra yola devam ettiler. Gece yarısından sonraya kadar devam eden yolculuktan sonra mağaraya benzeyen bir yere vardılar, burada durakladılar. Çünkü her tarafta yankı uyandıran kükremelerle karşılaşıp korkudan titremişlerdi. Alev ve Duman kulaklarını dikerek oldukları yerde durdular. Erzakı taşıyan katırlar kaçmak için bakmıyorlardı.

"Bu gök gürlemesine benzeyen sesler nedir?" diye sordular. Mesrure cevap

verdi: ■■■■■■■ "Aslanlar!.."
■ Bu hiç beklenilmeyen bir haberdi. Demek ki aslanların hücumuna uğramak ihtimal dışında değildi. Acaba bu aslanlar diyarından gündüzün geçmek daha yerinde olmaz mıydı?
Zeydun'un bu fikrini hepsi doğru buldular ve mağaraya benzeyen yerde geceyi geçirmeyi kararlaştırdılar. Mağaranın başında arslan kükremesi duyulmuyordu. O hâlde bu mağaradan istifade etmek mümkündü. Yolcular atlarından indiler ve atlarını mağaraya doğru sevk ettiler. Atlar ve katırlar mağaranın içinde daha emin olurlardı. Fakat Alev ve Duman buraya girmek istemiyor, yerlerinden kımıldamıyorlardı. Kim bilir, belki de içeride çakal filan vardı? Onun için hepsi de dışarıda ve açıkta kalacaklardı. Erkekler hemen mağaraya bitişik birkaç ağacın dallarını keserek ateş yaktılar ve onun etrafında yattılar. Gece sıcak olduğundan Mesrure daha ötede olan bir ağacın altına yatıp uyudu. Haldun ile kardeşi nöbet tutarak istirahate karar verdiler. Belki bir taarruza uğrarlardı. Onun için ihtiyatı elden bırakmamak iyi olurdu. Birinci nöbet Haldun'a düştü, Zeydun uyudu. Hayvanlar otluyor, yorgun oldukları hâlde yere yatmıyorlardı.
Demek ki onları korkutan, ayakta tutan bir tehlike vardı.. Bunun sebebini tahkikata imkân yoktu. O hâlde uyanık durmaktan başka çare yoktu. Haldun ateşe bir iki dal daha attıktan sonra bir kenara oturdu ve bu garip macera üzerinde düşünceye daldı. Onu en çok meşgul eden şey Mesrure idi. Bu kadın kimdi? Neden bu kadar çok şey biliyordu? Neden onlara refakat ediyordu? Bir dost veya bir düşman mıydı? Fakat onun gözlerinden düşmanlık okumak mümkün müydü? İşte biraz ötede uyuyordu. Fakat gözleri neden ışıldıyordu? Hem

gözleri yemyeşil miydi, sapsarı mıydı? Sonra bu gözler büyüyor, büyüyor, büyüdükten sonra birdenbire bütün renklerini mi kaybediyordu?..
Haldun birdenbire yerinden sıçradı. Fakat ortada bir şey yoktu. Ne göz vardı ne de ışık. Demek ki dalmış, hem de rüya görmeye başlamıştı. Tepesindeki ağaçtan bir dal keserek ateşe attı, kuru dallar birdenbire alevlenerek ortalığı aydınlattı, o da derin bir uykuya dalan kardeşinin yanına oturdu.
Gece tamamıyla sakindi. Fakat bu, insana bir ağırlık gibi çöken bir sükûnetti. Nöbetçi yolcu bu ağırlığa tahammül edemeyerek ayağa kalktı. Mağaranın önünde dolaşmaya başladı. Gidip gelirken kınından çektiği kalkana dayanıyordu. Mesrure atların eğerlerinden birini yastık yapmış uyuyordu; ay ışığı dalların arasından süzülerek yüzüne aksediyordu. Haldun durdu ve ona baktı. Daha evvel bu kadar güzel bir yüz görmemişti. Acaba bu güzellik, semadan güzellik ve sır döken ayın eseri miydi?
Haldun ansızın yüzünü döndü ve ateşe doğru ilerledi. Bir dal kopardı ve

ateşe uzattı. Dal elinde tutuştu. Birdenbire bir kadın çığlığı ortalığı inletti. Atlar kişniyor, katırlar tepiniyordu. Haldun hemen koştu. Elindeki alevli dal ortalığı aydınlatıyordu. Manzara müthişti. Mesrure'nin önünde sapsarı bir hayvan duruyordu. Haldun'un ömründe ilk defa gördüğü bu hayvan, muhakkak ki dişi bir aslandı. Aslan kadına hücum etmiş, dişlerini Mesrure'nin belinden geçirerek onu alıp götürmek istemişti. Mesrure, hayvanın dişleri arasından sallanıyordu. Aslan mağaraya doğru ilerledi, sonra döndü, çardağa doğru yürüdükten sonra çöllere atılmak istedi. Fakat ağzında taşıdığı yük yüzünden adım adım gidiyordu.

Haldun, elindeki tutuşan dalı dişi aslana attı, ateşin kıllarını yaktığını duyan hayvan, kadını atarak Haldun'a saldırdı, pençelerini Haldun'a saplamak için kaldırdı. Bu, müthiş bir andı. Ya

aslanın pençeleri Haldun'un vücuduna saplanacak ya da o, daha evvel davranacak ve yıldırım süratiyle bir şey yapacaktı. Kılıcı elindeydi; Haldun, onu kaldırarak dimdik tuttu ve bir adım ilerleyerek hayvanın sapsarı göğsüne sapladı. İkisi birlikte yere yuvarlandı, Haldun onun yumuşak fakat ağır cüssesi altında kaldı. Kılıcını hayvanın göğsüne sapladıktan sonra kendinden geçtiği için olandan bitenden haberi yoktu. Fakat baygınlığı uzun sürmedi. On, on beş dakika sonra Haldun yine yüzünün üzerinde yumuşak bir şey dolaştığını duydu ve ölmediğini hissetti. Bu yumuşak şey aslanın tüyleri değil, Mesrure'nin nazik elleriydi. Mesrure, soğuk su ile onun yüzünü yıkıyor, Zeydun da Haldun'un ellerini oğuşturuyordu. Haldun silkinerek kalktı, yeni doğan güneşin ışıltısında aslanın yere serili cesedini ve onun göğsünde saplı kılıcı gördü ve Mesrure'ye dönerek:

"Demek ki seni kurtarabildim." dedi.

"Evet, kurtardın ve kurtuldum. İkisi için de sana borçluyum."

Zeydun, hadisenin o uyurken vuku bulmasından ve bir yardımda bulunamamasından dolayı çok müteessirdi. O da bu mühim macerada hisse sahibi olmak istiyordu.

Kartacana'da Bedil'in evinden Melîke'yi kaçıranlar, gemilerine binerek küreklerle ilerledikten sonra yelkenlerini açmışlar ve yol almışlardı. Haydar, Melîke'nin istirahatiyle azami surette mukayyet oluyordu. Melike asabi buhranlar geçirmiş, babasından ve amca oğullarından ayrıldığı için ağlamış fakat Haydar teselli verici sözleri ile onu teskin etmişti! Öyle ya babası neden gelmiyordu? Salahaddin söz verdi mi mutlaka tutardı. Babasını af-

fettiği muhakkaktı. Hiç şüphe yok ki Bedii, onun bu hareketinden sonra inadından vazgeçerek gelir, hepsi Şam'da ve Ka-hire'de birleşerek bir

arada yaşarlardı. Bunun böyle olması pek mümkündü ve ümit kapısı açıktı. Hele Sultan Salâhaddin Melîke'yi gördükten sonra, babası inat etse de, belki onu daha başka bir şekilde davet eder ve babasının hislerini tatmin edecek başka bir teklif de bulabilirdi.
Bu düşünceler ve teselliler Melîke'ye kuvvet veriyor, o da bütün gençlik hatıralarının, Zeydun ile Haldun'a, bilhassa Zey-dun'a olan bağlılığının yıkılmış sayılmayacağına inanıyordu.
Haydar, Salâhaddin'in en yakın adamlarından olduğu için Melîke'ye âdeta babalık ve annelik ediyor; onun her hizmetini görüyor, onu gemide dolaştırarak hava almasına ve açılmasına dikkat ediyor, yemeğiyle ve her türlü istirahatiyle meşgul oluyordu. Onun hüzün ve kedere dalarak ümitsiz olmasına imkân vermiyordu. Haydar'ın gayreti ve telkinatı sayesinde Melîke, ailesinden ayrılmasının yerinde olduğuna kanaat getirerek bu seyahatin zevkini sürmeye de başladı.
Gemi takriben üç ay zarfında Kıbrıs'a varabildi. Bu üç ay zarfında muhtelif yerlere uğranılmış, birçok tehlikeler atlatılmış; birçok fırtınalarla, birçok kasırgalarla mücadele edilmiş fakat nihayet Suriye'ye çok yakın olan Kıbrıs'a varılmıştı. Gemi Limasol Limanı'nda demirledi. Buradan erzak ve su alınacak, ondan sonra Salâhaddin'in tayin ettiği gizli bir limana gidilerek oraya çıkılacak, bu sayede Frenklerin işgali altında olan hiçbir yere uğramadan Şam'a gidilecekti. Plan aynen tatbik ediliyordu. Fakat havanın müsaadesizliği Limasol'da birkaç gün kalmayı icap ettiriyordu. Kaptanlar ve tayfalar her gün şehre çıkıyor ve tedarik olunacak eşyayı alarak geliyorlardı.
Havanın ilk müsait fırsatından istifade edilerek gemi tekrar hareket etti. Yalnız tayfalardan birinin Limasol'a çıkarak geri

dönmediği dikkat çekmişti. Acaba bu tayfaya ne olmuştu? Neden geri kalmıştı? Başından bir şey mi geçmişti?! Havanın müsait fırsatını kaçırmak uzun bir zaman daha beklemeye sebep olabileceğinden tayfanın Limasol'da bırakılması ve sonra araştırılması münasip görüldü. Yalnız Haydar, bu tayfanın kaybolmasından dolayı son derece sinirlendi ve şüphelendi. Kendisi herkesin vazifesi başından ayrılmaması için kati emirler verdi. Tayfaların hepsi Melîke'yi gemide dolaşırken gördükleri için ihtimal ki bu seferin sadece onu Şam'a götürmek için yapıldığını anlamışlar, belki içlerinden onun kim olduğunu öğrenenler de olmuştu.
Bu sırrın sızması birçok düşmanların harekete geçmesiyle neticelenirdi. Melike, herhangi bir düşman için mükemmel bir rehine idi. Bu rehine, Salâhaddin aleyhinde çok pahalı bir surette kullanılabilirdi. Seyahatin bütün tehlikeleri atlatılmak üzere iken yeni bir hadise çok fena neticeler verebilirdi.
Haydar bunları düşünüyor, bir tayfanın Limasol'a çıkıp dönmemesinden

manalar çıkarıyor ve gemide casusların bulunmasından endişe ediyordu. Gerçi kaptan emin bir adamdı. Fakat onun maiyetinde bir sürü muavinler ve tayfalar bulunuyordu. Bunların hepsine itimat etmek mümkün değildi. Onun için Haydar son derece uyanık davranmaya karar verdi, Melîke'yi gece gündüz muhafaza altına aldı.

Gemi, Kıbrıs'tan hareketinden bir iki gün sonra fırtınaya tutuldu, fırtına sekiz gün devam etti. Bu müddet zarfında pek yol almayan gemi, sekizinci günden sonra esen müsait rüzgârdan istifade ederek ilerledi, uzaktan birtakım dağlar görünüyordu.

Acaba bu dağlar Antakya dağlan mıydı?... Hayır, bunlar Ladik ile Cebel arasındaki dağlardı.

Haydar gemiyi idare ile meşgul olan kaptan muavini ile bunları konuşuyordu. Asıl kaptan bir müddetten beri hasta yatıyor-

du. Onu tedavi etmek için uğraşılmış fakat kaptanı iş başına getirmek mümkün olmamıştı. Kaptana nüzul isabet etmiş gibiydi. İşin tam biteceği sırada bu hadisenin vuku bulması hiç de iyi değildi. Bu vaziyet karşısında kaptanın başmuavinine güvenmekten başka çare kalmamıştı. Hâlbuki işte bu adam, onları yanlış bir yere götürüyordu. Çünkü Cebel, Frenklerin elindeydi. Haydar'ın hedefi ise bambaşkaydı. Maksadı, Drabsak tarafına inerek Frenklerin bulunduğu bir yere uğramadan Şam'a varmaktı. Kaptan muavini ise Cebel tarafından emin bir yer bilmiyordu ve ona göre oraya iltica etmekte de bir mahzur yoktu. Haydar bu sözlere inandı ve geminin tam bir ticaret gemisi olarak görünmesine dair birtakım tedbirler alarak neticeyi bekledi.

Sabaha doğru dağların tepeleri ağarırken gemi bir nehrin ağzına vardı, içeriye girdi, kaptan muavini demirin buraya atılmasını emretti.

Melike kamarasından etrafa bakıyordu. Hiçbir taraftan bir ev veya bir şehir görünmüyordu. Sis etrafı kaplamıştı fakat gemiye yaklaşan bir hareket oluyordu; gemiye birtakım kayıkların yaklaşmakta olduğu muhakkaktı. Nihayet bu kayıkların birkaçı göründü. Kaptan muavini yalnız başına güvertede dolaşıyordu. Gelen kayıklardan biri gemiye yanaştı, kaptan muavini geminin kenarından eğilerek bu kayıktaki bir adamla görüştü. Melike adamı görünce derhâl hatırladı; bu adam tayfalardan biriydi. Onun geminin haricinde bulunduğunu anlayınca Melike hemen bağırdı:

"Haydar bey, tuzağa düştük!.."

Kayıklardaki adamlar gemiye giriyorlardı. Melîke'nin sesi üzerine hemen yetişen Haydar, bir bakışta vaziyeti anladı ve adamlarını çağırdı. Hepsi bir hamlede koştular fakat güverte hücum edenlerle dolmuştu; bunların içinde iri yarı, beyaz bornozlu, yalın kılıçlı bir adam Haydar ile adamlarına baktı ve:

"Hepiniz teslim olunuz, olmazsanız hepinizi kılıçtan geçiririz. Kaptanlarınız tevkif olunmuştur."
Kaptan muavini, iki adam arasında eli bağlı duruyordu. Haydar hemen sordu:
"Bizi kimin emriyle tevkif ediyorsunuz?"
"Muazzam Şeyh'ül Cebel'in emriyle."
En cesur kahramanlar bile titremişlerdi. Haydar bir sual daha sordu:
"Sultan ile sizin şeyhiniz Sinan arasında bu sıralarda sulh yok mu?"
"Yoktur ve daima yoktur. Şeyh'ül Cebel, getirdiğiniz kızı rehine vermenizi istiyor."
"Bu asil kadının bizimle beraber bulunduğunu nereden bildiniz?"
"Şeyh'ül Cebel her şeyi bilir. Teslim olunuz."
"Teslim olmayacağız. Biz bu tuzağın kimin kurduğunu anladık. Hain esrarkeşler, biz teslim olmayız. Buyurun harbe!"
Beyaz bornozlu adam emir verdi:
"Bunları doğraymız. Yalnız kadına ve Haydar'a ilişmeyiniz, efendiniz onları sağ istiyor."
Haydar, Melîke'yi kamarasına soktu ve adamlarıyla birlikte hamle yaptı. Esrarkeşler bir elde kılıç, bir elde kama yürüdüler ve kan dökmeye başladılar. Salâhaddin'in askerleri o kadar şiddetle hamle ediyorlardı ki esrarkeşler geriliyor ve cesetler bırakıyorlardı. Fakat bu gerileyen adamlar kaçmıyorlardı. Tekrar dönüyor ve tekrar dövüşüyorlardı. Bunlar ölümden korkan insanlar değillerdi.
Ölümden kaçmak onların kârı değildi. Saldırıyor, saldırıyor ve güle güle ölüyorlardı. Sanki hayat, bu adamlar için bir yüktü ve bu yükü atmak onlar için en mukaddes vazifeydi. İçlerinden ölenler âdeta sevinerek, hayattan kurtulduklarına memnun ola-

rak gözlerini yumuyordu. Bu yüzden bunlarla harp edenler pek müşkül bir vaziyette kalıyorlardı. Çünkü bunlara karşı ancak şiddetli bir harp kâr ederdi. Başka türlü bir harp netice vermezdi. Gemideki adamlarsa kâfi değillerdi. Bunlar hem azdı hem deniz yolculuğundan sonra yorgun düşmüşlerdi. Bununla beraber hepsi kahramanca dövüştüler, ancak düşmanın çokluğu karşısında mağlup oldular. Haydar, adamları cansız yığıldıktan sonra yalnız başına dövüştü, nihayet kan içinde yüzen güvertenin üzerinde ayağı kayarak yere düştü, esrarkeşler bu fırsatı kaçırmayarak abalarını onun üzerine attılar ve onu yakalayarak kumandanlarının yanına dipdiri götürdüler.
Haydar yakalandıktan sonra iş bitmişti; esrarkeşlerin kumandanı, maktullere işaret ederek:

"Bunları denize atınız" dedi.
Onlar da ölü, yaralı demeyerek güverte üzerinde kim varsa hepsini suya attılar. Daha sonra esrarkeşlerden ölenleri, ölmeyenlerden ayırt ettiler; ölenler denize atıldı, yaralılar sahile çıkarıldı. Gemideki iş, Melîke'yi götürmekten ibaretti. Esrarkeşlerin reisi kamaraya girdi, Melîke'ye: "Buyurun hanım!" dedi.
Melike bir söz söylemeden yürüdü, kayıkla sahile çıktı ve esrarkeşlerle birlikte yola koyuldu.
Bu hiç beklenmeyen hadise, şüphe yok ki bir suikasttı. Bunun tertipçileri kaptan muavini ile tayfalardan biriydi. Kıbrıs'a çıkan tayfa, Şam'a giden ilk gemi ile hareket etmiş, esrarkeşlerle muhaberede bulunmuş; kaptan muavini, birinci kaptanın yemeğine bir çeşit zehir atarak onu kımıldamayacak bir hâle getirmiş ve gemiyi istediği yere sürükleyerek sonunda onu esrarkeşlere teslim etmişti.

Haldun, Zeydun ve Mesrure, Cebel yolunda idiler. Dişi arslanın taarruzundan kurtulmalarından sonra Haldun, can havliyle dişi arslanın göğsüne sapladığı kılıcını çıkarmış, hepsi de zırh giydiklerinden mühim bir yaraya duçar olmamışlardı.
Mesrure, arslanın derisinin yüzülmesini ve bunun Cebel Şeyhi'ne hediye olarak götürülmesini teklif etti. Böyle bir hediye onların cesaret ve kahramanlığına büyük bir delil olurdu. Şeyh bu hediyeyi aldıktan sonra herhalde bu gençleri daha fazla sayar, onlara daha iyi bir gözle bakardı. Arslanın derisi yüzüldü ve tekrar yola çıkıldı. Bütün bir gün gidildikten sonra sağı ve solu dağlarla çevrili bir geçide varıldı. Burası Cebel'in kapısı sayılırdı. Buradan Cebel şehrine kadar bir günlük yol vardı. Onun için burada istirahat gerekti. Kısa bir istirahatten sonra geçide girildi, geçidin nihayetinde büyük kayalar üzerindeki kale göründü.
Yolcuların burada beklendiğini gösterecek birtakım emareler vardı. Çünkü kendilerini karşılamaya çıkan birtakım adamlar görüldü. Gelenler, Mesrure'yi selamlıyor ve kardeşleri merakla süzüyorlardı. Nihayet kardeşlere kale yolunu gösterdiler ve onlara rehber oldular.
Yolcular kaleye girmeden evvel misafirlere mahsus yere sevk edildi, orada onlara yemek ikram olundu ve o gece orada geçirildi.
Ertesi gün yeniden yolculuk başladı, güzel ve zengin vadilerden geçilerek iki saat yol gidildi. Yolda birçok köyler geçiliyor; köylüler tarlalarında çalışıyorlardı. Her köyden geçtikçe köyden üç beş atlı gelerek yolcuları durdurtuyor fakat Mesrure'nin ara buluculuğuyla yolcular yollarına devam ediyorlardı. Hakikaten buralara rehbersiz veya davetsiz gelmeye imkân yoktu. Böyle bir şeye cüret eden kimse daha ilk konakta mahvolurdu.

Artık yokuş aşağı iniliyordu. Manzara çok güzeldi. Göz alabildiğine yeşil köyler, tarlalar, zeytinlikler ve bağlar görülüyordu. Bu ovanın ortasından bir dağ yükseliyor, her tarafı tahkim olunan bu dağın üzerinde evler adım adım ta tepeye kadar uzanıyor, dağın tam tepesinde ağaçlar görünüyor, bunların etrafında kuleli bir kale göze çarpıyordu.
İşte Şeyh'ül Cebel'in ikametgâhı burasıydı. Buraya girenlerin içinden pek azı sağ çıkardı.
Mesrure, iki kardeşe bunu açıkça söyledi:
"Buraya kadar çıkmaktan ne umuyorsunuz? Aradığınızı bulacak mısınız? Eskiden şeyh olan bir zatın dostu olmaktan ne çıkar. Amcanızın tanıdığı Şeyh zaten öldü. Bugünkü Şeyh bambaşka bir adamdır. Bu Şeyh'in sizi öldürmeyeceğini yahut sizi esir etmeyeceğini nereden biliyorsunuz? Sizin biriniz hayatımı arslanın pençesinden kurtardığı için ben de size yardım edeceğim fakat Şeyh'in azameti ve dehşeti karşısında benim yardımım kaç para eder?!" ■ Bu sözler doğruydu fakat Haldun itiraz etti: .,■ "Şeyh'in bir sürü fedaileri vardır; biz amcamızın Şeyh'e vaktiyle yaptığı iyilik mukabilinde bir hizmet istiyoruz."
"Evet, Şeyh'in fedaileri vardır fakat onun size yardım etmesi yine şüphelidir, ilerleyelim mi?"
"Evet, ilerleyelim."
"O hâlde şimdiden size bir iki nasihatte bulunayım. Şeyh'in âdetlerinden biri, misafirlerine şarap ikram etmektir. Siz bu şarabı içmezseniz daha iyi olur. İçerseniz Şeyh'in tuzağına düşer ve bir daha yakanızı kurtaramazsınız."
"Demek ki yalnız su içelim."
"Evet! Bundan başka elinizdeki yüzüğü kimseye göstermeyiniz. Bu yüzüğü taşıyanlar burada emniyet içindedirler, bir kimseye açılmayan kapılar onlara açılır fakat siz bunu ifşa ede-

cek olursanız başınıza bela gelir. Bu yüzüğü ancak bir tehlikeye uğradığınız zaman kullanınız. Bu nasihatimi tutarsanız belki muvaffak olursunuz. Çünkü Şeyh sizden yüzüğü aldıktan sonra sizi başından savmaya bakar."
Yolcular mütemadiyen ilerliyorlardı. Acaba Mesrure'nin bu nasihatleri doğru mu, sahte mi, faydalı mı, zararlı mı, neydi? Kardeşler yolda ilerliyorken bunu düşünüyor ve bir karar veremiyorlardı. Bu nasihatler doğru ise bu kadın neden onlara bu kadar açılıyordu? Neden Şeyh'in birtakım sırlarını ifşa ediyordu? Acaba onlara bir tuzak mı kuruyordu? Yoksa onlara acıyor muydu?
Haldun, kendine bu sualleri sorarken içinde bu kadına karşı birtakım deruni hisler uyandığını anlıyor ve aynı hislerin onun kalbinde de çarptığını duyuyordu.

Yolcular bütün gün ovayı geçtiler, akşama doğru ovanın ortasından yükselen dağın eteğine ve kalenin kapısına geldiler. Kalenin kapısından çıkan birkaç atlı, yolcuları karşıladı; Mesrure ile konuştu, sonra önlerine düşerek onları kalenin kapısından içeri soktu. Kapıdan sonra derin bir hendek üzerinde asma bir köprü duruyordu. Ancak bu köprüyü geçtikten sonra şehre girmek mümkündü. Muhafızlar köprüyü açtılar ve onları şehrin içine aldılar.

Şehrin yolları son derece dik ve dardı. Pencerelerden bakanlar yolculara dikkat ediyorlardı. İlk sokak biter bitmez sağlam bir kapı ile karşı karşıya geliniyor, muhafızlar kapının üstünde birer heykel gibi duruyorlardı. Bu kapı da merasimle açıldı ve yolcular buradan geçtiler.

Buradan çekildikten sonra manzara bütün dehşetiyle göze çarpıyordu. Dışarıdaki şehirle içerideki kale arasında 40 yahut 50 metre derinliğinde bir uçurum vardı. Bu uçurumun üzerinde sütunlara dayanan, 200 metre uzunluğunda son derece dar bir yol uzanıyordu. Yolcular bu daracık yoldan geçeceklerdi.

Yolun kenarında parmaklık yoktu. Olsaydı atların geçmesine imkân kalırdı. Fakat bu hâlde, atın da ayağı kayacak olursa uçurumun dibini boylamak, kayalara çarparak parça parça olma ihtimali vardı.

Elhasıl buradan at üzerinde geçmek büyük bir tehlikeydi. İki kardeş de tereddüt ettiler. Mesrure atıldı:

"İlerleyiniz. Atlarınız bu yollara alışıktır" dedi.

Hakikaten Alev ve Duman, sağlarına sollarına baka baka, adım adım ilerliyorlardı. Kardeşler bu 200 metrelik yolu geçinceye kadar akla karayı seçtiler. Çünkü bu 200 metrenin her santiminde ölüm vardı.

Burasını geçtikten sonra derin bir nefes almamak mümkün değildi. Kardeşler bu tehlikeyi atlatmaktan doğan sevinç içindeydiler. Daha sonra uzun bir yol geçildi ve asıl kalenin yanındaki geniş sahaya varıldı. Burada beyaz elbiseli bir zabit, yolcuları bir kapıdan içeri aldı ve bir sürü yollardan, kapılardan geçirerek onları misafirhaneye götürdü.

Burada, temiz ve itinayla döşenmiş odalar vardı.. Kardeşler eşyalarının buraya daha evvelden getirildiğini gördüler, Mesrure onlara veda ederek ertesi gün kendilerini göreceğini söyledi. İç içe birçok yollardan ve kapılardan sonra varılan bu yerde, bu taştan bina içinde insanın kendini mahpus saymaması ve üzüntü duymaması mümkün değildi. Ortalığı, hafif ışıklar veren mumlar ve kandiller aydınlatıyordu.

Mesrure ile zabitin ayrılmasından sonra kardeşler yalnız kaldılar, birbirlerinin yüzlerine baktılar. Bir kelime söylemeye vakit kalmadan misafirhanenin bir tarafından perdeler açıldı, yüzleri incecik tüllerle örtülü kadınlar sinilerle geldiler, sofra kurdular ve yemekler getirerek iki kardeşi sofraya çağırdılar; birkaçı leğen ve ibriklerle gelerek iki kardeşin ellerine

su döktüler, sonra onları yemek başına götürdüler. „„

Onlar yemek yiyorken kadınlar ayakta duruyor ve kardeşlere hizmet ediyorlardı. Yolcular yemeklerini iştahla yediler, önlerine tekrar leğenler getirildi, ibriklerden sular döküldü, onlar da tekrar ellerini yıkadılar. Yemekler kalktıktan sonra misafirhanenin diğer bir tarafından çalgılar çalınmaya başladı ve güzel şarkılar terennüm edildi.
Bu şarkılar ve sihirli nağmeler gençlerin içinde neşeli hüLyalar, baygın zevkler, şevkler ve aşklar uyandırdı. Çalgı ve terennüm devam ediyorken deminki kadınlar, ellerinde şarap sürahileriyle gelerek şarapları kadehlere doldurdular ve kardeşlere sundular. Yolcuların içi bu şarabı nasıl çekti. Terennüm olunan nağmelerle beraber bu şarap kadehlerini içmek ne kadar yaraşacak ve ne kadar neşeleneceklerdi. Hele incecik tülleri arkasında yarı gizlenen sihirli ve esrarlı güzel kadınların ellerinden bu kadehleri almamak nankörlük sayılmaz mıydı? Musiki neşeler saçıyor ve gönülde dalgalar, neşeler yaratıyorken bu kadehler nasıl reddolunurdu? Fakat çocukların aklına Mesrure'nin nasihatleri geldi, bütün arzularına karşı durarak şarap yerine su içtiler. Kadınlar suları dağıtarak gittikten bir iki saat sonra içeriden birtakım siyah köleler çıktı; yolcuları alıp hamama soktular, onları temizce yıkadılar. Yolcuların en çok hasret çektikleri şeylerden biri de böyle bir hamam yüzüydü. Köleler bunları göbektaşına yatırarak keselediler, vücutlarını ovdular, sonra bol sularla yıkayarak içeriden getirilen beyaz havlularla kuruladılar, onlara temiz elbiseler giydirdiler ve odalarına götürdüler.
Kardeşler odalarına dönerken içlerinden neler geçmiyordu ki... Kim bilir şu şarapları da içmiş olsalardı kendilerine daha neler ikram olunacaktı ve bir zevk ve eğlence yuvası olan bu yerde kim bilir ne maceralar geçireceklerdi?

Kardeşler odalarına döndükleri zaman temiz yatakların serildiğini gördüler, ikisi de hemen yataklarına girdiler. Onlar daha yatağa girerken, içeriden gelen hafif nağmeler birden canlandı. Bu âdeta bir kavuşma davetiydi. Fakat bu davet akılları başına gelen ve deminki sarhoşluktan ayılan kardeşler tarafından sağır kulaklarla karşılandı. Artık onların bütün hedefi istirahat etmekti; bütün duydukları yorgunluklarından ibaretti. Onun için hemen yataklarına girdiler ve uykuya daldılar.
Ertesi gün uyandıkları zaman güneşin çoktan doğduğunu gördüler, vücutlarının tamamıyla dinlendiğini hissettiler ve memnun oldular.
Onlar uyuduktan sonra hava biraz serinlemiş olacak ki üzerlerine birer yorgan daha örtülmüştü. Ancak burada gördükleri ikram bununla da kalmamıştı. Onların hizmetine tayin olunan cariyeler sabaha kadar

etraflarında dolaşmışlar; birinin üstü açıldıkça örtmüşler, birinin yastığı kaydıkça düzeltmişler ve genç yolculardan iltifat beklemişlerdi. Kim bilir gençler Şeyh'ül Cebel'in esrarlı şarabını içmiş olsalardı, o akşam neler yapmazlar ve ne maceralar geçirmezlerdi. İyi olmuş da Mesrure'nin nasihatini dinlemişler ve şarabı içmemişlerdi. Yoksa bu kadar yorgunluktan sonra, muhakkak ki o akşam zevke dalarlar ve belki her şeyi unuturlardı. Demek ki bu kadın, onlara verdiği nasihatte samimiydi. Onun diğer nasihatlerine de dikkat etmek lazımdı.

Sabahleyin yolcuların tek hatırladığı, geceleyin birtakım adamların gelerek yüzlerine baktıklarıydı. Acaba bu bir rüya mıydı, yoksa değil miydi? İkisi de farkında değillerdi.

Yolcular ilk evvel temiz elbiseler giydiler, dünkü gibi yüzleri ince tüllerle örtülmüş kadınlar kahvaltı getirdiler, onlara her türlü ikramda bulundular. Zeydun'la Haldun da yiyip içtikten sonra zırhlarını silmek için bezler istediler. Kızlar onların iste-

diklerini getirdiler, işi de onlara bırakmayarak kimi mahmuzları parlatmaya, kimi miğferleri temizlemeye, kimi zırhların pasını silmeye koyuldu. Yolcular da kılıçlarıyla meşgul oldular; onları sildiler, bilediler ve hançerlerini taşa vurdular.

Genç ve güzel, bembeyaz kadınlar çalışıyorken birbirleriyle de fısıldaşıyorlardı. Ara sıra bu fısıltıların ne olduğu da anlaşılıyordu. Bu güzel kızların her biri, iki gençten birini kendine münasip görüyor, ona varmakta tereddüt etmeyeceğini söylüyor, kimi de bunların ağzı kara[13] olduğunu söyleyerek onların biriyle de evlenmeye razı olmayacağını anlatıyordu. Kızlar bu sözlerle kendilerini eğlendirirken gülüşüyor, sesleri bülbül nağmeleri gibi gençlerin içine işliyordu.

Belliydi ki genç kızlar, genç erkeklerin hırslarını tahrike . memurdular. Bütün maksat bu gençleri buraya bağlamaktı. Kadınların biri onları esir edebilirse gerisi kolaydı.

Bu aşk, onlara hayat müddetince devam edecek bir esarete mâl olurdu. Neyse ki Mesrure'nin nasihati bu gençleri kurtarmıştı. Yoksa bu zevki tanımamak ve bu ihtiras kasırgasına baskın gelmek kolay değildi.

Gençler işlerini bitirmek üzereyken perdeler açıldı ve bizzat Mesrure göründü. Bembeyaz bir elbise giyen Mesrure'nin belinden kıpkırmızı hançeri sarkıyordu. Omuzlarından dökülen siyah saçlarının üzerinde beyaz bir örtü dalgalanıyordu. Haldun, onu daha önce bu kadar güzel ve muhteşem görmemişti. Mesrure gülerek ilerledi, şakrak ve tatlı sesiyle: "Selam, kardeşler!" dedi.

Haldun ile Zeydun kalktılar, Mesrure'yi minnettar gözlerle karşıladılar, bütün kızlar ayağa kalkarak ellerini bağladılar. Belliydi ki Mesrure burada fevkalade itibar sahibiydi.

15
fitneci (y.n.)
120
HASAN SABBAH'IN CENNET FEDAİLERİ
Haldun ile kardeşi bir çırpıda kılıçlarını ve mahmuzlarını taktı, miğferlerini ve zırhlarını giydiler. İkisi de Mesrure'nin karşısında duruyorlardı. Bu kadın, bu dakikada onlar için her şeydi. Ellerinden gelse ikisi de onun boynuna sarılacaklardı. Burada yegâne dost sima oydu.
Mesrure söze başladı:
"Efendiler, efendimiz sizi bir saat sonra kabul edecek. Bu müddet zarfında bahçede dolaşabiliriz."
Mesrure döndü ve ilerledi, misafirler arkasına düştüler. Mesrure perdeye vardığı zaman fırsattan istifade ederek kardeşlere nasihatleri katiyen unutmamalarını tavsiye etti, sonra perdeyi açarak ilerledi ve iki yanında muhafızlar sıralanmış bir dehlize girdiler. Muhafızlar beyaz elbiseler giyiyor ve ellerinde mızraklar tutuyorlardı. Mesrure'den sonra kardeşler geçer geçmez, muhafızlar da arkalarından yürüdüler.
Haldun ile kardeşi evvela atlarını görmek istediler ve ahıra gittiler. Buradan çıkan kardeşler büyük bir kapıdan bahçeye girdiler. Bahçeler hakikaten güzeldi. Zamanın en nadir çiçekleri burada yetiştiriliyordu. Her taraf ağaçlar ve güller içindeydi. Ötede beride nefis ve usta eseri havuzlar, fıskiyeler görülüyordu. Bazı yerlerde çamlar o kadar sıktı ki günün ışığı loşlaşıyordu. Bazı yerlerde gün bütün ışığıyla gözü kamaştırıyor, ışıktan kaçan bakışlar yer üzerinde dolaşarak dinleniyor, havayı saran kokular insana sarhoşluk veriyordu. Her taraf renk renk güllerle süslüydü. İtina ile yetiştirilmiş meyve ağaçlarının sonu gelmiyordu. Etrafta kumrular, güvercinler uçuyor, tavuslar daldan dala konuyor yahut zeminde dolaşıyor, türlü türlü kuşlar ötüyordu. Yollar hep kumla döşeliydi ve bunların temiz tutulmasına dikkat ediliyordu.
Her taraf o kadar güzeldi ki insanın buradan ayrılası gelmiyordu. Dünya nimetlerinin hepsi buradaydı. Güzellik namına
121
ÖMER RIZA DOĞRUL
HASAN SABBAH'IN CENNET FEDAİLERİ
ne varsa, refah ve sefahat namına akla ne gelirse, ihtirası tatmin için ne düşünülebilirse hepsi hurdaydı ve hepsi çoktu.
Misafirler geziyorken bunları düşünüyorlardı. Burası hakikaten bir cennetti. Fakat bahçelerin sonuna varıldığı zaman iş değişti. Bu cennetin cehennemle bitişik olduğu o zaman anlaşıldı. Çünkü bu cennetin hududu, kaleye girdikleri zaman geçtikleri müthiş uçurumdu. Bu uçurum, iç şehri, kaleyi ve etrafını çevreliyordu. /
Geri dönmek vakti geldi. Mesrure onları başka bir yoldan kaleye götürdü ve içeri aldı.

içeride on iki muhafız sıralanmışlardı. Hepsi de put gibi cansızdılar. Mesrure, misafirleri bunların arasında bırakarak ilerledi. Birkaç dakika sonra geri döndü ve misafirlere işaret etti. Hepsi bir dehlize girdiler ve birtakım perdelerin önünde durdular. Perdelerin önünde iki muhafız duruyordu.
Muhafızlar perdeleri açtılar, hepsi de içeri girdi; içerisi geniş bir odaydı. Burada birçok adam oturuyordu. Her birinin belinde kocaman bir kama vardı. Burası fedailerin toplandıkları yerdi. Bunların vazifesi, Şeyh'in her emrini tatbik etmek ve bu uğurda ölmek lazımsa düşünmeden ölmekti. Odanın nihayetindeki perdelerin arkasında bir kapı vardı. Bunun da arkasında iki muhafız duruyordu. Kapı açıldı ve öncekine benzeyen bir odaya girildi. Burada da birtakım adamlar oturuyor ve konuşuyorlardı. Bunlar derece itibarıyla fedailerden üstün olan ve icabında onlara kumanda eden refiklerin toplantı yeriydi.
Bu odanın nihayetindeki perdelerin arkasından bir kapı açıldı ve bir geniş taraçaya çıkıldı. Taraçanın kenarında parmaklık yoktu. Bir kenarında on iki sakallı adam oturuyordu. Bunlar dâîlerdi. Fedaileri ve refikleri bunlar idare ederlerdi.

Tarikata girecek adam, bunlar tarafından ilk sırlara vâkıf edilir ve bunların emriyle derecesini ilerletirdi.
Taraçanın sağ tarafında iki işlemeli kubbe içinde iki heybetli asker duruyor, beyaz elbiselerinin üzerinden kan kırmızı hançerleri sarkıyordu. Bu iki askerin ortasında siyah bir şilte ve şiltenin üstünde simsiyah bir yığın göze çarpıyordu. Bu simsiyah yığının parıl parıl parlayan gözleri ve müritlerine, "ilahî bir nur taşıdığı" hissini verebilmek için alnının ortasına sürmüş olduğu fosforun parıltısı da olmasaydı, onun yaşayan bir kimse olduğunu tasavvur etmek mümkün olmazdı. Başında simsiyah bir sarık, sarığın altında simsiyah bir sakal, sırtında simsiyah bir cübbe ve göğsünde kan kırmızı bir taş vardı. Çöreklenmiş bir yılan gibi oturan bu adam Şeyh'ül Cebel, yani esrarkeşlerin reisi ve bütün bu havalinin mutlak hükümdarıydı. Bu adamm manzarası o kadar gayriinsaniydi ki titrememek mümkün değildi.
Bu kenarı parmaklıksız taraça, kaleyi içine alan uçurumla çevriliydi. Şeyh, adamları içinden hangisinin ölmesini yahut kendi tabirince cennete gönderilmesini isterse bir işaret verir, o da düşünmeden kendini uçurumdan yuvarlar ve parçalanırdı.
Şeyh'ül Cebel Sinan, o sıralarda ibni Meymun'ların, Mehdilerin, Hasan Sabbah'ların en mühim ve en kuvvetli vârisiydi. Onun da Hasan Sabbah'ınki gibi cenneti, bu cennet içinde hurileri, bu cennet ve bu hürlerin aşkına hayatlarına ehemmiyet vermeyen fedaileri ve dâîleri vardı.
Sinan, kenarları parmaklıksız taraçada, iki asker arasında oturuyordu. İki yanda saçlı, sakallı on iki dai diziliydi. Karşısında; amcazadeleri Melîke'yi

Sultan Salâhaddin nezdinde sa-

narak tekrar babasına iadesi için Şeyh'in yardımını dilemeye gelen iki kardeş, Zeydun ile Haldun ayakta duruyorlardı.
Bu gençlere rehber olan Mesrure, Şeyh'in karşısında secdeye kapandı, sonra ayağa kalktı ve ne yapacaklarını şaşıran, Şeyh'i nasıl selamlayacaklarını bilmeyen kardeşlere:
"Efendiler" dedi. "Muazzam ve yüksek bir huzurda, Şeyh'ül Cebel'in karşısındasınız, diz çökünüz ve secde ediniz!"
Zeydun ile Haldun birbirlerine baktılar ve oldukları yerde donmuş gibi durakladılar. Bu simsiyah yığına secde etmek onların elinden gelmezdi.
Haldun yalnız şu sözleri kekeledi:
"Bizi çok kıymetli misafirperverlikle karşılayan Emir Hazretlerini hürmetle selamlarız!"
Şeyh'in simsiyah sakalı ile simsiyah abası arasından gür sesi duyuldu:
"Bana arslan postunu hediye eden gençler bunlar mı? Bunlar benden ne istiyorlar?" Mesrure cevap verdi:
"Yüce zatınıza arz ettiğim gibi bu gençler, ebedî cennete kavuşan selefinizi ölümden kurtaran zatın yeğenleridir." Siyah sarığın altından şu ses duyuldu: "O vakayı biliyorum. Selefimi kurtaran o zat Emir Bedil'di."
Mesrure, bu sözlerden kuvvet almış gibi devam etti: "Efendimiz, işte bu iki kardeş, Emir Bedil'in biraderzadeleridir. Sizden istedikleri, Salâhaddin'e karşı yardımınızı temin etmektir."
Salâhaddin... Bu kelime, simsiyah yılan gibi yığılan kümeyi yerinden kımıldattı. Şeyh'in kafası dikleşti: ■'■
"Benden nasıl yardım bekliyorlar?" ■ ' ' " •'■::
Mesrure tekrar cevap verdi:
• "Sultan Salâhaddin, bu gençlerin hemşiresini evinden kaçırmış. Bunlar onu geri getirmek istiyorlar ve sizin yardımınızı diliyorlar."

Şeyh'in gözlerinde bu işle alakalandığını ifade eden bir ışık parıldadı ve ağzından şu sözler döküldü:
"Bu hadiseden haberim var. Fakat bu gençler Emir Bedil'in yeğenleri olduklarını ne ile ispat edecekler? Benim selefim, Emir Bedil'e bir yüzük hediye etmişti. Bir mukaddes işareti taşıyanlar burada her türlü hürmetle karşılanır ve her iyiliğe nail olurlar. Bu gençler, bu kutsi yüzüğü taşıyorlar mı?"
Haldun hemen ileri atılmak ve cevap vermek, yüzüğü taşıdıklarını söylemek istedi. Fakat Mesrure onlara bu sırrı ifşa etmemelerini sıkı sıkı tenbih etmişti. O da hemen kendini topladı ve dilinden dökülmeye başlayan sözleri yenerek cevap verdi:

"Şeyh Hazretleri, amcamız Emir Bedii bize bu yüzüğü verecekti. Fakat biz bekleyemedik. Hemşiremizi bir an evvel kurtarabilmek için hemen yola çıktık. Yüzük her dakika emrinize amadedir. Biz memleketimize döner dönmez, her şeyden evvel size bu yüzüğü iadeye çalışacağız."
Şeyh'in kafası göğsüne düştü, gözleri Mesrure'ye döndü ve dilinden, kolaylıkla fark edilmeyecek olan sözler döküldü:
"Ben bunların yüzüğü getirdiklerini zannediyordum. Onun için bunların buraya gelmelerine müsaade ettim. Bu yüzük biliyorsun ki dünyada bir tane olmalıdır. Selefim ölüyorken bana bu yüzüğün kurtarılmasını vasiyet etmişti. Bu gençler geri dönsünler, yüzüğü getirip gelsinler. Ancak o zaman onlara yardım ederim." ■ ■ ;
Haldun cevap verdi: - • !; : ?-
"Şeyh Hazretleri! Bizim memleketimiz çok uzaktır. Aramızda, yolculuğu aylarca devam eden denizler vardır. Gidersek gelmemiz çok şüphelidir. Siz bize yardım ediniz, biz de bu yüzüğün iadesine söz veririz."
Şeyh sanki bu sözleri dinlememişti, gözlerini kardeşlere döndü:

"Siz Salâhaddin'e karşı benden yardım mı istiyorsunuz? Pekâlâ, bunun bir yolu vardır; ikiniz Şam'a gidiniz, bana Salahaddin'in kellesini getiriniz. Bunu nasıl yapacağınızı adamlarım size öğretir."
Zeydun ile Haldun birbirlerine baktılar. Böyle bir teklif karşısında kalacaklarını hiç de tahmin etmemişlerdi. Salâhaddin'i öldürmek ve kellesini getirmek ne demekti? İki kardeş put gibi duruyor, ne diyeceklerini bilmiyorlardı. Herhalde buradan çıkıp gitmek en doğru hareketti ve ikisinin de düşündüğü bundan ibaretti.
Onlar böyle düşünüyor ve ne yapacaklarını bilmiyorken kapı açıldı ve kendisini hemen yere atarak secde eden bir adam içeri girdi. Bu yere kapanan adam birkaç kere yeri öptükten sonra diz üstü geriledi ve durdu.
Şeyh, ona baktı ve: , "Anlat!" dedi. Yeni gelen adam anlattı:
"Gemiye alakalı bütün emirleriniz harfi harfine icra olundu, efendimiz!"
"Pekâlâ, vazifedar fedai gelsin, ne yaptığını anlatsın ve esirleri getirsin!"
Yeni gelen adam yerleri öperek geriledi ve çıktı. Şeyh'in etrafına sıralanan dâîlerden biri ayağa kalkarak parmağıyla iki kardeşe işaret etti ve:
"Bunlar hakkında iradeniz?" dedi.
İki kardeşin sanki ruhlarını okumaya çalışıyormuş gibi üzerlerinde dolaşan gözler, bir saniye kadar dik dik baktı. Şeyh'in bir karar vermek üzere olduğu anlaşılıyordu. Onun ağzından çıkacak bir kelimeye birçok şey bağlıydı. Belki bu gençlerin hayatı onun dudaklarından dökülecek bu kelimeye asılıydı. Şeyh düşündü ve nihayet:
"Dursunlar! Belki onlara bir şey sorarım" dedi.

İki genç dimdik duruyorlardı. Ortalığı sükût kaplamıştı. Sinan düşünceye dalmış gibiydi; iki sıra dâîler, sakallarını göğüslerine dayamış oturuyorlardı. Muhafızlar yine birer heykel gibiydiler. Mesrure, uzun kirpiklerinin altından iki kardeşi süzüyordu. İki kardeşin gözleri taraçanın mermerden kenarına ilişmişti. İkisi de lakayıt gibi duruyor fakat kalpleri, mühim bir şeylerin vuku bulacağını hisseder gibi şiddetle çarpıyordu. Ortalığı kaplayan sükût o kadar ağır, bu simsiyah bir yılan gibi oturan ve insandan başka her şeye benzeyen adam o kadar korkunç, kenarı parmaklıksız taraçayı çevreleyen uçurum o kadar müthişti ki korku, iki gence bir kâbus gibi musallat olmuştu.

Yüzüğü Haldun taşıyordu. Bu adamın bir an evvel kurtarmak istediği bu kutsi işaret onun göğsünün üzerindeydi. Bir aralık Haldun, Şeyh'in onu görür gibi olduğundan şüpheye düşmeye başladı. Şeyh bunu anlayacak olursa kim bilir neler yapmazdı. Zeydun durgunluktan o kadar bıkmıştı ki âdeta bağırmak ve bu ölüm hissi veren ezici sükûneti yırtmak istiyordu. Nihayet iki kardeşin arkasında bir hareket oldu. Mesrure'nin bir işareti üzerine iki kardeş birbirlerinden ayrıldılar. Onların ayrılması ile perdeler açıldı, içeriye bir sedye taşıyan dört adam girdi. Sedyenin üzerinde hareketsiz bir vücut vardı. Sedye Sinan'ın önüne götürüldü, yere bırakıldı ve onu getiren adamlar geri döndüler.

Ortalığı tekrar sükûnet kapladı. Zeydun ile Haldun bu cesedin kime ait olacağını düşünüyorlarken etraftakilerden hiç kimse yüzünü geriye çevirip ona bakmaya lüzum görmüyordu. Çok geçmeden perdeler tekrar açıldı, bembeyaz elbise giyen ve belinden kan rengi hançer sarkan bir fedai içeri girdi. Onun arkasından yüzü örtülü ve uzun boylu bir kadın ilerledi. Daha sonra başında miğfer, yanında kılıç taşıyan biri geldi. Nihayet dört muhafız ilerledi ve perdeler kapandı. Zeydun ile Haldun'un gözleri

bu yüzü kapalı, uzun boylu kadının üzerinde durdu. Gelenlerin başında olan beyaz elbiseli ve kırmızı hançerli adam, Şeyh'in karşısında yere kapandı, sonra ayağa kalkarak durdu; onun arkasından giden kadın onunla beraber durakladı ve siyah yığını görerek titredi. Bir müddet geçmeden Sinan'ın sesi duyuldu: "Kadın! Yüzünü aç!"

Uzun boylu, yüzü örtülü kadın evvela tereddüt etti. Sonra birdenbire yüzünü açtı. İki kardeş ona dikkat ettiler. Sonra gözlerini ovuşturdular ve tekrar gelen kadına dikkat ettiler. Karşılarında duran bu kadın, Melîke'nin ta kendisiydi. Genç kızın yüzü hastalıktan, korkudan, uzun uzun yolculukların zahmetinden sararmıştı. Buna rağmen bu bizzat Melike idi. Onun soluk fakat şahane güzelliği karşısında şiltesinin üzerinde çömelen yığın yerinden kımıldadı, sulu gözleri habis bir kararla parladı. Dâîler bile istiğraklarından uyanır gibi oldu, Mesrure kırmızı dudaklarını ısırdı ve yırtıcı gözlerle bu kadının kalbini okumak istedi.

İki kardeş birden bağırdılar:
"Melike!"
Melîke onlara döndü, ikisi de ansızın ona doğru sıçradılar. Melîke'nin bir kolu Zeydun'un, bir kolu Haldun'un boynundaydı. Zavallı kız sevincinden bayılıp yere düşecek gibiydi. İki kardeş, Melîke'nin düşeceğini anlayarak onu tuttular ve düşmesine mâni oldular. Haldun, deminden beri burada Melîke'nin kendi hemşireleri sıfatıyla mevzuubahis olduğunu hatırlayarak Melîke'ye hep "hemşirem" diye hitap ediyordu. Bilhassa onu düşmekten korurken fırsattan istifade ederek onun kulağına, "hemşire ve kardeşiz" kelimelerini fısıldamıştı.
Acaba gençlerin aradıkları kadın bu muydu? Şeyh'in düşündüğü bundan ibaretti. Onun bir işareti üzerine Mesrure, Melîke'ye yaklaştı ve ona sordu:

"Siz bu gençleri tanıyor musunuz?"
"Tabiî tanıyorum, bunlar benim kardeşlerimdir." -
Bu sefer Şeyh'in kendisi müdahale etti:
"Fakat siz Salâhaddin'in yeğenisiniz. O hâlde bu gençler de mi onun yeğeni?" Melîke şaşırarak cevap verdi:
"Hayır, annelerimiz ayrıdır."
Bu cevap Sinan'ı tatmin eder gibi göründü. Çünkü gözlerini Melîke'nin yüzünden ayırmayan Şeyh başka bir şey sormadı.
Melîke ile beraber gelenler içinde bilhassa biri, iki kardeşin dikkatini celbeti. Bu adam, geminin Cebel Şeyhi'ne teslimini hazırlayan ikinci kaptandı. Hıyanetinin mükâfatını bekleyen bu adam, Şeyh'in karşısına geldi, ona secde etti, sonra ayağa kalkarak şu sözleri söyledi:
"Size hizmet için Salâhaddin'e ihanet ettim, mükâfatımı istiyorum. Sizden para beklemiyorum. Bütün dileğim, huzurunuza getirdiğim bu esir kadını bana ihsan etmenizdir."
Zeydun bir hamlede atıldı ve bu küstah kaptanın yüzüne bir tokat indirdi. İkinci bir harekete meydan kalmadan muhafızlar araya girdi ve Zeydun'u daha ileri gitmekten men ettiler. Şeyh'ül Cebel fena hâlde hiddetlendi. Onun huzurunda böyle bir hareket nasıl vuku bulabilirdi? Zeydun itidalini bozmadan cevap verdi:
"Bu adam benim hemşireme esir diyor ve bu esirin ona hediye edilmesini istiyor. Hür bir adam böyle bir harekete tahammül edemez. Ben bu adamı silahla dövüşe davet ediyorum."
Haldun ilave etti: , „„.
"Ben de aynı teklifi tekrar ediyorum."
Kaptan cevap verdi:
"Ben de kabul ediyorum."
Sinan bu kavgaya mâni olmak istemedi; iki taraf da kavga etmek ve şereflerini kurtarmak istiyorlardı. Buna mâni ol-

mak erkekliğe yakışmazdı. Sinan'ın buna ilişkin iradesi şu şekilde oldu:
"Efendiler! Mademki aranızda vuku bulan münakaşayı erkekçe dövüş ile halletmek istiyorsunuz, bunu memnuniyetle tasvip ediyorum. Sizin gibi yiğitlerin karşı karşıya geldiklerini çoktan beri görmedik. Kaptanın atı bulunamadığından ona kendi atımı veriyorum. Sizin kendi atlarınız vardır. Dövüşün şartları şunlardır: iki taraf kalemizin iç ve dış kapıları arasındaki köprü üzerinde karşılaşacak, dövüş bu köprü üzerinde vuku bulacaktır. Dövüşün vakti, dolunay çıkıncadır."
Kaptan itiraz etti:
"Geceleyin bu korkunç köprü üzerinde nasıl kılıç kullanılabilir? Niçin gündüzün karşılaşmıyoruz?"
Buna mukabil Zeydun, şartları tereddüt etmeden kabul etti ve:
"Şeyh Hazretlerinin şartlarını kabul ediyorum!" dedi.
"O hâlde karar verilmiştir" dedi Sinan ve sonra adamlarına dönerek emir verdi:
"Kaptanı dış kaleye götürünüz ve orada misafir ediniz. Benim kara atımı ona veriniz. Onunla köprü üzerinde dolaşsın. Yalnız onun bu hanıma yaklaşmamasına dikkat ediniz. Bu adam, huzurumda sille yediğinden bu hakareti kanıyla temizlemeden bir daha benim huzuruma giremez."
Sinan'ın sözleri biter bitmez muhafızlar ilerledi, kaptanı önlerine katarak taraçadan çıktılar. Sinan bu işi bitirdikten sonra karşısındaki fedaiye baktı ve ona:
"Anlat yaptıklarını!" dedi.
Fedai anlatmaya başladı:
"Efendimizin emirlerini harfi harfine icra ettim. Huzurunuzdan çıkan kaptan, gemiyi tayin olunan yere sevk etti. Ben de şafak sökerken gemiye girdim. Gemide Salâhaddin'in as-

kerleri vardı. Bunlar son derece cesaret ve şiddetle harp ettiler. Çünkü huzurunuzda bulunan bu hanım bizi gemiye girerken görmüş ve bütün askerleri uyandırmıştı. Muharebe neticesinde askerlerin hepsini mahvettik. Yalnız emir verilen kimseleri esir ettik. Gemiyi muhafaza etmek için birkaç adam orada bıraktık ve tayfaya dokunmadık. Onlar kaptanın maiyetinde oldukları için gemiden çıkıp gitmelerine müsaade ettik. Dün sabah yola çıktık. Haydar'ı bir sedye içinde taşıyorduk. Yanında, bize geminin nasıl teslim olunacağını haber veren tayfa bulunuyordu. Akşam ikisini aynı çadıra koyduk. Haydar bağlıydı ve muhafaza altındaydı. Fakat sabahleyin onun yerinde olmadığını gördük. Tayfa da ölü olarak yerde yatıyordu. Kalbinin üzerinden yediği bir darbe, hayatına nihayet vermiş. Huzurunuzda duran bu sedyede onun cenazesi bulunuyor. Etrafı aradıktan

sonra Haydar'ı tekrar ele geçirmenin imkânı olmadığını anladık ve bu hanımı alıp huzurunuza getirdik. Sözüm bundan ibarettir."
Bu haberler Sinan'ı hiç de memnun etmedi. Bilakis bu haberler onu o kadar hiddetlendirmiş olacak ki yerinden fırladı, iki adım attı, sakalını eline aldı ve düşündü. Haldun, onun sağ elinin küçük parmağında, göğsünde sakladığı yüzüğün tam aynını gördü ve buna dikkat etti. Sinan köpüre köpüre kelam ediyordu:
"Bu senin yaptıkların nedir? Salâhaddin'in en itimat edilen adamı olan Haydar'ın kaçmasına nasıl imkân verdin? Haydar şimdi Şam'a varıp olanı biteni efendisine nakletmiştir. Beş altı gün geçmeden kendimizi Salâhaddin'in ordusuyla karşı karşıya göreceğiz. Sonra gemideki tayfaları neden öldürmedin? Şimdi onlar da bu hadiseyi her yerde yayacaklardır. Buna karşılık bir diyeceğin var mı?"
Fedai korkusundan titriyor ve birtakım sözler kekeliyordu:

"Efendimiz, tayfaların öldürülmesini bana emretmemiştiniz. Kaptan bana onların hayatını bağışladığınızı söylemişti." "Yalan söylemiş, köpek. Onunla sözümüz, hepsinin bertaraf edilmeleriydi. Sen de bilirsin ki ben bir işte sükût ettiğim zaman bunun manası ölümdür. Ya Haydar'ın kaçmasına ne diyeceksin?"
"Bir şey diyemem efendimiz. Bana kalırsa Haydar bu tayfayı kandırmış, ona bağlarını çözdürmüş. Ondan sonra tayfaya ihanetinin cezasını vermek için onu öldürmüştür. Çünkü bu tayfanın cesedi yanında bir sürü altınlar ve mücevherler vardı. Esasen Haydar, bu tayfa ile kaptanın ona ihanet ederek gemiyi bize teslim ettiklerini biliyordu. Haydar, eli kolu bağlı olduğu hâlde bu tayfanın yüzüne tükürüyordu. Bunun için ben bu tayfayı Haydar'ın yanına kattıktan sonra çadırın dışına iki asker dikip kaptanla beraber bu hanımın muhafazasıyla meşgul olmuştum."
Sinan, bu ifadeyi dinledikten sonra Haydar'ın çadırını muhafazaya memur olan iki askeri yanına çağırttı. Fakat bu iki askerin fazla bir diyecekleri yoktu. Bunlar uyumadıklarına, bir ses duymadıklarına yemin ettiler ve sabahleyin Haydar'ın yerinde bulunmadığını ilave ettiler.
Sinan, tekrar sakalını karıştırdı. Sağ elini kaldırdı ve üç adama parmağındaki yüzüğü gösterdi. Sonra şu kelimeleri söyledi:
"İşareti gördünüz, haydi gidiniz!"
Fedai bağırdı:
"Efendimize daha çok hizmet etmek isterim."
Sinan cevap verdi:
"Hizmetine nihayet veriyorum."
Fedai başını eğdi ve bir an düşündü. Sonra ansızın döndü, kuvvetli adımlarla taraçanın kenarına doğru yürüdü ve oradan kendini uçuruma attı. Fedai bir çırpıda gayyanın dibini boyla-

dı, yukarıdakiler onun kayalara çarptığını duyup ürperdiler ve nihayet ortalığı yine sükûn kapladı.
Sinan geride kalan iki askerine baktı ve onlara:
"İlerleyiniz!" dedi.
Bunların biri kamasını çekti ve onu kalbine saplamak istedi. Fakat dâîlerden biri hemen koşarak onun elini tuttu ve:
"Seni hayvan seni. Efendimizin huzurunda kan dökmekten haya etmiyor musun? Haydi bizim âdetimiz veçhile ilerle..." dedi.
İki asker de ilerledi, uçurumun kenarında bir lahza durakladı, ondan sonra ikisi de kendilerini aşağıya attılar.
Dâîler bu manzara karşısında el çırpar gibi hareket ettiler ve hepsi bir ağızdan:
"Efendimizin adaleti var olsun" dediler.
Melike bu tüyler ürpertici manzara karşısında baygınlıklar geçiriyor, kardeşler renkten renge giriyorlardı. Bu adam hakikaten müthişti. Sanki bir insan değil, bir ifritti. Onun kalesinde bulunmak, emri altında yaşamak tahammül edilmez bir esaretti. Bu adam isterse, onun misafiri olan kardeşler de belki bir gün bu uçuruma doğru aynı şekilde yürümek ve bu gayyaya kendilerini atmak zorunda kalırlardı. Fakat Zeydun içinden yemin etti; şayet bir gün böyle bir akıbetle karşılaşacak olursa her şeyden evvel bu Sinan'ı mahvedecekti.
Sinan, emirlerini verdikten ve uçuruma atılmaya mahkûm ettiklerini mahvettikten sonra yerdeki sedyenin kaldırılmasını ve cesedin kartallara atılmasını emretti, sonra tekrar yerine oturdu.
Melike ile konuşma sırası gelmişti. Sinan ona döndü ve:
"Hanım" dedi. "Senin meseleni biliyoruz. Salâhaddin seni arıyor ve aramakta haklıdır!"
Sinan'ın gözleri korkunç bir ışıkla parlıyordu. Bu kelimelerle habis maksatlar ima ettiği aşikârdı. Sonra devam etti:

"Sizin gibi muhteşem bir güzellikle, Salâhaddin'in sarayı kat kat şenlenir. Fakat bu Sultan benim düşmanımdır. Onu şeytan himaye ediyor, çünkü benim fedailerim bile onun hakkından gelemediler. Belki senin yüzünden ikimiz arasında muharebe bile başlayacaktır. Fakat korkmayınız, Salahaddin, sizi elimden alması için isteyeceğim pahayı vermekten âciz kalacaktır. Bu kale hiç kimsenin eline geçemez. Onun için siz burada tam bir emniyet içindesiniz. Burada her arzu edeceğiniz şey mevcuttur. Ve her emriniz derhâl yerine getirilecektir."
Melike cevap verdi:
"Benim sizden isteyecek bir şeyim yoktur. Lütfunuza teşekkür ederim!"

Sinan biraz düşündü. Sonra tekrar konuşmaya başladı:
"Kardeşlerin sana yakın bir yerde ikâmet edeceklerdir. Çünkü onlardan sakınmaya ihtiyaç yoktur. Onlarla görüşebilirsin. Bu gençler senin burada değil, Salâhaddin'in yanında olduğunu sanarak geldiler ve benden yardım dilediler. Sizin burada bulunmanız hayret verecek bir tesadüftür. Hiç şüphe etmiyorum ki şimdi bu kardeşler, seni buradan kaçırıp götürmeyi düşünüyorlar. O hâlde hepiniz biliniz ki hiçbir kimse Şeyh'ül Cebel'den kaçamaz. Buradan kaçmak için yalnız bir yol vardır. O da şu uçurumdur!"
Sinan biraz durdu ve devam etti:
"Efendiler! Hemşirenizle birlikte çekiliniz. Bu akşam benim ziyafetimdesiniz. Ziyafet zamanına kadar hepinize veda!"
Şeyh, sonra Mesrure'ye baktı:
"Kadın, bunlara refakat et. Vazifeni, tabiîdir ki biliyorsun. Bu hanım senin muhafazan altındadır. Hiçbir yabancının ona yaklaşmamasına dikkat et!"
Nihayet Sinan, daillerine baktı ve onlara:

"Bu üç yabancının benim himayem altında olduğunu ilan ediniz. Bunlar mukaddes işaret gösterilmedikçe, kalenin haricine yalnız çıkamazlar."
Dailer ayağa kalktılar, eğildiler ve sonra tekrar oturdular. Mesrure aldığı emri yerine getirmek için yere kapandı, sonra kalktı ve kapıya doğru yürüdü. Onun arkasından muhafızlar ilerlediler, onların arkasından Melike, daha sonra Haldun ile Zeydun dışarı çıktılar. Salonları geçtiler ve gençlerin bir gece evvel misafir edildikleri odalara vardılar. Mesrure burada durakladı ve Melîke'ye dönerek:
"Sizin dairenizi hazırlamaya gidiyorum" dedi. "Ben bu hazırlığı tamamlayıncaya kadar siz de biraderlerinizle konuşunuz."
Mesrure sonra Haldun'a döndü ve ona:
"Dikkat et, burada duvarların kulakları vardır" kelimelerini fısıldadı. ■
----■■
Zeydun, Haldun ve Melike nihayet baş başa kalmışlardı. Birbirlerine anlatacakları o kadar çoktu ki nereden başlayacaklarını bilmiyorlardı. Melike, amcazadelerine kavuştuğundan dolayı son derece memnundu. Şimdiye kadar üçü de birçok tehlikeler atlatmış, birçok maceralar geçirmiş, nihayet bu ölüm yatağında, Şeyh'ül Cebel'in bu müthiş kalesinde birleşmişlerdi. Evvela Melike başından geçenleri amcazadelerine anlattı, daha sonra Haldun memleketten nasıl çıkıp geldiklerini hikâye etti. Melike bunları dinledikten sonra onlara sordu:
"Peki, bu güzel ve kara gözlü kadının size bu kadar yardım etmesinin sebebi ne?"
;. Haldun buna cevap verdi:

"Kim bilir, belki onun hayatını arslanın taarruzundan kurtardığımız için bize bu kadar iyilik ediyor" dedi.
Melike onun yüzüne bakarak gülümsedi. Zeydun da tebessüm etti ve söze karıştı:
"O mübarek arslanm bütün fasilesine rahmet okuyalım, inşallah Mesrure onun hatırasını çabucak unutmaz. Fakat keşke buraya düşeceğimize başka bir yere düşseydik. Bir emirle insanları uçuruma yuvarlayan bu adamın kalesi bana zindan gibi geliyor."
Melike de aynı fikirdeydi:
"Evet, bu adam hakikaten çok vahşi. Onun bakışları beni titretiyor. Buradan kurtulmanın yolunu bulsak çok iyi olur."
Böyle konuşurlarken Mesrure göründü. Arkasından birkaç kadın geliyordu. Mesrure, Melîke'yi selamladı:
"Sizi dairenize götürebilir miyim?" dedi. "Efendimizin emri öyledir. Orada ziyafet vaktine kadar istirahat eder, sonra biraderlerinize kavuşursunuz."
Mesrure sonra iki biradere döndü ve onlara: "Siz de isterseniz bahçeye çıkar, atlarınızla dolaşabilirsiniz. Atlarınız hazırdır, bu arkadaşım sizi bahçeye çıkarabilir" dedi ve birlikte getirdiği kadınlardan birini gösterdi.
Zeydun ile Haldun hemşirelerine veda ederek bahçeye çıktılar ve bahçede Alev ile Duman'a kavuştular. Dört fedai de onları bekliyordu. Zeydun ile Haldun atlarına bindikten sonra fedailerden biri önlerine düştü, onları bahçeye götürdü, sonra bahçeden kumlu bir yola sevk etti. Yol bütün kaleyi çeviren uçurumun kenarını takip ediyordu. Bu suretle Masyaf Kalesi, dağ tepesinde uçurumlarla çevrili bir ada gibiydi, ilerliyorlarken karşıdan gelen bir kafileyi uzaktan seçtiler. Bunların etrafında da birtakım fedailer vardı ve aralarında malum kaptan görünüyordu. Kaptan, Şeyh'ül Cebel Sinan'ın kara atı

üzerindeydi. Haldun, kaptanı gördüğü zaman bu adamın başlarına getirdiği felaketi dikkate alarak kılıcına davrandı, kaptan da aynı şekilde mukabele etti. Haldun, kafilenin içinden ayrılıyorlarken kaptan da atını ona doğru sürdü fakat ikisi tutuşmadan fedailer aralarına girerek kavgaya mâni oldular.
Haldun, kardeşine döndü ve ona:
"Az kaldı senin geceleyin bu herifle karşılaşmana lüzum kalmayacaktı" dedi.
"Zararı yok, onu bana bırak..."
Zeydun ile kardeşi yollarında devam ettiler. Kafile ilerleye ilerleye iç kaleyi dış kaleye bağlayan köprüye vardı. Evvelce söylediğimiz gibi köprünün kenarları yoktu ve köprü son derece dardı. Fedailer buraya vardıktan sonra atlarını uçurumun tam kenarında koşturmaya başladılar. Alev ve Duman da hiçbir hünerde fedailerin atlarından geri kalmıyor, belki onlara

üstün geliyordu. Bu suretle devam eden gezintiden sonra bir müddet istirahat edildi, sonra geri dönüldü, iki kardeş atlarını kendi elleriyle ahıra bağladı, hayvanlarının yemlerini verdi ve misafirhaneye döndüler.
ikisi de Melîke'yi burada bulmayı ümit ediyorlardı. Fakat Melike kendi dairesine gitmişti. Güneş gurup ediyorken birtakım kadınlar ellerinde meşalelerle geldiler, Zeydun ile Haldun'u geniş ve muhteşem bir salona götürdüler. Burasının tavanı bir kubbeydi ve avizeler, mumlar ve kandillerle doluydu. Hepsi de yakılıydı ve salona loş bir aydınlık veriyorlardı. Salonun camlı kapısından birkaç merdivenle bahçeye iniliyordu. Zeminde alçak sofralar kuruluydu, sofraların etrafına üzeri kıymetli taşlarla süslü şilteler yayılıydı. 100 kişiden fazla misafir bu şiltelere diziliydi. Hepsinin sırtında beyaz elbiseler ve hepsinin belinde kızıl hançerler vardı. Hepsi de derin bir uykuya dalmış gibi susuyorlardı.

Zeydun ile kardeşi buraya vardıktan sonra kadınlar ayrıldılar, erkek hizmetçiler onları karşıladılar. Boyunlarında altın zincirler taşıyan bu hizmetçiler onları hiçbir kimsenin oturmadığı bir sofraya götürdüler. Burası salonun tam ortasıydı. Yarı daire şeklinde olan bu sofranın ortasında daha yüksek ve daha muhteşem bir yer ayrılmıştı. Zeydun ile kardeşi burada kendilerine gösterilen yere oturdular. Çok geçmeden musiki sesleri duyuldu ve bir sürü kadın arasında Şeyh'ül Cebel'in alayı,- içeri girdi. Kadınlar ilerledikten sonra yaşlı dâîler geldi, daha sonra kıpkızıl bir elbise giyen Şeyh, kıymetli taşlarla süslü sarığıyla göründü. Şeyh'in etrafında dört köle birer meşale tutuyor, arkasından iri cüsseli iki muhafız geliyordu. Şeyh ilerledikçe hizalarına geldiği misafirler yere kapanıyor ve başlarını yerden kaldırmıyorlardı. Bu secdeler, Şeyh'in yerine oturmasına kadar devam etti. Şeyh oturduktan sonra etrafına elle işaret edince herkes sofradaki yerine yerleşti.
Birkaç dakika sonra salonun kapısında ikinci bir kafile göründü. Kadınlardan müteşekkil olan bu kafilenin başında Melike ilerliyor, onun da arkasınnda dört esir meşaleler taşıyordu. Daha sonra Mesrure ile maiyeti geliyordu.
Melike ne kadar farklıydı. Deminki soluk ve bitap Melike'ye karşılık şimdi bir kraliçeden farksız bir Melike peyda olmuştu. Melîke'nin başında taşıdığı tacın üzerinden şeffaf bir örtü sarkıyor fakat yüzünü gizlemiyordu. Melîke'nin saçları incilerle süslüydü. Pembe ipekten elbisesi en kıymetli mücevherlerle; belindeki kemer, hatta ayağındaki terlik bile göz ka-maştıracak taşlarla bezeliydi. Melike ilerliyorken bütün davetliler evvela ona, sonra birbirlerine baktılar, daha sonra sanki gizli bir emir almış gibi hepsi birden ayağa kalktılar. Herkesle beraber Haldun ile kardeşi de kalktı. Zeydun kardeşinin kulağına eğilerek: ... .. ■

"Bu ne demek?" dedi.
Haldun bu suali cevapsız bıraktı. Melike birkaç adım daha ilerledikten sonra bizzat Cebel Şeyhi de ayağa kalktı, onu karşıladı ve yanına oturttu. Zeydun'un bu manzaradan sinirlendiğini fark eden Haldun, gözleriyle Mesrure'yi aradı ve buldu. Mesrure'nin bakışları ona ehemmiyet vermemeyi ima ediyordu. Haldun bundan cesaret alarak Zeydun'u teskin edecek bir iki kelime söyledi.
Ziyafet başladı. Köleler gidip geliyor, türlü türlü yemekler taşıyorlardı. Sinan ile misafirlerine getirilen tabaklar hep altın veya gümüştendi. Fakat Zeydun ile Haldun, Şeyh'in sözlerini ve hareketlerini sıkı sıkı gözetlediklerinden ne yediklerinin farkında değillerdi. Melike lakayıt görünmeye çalıştığı hâlde korktuğu besbelliydi. Sinan ona her türlü izzet ve ikramı gösteriyor fakat Melike mümkün mertebe ondan uzaklaşmaya çalışıyordu.
Yemek bittikten sonra altın kadehler içinde şaraplar sunuldu. Şeyh'ül Cebel ilk kadehi Melîke'ye ikram etti. Melike şarap içmediğini söyleyerek kadehi reddetti ve su istedi. Derhâl karla soğutulmuş sular geldi ve ona takdim olundu. Zeydun ile kardeşi de aynı hattı hareketi takip ettiler. Şeyh, üçünün şarap içmemelerinden âdeta şüphelendi ve niçin içmediklerini sordu. Haldun, içkiye alışmadıklarını söyledi.
Sinan, birkaç kadeh içtikten sonra sükûtiliğini bir tarafa attı, mütemadiyen söylenmeye başladı. Bir aralık Haldun'a döndü ve ona:
"Siz bugün yolda kaptana rast gelerek ona kılıcınızı çekmişsiniz. Niçin onu öldürmediniz?" dedi.
Haldun cevap verdi:
"Aramıza adamlarınız girdi. Yoksa ona haddini oracıkta gösterecektim."
....-*.

Karşılıklı söz devam etti. Sinan:
"Evet, adamlarım bu kavgaya mâni olmak için emir almışlardı. Fakat ben senin yerinde olsaydım mutlaka onu öldürürdüm. Gözlerini Cihan Melikesi olan hemşirenize diken o hain köpeği bir an evvel mahvetmek lazımdır" dedi. Daha sonra Sinan, Melîke'ye döndü ve ona: "Sen bundan böyle kutsi işaretin himayesi altındasın. Sana hiç kimse ilişemez ve kem gözle bakamaz."
Sinan, parmağındaki yüzüğü Melîke'ye gösterdi ve onun kolunu da okşadı. Şeyh'in bu sözleri Melîke'yi hiddetle titretirken kolunu okşaması soğuk terler dökmesine sebep oldu. Zeydun'un gözleri kıvılcımlar saçıyordu. Hiddetinden gözleri dumanlanmıştı. Şeyh'ül Cebel kan kırmızı elbiseleri içinde kan çanağına girmiş bir adam gibiydi.
Zeydun, bir hamlede bu katiller katilinin kellesini uçurarak onlara musallat olmasına bir nihayet vermeyi düşündü ve elini kılıcının kabzasına

götürdü. Haldun işin farkına vardı ve ani bir hareketle sofranın üzerindeki bardaklardan birini yere düşürerek kardeşinin kulağına eğildi:
"Acele etme. Sözü, kaptan meselesine çevir" dedi. Zeydun kendine gelerek kılıcını bıraktı. Haldun, bardağı düşürdüğünden dolayı özür diledi. Zeydun bu fırsatı yakalayarak Şeyh'e döndü ve ona:
"Müsaade ederseniz, kaptanla olan dövüşümüz üç gün sonra vuku bulsun. Şayet muvaffak olmazsam o zaman kardeşim bu işi tamamlasın" dedi.
Sinan:
"Dövüşü ben de görmek isterim. Şayet kaptan seni öldürecek olursa o zaman kardeşinin bu işle meşgul olmasına müsaade edeceğim. Şayet o da muvaffak olmazsa o zaman ben meydana çıkacağım ve bu işi kendi elimle halledeceğim" dedi.

Sonra Sinan döndü ve Melîke'ye hitap etti:
"Siz de bu dövüşü görmek istemez misiniz? Yoksa böyle işlerden korkar mısınız?"
"Ben, kardeşlerimin korkmadığı bir şeyden korkmam. Onların ikisi de cesur ve silah içinde yetişmiş insanlardır. Onların şereflerini korumaya muktedir olduklarına eminim."
Melîke'nin bu sözleri Sinan'ı biraz ürkütür gibi oldu. Sinan cevap vermek için kendini topladı:
"Hanım!.. Ben yeryüzünde Allah'ın vekili ve onun kılıcıyım. Yeryüzündeki bütün hadiselerin cezasını ben veririm. Ben, kardeşlerinizin mert ve cesur adamlar olduklarını, hatta bugün binicilikte benim adamlarıma üstün geldiklerini haber aldım. O hâlde, bunların hangisini daha az seviyorsun, bana haber ver; bu dövüşe onu sevk edeyim."
Melike, tereddüt etmeden cevap verdi:
"Onların ikisi de benim için birdir, ikisini de aynı derecede severim."
Sinan devam etti:
"O hâlde ey kalbimin mihmanı, bu dövüş kararlaştırdığım şekilde cereyan edecek. Evvela Zeydun, o muvaffak olamazsa Haldun bu meseleyi halledecek. Artık ziyafete nihayet verme ve ibadet etme zamanı geldi. Lütfen ayağa kalkınız, Prenses Hazretleri! Ve bu divanın üzerinde durunuz. Melike itaat etti; ayağa kalktı ve divanın üzerinde durdu. Hemen dört köle onun etrafına dizildi. Ve ellerindeki meşalelerle onun yüzünü aydınlattılar. Sinan da ayağa kalktı ve bir hitap ile emretti:
"Hepiniz kadehlerinizi doldurunuz!"
Bir lahzada kadehler doldu ve Şeyh'ül Cebel bağırdı:
"Siz ey Şeyh'ül Cebel'in kulları! Hepinize emrediyorum, bu güzeller güzeli, çiçekler çiçeği ve Sultan Salâhaddin'in yeğeni Cihan Melîkesi'nin şerefine içeceksiniz!"

Bu sözlerden sonra Sinan kadehini başına dikti, sonra onu Melîke'ye uzattı. Bütün cemaat da Şeyh'e uyarak naralar atıp kadehlerden içti, sonra hepsi bir ağızdan:
"Melikemiz, Melikemiz efendimiz ve bütün cihanın Melikesi!" diye bağırdılar.
Sinan bu bağırışları sevinçle karşıladı, sonra elinin bir işaretiyle bütün cemiyeti birdenbire susturdu, elini uzatarak Melike'nin elini tuttu ve dâîleriyle, muhafızlarıyla birlikte hareket ederek salondan çıktı.
Zeydun ile Haldun bu fırsattan istifade ederek Melîke'nin yanına koşmak istediler. Fakat Mesrure karşılarına dikildi ve:
"Yasak!" dedi.
Haldun, Zeydun'u kolundan çekti ve:
"itaat edelim birader" dedi.
Salonda birkaç kişi kalmıştı. Haldun ile kardeşi bunların arasından geçerek bahçeye indiler. Gecenin saf ve temiz havasını teneffüs ettiler. Ağaçlar ve çiçekler arasında dolaştılar. Bulutsuz bir sema içinde yüzen ay, dolunay olmaya yaklaşmıştı. Onun açığa vurduğu manzara, bazı ağaçların altında halıların serili olduğu ve ziyafette sarhoş olanların bunların üstüne uzandıklarıydı.
., "Acaba bunlar sarhoş mu?"
"Öyle olacak."
Fakat bunlar sarhoştan çok delirmişe benziyorlardı. Çünkü bahçede yürüyenler dimdik yürüyor ve halılara serilenlerin uyumadıkları anlaşılıyordu. Bunlar gözlerini semaya dikiyor -ve dudaklarını mütemadiyen oynatıyorlardı. Bazen yerlerinden kalkıyor, kollarını uzatarak birkaç adım atıyor, sonra sanki görünmeyen bir şey yakalamış gibi kollarını kavuşturuyor ve üzerinde yattıkları halıya dönüyorlardı. Bu adamlar yatıyorken yüzleri beyaz ve şeffaf peçelerle örtülü kadınlar görünü-

yor, bunların başlarında çömelerek kulaklarına bir şeyler fısıldıyor, yatanlar hemen kalkıp oturuyor, onların sundukları kadehleri içiyor ve tekrar dalıyorlardı. Ara sıra bu kadınlar Zeydun ile kardeşine de yaklaşıyor, onlara da kadehlerini uzatıyor, kardeşler bu teklifleri reddediyorlardı. Kızlar, Mesrure'nin nasihatlerini bir an unutmayan kardeşleri kahkahalarla karşılayarak, "Yarın görürüz" yahut "Yakında siz de içer ve cennete girersiniz" diyorlardı.
İki kardeş bu aldatıcı manzaralardan, kadınlardan ve şaraptan kaçmak için uzaktan duyulan şırıltılara doğru yürüdüler. Burası bir ırmaktı. İki kardeş ırmaktan su içtiler ve yüzlerini yıkadılar. Haldun, suyu kana kana içtikten sonra:

"Oh, bu su onların şaraplarından bin kere hayırlı!" dedi.
Fakat burası da boş değildi. Yine birtakım kadınların birer hayalet gibi gözüküp kayboldukları görünüyordu. Kadınların yanından gide gide açık bir yere varılıyordu. İki kardeş orada oturmak, bir kenara çekilerek biraz konuşmak istiyorlardı. Nihayet ırmağın herkesten uzak bir kenarı bunu temin etti. Sözü Zeydun açtı:
"Birader, bu gördüklerimizin manası ne?"
"Sen ne kör ne de sağır bir adamsın. Gördüklerimizin manası aşikârdır. Bu herif Melîke'ye ilanıaşk ediyor, onu avlamak ve almak istiyor."
"O hâlde ilk fırsatta bu herifi mahvetmeliyiz."
"İsabet olur fakat bu hareket Melîke'yi kurtarmaz; belki hem bizim mahvolmamıza hem de Melîke'nin daha fena vaziyete düşmesine sebep olur."
"O hâlde mukadderatın bize ihsan edeceği bir fırsatı mı bekleyelim?.."
"Vaziyet bunu gösteriyor. Fakat ben senden daha çok iyimserim."

"Neden?.."
"Çünkü dikkat ettim, Melîke'nin bu akşam giydiği elbiseler arasında süslü bir hançer gördüm. Melîke icabında bu hançeri kullanabilecek bir insandır. O hâlde herhangi birimizin şerefsiz ölmesi mevzuubahis değildir."
Haldun ile Zeydun böyle konuşurlarken ileride bir ağacın altından beyaz bir hayalet göründü. Zeydun, kardeşine:
"Kalk gidelim, çünkü gözetim altındayız" dedi.
Haldun ona itaat etti. ikisi de kalktılar. Fakat onlar hareket etmeden beyaz hayalet onlara yaklaştı ve durmalarını söyledi.
Bu ses, Mesrure'nin sesiydi. İki kardeş derhâl durdular. Mesrure onlara yetiştikten sonra kendisini takip etmelerini söyledi. Mesrure'nin elinde bir kadeh ve bir sürahi vardı. O, uzaktan gidiyor, Haldun ile kardeşi de peşinden geliyorlardı. Mesrure ilerleye ilerleye uçurumun kenarında bir kayaya vardı. Kayanın karşısında ağzı çalılarla örtülü mağaraya benzeyen bir yer vardı. Çalılar açıldıktan sonra bir kapı göründü. Mesrure, kemerinden bir anahtar çıkararak kapıyı açtı. Etrafı iyice gözetledikten sonra Haldun ile Zeydun'u içeri aldı ve kapıyı içeriden kilitledi. Mesrure, bunları yaptıktan sonra kardeşlere döndü ve:
"Öyle zannediyorum ki burada kısa bir zaman için emniyet içindeyiz. Fakat evvela sizi daha ışıklı bir yere götüreyim" dedi.
Ve bir eliyle Haldun'u, bir eliyle Zeydun'u tutarak ay ışığını görünceye kadar ilerlemeye devam etti. Vardıkları yer, yine ağzı çalılıklarla örtülü bir mağaranın ağzıydı. Mesrure, Haldun'a baktı ve:
"Kaleye girmek için iki yol vardır: Biri evvel gördüğünüz yol, diğeri bu yoldur." ... Zeydun cevap verdi: ■■■ "Fakat bu yol ötekinden daha fena." ■ -

"Çok doğru. Fakat bu yollara alışık olan atlar burasını da geçebilirler. Buradan geçen yolcular uçurumun dibine varırlar. Oradan bir yola girerek selamete ererler, isterseniz şimdiden hareket ediniz, sabah olmadan hürriyete kavuşursunuz."
Zeydun itiraz etti:
"Ya Melîke?.." : . ...
"O da Sinan'ın haremine girer."
Zeydun yerinden sıçradı, Mesrure'nin kolunu yakaladı: , "Böyle söz söyleme!.."
"Fakat hakikat budur. Siz de gözlerinizle gördünüz ki Şeyh, Melîke'ye meftundur ve onu bir an evvel haremine alacaktır. Yalnız bunu geciktirecek bir hadise vuku buldu. Bir saat evvel nasılsa Şeyh'in karısı öldü. Bu kadının neden öldüğünü sormayınız. Burasının kaidelerine göre Şeyh, karısının yasını tutacak, bir ay hiçbir kadına yaklaşmayacaktır. Bu bir ay geçtikten sonra Şeyh'in Melîke'yi alacağında hiç şüphe yoktur. Bu müddet zarfında hemşireniz kendi evindeymiş gibi emindir."
"O hâlde, bu müddet zarfında ya onu kaçıracağız yahut öleceğiz."
"Bunun bir de üçüncü şıkkı vardır. O da Melîke'nin Şeyh ile yaşaması ve onun karısı olmasıdır."
Zeydun tekrar yerinden sıçradı. Yarı tehditkâr, yarı ricakâr hâlde Mesrure'ye yaklaştı:
"Melîke'yi kurtarmak da senin elindedir" dedi.
"Olabilir fakat onu kurtaracak olursam bunu senin kılıcından korkarak yapmam." Haldun müdahale etti:
"O hâlde bunu ne mukabilinde yaparsın Mesrure? Sana para vadetmek abestir. Sen para hırsıyla hareket eden bir insan değilsin."

"Beni bu hakaretten koruduğun için çok teşekkür ederim. Şimdi dinleyiniz ve bir kelimeyi unutmayınız. Sinan, sizi Melike'nin biraderleri bildiğinden şimdilik size teveccüh gösteriyor. Şayet sizin amcazade olduğunuzu ve içinizden birinin Melîke'yi almak istediğini haber alacak olursa o zaman iş değişir ve Sinan ikinizi de hemen öldürtür. Bu yüzden şimdilik hiç tehlike yoktur. Yarın siz yine bahçelerde atlarınızla dolaşınız. O hâldeyken bulunduğunuz yerin haricindeki uzunca kayaya dikkat ediniz ve ona giden yolları hatırınızda tutunuz. Atlarınızı ahıra bağladıktan sonra bu tarafa geliniz ve birkaç defa dolaşınız. Geceleyin ortalık kararıktan sonra burada beni bekleyiniz. Muhafızlar sizi bir kadeh şarap bulmak için dolaşıyor sanarak bir şey demezler. Bu tarafa geldikten sonra size vereceğim bu anahtarla kapıyı açar ve içeri girersiniz. Şayet beni bulamazsanız beklersiniz. Yarın akşam ben size hazırlayacağım planı haber veririm.

Artık ayrılalım."
Haldun ve Zeydun bu sözleri dinledikten sonra Haldun, Mesrure'nin uzattığı anahtarı aldı ve sordu:
"Biz buraya girdikten sonra kapıyı kilitleyeceğimize göre sen nasıl geleceksin?"
"Onu düşünmeyiniz, ben kalenin bütün sırlarına vâkıf olduğumdan sizi bulurum. Haydi ayrılalım."
Üçü de hareket ettiler. Zeydun ile kardeşi tekrar bahçe içinde dolaşmaya başladılar ve Mesrure, bir gölge gibi kayboldu.
İki kardeş, bir müddet dolaştıktan sonra misafirhaneye döndüler ve o gece ikisi bir yatakta yatmaya karar verdiler. Çünkü o malum mukaddes yüzükten başka mağaranın anahtarını da taşıyorlardı. Geceleyin üzerlerini arayan olursa ikisinden biri uyanacaktı.
Ertesi sabah iki kardeş, Melîke'yi görebilmek ümidiyle etrafı kolladılar. Fakat ne Melîke'yi ne de Mesrure'yi görebildiler. ...
146
HASAN SABBAH'IN CENNET FEDAİLERİ
Nihayet Şeyh'in zabitlerinden biri gelerek kendisini takip etmelerini söyledi, zabit onları Şeyh'ül Cebeli ilk gördükleri taraçaya götürdü. Şeyh, yine siyah sarığını ve siyah abasını giymişti. Melike yine muhteşemdi; başından ayağına kadar mücevherler içindeydi ve Şeyh'in yanında oturuyordu. Zeydun ile Haldun yanına yaklaşarak onunla konuşmak istediler fakat muhafızlar aralarına girerek iki kardeşi daha ötede bir yere götürdüler ve onlara orada bir yer gösterdiler. İki kardeş burada durdular. Bunu müteakip perdeler açıldı, daîlerden biri içeri girerek Şeyh'in kulağına bir şeyler fısıldadı. Şeyh, dâisine bir şeyler söyledi, o da tekrar dışarı çıktı ve birkaç dakika sonra içeriye birkaç kişi getirdi. Gelenler ilerlediler, yalnız Haldun ile Zey-dun'un yüzlerine baktılar, sonra Melîke'ye dikkat ettiler ve onu hürmetle selamladılar fakat Şeyh'e selam bile vermediler.
Sinan, gelenlere bakarak söze başladı:
"Kimsiniz? Ne istiyorsunuz? Ben bu havalinin mutlak hâkimi Şeyh'ül Cebel'im. Bunlar benim vezirlerimdir. Bu da benim riyaset ve emaretimin şiarıdır" dedi ve evvela dâîlerini, sonra kıpkızıl hançerini gösterdi.
Bunun üzerine, gelen heyetin reisi söze başladı:
"Sizin şiarınızı tanıyoruz ve haramiler reisi olduğunuzu biliyoruz. Biz ise müminlerin Emiri ve Şark'ın Sultanı Salâhaddin'in elçileriyiz."
"Salâhaddin benden ne istiyor?"
"Mesele şudur: Sultan Hazretlerinin yakın akrabasından birini taşıyan gemi birtakım hainlerin ihaneti yüzünden size teslim olmuş. Bunun neticesi olarak Sultan'ın yeğeni Prenses Melike sizin elinize düşmüştür. Emir Haydar Hazretleri hadisenin izahını Sultan'a bildirmiştir. Sultan sizden Prenses'i hürmetle ve hain kaptanın idamını da şiddetle istiyor. Cevabınızı bildiriniz."

Sinan cevap verdi:
"Hainin kellesi iki gün sonra bedeninden ayrılacaktır. Fakat Prenses burada kalacaktır. Buna karşı bir diyeceğiniz var mı?"
"O hâlde size Sultan Salâhaddin namına şunu tebliğ ediyoruz: Sultan Salâhaddin, Cebel'e karşı harp ilan etmiştir. Bu harp, Cebel'de taş üstünde taş kalmaymcaya kadar devam edecektir. Bu harp, bütün katilleriniz imha edilinceye ve senin cesedin leş yiyen hayvanlara atılıncaya kadar uzayacaktır." -
Sinan ayağa kalktı, sakalını eline aldı ve cevap verdi:
"Derhâl geri dönünüz ve Sultan dediğiniz o köpeğe haber veriniz ki ben ona, rüyasında bile göremeyeceği bir lütufta bulunacağım. Cebel Şeyhi'nin karısı vefat etmiş olduğundan yas müddeti nihayet bulur bulmaz Prenses Melike onun makamını işgal edecektir."
Deminden beri geçen sözleri sükûnetle dinleyen Melike, Şeyh'in son beyanatı üzerine yılan sokmuş gibi yerinden sıçradı, iki eliyle yüzünü kapadı ve hıçkırdı. Bu hareketi kaçırmayan elçi hemen Melîke'ye döndü ve ona:
"Prenses Hazretleri, bu katiller reisinin sözlerini dinlediniz. Bize bir diyeceğiniz var mı?"
Melike, tereddüt etmeden cevap verdi:
"Ben burada âciz bir esirim. Dayıma deyiniz ki beni kurtarmakta gecikmesin ve benimle birlikte iki kardeşim Haldun ile Zeydun'u da bir an evvel buradan çıkarsın."
Sinan, Melîke'nin bu cevabından müteessir olmamış gibiydi. Bilakis lehine bir nutuk söylenilmiş gibi memnun görünüyordu. Sinan elçilere döndü:
"Sizi ebedî seyahate göndermeden evvel buradan defolunuz. Şayet efendiniz aleyhime harekete cüret edecek olursa o zaman fedailerim onu karşılarlar. Efendiniz bilsin ki bundan böyle benim kamalarım ve hançerlerim gece gündüz onun başı ucunda

dolaşacaktır. Onun benim elimden kurtulmasına imkân yoktur. Benim fedailerimden birinin ölmesi mukabilinde ona 100 fedai göndereceğim. En emin muhafızları onun katilleri olacaktır. Şayet efendiniz bana karşı hareket ederse bunlarla karşılaşacak ve akıbeti mahvolacaktır. Artık kendisi bilir."
Elçi cevap verdi:
"Bunlar, büyük bir katile yakışacak sözlerdir."
Sinan ilave etti:
"Bizim sözlerimizi hareketler takip eder. Bizim bütün milletimiz ölüme ant içmiştir. Gülüyor musunuz?.. O hâlde seyrediniz... Veli ve Cafer buraya

geliniz. Bu melun köpeklere ölümden korkmadığınızı ispat ediniz. Haydi ikiniz de gidiniz ve beni cennette bekleyiniz."
Sinan'ın çağırdığı iki adam bir kelime söylemeden koştular, taraçanın kenarına vardılar ve bir lahza düşünmeden kendilerini uçuruma attılar. Bir lahzada olup biten bu hadiseden sonra Sinan, elçilere baktı:
"Salâhaddin'in böyle adamları var mı?" dedi. "Benim bütün tebaam böyledir. Haydi defolunuz, isterseniz bu iki kardeşi götürünüz de gördüklerinizi tasdik etsinler."
Haldun hemen cevap verdi:
"Emredersiniz tabiîdir ki itaat ederiz. Fakat biliyorsunuz ki bizim burada hallolunacak bir davamız var. O da kaptanla vuku bulacak dövüşümüzdür. Bu işi bitirdikten sonra isterseniz buradan gideriz."
Sinan, "Pekâlâ" dedi ve emretti:
«• "Bu elçilere hareketlerinden evvel yiyecek ve içecek veriniz." Fakat elçilerin reisi kabul etmedi:
"Biz katillerin yemeğini yemeyiz. Onun için hemen yola çıkıyoruz. Fakat bir hafta sonra on binlerce kılıç ve mızrakla bizi tekrar göreceksin. Biz buradan dönüyorken senin kellen de

bu mızrakların birine asılı olacaktır. Size gelince Prenses, şayet bir taarruza uğrarsanız hiç tereddüt etmeden kendinizi öldürünüz ve şerefinizi muhafaza ediniz."
Bunu müteakip elçiler gerileyip dışarı çıktılar. Onlar gittikten sonra Sinan eliyle işaret verdi, mecliste bulunanların hepsi de çıkmaya başladılar. Herkesten evvel Melike ile Mesrure çıktı, daha sonra iki kardeş taraçayı terk etti.
Zeydun ile Haldun, Şeyh'in meclisinden çıkıyorlarken Salâhaddin tarafından gelecek kuvvetleri düşünüyorlardı. Elçiler atlarına binerek gidiyorlardı. Acaba bunların dönüşleri gecikecek miydi?.. İkisi de düşüne düşüne bahçeye çıktılar. Gözleri, uzun kayanın ve ona giden yolların üzerinde dolaşıyordu. Bir müddet dolaştıktan ve yolları iyice öğrendikten sonra geri döndüler ve Melîke'den bir haber almayı ümit ettiler. Fakat Melîke'den hiçbir haber gelmedi. O akşam ziyafet verilmediğinden kardeşlerin yemeği odalarına getirildi. İki kardeş yemeğin başına geçtikleri sırada Mesrure göründü ve onlara, bu gece atlarına binerek dövüşün vuku bulacağı köprüye kadar gidebileceklerini haber verdi. Sonra bir işaretle bu akşamki kavuşma yerini unutmamalarını ihtar etti.
Kardeşler yemekten sonra ahıra gittiler, atlarını aldılar ve muhafızlarıyla birlikte köprüye doğru gittiler. Onlar oraya vardıkları zaman kaptan da muhafızlarıyla birlikte dönüyordu. Anlaşılan o da bu tehlikeli köprü üzerinde nasıl hareket edeceğini denemek için gelmişti. Haldun, Alev'in; Zeydun, Duman'ın üzerindeydi. İkisi de bu korkunç köprüye doğru ilerle-

diler, iki at sağı solu yokladıktan sonra süratle koşmaya başladılar. Haldun köprünün ortasında durup kardeşinin karşıya geçerek geri dönmesini bekledi. Sonra ikisi de mızraklarını çektiler ve atlarını ileri geri sürerek dövüşme tecrübesi yaptılar. Şeyh'in fedaileri bu cesur gençleri hayretle temaşa ediyor-

lardı. Bu kadar dar bir saha üzerinde ancak bu kadar cesaret ve bu kadar maharet gösterilebilirdi.

Tecrübe muvaffakiyetle bitti, iki kardeş fedailerin alkışları arasında kaleye döndüler. Yarın akşam talihin lehlerinde tecelli edeceğine ikisi de kani idiler. Fakat kaptan kolaylıkla mağlup edilecek bir hasım değildi. O da mahir ve cesur bir askerdi. Şeyh'in ona verdiği kır at, Duman ve Alev derecesinde asil bir attı.

Haldun ile kardeşi kaleye vardıktan sonra bahçede bir müddet dolaştılar ve şarap dağıtan kadınlardan sakınarak döne dolaşa uzun kayanın bulunduğu yere ilerlediler. İki kardeş, bir aralık burada dolaştı, ancak yalnız kaldıklarına inandıktan sonra mağaranın kapısını açtılar, içeri girdikten sonra kapıyı arkalarından kilitlediler, ay ışığının göründüğü yere adım adım ilerlediler. Haldun, burada durarak etrafı süzdü, uçurumun dibine varan yokuşu muayene etti, nihayet omuzunun üzerine bir elin dokunduğunu hissetti. Haldun, hemen arkasına baktı ve Mesrure ile karşı karşıya geldi.

"Nasıl gelebildin?.." ■′•′■ ■.■••■... ,;

■ .

Mesrure cevap verdi:

"Öyle bir yoldan geldim ki sizin yegâne kurtuluş ümidiniz oradadır. Emir, dikkat ediniz. Sözle israf edecek vaktimiz yoktur. Bana itimat ediyorsanız yanınızdaki mukaddes yüzüğü bana emanet ediniz. Bana itimat etmiyorsanız, kaleye dönünüz. Kendinizi ve Melîke'yi kurtarmak için elinizden geleni yapınız."

Haldun bir an bile tereddüt etmedi. Hemen elini göğsüne soktu, üzerinde esrarengiz işaretler olan yüzüğü çekti ve Mesrure'ye teslim etti.

Mesrure memnundu:

"Demek ki bana itimat ediyorsunuz" dedi ve yüzüğü göğsüne soktu.

.... ,.,.... .. ,

Haldun cevap verdi:

"Evet sana itimat ediyorum fakat senin niçin bizim için bu kadar fedakârlıklara tahammül ettiğini anlamıyorum."

"Anlamıyor musunuz? O hâlde bunun nefret şevkiyle vuku bulduğunu biliniz. Çünkü Sinan insanlara muhabbetle hâkim değildir. Belki de ben, vahşi bir kan taşıdığım için bu maceralara atılmak istiyorum. Belki de siz

beni arslandan kurtardığınız için ben de size mukabele ediyorum. Fakat bu sizi neden alakadar ediyor? Benim gibi bir kadın, sizin gibi şanlı bir emirin alakasını üzerine çekemez!"
Mesrure, Haldun'un karşısında duruyor, göğsü kabarıp iniyor ve gözleri kıvılcımlar saçıyordu. Ayın ışığı altında bu bembeyaz kadın görülmeye değer bir güzellikteydi!
Haldun'un damarlarındaki kan hararetlendi ve bir şeyler söylemek istedi. Fakat dili çözülmeden Zeydun söze müdahale etti: "Mesrure, demin sözle geçirilecek vaktimiz olmadığını söylemiştin. O hâlde ne yapacağımızı söyle?.." dedi.
Zeydun'un bu sözleri ortalığı teskin etti. Mesrure hemen cevap verdi: "Yarın akşam bu aralıklarda kaptanla dövüş edeceksiniz. Bütün kale halkı bu dövüşü bekliyor. Bu dövüşte yalnız cesaret kâfi değildir. Bundan başka hüner de lazımdır. Şayet bu dövüşte ikiniz de kaybedecek olursanız o zaman elimden geleni yaparak Melîke'yi kaleden kurtarmaya çalışacağım. Muvaffak olamazsam yapılacak iş intihardan ibarettir. Bunu yapacağıma söz veriyorum."
Zeydun, Mesrure'nin sözlerini dikkatle dinledi ve ona: "Bunu yapacağına yemin eder misin?" dedi. "Katiyetle yemin ederim."
:
"O hâlde yarınki dövüşe tasasız gireceğim." Zeydun'dan sonra Mesrure sözüne devam etti: • •-■';

"Fakat şayet Zeydun muvaffak olursa o zaman yapılacak iş şudur: ikiniz de kalenin köprüsünden biraz uzak olan ahıra doğru son süratle koşar ve hiç durmadan buraya gelirsiniz. Bu sırada bahçe boş olacaktır. Çünkü şehirde kim varsa dövüşün seyrine gidecek ve siz son süratle hareket edeceğinizden hiç kimse size yetişemeyecektir. Sultan Salâhaddin, Cebel'e harp ilan ettiği için belki burada birtakım muhafızlarla karşılaşacaksınız. Bu muhafızları dakika kaybetmeden mahvetmeli ve derhâl ilerlemelisiniz. Yalnız ikinizden birinin geri gelmesi ihtimaline karşı her birinize bu mağaranın ayrı ayrı iki anahtarını veriyorum. Buraya vardıktan sonra atlarınızla içeri giriniz ve beni bekleyiniz. Ben, Melîke'yi alarak buraya gelmeye çalışacağım. Şayet sabaha kadar gelmezsek siz hiç durmadan hemen hareket ediniz. Bu gizli yolu Sultan Salâhaddin'e öğretiniz ve onun askerleriyle gelerek bizi kurtarmaya çalışınız. Fakat emin olunuz ki ben Melîke'yi alarak gelmeyecek ve sizinle burada bulunamayacak olursam muhakkak ki Sinan beni en korkunç surette öldürecektir. Artık ayrılalım ve tekrar kavuşmayı ümit edelim. Haydi geliniz ve şu yoldan dönünüz."
İki kardeş döndüler ve birkaç adım attılar. Sonra geriye baktılar, Mesrure onlardan gözlerini ayırmıyordu. Ay, bütün ışığıyla yüzünü aydınlatıyordu. Haldun, onun gözlerinden yaşlar aktığını fark etti ve ilerleyeceğine geri

döndü. Kardeşi de onun peşine düştü. Haldun, Mesrure'nin önünde eğildi, onun elini alarak göğsüne dayadı ve:
"Sağ kalırsam, ayrılmayız; ölürsem de ölüm bizi ayıramaz!" dedi.
Daha sonra iki kardeş döndüler, çalılar arasından çıktılar. Bahçede birkaç dakika dolaştılar. Sonra misafirhaneye döndüler.
Ertesi gün geçti, gece oldu. Ay, bütün güzelliğiyle Masyaf Kalesi'nin üzerine asılmış bir avize gibiydi. Her taraf gümüş

renginde bir aydınlık içinde yüzüyordu. Zeydun ile Haldun misafirhaneden çıkarak emsalsiz atlarına bindiler, ikisi de yan yana gidiyorlardı. Ay ışığı onların parlak zırhlarına aksediyor ve onlara şaşaalı bir heybet veriyordu. Bir sürü halk onların önlerinden ve ardlarından ilerlemekteydiler.
Bütün esrarkeşler milleti bu geceki dövüşü temaşaya gelmişti. Ölüme alışık olan yerin yegâne şiarı ölümdü. Her gün buradan çıkanlar adam öldürmek için çıkarlardı. Ölüm âdeta bunların yedikleri ekmek, kokladıkları hava idi. Ölüm peşinde koşan, ölüm için yaşayan fedailerin çoğu geri dönmüyordu. Bunlar ya günlerce, haftalarca, aylarca, hatta senelerce bekleyerek nihayet kurbanlarına zehirli kadehleri sunarak veyahut kamalarını kullanarak muvaffak oluyor ve kaçıyor, yahut yakalanarak cezalarını çekiyor ve idam olunuyorlardı. Bu adamları kalelerinin dışında ölüm beklediği gibi muvaffak olmadıkları takdirde kalelerinin içinde de yalnız ölüm bekliyordu. Onların bu halis imanları bile bir ölüm kılıcından başka bir şey değildi. Fedailer, Şeyh'in arzusunu yerine getirmek için kendilerini uçurumlara yuvarlarlar, karılarını ve çocuklarını onun uğrunda feda ederlerdi. Onların mükâfatları esrarlı kadehler, yanlışa sevk eden rüyalar, nihayet onların itikatlarınca bahsedilen o cennetti. Bunların hepsi de o asılsız cennetin kurbanıydılar.
Bu gece cennet fedaileri nadir gördükleri bir manzarayı temaşa edeceklerdi; kalenin haricîleri dövüşecek ve onların birbirlerini öldürmelerini seyredeceklerdi. îki taraftan birinin veya ikisinin atlarıyla birlikte o daracık köprü üzerinden uçuruma yuvarlanması temaşaya değer bir şeydi. Onun için bütün Cebel halkı memnundular. Sanki bu gece bir bayram gecesiydi.
İki kardeş vakar ve ciddiyet içinde ilerliyorlardı. Kalabalık içinden onlara doğru uzanan bir el, bir mektup verdi. Haldun bu mektubu aldı ve ay ışığında okudu:

"Beni sizinle konuşturmuyorlar, onun için bu kâğıt parçasıyla size muvaffakiyet temenni ediyor ve Allah'ın sizinle beraber olmasını bütün kalbimle diliyorum. Benim namıma hiç endişeye düşmeyiniz, sağ kalsanız da ölseniz de sizinle beraber olduğuma emin olunuz!"

Haldun, kâğıdı Zeydun'a uzattı ve o da okudu sonra:
"İnşallah muvaffak oluruz" dedi.
■■■•■■ İki kardeş köprünün önüne vardılar. Halk küme küme toplanmıştı. Evlerin damları ve pencereleri, surların üzeri hep insanla doluydu. Köprüye yakın bir yerde Şeyh'ül Cebel, kıpkırmızı elbiseleriyle oturuyordu. Melike tepeden tırnağa kadar mücevherler içindeydi ve onun yanındaydı. İşlemeli bir hançerle siyah saçlarını süsleyen Mesrure onun arkasında duruyordu. Daha geride dâîler ve muhafızlar yer almışlardı. Zeydun ile Haldun köprünün başındaki kemere kadar ilerleyerek durdular. Ellerindeki mızraklarla etrafı selamladılar. Onlar duruyorken ikinci bir kafile geliyordu. Bu, kaptanın kafilesiydi. Kaptan, Şeyh'in verdiği kara ata binerek dövüş sahasına geliyordu. İki kardeşi yan yana görünce kaptan birdenbire bağırdı:
"Ben yalnız başıma iki kişiyle mi dövüş edeceğim! Erkeklik bu mudur?"
Zeydun hemen cevap verdi:
"Hayır, hain kaptan! Sen evvela benimle, beni öldürmeye muvaffak olursan kardeşimle dövüş edeceksin. Seni son nefeslerini alan bir adam hâlinde görüyorum."
Kaptan bu sözleri dinledikten sonra ilerledi. Hiddet ve korku yüzünde dalgalanıyordu. Sonra durdu, Sinan'ın tarafına baktı ve ona hitap etti:
"Ben sana bu kadar hizmetlerde bulundum. Mükâfat olarak beni bu adamlara atıyorsun. Bu adamlar ki senin karı olarak alacağın kadının kardeşleri değil, âşıklarıdır."

Sinan bu sözleri dinledi ve hiddetle ona baktı. Kaptan sözüne devam etti:
"Bana hiddetle bakıyorsun! Fakat dediğim doğrudur. Bunlar onun âşıklarıdır, kardeşleri değildir. Bunlar bir hemşire için bu kadar fedakârlık eder, bir hemşire uğrunda senin ölüm tuzağına düşmeye razı olurlar mıydı? Düşün!"
Sinan, ellerini kaldırarak sükût emretti. Sonra söze başladı:
"Bu adamlar, bu kadının nesi olursa olsun, dövüş vuku bulacaktır!"
Daîlerden biri birkaç adım attı. Eline bir zar aldı ve yere attı. Sonra ilan etti:
"Evvela kaptan köprüye girecek ve karşı tarafa geçerek vaziyet alacak!"
Daîlerden bir diğeri hemen koştu. Kaptanın atını tuttu ve köprüye doğru sevk etti. Kaptan, iki kardeşin yanından geçiyorken mırıldandı:
"Artık ölsem de gam yemem. Çünkü sizin başınızı felakete soktum. Beni öldürseniz de bu Şeyh muhakkak sizi mahveder."
Zeydun ile Haldun cevap vermediler. Kaptanın kara atı köprünün üzerinde gidiyordu. Gide gide görünmez oldu. Bundan sonra dövüşün nasıl başlayacağı ilan olundu. Davullar üç kere vurulacaktı. Üçüncü vuruş ile iki rakip yürüyecek, köprünün ortasına varacak ve orada istedikleri gibi

dövüşeceklerdi. İkisi de arzu ederlerse at üstünde yahut yaya dövüşebileceklerdi. İki taraf mızrak, kılıç, kama kullanmakta serbestti. Yalnız mağlup olan merhamet görmeyecekti. Şayet mağlup olan diri olarak köprüden dönecek olursa diri diri uçuruma atılacaktı. Şeyh'in iradesi bu merkezdeydi.
Bunu müteakip Zeydun da köprünün başında durdu ve işareti bekledi. Haldun kardeşine veda etti ve ona muvaffakiyet temenni etti:
, .

"Keşke senin yerine bu adamla ben dövüşseydim!" dedi.
Zeydun cevap verdi: "Belki sana da sıra gelir!" -
En yakın kulelerin birinden davulun sesi duyuldu. Herkes sustu. Şeyh'in seyisleri koşarak atları muayene ettiler. Mahmuzlara ve dizginlere baktılar. Derken ikinci bir ses duyuldu ve Zeydun kılıcını kınından yarı çekti. Bu kılıç ona amcası Emir Bedil'in hediyesiydi. Kendisi, Sultan Salâhaddin'le birlikte Ismailîlere karşı bu kılıcı kullanmıştı. Ortalığı tekrar sükûnet sardı. Uzun ve derin bir sükûnet... Zeydun bir şerit gibi uzanan köprüye ve onun iki tarafındaki derin kayalara, tepesinde altın bir top gibi nurlu bir küre taşıyan mavi semaya baktı. Atının sırtını okşadı. Nihayet üçüncü ses duyuldu ve köprünün iki tarafından atlar hareket etti. İki süvari bir ok gibi ileri fırladılar.
Bu manzarayı temaşaya gelen esrarkeşler milleti ayağa kalktı. Sinan bile ayaktaydı. Yalnız Melike oturuyor ve üzerinde oturduğu şilteyi paralıyordu. Köprünün üzerinde nal sesleri bazen sıklaşmakta, bazen de seyrekleşmekteydi. Atlar koştukça üzerindekiler, eğerlerin üzerine eğiliyor, eğiliyor ve gö-rünmeyecek derecede gözlerden ırak oluyordu, iki süvarinin ellerindeki mızraklar titriyor, atlar birbirine sürünüyorlardı.
Bir aralık iki at birbirine sürüne sürüne ve birbirini ite ite bir taraftan bir tarafa geçtiler ve her biri köprünün başına doğru koşmaya başladılar. Köprünün bir tarafından bir tarafına geçen kaptan, atının sırtında duramıyor gibiydi. Başındaki miğfer parçalanmıştı ve başından kanlar akıyordu. Anlaşılan Zeydun, darbeleri pek yüksekten indirmişti. Kaptan köprünün ucuna yaklaştığı zaman: "Bana bir miğfer veriniz!" diye bağırdı. ■
Sinan: /! ,

"Olmaz" dedi. "Çünkü hasmın kalkanını kaybetti ve bir şey istemiyor, isterseniz ikinize yeni mızraklar vereyim!"
Daîler ilerlediler ve mızrakları yenilediler. Davul yeniden çalındı ve iki hasım yeniden karşılaştılar. Birinci hamlede kaptan, atının eğerinden sökülerek yere indi fakat hayvanın dizginlerini bırakmadı. Zeydun, süreye

sürüye onu düşürdü, kara at duçar olduğu çarpmanın şiddetine .tahammül edemeyerek yere yuvarlandı.
Acaba Zeydun da bunların üzerine yuvarlanacak mıydı? Herkes telaşla ve dikkatle onlara bakıyordu. Fakat Duman birdenbire kendini topladı, bir hamlede yerde yatan kara at ile kaptanın üzerinden sıçradı ve tekrar onlara döndü. Bu sırada ayağa kalkabilen kaptanın atı kaçmaya çalışıyor, atın arkasından doğrulan kaptan canını kurtarmaya bakıyordu.
"Dur, korkak! Kaçma, kaçma!"
Bu korkunç sesleri ve naraları duyan kaptan durdu ve kılıcını çekti. Duman, üç adımda kaptanın karşısındaydı. Esrarkeşler hâlâ bağırıyorlardı. Fakat Zeydun, atsız kalan bu adama hücum etmek istemiyordu; atının sırtından atladı ve kendisini takip eden Duman'la birlikte hasmına doğru yürüdü.
Ortalık tekrar derin bir sükûta daldı. Herkes yeni manzarayı bekliyordu. Zeydun'un kalkanı elinden düşmüştü. Buna mukabil kaptanın miğferi yoktu. Uzaktan yalnız kılıçların şakırtısı duyuluyordu. Kaptanın isabet ettirebildiği bir darbe Zeydun'un zırhına ilişti ve Zeydun bir adım geriledi. Kaptanın hücumu ve darbeleri devam etti, Zeydun hep geriledi, o geri adım attıkça Duman da geriliyordu. Nihayet hücum nöbeti, Zeydun'a geldi. Zeydun, kılıcı iki eline alarak kaptanın kalkanını hedef aldı, kalkan ikiye ayrılmış gibi düştü ve bu müthiş darbe, kaptanı yerinden oynattı. Çünkü kalkanını parçala-

yan darbe omuzuna da temas etmişti. Kaptanın omuzundan kanlar akmaya başladı ve yaranın verdiği ıstırap onu yere düşürdü. Evlerin damlarında biriken, surların üzerinde duran ve bütün sahayı dolduran esrarkeşlerin hepsi bağrıyorlardı:
"Öldür, öldür, öldür!"
Sinan, ayağa kalkarak kolunu kaldırdı ve herkes sustu. Fakat o da incecik sesiyle bağırdı:
"Öldür! Çünkü mağlup oldu!"
Zeydun, hasmının üzerine eğildi. Onunla konuşur gibi göründü. Kaptan, yanında duran kılıcını uzattı ve teslimiyet makamında onu Zeydun'a verdi. Zeydun hasmının kılıcını aldı. Başının üzerinde dolaştırdı. Sonra onu uçuruma fırlattı. Kılıç bir şimşek gibi fırlayarak ansızın gözden kayboldu. Hasmı ile yapılacak bir işi kalmadığını anlayan Zeydun geri döndü ve atının durduğu yere yürüdü. Fakat Zeydun geri döner dönmez, yerde yatan kaptan birdenbire ayağa kalktı, kamasını çekti ve bir adım attı. Haldun birdenbire bağırdı:
"Geriye bak Zeydun!"
Esrarkeşler kavganın henüz bitmediğini anlayarak memnun oldular. Zeydun kardeşinin ihtarını duyarak geri döndü ve kaptanın göğsüne

yerleştirdiği darbeyle karşılaştı. Sağlam zırhı olmasaydı muhakkak ki Zeydun bu darbe ile yere yıkılır ve ölürdü. Zeydun'un kılıcı çekmesi için vakit yoktu fakat kaptan ikinci darbeyi vurmaya imkân bulmadan Zeydun, hasmının kollarını yakaladı ve hayatını kurtarmak için şiddetli bir mücadeleye girişti. İki hasım alt alta, üst üsteydi. Alttaki kim, üstteki kim anlaşılmıyordu. Bazen ikisi uçurumun kenarına kadar varıyor ve orada birer taş parçası gibi donuk kalıyorlardı. Herkes ikisinin birlikte aşağı yuvarlanacaklarını zannetmeye başladı. Fakat bir aralık bir kama parladı, iki üç kere kalkıp indi, bunu müteakip hasımlar birbi-

rinden ayrıldı ve uçurumdan bir vücudun yuvarlanmasıyla ortalık duruldu. Melîke:

"Hangisi?" diye bağırdı. :,:.

Haldun hemen cevap verdi: ...■»-. .„.

"Hain düşman!"

Zeydun, hasmını uçuruma yuvarladıktan sonra atının yanına gitti, kollarını onun boynuna uzatarak biraz istirahat etti, sonra atının sırtına atlayarak köprüyü geçti ve Haldun ile# karşılaştı:

"Aferin kardeşim. Yaralı mısın?" Zeydun:

"Hayır, yalnız şuramda buramda birtakım bereler var ve biraz yorgunum" dedi.

"Zarar yok. Şimdi vazifemizi ikmal edelim." İki kardeş, Melîke'nin bulunduğu yere baktılar. Melîke'yi götürüyorlardı. Sinan yerinde oturuyor ve Zeydun'la konuşmak istiyordu. Zeydun, kardeşine baktı ve ne yapacağını sordu. "Yaralı olduğunu söyleyerek müsaade iste." Haldun öne düştü ve kardeşini, Sinan'ın bulunduğu yere doğru götürdü. Halk coşkun bir zevkle Zeydun'u alkışlıyordu. Sinan'ın karşısına vardıkları zaman Şeyh'ül Cebel, Zeydun'a baktı: "Güzel dövüştün. Bu akşam benim ziyafetimdesin!" dedi. Zeydun cevap verdi:

"Affediniz, çünkü yaralıyım. Kardeşim yaralarımı saracak! Yarın emrinize amadeyim."

Sinan ayağa kalktı ve sakalını eline aldı. iki kardeş de için için titriyorlardı. Şeyh'in fena şeyler düşündüğü belliydi. Şeyh biraz düşündü ve yanında duran Mesrure, onun kulağına bir şeyler fısıldadı. Sonra:

"Pekâlâ! Öyle olsun. Ben yarın Cihan Melikesi ile evleniyorum. Onun kardeşleri olmanız dolayısıyla onu bana siz ve-

receksiniz. Ben de size mükâfatınızı vereceğim. Bu mükâfatın büyük ve kıymetli olduğuna inanınız!" dedi.

Haldun ile kardeşi Şeyh'i hürmetle selamladılar ve huzurundan ayrıldılar. İkisinin de atları arkalarında duruyordu. Bir lahza duraklamadan ikisi de

atlarına atladılar ve arkalarından gelen muhafızlarla birlikte ilerlediler. Asıl mesele bu muhafızların elinden kurtulmaktı. İki kardeş bir ara ilerledikten sonra atlarını mahmuzladılar. İki asil hayvan sanki uçuyorlardı. Bir dakika sonra muhafızlar Zeydun'a görünmez olmuşlardı. İki kardeş yollarına devam ettiler, misafirhaneye giden yola sapmayarak sola döndüler. Geriden gelen giden yoktu. Birkaç dakika sonra bahçelere vardılar fakat bu gece burada ne kadınlar dolaşıyor ne de ağaçların altında bir uyuyan bulunuyordu. İkisi de son süratle koşuyorken Haldun, kardeşine emretti:

"Çek kılıcını!"

İkisi de kılıçlarını çektiler. Çünkü mağaraya benzeyen yerin etrafında muhafız bulunması muhtemeldi. Mesrure onlara, bu ihtimali dikkate almalarını tekrar etmişti. İki kardeş tesadüf edecekleri muhafızları ya öldürecekler yahut onların hücumuyla öleceklerdi.

Yüz adım ileride malum sırlı kaya uzanıyor fakat önünde de iki muhafız birer gölge gibi duruyordu. Evvela nal seslerini duyan muhafızlar hemen dikildiler, atlarının üzerinde bir müddet beklediler, sonra gelenlere durmayı emrettiler. Fakat gelenler durmak, dinlenmek nedir bilmiyorlardı. İki muhafız mızraklarını kaldırarak kimin geldiğini anladıktan sonra hareket hazırlandılar. Fakat bunu yapamadan iki kardeş muhafızların üzerine çullandı. Haldun bunlardan birinin hakkından gelirken Zeydun kılıcını mızrak gibi kullanarak hasmını yere serdi. Bu iki adam, kimin tarafından öldürüldüklerini anlamadan ölüp gitti ve ikisinin de cesedi kayanın eteğinde yığılı kal-

dı. Haldun atından inerek muhafızların atlarını tuttu, Zeydun çalılar arasındaki kapıya ilerleyerek kapıyı açtı, sonra atları içeri almak için kardeşine yardım etti.

Şimdi hepsi içerideydiler fakat ölen adamlara ne yapılacaktı?.. Haldun onları da içeri almayı teklif etti ve hemen dışarıya atılarak birinci cesedi sürükledi. Zeydun onu takip ederek ikinci cesedi içeri attı. Kapı derhâl kilitlendi ve demirlendi. Zeydun atları mağaranın öbür tarafına sevk ediyorken Haldun eline geçirdiği büyük taşları kapının arkasına yığıyordu. Haldun ile kardeşi içeride yerleştikten sonra maceraları sıkıntılı safhasına vardı. Artık bekleyeceklerdi. Susuz olan Zeydun, bu ıssız ve karanlık mağarada su aradı, mağaranın duvarlarından sızan suları avucunun içinde biriktirerek içti, başını serinletti. Haldun onun yaralarını yıkadı, bu sayede Zeydun oldukça istirahat etti. Daha sonra Zeydun, kardeşine köprü üzerinde geçen dövüşü anlattı, böylece epeyce vakit geçti. Kaptan yere yuvarlandığı zaman Zeydun onun yanına yaklaşarak işini bitirmek istemiş fakat kaptan ona, "Allah aşkına", "Muhammed aşkına" diye ant verip bu esrarkeşler milleti için kendisini öldürmemesini niyaz ettiğinden Zeydun

onun işini Şeyh'ül Cebel'e bırakarak dövüşten çekilmek istemişti. Lakin hain adam, hasmı arkasını döner dönmez kamasıyla onu öldürmek istemişti. Bunu müthiş bir mücadele takip etmiş, ancak bin bir müşkülatla çekebildiği hançeriyle Zeydun bu kavgaya nihayet verebilmişti.
Bu hikâyelerin nakli bittikten sonra beklemek iki kardeşi sıkmaya başladı; mağarada bir ileri bir geri gidip geliyorlardı. Maktul iki esrarkeşin cesedi yanlarındaydı. Zaman geçiyor ve ay, dağlara doğru batıyordu. İki kardeş bir aralık sustular, sonra yine Zeydun sözü açtı:
"Ya Mesrure ile Melike gelmezlerse?!.."
Haldun kesin bir cevap verdi:

(„ "Şafak sökünceye kadar bekleyelim de ondan sonra düşünürüz."
İkisi de tekrar bir ileri bir geri yürümekte devam ettiler. Zeydun, onların gelebileceklerine pek akıl erdiremiyordu. Buranın yegâne girişi olan mağaranın kapısı kilitli ve arkası sürgülüydü. Zeydun bunları soruyor ve kardeşinden cevap bekliyordu. Haldun ona, Mesrure'nin daha evvel bu kapılar kapalı olduğu hâlde geldiğini hatırlattı. Uzaktan bir fısıltı duyan iki kardeş dikkat kesildiler. Mağaranın dibinde, ölülerin yanında duranlar vardı.
"Bunlar kim olabilirler?.." -■*, "Kim olacaklar? Ölülerin hayaletleri!.."
Haldun kılıcını çekerek ona dayanmaya başladı. Ondan sonra dikkatle ilerledi. Uzakta iki hayalet bulunduğu muhakkaktı ve onlara doğru geliyorlardı. Ayın bir kenarından kopan ışık, gelenlerin üzerindeki mücevherleri pırıldatıyordu. Gelenler konuşuyorlardı:
"Onları göremiyorum. Burada bu, iki maktul askerin bulunması neye delalet eder?"
"Canım atları burada, demek ki onlar da burada."
Gelenlerin kim oldukları anlaşılmıştı, iki kardeş birden seslendiler:
"Melike..."
Melike derhâl cevap verdi:
"Zeydun, Haldun? Ya rabbi şükür!"
Melike, Mesrure'ye sarılarak onu öptü. Mesrure, Melîke'nin kolları arasından kurtularak:
"Sizin gibi dudakları temiz bir prensesin benim gibi esrarkeşlere hizmet eden bir kadına temas etmesi yakışık almaz..." dedi.
Melike hiç dinlemedi ve:
"Nasıl yakışık almaz ki ben senin sayende esrarkeşlerin hizmetkârı olmaktan kurtuldum."

Mesrure bir şey demedi. Yalnız o da Melîke'yi öptü ve onu Zeydun'un kollarına bıraktı. Fakat burada vakit geçirmek abesti. Mesrure hepsine baktı ve anlattı:

"Efendiler, burada geçirilecek bir dakikamız yoktur. Emir, Prenses'i hemen Alev'e bindiriniz, çünkü bu at arazi üzerinde muvaffakiyetle yürüyebilir. Kendin şu öldürdüğün adamlardan birinin atına bin. Emir Haldun, sen de Duman'a bin, ben de şu ikinci ata binerek hepinizin başında gideceğim." ,

Mesrure, bir an geçirmeden atlardan birini buldu ve sırtına atladı, ötekiler de aynı hattı hareketleri takip ettiler. Bir dakika sonra, hepsi de dimdik bir dağ tepesini iniyorlardı, ine ine uçurumun dibine vardılar. Işık namına yalnız yıldızların serptiği hafif pırıltılardan istifade ediyorlardı.

Uçurumun dibini gördükten sonra dik yokuşları tırmanma sırası geldi. Mesrure arkadaşlarına baktı:

"Artık atlarımızı değiştirme sırası geldi. Zeydun, sen kendi atın Duman'ı al. Haldun ile ben askerlerin atlarına binelim. Bunlar pek seri olmamakla beraber fena hayvanlar da değiller."

Mesrure'nin dediği gibi yapıldı. Uçurumun dibindeki kayalar üzerinde bir müddet gidildikten sonra bir ırmağa varıldı. Mesrure ile arkadaşları burada oturdular ve istirahat ettiler. Ay tamamıyla batmıştı. Yolcular şafağa kadar burada bekleyeceklerdi.

Mesrure anlatıyordu:

"İlerisi hep uçurumdur. Karanlıkta bunların birine düşecek olursak kendimizi kurtaramayız. Sonra atlar da biraz istirahat etsin, etraftaki çayırlardan biraz yesin ve su içsin."

Hepsi de indiler ve yere oturdular. İki kardeş Mesrure'nin Melîke'yi nasıl alıp geldiğini merak ediyorlardı. Bu harikulade kadın buna nasıl muvaffak olmuştu? Mesrure anlattı:

"Prenses, gördüğü manzaralardan son derece yorulduğundan kendi dairesine götürüldü. Sinan beni yanında alıkoydu.

Onun düşündükleri pek fena idi. İkiniz de bu akşam imha edilecektiniz. Bu akşam Şeyh'in ziyafetine iştirak etmiş olsaydınız sizin için bir kere daha gün ışığını görmek nasip olmayacaktı. Sizi bu akşam yemeğe davet etmesinin sebebi buydu. Fakat Zeydun'un yaralı olduğunu söyleyerek Şeyh'in davetini kabul etmemeniz üzerine ben onun kulağına yaklaşarak düşündüğünü yarına bırakmasını söyledim. Şuna karar verildi: İkiniz ziyafet salonundan takip edile edile taraçaya sevk edilecek, oradan gerileye gerileye kendinizi taraçadan atmaya mecbur olacaktınız. Sinan bunu münasip gördü ve akşam sizi bıraktı. Sonra Sinan, iki saat içinde Prenses'i kendisine götürmemi emretti. Onunla düğünün nasıl yapılacağını konuşacağını söyledi. Emrine itaat edeceğimi söyleyerek Prenses'in dairesine koştum. Hikâyenin gerisi kısadır. İki saat geçmeden Şeyh bir adam göndererek bizi beklediğini söyledi. Gelen adama Prenses'in süslenmekte olduğunu ve süsünü bitirir bitirmez hemen geleceğini

söyledim. Bu arada bir aba bularak Prenses'in sırtına attım. Sizden aldığım yüzükle ilerledik. Yüzüğü.elimde görenler yerlere kadar eğiliyorlardı. Kalenin en iç kapılarına vardığımız zaman muhafızlar bizi durdurmak istediler fakat yüzüğü görür görmez yere eğildiler. Buradan bir koridorda ilerleyerek bahçeye çıktık ve Şeyh'in hapishane olarak kullandığı yere vardık. Gizli yol hapishanenin içindeydi. Muhafızlara kapıyı açmalarını emrettim. Muhafızlar reddettiler: "Bu kapı yalnız mukaddes işaretle açılır" dediler. "O hâlde mukaddes işareti görünüz" dedim. Muhafızlar dikkat ettiler, elimdeki yüzük, mukaddes işaretin kendisiydi. Bununla beraber muhafız durakladı. Yüzüğün üzerindeki eski yazıları okudu. Nihayet yine tereddüt ederek kapıyı açtı. Kapıdan geçer geçmez arkasından demirledim. Karanlık içinde sürüklene sürüklene gizli yolu bulduk. Yolun ni-

hayetindeki kapıyı açarak buraya çıktık. Bu akşam kalenin her tarafı muhafaza altında olduğundan bu yüzük elimizde olmasaydı buraya varmak imkânsızdı. Onun için keramet bende değil, yüzüktedir."

Melike müdahale etti:

"Hayır, Mesrure. Kerametin büyüğü sendedir, sen olmasan bir adım atmak mümkün değildi. Sen her şeyi hazırlamamış, her şeyi düşünmemiş olsaydın kurtulmamıza imkân yoktu. Görseniz kardeşlerim, Mesrure, elinde yüzüğü taşıyarak sert ve haşin erkeklere nasıl emirler veriyor, onları nasıl kuzu gibi kullanıyordu. Adamlar onun karşısında ya ölüm ya itaat arasında kalıyorlardı."

Sıra Haldun ile Zeydun'un nasıl mağarayı bulup içine girdiklerini anlatmalarına geldi, onlar da bu vakayı anlattılar. Hepsi de maceralarının bu noktasına kadar selametle vardıklarından memnun olarak şükrettiler. Fakat bundan sonra ne yapılacaktı? Her hâlde bu firar birkaç dakika veya yarım saat sonra anlaşılacak ve takibat başlayacaktı. Buna karşı ne yapılacaktı?

"Biz buradan hareket ettikten sonra Humus'a giden çölden geçerek bu şehre varacak, oradan Balebek'e inecek sonra Beyrut'a geri döneceğiz."

Haldun itiraz etti:

"Humus'a varmakla Sultan'ın arazisine girmiş oluruz. Balebek ise Melike'nin akrabasıyla doludur ve kendi arazisidir."

"İcap ederse Sultan Salâhaddin'e iltica ederiz, icap etmezse sizi doğrudan doğruya selametlerim. Size Salâhaddin'den bir zarar gelmez."

Mesrure'nin bu sözleri doğruydu. Ondan gelecek zarar bile, esrarkeşlerin iltifatına nisbetle bir nimetti.

Şafak söküyordu. Mesrure günün ilk ışıklarından istifade ederek Zeydun'un yaralarıyla meşgul oldu; onları yıkadı, sar-

dı. Irmağın kenarında yetişen birtakım otları koparark yaralara yapıştırdı. Bunlar Zeydun'a derin bir istirahat verdi. Bunu müteakip bütün kafile ırmaktan kana kana su içti fakat bu sırada arkadan nal sesleri ve insan naraları duyuldu.
Mesrure emir verir gibi sert ve keskin bir sesle bağırdı:
"Hepiniz susunuz, takip ediliyoruz."
Hepsi de hayvanlarını sürdüler; karanlıkta geçilmesi imkânsız bir uçurumu dönerek bir dağın eteğine vardılar. Dağ yolu on, on beş kilometre uzanıyordu. Bütün bu yol geçildikten sonra dağ geçidine girilecek, başka bir yol katedilecekti. Mesrure bu yollara işaret etti ve:
"Haydi, vakit yok!" dedi.
Dördü de bütün süratleriyle gidiyorlardı. Dağ geçidi ile aralarında yolun yarısı kadar mesafe kalmıştı. Mesrure baktı, geriye işaret ederek:
"Birkaç mızrak gördüm" dedi.
Ufukta parlayan birkaç mızrak inceldi, inceldi, ondan sonra birkaç atlı göründü. Atlılar gittikçe çoğalıyor, çoğalıyordu. Bunlar belki 400 kadar vardı. Demek ki esrarkeşler geceden takibe çıkmışlardı. Geriden mütemadiyen duyulan naralardan kaçanların görüldüğü anlaşılıyordu. Fedailer kö-püre köpüre geliyorlardı. Kafile can korkusuyla koşuyordu. Yarım saat sonra arkadaki duman kütlesinin daha da yaklaştığı görüldü. Geriden gelenlerin kendilerine yetişeceklerine şüphe yoktu.
Haldun, kardeşi ile Melîke'ye baktı:
"Zeydun, Melike ile ikiniz ilerleyiniz. Atlarınız buna müsaittir. Dağın tepesine vardığınız zaman istirahat ediniz ve bizim gelip gelmemekte olduğumuza bakınız. Bizi göremezseniz bir lahza bile durmadan gidiniz."
Mesrure onu teyit etti:

"Evet" dedi. "Hedefiniz, Humus Köprüsü olsun, biraz ileriden bu köprü görülür. Köprüye varır varmaz Sultan'ın askerlerine iltica ediniz."
Zeydun ile Melike durakladılar. Haldun şiddetle bağırdı: "Emrediyorum, acele ediniz..."
Haldun'un emrini dinlemekten başka çare yoktu. Zeydun kardeşine döndü ve:
"Peki" dedi. "Melîke'yi kurtarmak ümidiyle bunu kabul ediyorum."
Alev ve Duman kuş gibi uçuyorlardı. Çok geçmeden ikisi de dağın geçidine girdiler. Onların atları hakikaten emsalsizdi. Mesrura onlara baktı ve:
"İkisi de Humus'a vardılar" dedi.
Haldun bu atları ona getiren adamın kim olduğunu sordu: "Bu atları getiren benim amcamdır. €Kendisi çölün muteber reislerindendir."
"O hâlde senin bu esrarkeşlerle alakan ne?" "Alakam şudur: Biz, anam babam ve bütün ailemizle çöldeki ocağımızda ikamet ediyorduk. Bir gün

esrarkeşler köyümüzü bastılar, babamı ve anamı kestiler. O zaman ben on iki yaşında bir çocuktum. Esrarkeşler beni esir ettiler, kalelerine getirdiler. Birkaç sene sonra Sinan'ın haremine verdiler. Ben bunların mezhebine girmekle beraber anamdan babamdan öğrendiğim ve sevdiğim dinime sadık kaldım. Esrarkeşleri niye sevmediğimi anlamış olacaksınız. Bunlar benim ana babamı öldürdüler, benim ocağımı söndürdüler ve beni berbat ettiler. Ben bir taraftan onlara hizmet ediyor, diğer taraftan onlardan intikam almak için fırsat bekliyordum. Onlara hizmet etmez ve sadakat göstermezsem beni mahvetmeleri pek kolaydı. Sinan, beni en kıymetli adamı, en işe yarar kulu sayardı. Hâlbuki benim bütün emelim bu mukaddesat düşmanını mahvetmekti!"

•;' Haldun cevap verdi:
"Çok asil bir kadınmışsınız!" ■ „
***(.'■* Mesrure memnun oldu.**
"Ölmeden bu sözleri duyduğum için çok mesudum" dedi.
Haldun onun bakışlarına tahammül edemeyerek başını eğdi. Mesrure devam etti:
"Emir Haldun, sizin bu teveccühünüz benim için çok kıymetlidir. Ben sizin nazarınızda bir hiç olduğum hâlde bütün bu yaptıklarımı sizin için yaptım" dedi.
Mesrure bunları anlatırken iki yolcu kumluk yolları geçip dağın eteğine vardılar. Esrarkeşler onlara henüz yetişememişlerdi fakat geriden gelen toz bulutu epeyce yaklaşmıştı. Haldun'un vaziyeti anlamak için geriye bir nazar etmesi, sözün mecrasını değiştirmeye kâfi geldi. Mesrure devam etti:
"Atlarınız pek fena değilmiş. Ben bunların bu kadar kuvvetli olduklarını tahmin etmiyordum. Geriden gelenler bizi dağı tırmanırken değil, ancak daha.ileride yakalayabilecekler."
İkisi de atlarını sürdüler. Yol dimdikti. Bir an bile istirahat etmeden ilerliyorlardı. Çok geçmeden ikisi de dağın tepesine vardılar. Zeydun ile Melike buradaydılar. Alev ve Duman yanlarındaydı. Hepsi de istirahat ediyorlardı.
Haldun bağırdı:
"Atlarınıza hemen bininiz, düşman çok yakındır."
Zeydun ile Melike hemen atlarının sırtına atladılar, dördü de dağdan inmeye başladılar. Bu iniş iki fersah kadar uzuyordu. Mesrure, uzakta bir noktayı göstererek:
"Buraya varırsak kurtuluruz" dedi.
Onun gösterdiği yerde gümüşten bir şerit vardı. Onun arkasından şehrin duvarları seziliyordu. Atların praya varacağı çok şüpheliydi. Haldun, bir kendi atına, bir de Mesrure'ninkine baktı ve başını salladı. Haldun haklıydı. Atlar yorgunluktan

çatlayacak hâldeydiler. Zavallılar yokuşu soluya soluya iniyorlardı. Hayvanların ayakta durmaya takatleri yoktu. Bunlar olsa olsa dağı iner ve ovaya varabilirlerdi! Haldun aklından geçeni açıktan açığa söyledi ve Mesrure onu tasdik etti.

Melîke'nin kafilesi dağı indiklerinde esrarkeşler 70 metre kadar gerideydiler. Haldun atını mahmuzluyor, Mesrure kırbacını şaklatıyordu. Fakat bunun ne faydası olabilirdi? Netice yaklaşıyordu. Birkaç adım sonra Mesrure'nin atı durdu ve yere yıkıldı, Haldun'un atı da onun yanına düştü. İki arkadaş yaya kaldılar. Haldun, ileride duraklayan Zey-dun ile Melîke'ye:

"İlerleyiniz!" diye bağırdı fakat onlar ilerleyemediler. Haldun tekrar bağırdı fakat bir tesir etmedi. Zeydun geriye döndü ve: "Hep beraber ölürüz!" dedi.

Mesrure, Alev ile Duman'a yaklaşarak onları okşadı ve onların diğer atlar derecesinde yorgun olmadıklarını gördü. Bu vaziyet ona yeni ve son bir çare ilham etti. Mesrure:

"Bu atlar iki kişiyi taşır!" dedi. "Haydi Haldun, Melîke'ye iltihak et. Ben de Emir Zeydun ile beraber bineceğim. Bu asil atlar bizi yolda bırakmaz!"

Hepsi de Mesrure'ye itaat ettiler. Alev ile Duman sırtlarında ikişer kişi olduğu hâlde ilerlediler. Esrarkeşler deminki moladan ümitlenerek Şeyh'in emrini yerine getireceklerini ve kaçanları yakalayacaklarını zannettikleri hâlde, bu yeni hamle karşısında hiddetlendiler ve hayvanlarını mahmuzladılar.. Alev ile Duman'ın ikişer adam taşıdıkları hâlde kuvvetli adımlarla hareket ettiklerini gören Zeydun hayli ümitlendi:

"Düşmanların atları da yoruldu. Onun için kurtulmak ümidi henüz kaybolmamıştır."

Fakat bu sözler pek fazla bir teselli vermedi. Katedilecek mesafe 10 kilometreden kısa değildi. Ancak bu uzun yol geçil-

dikten sonra köprüye varmak mümkündü. Yolcular ilerliyorlardı. Mesafenin dörtte biri, derken yarısı geçildi. Fakat ilk defa fedailer, 100 metre kadar yaklaştılar. Aradaki mesafeyi gittikçe katediyorlardı. Aralık hemen hemen 50 metre idi. Fedailerden biri mızrak atarak kaçanları korkutmak istedi. Melike bir çığlık kopardı, Mesrure:

"Atları mahmuzlaymız!" diye bağırdı.

Haldun ile kardeşi atları mahmuzladılar, Alev ile Duman ahırlardan yeni çıkmış gibi müstesna bir kuvvetle ileri atıldı. İki kilometre daha katedildi. Humus Köprüsü pek yakındı ve şehrin kuleleri görünüyordu. Yolcular küçük bir vadiye indiler, köprü ile şehri görmez oldular. Fakat Alev ile Duman'ın da bütün kuvvetlerine rağmen sırtlarındaki çift ağırlık altında

ezildikleri hissediliyordu. İkisi de soluyor ve titriyordu. Yolcular onları tekrar mahmuzladılar, onlar da birkaç kere ileri atıldılar fakat artık mahmuz da onlara tesir etmiyordu. Esrarkeşler naralar atarak yaklaşıyorlardı. Alev ile Duman'ın, kuvvetten düştüğünü fark eden bu adamlar, birkaç dakika sonra meramlarına nail olacaklarını anlayarak bağırıyor, çağırıyor ve gök gürültüsünü andıran naralarla hasımlarının üzerine atılıyorlardı.
Mesrure atını okşayarak bağırıyor, zavallı at seri hareketlerle onun emrini yerine getirmek ister gibi kımıldanıyorsa da bir şey yapamıyordu. Zeydun ile Haldun birbirlerine baktılar ve bir anda hayvanlarını durdurarak yere indiler. Haldun, Melike ile Mesrure'ye:
"İleri!" dedi.
İki at, yüklerinin hafiflediğini duyarak daha süratle koştular. İki kardeş kılıçlarını çektiler ve yaklaşan fedaiyi beklediler. Onlara hücum eden fedai, kuvvetli bir darbeyle atının eğerinden düştü ve yere yıkıldı. Zeydun, ikinci fedaiyle uğraşmaya vakit bırakmadan arkadan gök gürültüsü gibi fezayı

dolduran naralar duyuldu ve geriye baktı. Her taraftan atlılar geliyor ve hepsi bir sesle, "Allahü Ekber!" diye bağrıyorlardı. Esrarkeşler bunları görür görmez kaçmak için geri döndüler fakat pek gecikmişlerdi.
Haldun, "Bir at, bir at!" diye bağırıyordu. Derhâl ona bir at getirildi, o da gelen atlılarla birlikte esrarkeşlere hamle etti. Zeydun'a da bir at getirildi, Zeydun ata binmek için bir, iki, üç defa çabaladı, üçüncüde yere düşerek kumun üstüne serildi. Bu sırada Mesrure göründü, elinde taşıdığı bir hançerle ona yaklaşmak isteyenleri uzaklaştırdı, Melike de Zeydun'un baş ucunda duruyordu.
Esrarkeşler fena bir vaziyete düşmüşlerdi. Atları bitap olduğundan bir türlü kaçamıyor, birer birer doğranıyorlardı. Bunların bir kısmı atlarından inerek bir sıra teşkil ettiler, cesaretle dövüşerek öldüler, diğer bir kısmı esir edildiler. Şeyh'ül Cebel'in Melike ile arkadaşlarını yakalamak için gönderdiği yüzlerce atlıdan ancak üç beş kişi geri dönüp uğradıkları akıbeti haber verebildi.
Biraz sonra Zeydun gözlerini açtığı zaman Haldun'un atı üzerinde ona doğru geldiğini gördü. Kardeşinin yanında heybetli, parlak gözlü ve muhteşem elbiseli biri vardı. Melîke onu görür görmez yerinden sıçradı, ona doğru koştu; o da hemen atından inerek Melîke'ye doğru yürüdü, onu kolları arasına aldı. Bu heybetli ve muhteşem adam Emir Haydar'dı. Melîke onun yüzünü, gözünü öpüyordu. Melîke'nin hâli feciydi. Salâhaddin'in yeğeninin saçları yüzüne dökülmüş, üstü başı toz içinde kalmış, başörtüsü yırtılmıştı fakat sırtında, her tarafı kıymetli taşlarla süslü olan ipekli elbiseler vardı. Bir iki gece sonra Melîke, bu elbiselerle Sinan'ın haremine girecekti.

Haydar, bütün askerlerinin karşısında yere eğildi ve Melîke'nin eteğini öptü, sonra yerinden kalktı ve askerlerine bakarak:

"Allah'a çok şükür ki bugün büyük bir muvaffakiyet kazandık ve diri olarak kurtulmasından ümidimizi kestiğimiz Melîke Hatun Hazretlerini kurtardık. Hepiniz Balebek Emiresi ve Sultan Salâhaddin'in yeğeni Melîke Hatun'u selamlayınız" dedi.

Bütün askerler, bu saçları dağınık, yüzü soluk, üstü başı yırtık, bununla beraber şahane ihtişamını muhafaza eden genç kadına resmî hürmeti ifa ettiler.

Vakayı oturduğu yerden seyreden Zeydun, Emir Haydar'ın yüzüne uzun uzadıya dikkat ettikten sonra onu tanıdı:

"Canım, bizim evimizde misafir kalan tüccar değil mi bu?" dedi, sonra ayağa kalkarak devam etti:

"Yemin ederim ki bütün bu çektiklerimiz senin yüzündendir. Sen evimize girerek şu kızı kaçırmasaydın biz de bu eziyetlere uğramazdık. Herhalde senin o akşamki hareketin bir mukabeleye değer!"

Haydar cevap vermeden Melîke atıldı:

"Emir Haydar beni kaçırdı fakat aynı zamanda kurtarıcımdır. O olmasa kim bilir, şimdi neye uğrardık?.."

Haydar ilave etti: ; ;;.

"Gerçi ben, geçirdiğiniz maceranın bütün vakalarını bilmiyorum. Fakat Prenses siz hayatınızı, benden fazla bu iki amcazadenize ve iki asil ata borçlusunuz."

Zavallı Alev ile Duman orada bir kenarda duruyorlardı; yanları çökmüş, başları düşmüş, ikisi de titriyorlardı.

Melîke, Emir Haydar'ın sözlerini tamamladı:

"Benim borçlu olduğum biri de şu değerli kadındır" diyerek Mesrure'ye işaret etti, sonra onu kolları arasına aldı.

Haydar cevap verdi:

"Efendimiz onu mükâfatlandırır. Yalnız benim size arz etmek istediğim nokta şudur: Ben gemide sizinle beraber yakalandığım hâlde kaçtım. Bunun sebebi şu idi. Ben o şeytanların

kalesinde size bir faydada bulunamazdım. Oraya varır varmaz imha edilirdim. Onun için bize hıyanet eden tayfaya hanedanımın en kıymetli mirası olan mücevherleri hediye ettim. (Bu mücevherler sarığımda duruyordu.) Sonra yanımda, ne kadar altın varsa hepsinin onun olduğunu söyledim. Tayfa bu rüşveti kabul ederek ellerimi çözdü ve benden aldığı altınlarla meşgul olmaya başladı. Ben bu fırsattan istifade ederek onu geberttim ve kaçtım. Bu sabah bu şehre 10.000 askerin kumandası, vazifesiyle geldim. Vazifemiz ya seni kurtarmak yahut senin intikamını

almaktı. Çünkü Cebel'e gönderdiğimiz elçiler bize vaziyetinizi izah ettiler. Bir saat evvel şehrin kulesinde bekleyen muhafızlar sizi görmüşler ve sizin, esrarkeşler tarafından takip edildiğinizi anlayarak bize haber verdiler. Biz, esrarkeşlerle karşılaşmak için hemen köprüye doğru hareket ettik. Tabiî, size tesadüf edeceğimizi hiç tahmin etmiyorduk. Sonrasını biliyorsunuz, esrarkeşler de biliyorlar. Zannederim ki intikamınız fena alınmadı."
Zeydun bir fikir ileri sürdü:
"Bunların takibine hemen devam edelim. Çünkü biz Cebel'e giden gizli yolları da biliyoruz. Bu yollardan kaleye girersek Şeyh'ül Cebel'i kendi uçurumlarına yuvarlarız." Haydar cevap verdi:
"Bu çok iyi olurdu. Efendimiz de bu işin tamamlanmasını ister. Fakat bu sıralarda daha mühim işlerimiz ve harplerimiz vardır. Sonra benim aldığım emir, Prenses'i kurtarmaktı, fazlası değildi. Prenses kurtuldu ve esrarkeşler bu uğurda yüzlerce kelle feda ettiler. Bundan başka Cebel Şeyh'i bu yolları istifade edilmeyecek bir hâle getirmiştir. Onun için biz bu muvaffakiyetle yetinelim. Fakat hepimiz dikkat edelim. Çünkü Cebel Şeyhi'nin fedaileri asıl bundan sonra bizi adım adım takip edecekler ve birer birer ortadan kaldırmaya çalışacaklardır. Artık

şehre girelim. Siz çok yorgunsunuz. Mahfelere bininiz. Atlarınız için endişe etmeyiniz. Çünkü her çareye başvurarak onları kurtarmaya gayret edeceğiz. Ben mücadele sahnesini tetkikten sonra size iltihak edeceğim."
Bütün yolcular mahfelere girdiler. Hepsinin etrafında atlılar gidiyorlardı. Kafile köprüden geçti ve şehrin kalesinde misafir edildi. Alev ve Duman'a burada evvela arpa suyu verildi, sırtları ve bacakları yağla ovuldu, sonra kaba ot yataklara yatırıldılar.
Melike, Mesrure, Zeydun ve Haldun da hafif bir yemekten sonra yataklarına girdiler ve yorgunluktan iki gün yerlerinden kalkmadılar. İstirahatlerinin üçüncü gününde Haldun uyandığı zaman güneşin kafesli pencerelerden içeri aktığını gördü. Ona yakın bir yerde ikinci bir yatak vardı ve Zeydun orada yatıyordu. Zeydun'un başı ve kolları sargılar içindeydi fakat yaralı olmasına rağmen rahat uyuyordu. Haldun kardeşine ilişmedi, kendi kendine düşünmeye başladı. Bu son günlerde ne müthiş vartalar atlatmış, ne büyük tehlikeler geçirmiş ve.yeryüzünde bir cehennem gibi duran ölüm kalesinden ne korkunç şartlar dairesinde kurtulmuşlardı. Melîke'yi katillerin ininden ve Sinan'ın kanlı ellerinden kurtarmak âdeta bir mucizeydi. Haldun, Beyrut'a çıktıkları günden beri görüp geçirdiklerini birer birer hatırlıyor ve maceralarının dehşeti karşısında kendisi de titriyordu.
Onları Cebel'e çıkmaktan alıkoymak için birçok ihtarlar vuku bulmuştu. Bu ihtarları dikkate almamak âdeta delilikti. Melîke'nin Cebel Şeyhi'nin eline düştüğünü tasavvura imkân yoktu. Demek ki gizli bir kudret onları

Cebel'e çekmişti. Bunun neticesi olarak Melîke'yi orada bulmuşlar, onu Cebel Şeyhi'ne teslim eden hainden intikamlarını almışlar ve nihayet onu kurtarmaya muvaffak olmuşlardı.

Amcalarının nasihatini tutarak Cebel'e çıkmakla ne iyi etmişlerdi. Kim bilir, belki amcaları, Cebel'e gitmelerini tavsiye ederken kızının başına gelecekler içine doğmuştu. Fakat bütün maceraları muvaffakiyetle idare eden bir şahsiyet de Mesrure idi. Bu kadına tesadüf edilmeseydi, kim bilir ne olurdu? Belki hepsi de mahvolurlardı. Yahut Şeyh'in köleleri arasında yer alırlardı. Bilhassa Mesrure'nin bu işlerde rolü çok büyüktü; kendi hayatını tehlikeye koyarak neler yapmamıştı ki Bir kadının başka bir kadını kurtarmak için bu kadar fedakârlık göstermesine imkân var mıydı? Haldun, kendine bu sualleri sorarken durakladı, yüzünün kızardığını hissetti. Fakat yine düşünmeye devam etti. Evet, bu kadın neden onlara bu kadar hizmet etmişti? Sinan'dan nefret ettiği için mi? Köylerini basan Sinan, Mesrure'nin ana babasını öldürdüğü ve onu da esir ettiği için mi? Şüphesiz bunun bu işte tesiri vardı. Fakat artık hakikati saklamak doğru olmazdı. Bu kadın onu seviyordu ve Haldun bunu, Beyrut'ta Mesrure'yi ilk gördüğü günden sezmişti. Hele dağ başındaki arslan macerasından sonra bu derin alaka kendini aşikâr olarak göstermişti. Zeydun ile Melike, Alev ve Duman'a binerek ilerledikleri ve Mesrure ile Haldun geri kaldıkları zaman Mesrure, Sinan'dan neden nefret ettiğini ve intikam fırsatını beklediğini anlatıyorken bakışlarındaki mana bir erkeğin anlamayacağı bir mahiyette değildi. Bu, böyle olmakla beraber Mesrure neden Melike ile bu kadar alakadar olmuştu? Acaba ondan hiç mi şüphe etmemişti? Haldun, bu sualin cevabını hissetmiyordu. Belki Melike, kalbinin hislerini Mesrure'ye ifşa etmişti. Belki ona, bu iki kardeşten Zeydun'u beğendiğini ve ona muhabbet beslediğini söylemişti. Belki de ona hiçbir şey söylemediği hâlde Mesrure, Melîke'nin kalbini okumuş ve her şeyi anlamıştı. Zeydun ölüm köprüsü üzerinde hasmıyla uğraşıyorken Mesrure, Melîke'nin

yanında duruyordu. Bir aralık Zeydun'un ölümü muhakkak gibiydi. Belki bu buhranlı dakikalarda Melike içini dökmüş ve Haldun'u değil, Zeydun'u sevdiğini ifşa etmişti.
Bu muhakkak ki böyleydi. Yoksa Mesrure, Melîke'yi bu kadar himaye etmez, onun kurtuluşuyla bu kadar alakadar olmazdı. Bu kadın, Melîke'nin Zeydun'u sevdiğine emindi. Haldun içinde bir ıstırap duydu. Yanı başında yatan ve muvaffakiyetinin rüyalarını gören cesur ve yakışıklı genci kıskandı. Sinirlerinin üzerinden sanki ölümün buz gibi eli geçiyordu. Fakat bu asil genç kendini çabuk topladı. Hislerini yenerek vazifesini düşündü. Amcasının kızı onu beğenmez de kardeşini seçerse ne olurdu? O hâlde

vazifesi amcasının kızını hemşire telakki etmekti.
Haldun kafasını yastığına koydu ve daldı. Başını tekrar kaldırdığı zaman içinde kıskançlıktan eser duymuyordu. Fakat onun yerinde bir zaaf ve bir korku vardı. Bu korku kime karşıydı? Muhakkak ki Mesrure'ye karşıydı. Haldun bu kadınla nasıl uğraşacaktı? Onun aşkı gelip geçici bir heves değildi, onun kalbiyle oynanmazdı. Mesrure gençti, güzeldi, asil ve fedakârdı. Haldun, onun aşkını içinden söküp atmak istiyordu. Bunun için ne yapmalıydı? İşte buna cevap veremiyordu. İş oluruna gidecekti. O hâlde Haldun'a düşen, vazifesini yapmak ve ne olursa olsun neticeyi beklemekti.
Zeydun döndü ve kollarını iki yana uzattı. Kollarının yaraları kendisini mustarip ettiğinden inledi, Haldun koşarak kardeşine yardım etti ve onu kaldırdı. İki kardeş giyinirlerken dışarıda nöbetçilerin gidip geldiklerini duyuyorlardı. Bunların vazifesi, esrarkeşlerin buraya yaklaşmalarına imkân bırakmamaktı. Emir Haydar, kıymetli misafirlerinin muhafazası için fevkalade tertibat almıştı. Misafirler kulede ikamet ettikleri hâlde kapıları gece gündüz sıkı bir muhafaza altındaydı. Gerçi

bu iki kardeş Masyaf Kalesi'nde bulundukları zaman da muhafaza altındaydılar fakat bu iki muhafaza arasında dağlar kadar fark vardı. Orada iki kardeş muhafaza altında bulundukları hâlde zırhlarıyla yatıp kalkıyorlardı. Fakat burada buna lüzum yoktu. Zeydun nöbetçilerin adımlarını duyduğu zaman titredi:
"Bu sesler beni ürkütüyor" dedi. "Demin gözlerimi açar açmaz kendimizi yine Cebel'in misafirhanesinde sandım, etrafımızda katillerin dönüp dolaştığını zannettim. Sana doğrusunu söyleyeyim mi? Ben artık dağlardan, kalelerden, dar köprülerden bıktım. Bundan sonra artık dümdüz bir yerde yaşamak istiyorum. Memleketi, evimizi özlüyorum. Orada bir müddet tembel tembel esnemek, rahat rahat dolaşmak emelindeyim. Sen istersen Cebel'in güzel kokulu bahçelerini, altın kadehlerle şarap dağıtan kadınlarını ve o âlemin maceralarını tercih et!"
Haldun cevap verdi:
"Ben de böyle şeyler aramıyorum. Fakat biliyorsun ki evimizden çok uzaktayız."
"Ben senin böyle şeyler aramadığını biliyorum fakat bu şeyler seni arıyor. Söyle bakalım, Mesrure'den ne haber? Ben uyurken onu gördün mü?"
"Hayır, kimseyi görmedim. Yalnız ara yerde senin yaralarını temizleyen, sargılarını değiştiren adamları gördüm. Bir de dün akşam Emir Haydar uğradı ve Melîke ile Mesrure'nin senin gibi uyuduklarını söyledi."
"Çok memnun oldum, onların istirahatleri bir kazançtır. Fakat şu Mesrure ne yaman kadın! Sanki alevden bir kalp ve çelikten bir sine! Sonra bu kadının güzelliği akılları oynatacak derecede. Hani elimde olsaydı bu kadını mutlaka severdim. Sen de böyle düşünüyor musun?" • '

Haldun kısaca:
"Hayır!" dedi.

Zeydun devam etti: .. /
"Ben, bu kadmın benimle az meşgul olduğundan memnunum. Fakat onu hürmetle takdis ediyorum." Dışarıdan kopan bir gürültü sözü kesti. Zeydun nerede bulunduğunu unutarak kılıcını yakaladı. Bir an sonra kapı açıldı ve Haydar içeri girerek onları selamladı. Hâl ve hatır sorduktan sonra Emir Haydar, iki gencin kahramanlığını takdir etti. Onların hakikaten çok değerli, çok şerefli gençler olduklarını söyledi. İki genç, bu büyük ve yaşlı askerin takdirlerini derin bir şükranla karşıladılar.
Haydar daha sonra onlara, Melîke'nin artık istirahat ettiğini, son maceraların yorgunluğundan kurtulduğunu ve kendilerini beklediğini, söyledi. Bu iyi haberler gençleri daha fazla canlandırdı ve neşelendirdi.
Bir saat sonra Zeydun, Melîke, Mesrure ve Haydar bir arada bulunuyorlardı. Melîke, Cebel'den getirdiği elbiseleri atıp Haydar'ın temin ettiği muhteşem elbiseleri giymişti. Yüzü henüz soluk olmakla beraber gözlerindeki korku geçmişti. Melîke, amcazadelerini nezaketle selamladı. Evvela Haldun'a, sonra Zeydun'a, kendisi için katlandıkları zahmetlerden, uğradıkları tehlikelerden, gösterdikleri fedakârlıklardan dolayı hararet ve samimiyetle teşekkür etti, daha sonra bir tarafta muhteşem boyu bosu ile duran Mesrure'ye de teşekkür etti ve onu öptü. Hepsi de sofraların etrafında dizildiler, neşe ve zevk içinde yemeklerini yemeye koyuldular.
Sofradan kalkmadan evvel Sultan Salâhaddin tarafından gönderilen elçilerin ulaştıkları ilan edildi, Emir Haydar ayağa kalkarak onları karşıladı, yanına oturttu ve elçilerden biri, hürmetle taşıdığı mektubu Emir Haydar'a verdi.
Haydar, bu mektubu Melîke'ye teslim etti. Melîke mektubu açarak okuduktan sonra onu Haldun'a verdi ve yüksek sesle okunmasını rica etti.
Haldun okudu:

"Müminlerin emiri ve Allah'ın kulu Salâhaddin'den aziz ve sevgili kızı Balebek Emiresi Melike Hazretlerine. Ordumuzun güzide kumandanlarından ve sadık dostlarından Emir Haydar'ın verdiği haberlere göre, katillerin reisi olan Sinan namında melunun kalesinden ve şerrinden kurtularak binlerce askerimizin muhafazası altında Humus'ta bulunuyorsunuz. Yanınızda kurtulmanıza çalışan ve muvaffak olan iki amcazadeniz ile Mesrure namında bir kadın bulunduğunu da haber aldım. Hepinizin, hemen Şam'a gelmenizi istiyorum. Yola çıkmaya kudret kesbettiğiniz dakikada hemen hareket ediniz. Hepiniz burada hürmet ve muhabbetle karşılanacaksınız. Amcazadelerin ile Mesrure namındaki

kadın da sana refakat etsinler. Şayet senden ayrılmak ve kendi memleketlerine gitmek isterlerse bunda serbesttirler. Fakat siz dakika kaybetmeden tarafımıza hareket etmeye çalışınız. Hepimiz seni görmeyi özlüyoruz. Cümlenize selam!"
Mektup okunduktan sonra Melîke söze başladı:
"Hepiniz dinlediniz, kararınızı söyleyiniz!"
Haldun ile Zeydun'un kararı birdi: Melîke'ye refakat! Melîke, Mesrure'ye döndü:
"Ya sen?"
"Ben de gelirim, çünkü başka bir yere gidemem. Cebel'e dönersem beni hemen parçalarlar."
Melîke, Emir Haydar'a döndü:
"Cevabımızı dinlediniz" dedi.
Haydar, başka bir cevap beklemediğini söyledi ve ilave etti:
"Fakat efendiler, sizden bir taahhüt istiyorum. Sizin buraya gelmekten maksadınız Balebek Emiresi Melîke Hatun'u babasına iade etmekti. Bunun için onu Masyaf Kalesi'nden kurtardınız. Onu, memleketinizin en seri atları üzerinde kuş gibi uçurdunuz. Bana refakat ettiğiniz müddetlerde böyle bir harekete teşebbüs etmeyeceğinize söz veriyor musunuz?"

Evvela Haldun ayağa kalktı ve:
"Size refakatimiz esnasında hiçbir şekilde sizden ayrılmaya teşebbüs etmeyeceğimize yemin ederim!" dedi.
Haldun'u Zeydun takip etti; o da yemin etti. Haydar daha sonra Mesrure'ye baktı, sonra yüzünü çevirdi.
"Hayır" dedi. "Cebel Şeyhi'nin mezhebine giren bir kadının yeminine inanmayız. Hanım biz seni yalnız gözetim altında bulundurmayı kâfi bulacağız."
Haydar sonra elçilere dönerek:
"Bugün Şam'a hareket edeceğiz!" dedi.
İkindiye doğru kafile hazırdı. Bu bir kafile değil, bir orduydu. Melîke bir mahfede gidiyordu. Etrafında bir mızraklı onu muhafazaya memur idi. Haydar kendi muhafızlarıyla birlikte onun önündeydi. Mesrure daha gerideydi. Zeydun ile Haldun iki ata binmişler, Melîke'nin yanında gidiyorlardı. Onları Alev ve Duman takip ediyordu. Melîke, pencereleri açık olan mahfesinden, amcazadeleriyle konuşuyordu. Bir aralık Melîke eliyle işaret ederek:
"Bakınız!" dedi.
Hepsi de baktılar, uzaktaki dağlar gurup renklerine boyanmıştı. En uzakta Masyaf Kalesi görünüyor, birkaç gün evvel canlarını kurtarmak için geçtikleri yollar uzanıyordu. Daha yakında Humus şehrine yakın nehir pırıl pırıl akıyordu. Şehrin duvarları üzerinde saplanan mızrakların tepesinde,

umdukları malum cennete kavuşan fedailerin kelleleri asılıydı. Şehrin kuleleri üzerinde Sultan Salâhaddin'in bayrakları azamet ve ihtişamla dalgalanıyordu. Melîke, esrarkeşlerin korkunç yuvasında çektiklerini hatırlayarak titredi ve esrarkeşlerin kalesine bir kere daha bakarak:

"Cehenneme düşmüş gibi yanıyor!" dedi. ■'. Filhakika Masyaf, akşam güneşinin kızıl rengini almış, yanıyordu.
Zeydun:
"Orası bir gün yanacaktır!" dedi.
O akşam bütün kafile çölde kaldı. Etraftan bedeviler develerle geldi, onlara her türlü ikramda bulundu. Ertesi sabah yola devam edildi, akşamüstü Balebek'in kadim kalesine varıldı,ve orada istirahat edildi. Balebek köylüleri, halkı ve Balebek kuvvetleri Balebek Emiresi'nin varacağını daha evvelden haber aldıkları için dalgalar hâlinde gelerek Melîke'yi karşıladılar. Melike de gelenleri karşılamak için mahfesinden inip bir ata bindi ve iki amcazadesini yanına aldı. Melike bu şekilde şehre ilerlerken şehirden gelen bir heyet, ona Balebek'in anahtarını getirerek teslim etti. Askerler, onun önünde resmî geçit yaptılar. Şehir halkı, birer birer onun önünden geçtiler.
Melîke'nin kafilesi, şehrin açık kapılarından harap mabetlerin sütunları yanından, kadim saraylardan geçerek, eski zamanlarda imparatorların Akropol'ü olan, etrafı bahçeli kaleye ulaştı. Melîke, kalenin girişinde atını çevirdi ve halkı selamladı. Melîke beyaz atının üzerinde, onu sevinç ve heyecanla alkışlayan, onun yüzünü görmek için öne atılan halkı selamlarken, bir kraliçeden farksızdı. Halk önünde dalga dalga ilerlerken arkasında bir ordu duruyordu. Melîke resmî geçit son bulduktan sonra Haydar'a döndü ve ona:
"Emir Hazretleri, bütün halka ve askerlere teşekkürlerimi bildiriniz. Ve hepsine istirahat etmelerini emrediniz! Ben de istirahat edeceğim" dedi.
O gece tarihî kalenin misafirhanelerinde muazzam ziyafetler verildi, hediyeler dağıtıldı, musikiler çalındı, velhasıl Balebek, Emiresi'ni aziz kılmak için elinden gelen her şeyi yaptı.

Bütün halk, Emireleri'nin güzelliğinden ve onun yanındaki iki gençten başka bir şeyden bahsetmiyorlardı. Bunların geçirdikleri maceralar halk arasında şimşek süratiyle yayılmış ve mübalağalı, esatiri[16] hikâyelerle karıştırılmıştı, ikindiye doğru Şam'a, o zaman yeryüzünün cenneti sayılan beldeye hâkim tepelere varıldı. Gür suları ve şirin bahçeleri ile dünyanın en eski şehri, kafilenin ayakları altında uzanıyordu. Kafile tepelerden bereketli ovaya indi, ortalık kararırken bahçeleri geçerek şehrin kapısına vardı, askerin mühim bir kısmı şehir haricinde kaldı, Melîke ile arkadaşları

muhafız bir kıta ile şehre girdi! Kafile, şehrin dar sokaklarından geçerek Sultan'ın kasrına doğru ilerledi, Melîke muhafızlarıyla birlikte kendi dairesine girdi. Zeydun ile Haldun odalarına götürüldüler. Gençler burada istirahat ederek yıkandılar, elbiselerini değiştirdiler, yemek yediler, ondan sonra Haydarla konuşarak onunla birlikte Salâhaddin'in huzuruna kabul olunmak üzere çıktılar ve birkaç muhafızın beklediği bir kapıya vardılar. Silahlı misafirler burada silahlarını bırakırlar, sonra içeriye girerlerdi. Haldun ile Zeydun silahlarını çıkararak muhafızlara teslim etmek istediler fakat Haydar onları men etti. Haydar, iki kardeşe baktı ve:
"Siz, Sultan'ın huzuruna silahlarınızla girebilirsiniz" dedi.
İki kardeş bu muameleden ayrıca memnun oldular. Demek ki burada kendilerine emniyet ediliyor ve en müstesna hürmet gösteriliyordu.
Emir Haydar iki genci, kubbesinde gümüş kandiller sarkan, zemini mermerle ve kıymetli halılarla döşeli bir odaya soktu, onlarla birlikte odanın ortasına kadar ilerledi ve durdu.
Uydurma(y.n.)

Etrafta bir çıt bile duyulmuyordu. Muhiti vakur ve azametli bir sükûnet sarmıştı. Bir dakika sonra karşı taraftan perdeler açıldı; arasından başı sarıklı, siyah elbiseli bir zat göründü. Bu adam bir lahza boşlukta durdu, kandiller altında duran misafirlerini gözden geçirdi, sonra adım adım ilerledi.
Gelen adam öyle boylu boslu biri değildi. Nahifti fakat son derece vakur ve muhteşemdi. Sırtındaki elbise en basit adamın giydiği elbise kadar mütevazıydı.
Onun vakar ve ihtişamının menbaı parlak mücevherler? ipekli ve ağır elbiseler, altın taçlar ve süslü kılıç ve hançerler değildi. Bunların kaynağı sevimli ve ciddi yüzü, âlim hâli ve tesirli sözleriydi.
Emir Haydar bu adama doğru koşa koşa ilerledi, derin bir hürmetle ellerini öptü; iki birader onun bu vaziyetinden Sultan Salâhaddin'in karşısında bulunduklarını anlayarak Haydar gibi hareket ederek koştular ve Sultan'ın ellerini öptüler. Haydar söze başlayarak:
"Efendimiz, size iki kahraman genci takdim ediyorum. Bunlar eski dostunuz Emir Bedil'in biraderzadeleri ve Melîke Sultan'ın amca oğullarıdır. Melîke Sultan'ın esrarkeşler elinden kurtuluşunu bu iki gencin gayretine borçluyuz. Bunlar harikulade bir kudret ve metanet göstererek Melîke Sultan'ı katiller yuvasından kurtardılar, bu suretle on binlerce askerin kanını korudular" dedi.
Sultan, bu şerefli gençleri alınlarından öptü, onları nezdine oturttu ve bütün maceralarını kendi ağızlarından dinlemek istedi. Haldun, memleketlerinden nasıl çıktıklarından başlayarak geçirdikleri her şeyi nakletti. Salâhaddin onları dikkatle dinledi, sonra kendisi konuştu:

"Sizi son derece takdir ediyorum; iftihara değer gençlersiniz. Şimdi iki asker gibi konuşalım. Bundan sonra ne yapmak fikrindesiniz?"

Haldun cevap verdi:
"ihtiyar amcamız Emir Bedii bizim dönmemizi bekliyor. Onun bekleyişini uzatmamak, Melîke'yi götürmek isteriz."
Sultan, gençlerin bu samimi hissini takdir ettiğini söyledi ve ilave etti:
"Ben de aynı arzunun yerine gelmesini isterim. Onun için eski dostum olan amcanızı buraya çağırmıştım. Keşke davetimi kabul etseydi."
Sultan sözünü tamamlamadı, iki kardeş yoklukları esnasında amcalarının bir kazaya uğradığından korkup sordular.
Sultan:
"Maalesef öyle!" dedi. "Endülüs sularından gelen son geminin getirdiği haberlere göre Emir Bedil evinde hırsız baskınına uğramış, hırsızlarla mücadele ederken yaralanmış ve neticede vefat etmiş."
Bu hiç beklenilmeyen kara haber iki kardeşi yıldırımla vurulmuşa döndürdü, iki kardeş de metanetlerini muhafazaya çalıştıkları hâlde gözlerinden yaşlar aktı; ikisinin aklına birdenbire Melîke geldi, onun bu kara haberden ne kadar müteessir olacağını düşündüler. Melîke, tam esrarkeşlerin elinden kurtularak emniyet ve huzura kavuştuğu sırada matem tutacaktı.
Salâhaddin de iki biradere bu kara haberi verdiğinden çok müteessirdi. Onun samimi teessürü ve çok teselli verici sözleri iki biradere kuvvet veriyordu. Haldun, vakanın izahını merak etmekteydi. Onun için Sultan'dan bu izahı rica etti, Sultan da içeri haber gönderdi ve aldığı son raporu getirtti. Emir Haydar raporu okudu:
"...Efendimizin emrine göre Endülüs sularına hareket eden gemimiz Kartacana'ya uğrayarak orada Emir Bedil'in vaziyetiyle alakadar oldu ve onun vaziyetini tahkik ve tetkik eyledi. Heyetimiz Kartacana'ya çıkar çıkmaz ismi evvelce zikredilen

Emir'in hanesini aradı ve vaziyetini sordu ise de onun bir müddet evvel vefat ettiği haberiyle karşılaştı ve bu hadisenin şu şekilde vuku bulduğu anlaşıldı: Bundan bir müddet evvel, Sultan Salâhaddin tarafından gönderilen ve yeğenleri Melike Hazretlerine teslim olunan nadide mücevherat, Emir Bedil'in evine mensup hizmetçiler tarafından ötede beride mevzuubahis olmuş, neticede birtakım hırsızlar bu kıymetli defineyi yağma etmek için Emir Bedil'in konağına taarruz etmişler. Emir Bedil birkaç adamıyla birlikte hırsızların taarruzundan haberdar olarak onlara karşı gelmek istemiş, hanesine tecavüz edenlerin birkaçını tepelemiş fakat mücadele sahnesinde son nefesini vermiştir. Hırsızların birkaçı maktul düştükten sonra firara teşebbüs etmişler fakat hariçten yetişen yardımcılar

hepsini yakalamışlar. Bu suretle mücevheratı da almadan hırsızlar hükümete teslim edilmişler. Emir Bedil'in vefatı üzerine hükümet bütün eşya ve mirasına el koyarak vârislerinin gelişine kadar bunların muhafazasını vazife edinmiştir. Bu suretle Melike Sultan'a ait her şey muhafaza altında bulunmaktadır.
Emir Bedil'in komşularından bu malumatı aldıktan sonra hükümet ile temas ederek tahkikatta bulunuldu, vakanın arz ettiğimiz şekilde cereyan ettiği tespit edildi. Vaziyet bu şekilde tespit edildikten sonra Kartacana'da daha fazla ikamete lüzum görmeyerek diğer işlerimizi tamamladık ve hareket ettik."
Raporun kıraati nihayet bulduktan sonra, evvela Haldun söz aldı:
"Merhum amcamız son dakikasını kahramanca geçirmiş ve askerce ölmüş!.. Bundan dolayı derin bir teselli duyuyoruz. Bizim vazifemiz onun ruhunu şad edecek, onun arzularını yerine getirecek bir şekilde hareket etmektir. Onun için Sultan Salâhaddin'in bize yardımını rica ediyoruz."
Salâhaddin cevap verdi:

"Size her yardımda bulunacağıma söz veriyorum. Burada ne isterseniz emrinize amade olacaktır. Yalnız sizden bu mesele hakkında sarih bir cevap bekliyorum. Melike hakkında ne düşünüyorsunuz?.."
Haldun, kardeşinin yüzüne baktı. Zeydun yine sözü ona bıraktı. Haldun da şu cevabı verdi:
"Merhum amcamızın bütün arzusu Melîke'nin ikimizden birini beğenmesi ve onunla evlenmesiydi." Salâhaddin sordu:
: ; -•■ •■■•■ ■■.′■■
"Peki, Melike hanginizi istiyor?"
iki kardeş birbirine baktılar, sonra ikisi birden cevap verdiler:
"Bilmiyoruz."
"Allah, Allah nasıl olur?"
"Hakikaten bilmiyoruz? Bunu ancak Melike bilir." .['
Salâhaddin biraz düşündü ve sonra başını kaldırdı:
"Melîke'nin ikinizden birini .sevdiğine kani misiniz? Belki ikinizden birini de sevmiyor ve istemiyor. O takdirde ne yaparsınız?"
Zeydun cevap verdi:
"İkimizden birine bağlı olduğuna kaniyiz. Çünkü buna söz vermiştir."
"Nasıl?"
"Bunun hikâyesi uzun sürer. Emrederseniz onu size kardeşim nakletsin."
■ "Hay hay..."
Haldun anlattı:
"Bundan birkaç sene evveldi. Bir gün biz ve Melîke kırlarda dolaşıyorduk. Eve döneceğimiz sırada ani bir taarruza uğradık. Biz, Melîke'yi evimize götürdükten sonra hasımlarımızla uğraşmak istedik, onun için atlarımıza

güvenerek evvela hayvanları

eve giden yola sürdük ve bize saldıranlar tarafından takip edildik. Evimizle aramızda geniş bir koy kalmıştı. Koyun başına varır varmaz saldıranların ikinci bir kafilesi çıktı ve biz, iki ateş arasında kaldık. Arkadan ve ileriden gelenler bizden Melîke'yi istiyor, onu teslim ettiğimiz takdirde bize dokunmayacaklarını söylüyorlardı. Belki bu kafile de sizin tarafınızdan gönderilmişti. Melîke'yi kurtarmak için bir çare vardı. O da onu denize sevk etmekti. Ben bir taraftan, Zeydun diğer taraftan saldıranlara karşı duracak, onları mümkün mertebe geciktirecek, Melike de bu fırsattan istifade ederek atıyla suya atlayacaktı ve koyu yüze yüze geçecekti. Melike bu suretle hareket etti, biz adamlarla dövüşüyorken atını mahmuzlayarak suya atıldı, bir aralık gözden kayboldu fakat bir lahza sonra atıyla birlikte sudan çıktı ve evimizin istikametinde ilerledi. Saldıran adamlar bu vaziyet karşısında üzerimize çullandılar, uzun bir mücadeleden sonra ancak bizi yaralayarak kurtula-bildiler. Çok geçmeden eve varan Melîke bize yardım gönderdi, gelenler bizi eve götürerek yaralarımızı sardılar, biz bir müddet hasta yattıktan sonra iyileşip kalktık. Birkaç gün sonra sırf tesadüf eseri olarak aynı günde kardeşimle ikimiz amcamızdan Melîke'yi istedik. Amcam bu vaziyet karşısında şaşırdı, ikimizi de hoşnut edecek bir çare buldu. Bu çareye göre bizzat Melîke ikimizden birini seçecek ve onunla evlenecekti. Melîke hangimizi seçerse seçsin buna kimse itiraz etmeyecek, seçilmeyen kardeş Melîke'yi kardeş olarak tanıyacak ve seçilmediğinden dolayı zerre kadar gücenme göstermeyecekti. Biz, amcamızın bu teklifini kabul ettik ve bu esaslar dairesinde hareket edeceğimize yemin ettik. Melîke henüz içimizden birini seçmiş veya hangimizle yaşamak istediğini söylemiş değildir. Mesele bundan ibarettir."
Salâhaddin bu hatırayı dikkatle dinledi, sonra ayağa kalktı, onunla beraber hepsi ayağa kalktılar ve onun ne diyeceğini beklediler. Sultan şu şekilde kelam etti: , , . .

"Efendiler! Siz bugünden itibaren benim misafirlerimsiniz, benden bir baba muamelesi göreceksiniz. Ben de sizden bir evlat muamelesi bekliyorum. Melîke'yi kurtarmak hususunda gösterdiğiniz fedakârlıktan dolayı size teşekkür ederim. Amcanızın vefatı beni çok müteessir etti. Bunu, münasip şekilde Melîke'ye haber vereceğiz. Bu ciheti hiç merak etmeyiniz. Ben hepinizin burada bir müddet ikametinizi istiyorum. Gerek sizin, gerek Melîke'nin burada ifa edilecek vazifeleriniz vardır. Hepimiz vazifemizi ifa edeceğiz." ': . ■
Haldun cevap verdi: " ; '
"Büyük ve kudretli Sultan, bizi evlat yerine koymanızı yüksek bir şeref

sayarız. Emrettiğiniz kadar maiyetinizde her vazifeyi cana minnet biliriz. Bize itimat edebilirsiniz, efendimiz."
"Aferin, hepinizi Allah'a ısmarlıyorum."
Salâhaddin bu sözlerle odadan ayrıldı ve iki kardeş, Emir Haydarla birlikte odalarına döndüler. Gece hayli ilerlemişti. İki kardeş yalnız başlarına kaldıkları zaman öz baba gibi sevdikleri amcalarını hatırlayarak ağladılar, Melîke'nin eksikliğini derinden hissettiler. Bu sırada hepsi de birbirlerine çok muhtaçtılar. Bu elim matemi hep birlikte tutsalar ve hep birlikte ağlasalar daha çok hafifleyeceklerdi.
Haldun ile kardeşi Sultan Salâhaddin'in sarayında büyük bir hürmet ve itibar görüyorlardı. Rahatlan mükemmeldi. Her gün Sultan'ın meclisine devam ediyorlardı. Bilhassa Salâhaddin onları dinlemekten, onların maceraları hakkında malumat almaktan çok memnun oluyor, onların kahramanlıklarını haber alan kumandanlar ve büyükler ziyaretlerine geliyor ve onlarla görüşüyorlardı. Sultan Salâhaddin onlara memuriyet de vermişti; iki

kardeşin vazifesi muhafız zabitliğiydi. Onlar da bu vazifeyi ifa ediyor, memleketin ayan ve eşrafıyla ava çıkıyor ve bu suretle iyi vakit geçiriyorlardı. Ortalıkta sükûnet hâkimdi fakat bunun uzun sürmeyeceği aşikârdı. Bütün Şam ile etrafı muazzam bir ordugâhtı. Her gün bir taraftan binlerce asker geliyor ve Şam'ın muayyen yerlerine iniyorlardı. Şark'ta her camide her hatip yalnız bir meseleyi mevzuubahis ediyordu: Cihada iştirak için Sul-tan'ın bayrağı altında toplanmak. Çünkü Hilâl ile Salip arasında vuku bulacak kesin mücadele yaklaşıyordu. Salâhaddin bu muharebe için hazırlığını bir lahza ihmal etmiyordu. Zeydun ile kardeşi bu muazzam harbe iştirak için derin bir istek duyuyorlardı. Bu kadar mühim ve bu kadar tarihî bir vaka görülmeye değerdi. İki birader bu muharebeye seve seve iştirak edeceklerdi. Çünkü Melîke, Şam'da tam bir emniyet ve huzur içinde yaşıyordu. Onun burada gördüğü muamele, Balebek Emiresi'ne layık olan mükellef ve muhteşem muameleydi. Melîke kendine mahsus köşkte ikamet ediyor, Türk askerlerinden müteşekkil bir kuvvet onu muhafazaya memur bulunuyordu. Bu askerlerin hepsi Emire'yi canla başla muhafaza için ant içmişlerdi.
Melîke, kardeşlerini bu köşkünde serbest serbest kabul ediyor, onlarla saatlerce kalıyor, kardeşleri ona teselli ve ümit veriyorlardı. Melîke babasının ölümünden çok sarsılmıştı; günlerce, haftalarca hasta yatmış, nihayet bu büyük keder de her keder gibi hafiflemiş, onun açtığı yara da kapanmaya başlamıştı. Melîke yeni muhitine ısınmıştı. Kendi köşkünde cariyeleri, köleleri ve muhafızları arasında yaşıyor, geziyor, dolaşıyor, istediği zaman amcazadeleriyle görüşüyor ve Mesrure'yi de yanında bulunduruyordu. Mesrure fırsat buldukça Haldun'la görüşüyor ve ona

kendi dairelerinin haberlerini yetiştiriyordu.
Mesrure'nin anlatışına göre Melîke şimdilik hayatından memnundu. Onun bütün şikâyeti günlerinin hedersiz ve mak-

satsız geçmesiydi. Bununla beraber Melîke ümitsiz değildi. Herhalde bir gün gelecek ve hepsi de memnun olacaklardı.
Sultan Salâhaddin'in muhiti iki kahraman kardeşe çok ısınmış, onları çok sevmiş olduğu hâlde Mesrure'den şüphelenmeye devam ediyordu. Fakat Mesrure kendisine derin bir hürmet temin edecek bir fırsat elde etti. Sıcak bir gün iki kardeş kendi dairelerinin fıskiyesi önünde oturuyor ve bahçenin parmaklıklarından gelip geçeni seyrediyorlardı. Kapının önünde sonu gelmeyen bir insan nehri akıyordu. Çölden gelen beyaz entarili Araplar develerinin üzerinde eğilip doğruluyorlar, ticaret mallarıyla yüklü kervanlar birbiri ardınca uzanıyor, onları sarı ve beyaz taslarla su dağıtan sakalar, türlü türlü satıcılar takip ediyordu. Zeydun ile Haldun bütün bunları seyrediyorlardı. Epey bir zamandan beri devam eden tekdüzelik onları yormuştu. Bilhassa mukadderatlarının meçhulatı onların bu yorgunluğunu bezginliğe çevirmişti. İki genç, Melîke'yi bile takipten bezmişlerdi. Çünkü Melîke artık eski Melîke değil, Balebek Emiresi Melîke Sultan idi. Onu alıp tekrar eski evlerine götürmek ümidi gün geçtikçe zayıflıyordu. Melîke'yi şahane kasrından, muhteşem muhitinden ayırıp nisbeten mütevazı bir ev olan baba ocağına tekrar götürmek çok müşkül olurdu. Melîke, dönmek istese bile onu buradan alıp götürmek kolay bir iş değildi. Babası da vefat etmiş olduğuna göre, muhakkak ki Sultan Salâhaddin onu yanından ayırmak istemeyecekti.
İki kardeş ümitsizce düşünüyor ve etrafı seyrediyorken bir kadının içeri girmek için kapıdaki muhafızla konuştuğunu gördüler. Muhafız, bu kadına müsaade etmiyor ve çekilip gitmesini şiddetle ihtar ediyordu. Kadın ısrar ettiğinden muhafız onu kolundan tutup atmak istedi, Haldun yerinden sıçrayarak muhafızı durdurdu ve kadını içeriye aldı. Bu misafir, Mesrure idi. Haldun ile kardeşi onu selamlayarak dairelerine aldılar,

Mesrure sırtına aldığı abayı atarak yüzünü açtı, iki kardeşin önünde oturdu. Kardeşler evvela Melîke'yi sordular. Mesrure onun çok iyi olduğunu ve ikisine de selamlar gönderdiğini söyledi. Sonra ziyaretinin sebebine geçerek şu sözleri söyledi: "Bugün size çok mühim bir meseleyi anlatmak için geldim. Dikkatle dinleyiniz. Cebel Şeyh'i hepimizi mahvetmek için müthiş bir suikast hazırlamış. Bu suikasttan kurtulabilmek için vaziyeti size anlatıyorum. Suikastın ilk hedefi bizzat Sultan Salahaddin'dir. Sinan bizi daha kolayca ele geçirmek ve ayrı ayrı öldürmek için hamimiz olan Sultan'ı öldürmeye karar vermiş." Haldun sordu:

"Mesrure, bunun aslı var mı?" -.
"Yalan söylemediğimi zannederim ki tecrübe ettiniz." "Evet, fakat görüyorsunuz ki Şam kum gibi askerle dolu. Şehrin dışı da içi de Sultan için hiçbir fedakârlıktan çekinmeyecek, onun için ölmeyi nimet bilecek kahramanlarla dolu."
"Buna rağmen suikast mükemmel bir surette hazırlanmış ve tatbik edileceği gün de kararlaştırılmış." "Senin bu tertiplerden malumatın var mı?"
"Evet, bütün tertipleri biliyorum."
"O hâlde anlat..."
"Suikast bu akşam icra olunacak. Sinan tarafından gönderilen fedailer evvela Sultan'ı öldürmeye çalışacaklar, ondan sonra sizi arayacaklar, sizi de öldürdükten sonra Melîke'yi arayacaklar, onu götürebilirlerse götürecekler, götüremezlerse de öldürecekler."
Haldun yine itiraz etti:
"Peki, sen bunları nasıl öğrendin?" ■■■-■•
"Bunları çok kolay öğrendim. Malum mukaddes yüzük hâlâ yanımdadır. Bu sabah bu tarafta esrarkeşlerden birine rast geldim, onu tanıdım ve hemen yanına sokuldum. Esrarkeşe
192
kendimi tanıtmadan ve yüzümü göstermeden mukaddes yüzüğü çıkardım, bunu gören esrarkeş yerlere kadar eğilerek emrime amade olduğunu söyledi. Ona bu taraflarda niçin dolaştığını sordum. O da bana her şeyi anlattı."
Haldun da işin ciddiyetini kavradı. Esrarkeşlerin yeni bir hamlesiyle, kamaları ve hançerleriyle karşılaşacaklarından şüphe yoktu. Kardeşinin yüzüne baktı, demin bezginlikten başka bir şey duymayan Zeydun'un yeni maceraya iştiyak duyduğunu sezdi. Mesrure, iki biradere sordu:
"Bu yeni macera ile karşılaşmak için kendinizde kuvvet hissediyor musunuz?"
İkisi de cevap verdiler:
"Evet..."
"O hâlde size suikastın nasıl yapılacağını anlatayım. Gece yarısında Sultan Salâhaddin'in odasını bekleyen muhafızlar nöbet değiştikleri sırada değişen sekiz muhafızın yerine gelecek olanlar asılsız bir emirle başka bir yere gönderilecekler. Onların yerine muhafızların elbiselerine benzeyen elbise giyen sekiz fedai ilerleyecek; Sultan'ın odasına girerek onu öldürecek, ondan sonra sizi arayarak öldürecekler. Siz buna göre tedbir alınız."
Haldun cevap verdi:
"Fazla tedbire hacet yok. Çünkü bu gece yarısında muhafızların zabitiyiz. Sultan'ın odası önünde biz bulunacağız. Fedailer, Sultan'ın odası önünde bizimle karşılaşacaklar ve muvaffak olurlarsa ilk evvel bizi öldürecekler. Anlaşılan esrarkeşler bunu da hesap etmişler ve Sultan'dan evvel bizden

kurtulmayı tasarlamışlar. Şimdi vaziyeti buna göre muhakeme edelim. Ne dersin kardeşim?"
"Diyecek bir şey yoktur. Sekiz fedaiye karşı durabileceğimizi zannediyorum. Biz onlarla dövüşürken herhalde dışarıdaki muhafızlar imdada yetişirler."

"Ya sekiz kişiye karşı duramazsak... O zaman Sultan'ın ölümüne sebebiyet vermiş olmaz mıyız?" Mesrure söze karıştı:
"Bana kalırsa şu şekilde hareket ediniz: Muhafızlar değişerek muhafız kılığındaki fedailer içeriye girdikleri zaman onların yüzüne karşı, 'Durunuz Sinan'ın oğulları' diye bağırınız ve onların üzerine şiddette hücum ediniz. Esasen fedaileri tanıdığınızı gösterir göstermez onlar sizin üzerinize hemen atılacaklardır. Siz de bir an kaybetmeden bağırınız ve yardımın yetişmesini temin ediniz. Bundan başka Sultan'ın odasını açık bırakmayarak kilitleyiniz ve anahtarı bir yere saklayınız ki esrarkeşler bir fırsat bulup içeriye girmesinler. Bununla beraber diğer bir tedbir daha var, o da suikastı şimdiden haber vermek ve Sultan'ı ikaz etmek."
Zeydun bunu kabul etmedi ve:
"Hayır" dedi. "Bu işi de başarmaya çalışalım. Hayli zamandır boş duruyoruz. Bu gece Emir Haydar dış kapıları muhafaza edecektir. Kılıçlarımızın şakırtısını duyar duymaz onun yetişeceğine şüphe yoktur."
Mesrure:
"Pekâlâ" dedi. "Artık gidebilirim. Tabiî Melîke'ye bu meseleden bahsetmedim. Sonra kendiniz ona bundan bahsedersiniz."
Mesrure abasını sırtına attı, iki kardeşi selamladı. Haldun onu dış kapıya kadar geçirdi. Haldun, odasına döndüğü zaman kardeşinin zırhlarını muayene etmekle meşgul olduğunu gördü. Esrarkeşlerin keskin kamalarına karşı bunu yapmak zaruriydi.
Gece yarılanıyordu. Haldun ile kardeşi, Sultan Salâhaddin'in yatak odasına açılan kubbeli salonda duruyorlardı. Sekiz Türk dilaverinden müteşekkil muhafız kıta nöbetten çıkıyordu. Bunlar dışarıda diğer kıta ile karşılaşacak ve yerlerini onlara bırakacaktı. Fakat dışarıdan bir ses gelmiyordu.

Haldun kardeşine bakarak:
"Suikast başlıyor" dedi, Sultan'ın yattığı odaya doğru ilerleyerek kapısını kilitledi ve anahtarı, sedir yastıklarından birinin altına koydu. Bunu müteakip Haldun kardeşini yanına çağırdı, ikisi de Sultan'ın odası önünde vaziyet aldılar. Bir iki dakika sonra ayak sesleri duyuldu. Gelen sekiz kişiyi Sultan'ın asıl muhafızlarından ayırt etmeye imkân yoktu. Bunlar salonda ilerliyorken Haldun bir adım attı ve "Dur" emrini verdi.
Muhafızlar bir an durdular, ondan sonra iki kardeşe doğru yürümeye

başladılar, iki kardeş tekrar, "Durunuz" dediler fakat muhafızları durdurmak mümkün olamadı.
Haldun ile kardeşi kılıçlarını çekerek:
"Durunuz Sinan'ın oğulları!" dediler ve tanındıklarını anlayan fedailer onların üzerine atıldılar.
İki kardeş, "Sultan'a imdat" diye bağırarak esrarkeşlerin hamlesine mukabele ettiler, fedailerin altısı iki kardeşle uğraşırken diğer ikisi Sultan'ın odasına yaklaştılar fakat kapıyı kilitli bulunca onlar da ötekilerle beraber kardeşlere hücum ettiler. Haldun ile kardeşi fedailerin bir arada hücum etmelerinden istifade ederek onların ikisini yere serdiler, fedailer buna karşı dağılarak ayrı ayrı hamle etmeye başladılar. Bunların bir kısmı, iki kardeşle cepheden meşgul oluyorken diğerleri, arkalarına geçerek onları hançerlemek için fırsat kolluyorlardı. Bir aralık fedailerin biri, uzun bıçağıyla Haldun'un omuzuna bir darbe indirdi fakat darbe zırhın üzerine geldi. Haldun ile Zeydun'un haykırışları dışarıdan duyuldu ve dışarıdaki muhafızlar imdada koştular. Fakat fedailer salona giriyorken salonun kapısını kilitlemeyi unutmamışlardı, imdada koşanlar kapıyı açamayacaklarını anladıklarından kapıyı kırmaya başladılar. Öte taraftan Sultan Salâhaddin, yatak odasının dışında kopan gürültüden uyanmış, odasının

kapısını açarak dışarı çıkmak istemişti. Fakat kapı kilitli olduğundan içeride kalmıştı.
Fedailer içeriden ve dışarıdan gelen sesleri duyduktan sonra akıbetlerini anladılar, boğazlarcasına bir gayret ve şiddetle kardeşlerin üzerine atılarak onların işini bitirdikten sonra Salâhaddin'in kapısını bir hamlede yıkmak ve onu da öldürerek Şeyh'ül Cebel'in iradesini yerine getirmek istediler. Ancak fedailerin ikisi çarpışma esnasında öldü, ikisi de yaralanarak geri çekildi. Geride kalan dört fedai, iki kardeşin üzerine atıldıkları zaman dış kapı yıkıldı, muhafızlar içeri doldu. Bir dakika sonra fedailerin işi bitti; ikisi esir edildi, ikisi de maktul düştüler. Sultan'ın odası da açıldı, Salâhaddin gecelik elbiseleriyle dışarı fırladı, muhafızlarından birkaçının maktul düştüğünü görerek hayret etti ve bunun sebebini sordu. Haldun cevap verdi:
"Bunlar sizi öldürmek istiyorlardı, biz mâni olduk." "Muhafızlarım mı beni öldürmek istiyorlardı? Buna inanamam! Hele bunlar bir de Türk olursa. Hayır, bunlar muhafız değil, bunlar muhafız elbisesi giymiş fedai!"
"Bunu nasıl anladınız?"
"Bunlardan birinin elbisesini soyarsanız siz de anlarsınız." Sultan, maktullerden birinin soyulmasını emretti. Bunun göğsünün üzerinde kızıl hançer işareti göründü. Daha sonra ötekiler de muayene edildi, hepsinin Şeyh'ül Cebel fedaileri oldukları tahakkuk etti.

Sultan, iki kardeşi bir kenara çekti, onlara bu suikastı nasıl keşfettiklerini sordu..
Haldun tereddüt etmeden anlattı:
"Bunu bize Mesrure haber verdi, biz de ona göre tedbir aldık."
^ "Niçin bana haber vermediniz?"

"Çünkü pek emin değildik. Onun için size aslı çıkmayacak bir şeyi haber vermek istemedik. Bundan başka Sinan'ın fedailerinden sekizine karşı duracağımıza emin bulunuyorduk."
"Size çok teşekkür ederim. Fakat bana haber verseydiniz daha iyi olurdu. Çünkü esrarkeşlerin sizi mağlup etmeleri çok mümkündü, insan hâli bu. Hiç umulmaz bir şey olur ve bu yüzden sizin gibi kıymetli insanlar zayi olurdu. Ben sizin yüksek kahramanlığınızı takdir ediyor ve hayatımı size borçlu olduğumu itiraf ediyorum."
Salâhaddin bu sözleri söyledikten sonra iki genci kucaklayarak alınlarından öptü ve istirahat etmelerini emretti. Haldun ile kardeşi odalarına döndükleri zaman kendilerini muayene ettiler, birkaç yerlerinden yaralı olmakla beraber yaraların ehemmiyeti olmadığını gördüler ve yaralarını temizledikten sonra rahat rahat uyudular.
Ertesi gün esir düşen fedailer sorguya çekildiler; onlar da Şeyh'ül Cebel'in Salâhaddin'i öldürtmek üzere kendilerini gönderdiğini, Salâhaddin'i öldürdükten sonra Haldun ile Zey-dun'u öldürmekle ve Melîke'yi götürmekle mükellef olduklarını itiraf ettiler. Fedailer idama mahkûm oldular, sonra bütün şehir araştırılarak şüpheli şahıslar tevkif olundu; içlerinde kızıl hançer işaretini taşıyanlar birer birer katledildi. Bu tedbirler neticesi olarak esrarkeşler Şeyhi'nin gözü yıldı, bu taraflara taarruzdan bir müddet için vazgeçmeyi daha doğru buldu.
Bu hadisenin bertaraf edilmesinden itibaren iki kardeşin saraydaki makamı ve itibarı yükseldi; Sultan Salâhaddin onlara birçok hediyeler gönderdi, unvanlar verdi ve kardeşleri memnun etmek için elinden gelen her şeyi yaptı.
Sultan, bununla da iktifa etmeyerek iki kardeşi hususi suretle huzuruna davet etti, onların son ve en büyük emellerini de tahakkuk ettirmek istedi ve onlara şu sözleri söyledi:

"Evlatlarım, siz Melîke ile evlenmeye en layık gençlersiniz. Düşününüz, taşınınız ve onu benden isteyiniz. Ben de onunla istişare edip size cevap vereyim."
Haldun, bu sözün cevabını kardeşine bıraktı. Zeydun, tereddüt etmeden cevap verdi:

"Zatıalinize evvelce de arz etmiştik. Bizim bu hususta bir reyimiz yoktur. Melîke Sultan içimizden birini seçerse diğerinin vazifesi, onu tam manasıyla hemşire tanımaktır. Bundan dolayı, zatıaliniz onun fikrini alınız veya aldırınız. Son söz onundur."
Sultan Salâhaddin'in daha hazırlıklı olduğu anlaşılıyordu. Zeydun'un bu sözlerine Sultan şu şekilde mukabele etti:
"Ben, Melîke Sultan ile görüştüm, hakkınızdaki fikrini anlamak istedim. Bana sarih bir şey söylemedi. Bunu üzerine teyzelerinden birini bu işle görevlendirdim. O da bir şey anlamaya muvaffak olamadı. Bütün aldığımız cevap, henüz böyle bir kararın zamanının gelmediğidir. Melîke Sultan'a göre, bütün millet cihat için hazırlanıyorken ve sizin gibi kahramanlardan bu mücadele esnasında büyük istifadeler temin etmek mümkün iken böyle işlerle meşgul olmak reva değildir. Acaba siz de onun fikrinde misiniz? Siz de bu büyük mücadelede bize yardıma hazır mısınız?" İki kardeş birden cevap verdiler: "Hazırız."
"O hâlde size gayet mühim bir vazife vereceğim. En tehlikeli işi size ayırdım. Siz buradan ayrılarak Frenklerin arasına girecek ve bize oradan yardım edeceksiniz. Bunu yapmaya hazır mısınız?"
Yine iki kardeş birden cevap verdiler:
Sultan, iki kardeşe vereceği vazifeyi şu şekilde izah etti: -',; "Frenklerle aramızdaki sulh, onların tecavüzleri yüzünden fesholunmuştur. Prens Arnat tacirlerimizi öldürterek ve

mallarımızı yağma ederek buna sebebiyet vermiştir. Artık bu tecavüzlere nihayet vermek zamanı geldi. Onun için pek yakında sancaklarım hareket edecek ve Ömer'in camii ile Kudüs'ün tepesi üzerinde dalgalanacaktır. İnsanlık ve halk düşmanlarını denize dökünceye kadar takip edeceğiz. Bunun için ben, Yusuf Salâhaddin, cihat ilan ediyorum ve sizi buradan çıkıp Frenkler arasında çalışmaya memur ediyorum. Siz, onların hâl ve harekâtını gözetleyerek bize haber verecek ve bu suretle işimizi kolaylaştıracaksınız. Bu iş için sizin gibi cesur ve tehlikeden yılmaz erkekler lazımdır. Bu vazifeyi kabul ediyor musunuz?"
"Kabul ediyoruz."
"O hâlde oturunuz ve amcanızın kızına veda ediniz." Salâhaddin ellerini çırptı, içeri giren Emir Haydar'a Prenses Melîke'yi davet etmesini söyledi. Bir dakika sonra Melîke içeri girdi. Sultan Salâhaddin'i hürmetle selamlayarak ellerini öptü, sonra amcazadelerini selamladı ve oturdu.
Salâhaddin, Haldun'a bakarak:
"Konuştuğumuz meseleyi anlatınız" dedi.
Haldun anlattı:
"Sultan Hazretleri cihat ilan ettiler ve bize de bir vazife verdiler. Bu vazife icabı olarak bir zaman için buradan ayrılacağız. Mesele bundan ibarettir."

Sultan ilave etti:
"Bu iki gence verdiğimiz vazife, onların kahramanlıklarıyla mütenasip bir derecede ağır ve tehlikelidir. Bu vazifeyi, ancak kendileri derecesinde kahraman ve yiğitlik sahibi olanlar yapabilirler. Biz, Frenklerle karşı karşıya muharebe edeceğiz. Fakat bu gençler onların arasına dalarak onlarla içeriden mücadele edeceklerdir. Sizi, onlarla vedalaşmak için davet ettim. Ben her ikisine selamet ve muvaffakiyet temenni ediyorum. İn-

şallah mücadelemiz zaferle neticelenecek ve bu gençleri tekrar aramızda göreceğiz."
Sultan ayağa kalktı, iki kardeşi ayrı ayrı kucakladı, alınlarından öptü. Melike de aynı şekilde hareketle amcazadelerini kucakladı ve alınlarından öptü.
Memuriyetin izahatı Emir Haydarla konuşulacaktı. Üçü birleştiler ve nasıl hareket edeceklerini kararlaştırdılar. İki kardeşin hedefi Kudüs idi. Bu şehre girecekler, oradaki vaziyeti etraflıca tahkik edecekler, aldıkları bütün malumatı kendileriyle münasebette bulunacak birkaç adama bildireceklerdi. Elhasıl, Haldun ile kardeşi, düşmanı taciz için her şeyi yapacaklardı. Onlar yalnız düşmanın hareketlerini anlayarak bir istihbarat vazifesi ifa etmeyecekti, bundan başka düşman içinde bir cephe teşkil edeceklerdi.
Ertesi sabah iki birader, Şam'dan ayrılmak üzere hareket ettiler. İkisi de kılıçlarını sıyırarak Melîke'nin dairesi önünden geçtiler, kendilerini düşünen ve seven iki kadını hürmetle selamladılar ve yola çıktılar.
Filhakika Melike ile Mesrure, bu iki gençlerin hareketlerini temaşa ediyorken onları tekrar ne vakit göreceklerini düşünüyorlardı. Kim bilir belki bu cesur gençleri bir daha görmek nasip olmayacaktı. İki kadın da mahzundu ve ikisinin de gözleri yaşlıydı, ikisi de gençlerin geçtikleri yoldan gözlerini ayırmıyorlardı. Acaba bu yol, onları geri getirecek miydi? Bir gün, onların şanlı dönüşünü de buradan temaşa edecekler ve onları karşıla-yacaklar mıydı? Onların kalpleri de bir gün muradına erecek miydi?
Melîke penceresinden gençleri takip ediyorken neler düşünüyordu... Kendisi bu yeni muhitinde nelere malik değildi ki... Küme küme altınlar ve mücevherler ayakları altındaydı. Sarayları ve bahçeleri vardı. Köleleri, cariyeleri vardı. Fakat bu Cebel kızından başka bir dostu yoktu. Bu esrarengiz kadın ne-

dense ona sımsıkı yapışmıştı. Acaba neden? Melîke bu hususu anlayamıyordu. İkisinin kalbi arasında bir perde vardı ve iki kadın hâlâ gidenlerin ardından bakıyorlardı. Fakat gençler artık ufukta kaybolmuşlardı. Alev ve Dumanın nal sesleri bile duyulmuyordu.

Melîke'nin kalbi birtakım korkular ve endişelerle doluydu. Şayet bu iki genç geri dönmezlerse onun hâli ne olurdu?
Melîke, başını eğmiş, ağlıyordu. Yanında duyduğu bir hıçkırık onu ikaz etti. Melîke başını kaldırdığı zaman Mesrure'nin de ağladığını gördü ve ona:
"Niçin ağlıyorsun?" dedi.
■— Mesrure hakikati söylemek istemedi:
"Efendimizin kederine iştirak ediyorum!" diyerek vaziyeti kurtarmak istedi.
Melîke biraz düşündü. Aklına korkunç bir şey geldi, iki kadının gözleri karşılaştı, Melîke'nin gözleri, "Hangisi?" diye sordu. İkisinin arasında üstü fildişi ve inci ile işlenmiş bir masa vardı. Masanın üstünde açık pencereden süzülen tozlardan bir tabaka teşekkül etmişti. Mesrure masanın üzerine eğildi, parmağıyla bir harf çizdi, sonra onu sildi. Bunu gördükten sonra Melîke'nin içi hafifledi ve sordu:
"Sen serbestsin, niçin ona refakat etmedin?"
"Çünkü seninle beraber kalmamı istedi. Ben de son dakikama kadar senin yanından ayrılmayacağım!"
Bu sözler, ölüm yarasından akan kan damlaları gibi Mesrure'nin ağzından döküldü. İki kadın birbirine sarılarak ağladılar.
Haldun ile kardeşinin Sultan Salâhaddin ile amcazadeleri Melîke'ye veda etmelerinin üzerinden günler geçti. Temmuzun bir sıcak günüydü, iki kardeş atları üzerinde gidiyorlardı. Gecey-

di. Ay doğmuş ve ışıklarını iki gencin zırhlarına dökmüştü. Atlarının üzerinde birer heykel gibi duran gençler bir dağın tepesinden Nasıra önünden uzanarak Celil Gölü'nün üzerindeki Taberiyye'ye giden dağlar arasındaki çıplak ve kurşuni ovaya bakıyorlardı. Ayaklarının dibindeki Saffuriye etrafında Frenklerin ordugâhı kuruluydu. 15.000 atlı, 20.000 süvari buraya inmişlerdi. İki kardeş onların arasına dalacaklar ve iş göreceklerdi. Endülüs'te doğup yetişmemiş olsalardı, belki bu işi yapamazlardı, yapsalar da belki muvaffak olamazlardı. Onların bu uzak memlekette yetişmiş olmaları, Frenklerin her hâline aşina olmalarını, dillerini anlamalarını temin etmişti. İkisi de memleketlerine komşu olan İspanyolların lisanlarını biliyorlardı. Onun için Frenklerin arasına karışmaları pek kolay oldu. Sultan Salâhaddin, kendilerini bu işe memur ederken onların bütün bu meziyetlerine güvenmişti. İki kardeş Frenklerin kendilerinden şüphe etmemeleri için göğüslerine birer haç da taktılar, neticede onları Ehli Salip askerlerinden ayırt etmeye imkân kalmamıştı.
İki kardeşin durduğu yerden cenubu[17] şarkiye bakıldığı zaman Nâsıra'nın beyaz evleri görünüyordu. Dağların kucağında duran bu yer, Hristiyanların mukaddes tanıdıkları bir şehirdi. Hazreti Mesih burada

dolaşmış, nasihatlerinden birçoğunu burada irat etmişti. Sulh ve selamet, vakar ve sekinet peygamberi olan Mesih namına buraları, zamanın bütün tahrip vasıtalarını taşıyan ve pervasızca kullanan askerler doldurulmuştu. Bu maksatsız, bu hedefsiz adamların içinde ne müthiş bir hiddet ve kin kaynıyordu; ellerinden gelse, kendilerinden başka bu havalide yaşayan bütün insanları doğrayacaklardı. Avrupa'nın ötesinden berisinden toplanarak buraya gelen ve her yerde katliamlarla, gaddarane hareketlerle kendilerini

17

Şark'a müteveccihen durukluğu zaman sağ tarafagelen cihet-i arz (y.n.)

tanıtan bu adamlar, güya Hazreti Mesih'in gayesine hizmet ediyorlardı. Onlara bu fikri Mesih namına telkin edenler, işledikleri cinayetin felaketi karşısında zerre kadar ıstırap duymayacak derecede insaniyetsiz kimselerdi.

Haldun ile kardeşi Frenklerin arasına girdikten bir iki gün sonra onların, Sultan Salâhaddin'e hücum etmek üzere olduklarını anladılar. Bu haberleri Sultan'ın en yakın karargâhına yetiştirmek, Haldun tarafından vazife olundu. Sultan Salâhaddin'in askerleri bu sırada Taberiyye'yi muhasara ederek karargâhı Hattin'de kurmuştu.18

Haldun, Frenklerin vaziyetini ilk Müslüman karakoluna bildirdi ve verdiği malumatın Sultan'a hemen gönderilmesini istedi. Bizzat Sultan, bu sıralarda aynı yerlerde bulunuyordu. Haldun, verdiği malumatın Sultan'a hemen bildirileceğine emin olduktan sonra geri döndü. Sultan, aldığı malumat dairesinde hareket ederek ciddi tedbirler aldı. Taberiyye'nin muhasarasını hemen bıraktı, askerlerinin istifade edecekleri kuyuları Frenklerden evvel ele geçirerek Frenkleri pek müşkül vaziyete düşürdü. Sultan'ın kuvveti mükemmel ve üstündü.

583 senesinin rebiyülahır ayının son haftasında, cumartesi günü iki taraf karşılaştı. Zeydun ile kardeşi Frenklerin tarafındaydı ve onları yakından takip ve tarassut ediyorlardı. Frenkler Salâhaddin'in aldığı tedbirler karşısında mağlup olacaklarını anladılar, aralarında çözülme ve çöküntü başladı. Hatta birtakım papazlar, kendilerine keramet atfettirmek için mağlubiyeti evvelden haber veren rüyalar görüp bunları naklettiler. Frenk ordugâhının her tarafında bu rüyalar nakledliyor, Haldun ile kardeşi de anlatılanları duymuş bulunuyorlardı. Güya papazlar, Hazreti Mesih'in doğduğu yere yönelerek ibadet et-.

18 İbn'ül Esir, s. 217.

mişler ve neticenin kendilerine gösterilmesini niyaz etmişler ve bunun üzerine hepsi, uykuya benzeyen istiğraka düşerek her şeyi görmüşlerdi. Gördükleri de şu idi: Evvela ruhlar fısıldaşa fısıldaşa geçmiş, sonra

Nâsıra'nın yolunu tutarak orada toplanıp ağlamışlardı. Bunu müteakip Frenklerin hükümdarları ve kumandanları çadırlarında toplanıp ne yapacaklarını müzakere etmişler, müzakere esnasında Taberiyye Prensi Raymond nedense hiddetlenerek kılıcını çekmiş ve kumandanların etrafında toplandıkları masanın üzerine indirmişti. Bunu müteakip ikinci bir manzara görünmüş ve Sultan Salâhad-din'in ucu bucağı görünmeyen askerleri her tarafı işgal ederek Salip, Suriye ve Filistin'den uzaklaştırılmıştı. Papazlar bundan sonra ortalığın toza dumana karıştığını ve Müslüman askerlerinin Kudüs'e de girdiğini görmüşlerdi.

Papazların bu dedikleri bilahare tahakkuk etti. Fakat onlar, bu haberleri peşinen verme kerametini kendilerine hasretmek istediklerinden en basit insanların bile cüzi bir tefekkürle anlayabileceği bu akıbeti kendi aralarında yayarak hodperestliklerini tatmin ederken Salip sürülerinin iştiyakını kırdıklarını idrak edemediler.

Papazların rüyaları ağızdan ağıza dolaşarak hükümdarlara ve kumandanlara varınca onlar da bu vaziyet karşısında toplanarak vaziyeti müzakereye karar verdiler, içtima, gece yarısı başladı. Riyaset, Guy Lusignan'da idi. Bütün kıymeti yakışıklı bir adam olmasından ibaret olan bu adam, en fena şöhrete sahipti. Kendisi zaaf ve yozlaşmanın numunesiydi. Onun kardeşi Josrey, "Biraderim hükümdar olduktan sonra bana Allah olmak düşer" demişti.

Guy, Kudüs Kraliçesi tarafından sevildiği için hükümdarlığa yükselmişti. Içtimaya riyaset eden bu adamın yanında Trablus Prensi Raymond oturuyordu. Bu ak saçlı Frenk, Ku-

düs hükümdarının en müthiş hasmıydı. Onlarla beraber bir sürü kumandanlar bulunuyordu. İçtimada bir şeyler konuşuldu, birkaç dakika sonra Mesih namına hareket eden prensler birbirlerine sövmeye başladılar. Prensler, birbirlerinin serseriliğini yüzlerine vuruyorlardı. Kılıçların kınlarında oynamaya başladığı sıralarda papazlardan biri, ayağa kalkarak prenslere ve kumandanlara bağırdı:

"Biz, sizin böyle yapacağınızı zaten gördük. Vaziyetin böyle olacağından şüphemiz yoktu."

Kudüs hükümdarı sordu:

"Gördükleriniz nedir?"

Papaz, her ağızda dolaşan hikâyeyi anlatmaya başladı. Hikâye bittikten sonra prenslerden birkaçı güldüler ve bunun uydurma olduğunu söylediler. Prenslerin birkaçı ise korkudan bembeyaz kesildiler. En fazla korkan, Kudüs hükümdarı idi. Zavallı adam titreye titreye papaza döndü ve sordu:

"Bu anlattıklarınız doğru mu?"

"Bundan hiç şüphe etmeyiniz."

"Yemin eder misiniz?"

"Tabii."
"O hâlde mukaddes salip üzerine yemin ediniz."
Bu pek mühim bir işti. Prensler ve papazların olduğu içtima çadırının yanındaki diğer bir çadır, kilise olarak kullanılıyordu. Çadırın sonunda uzun ve örtülü bir şey duruyordu. Akkâ piskoposu Rufunus, bu örtülü şeye doğru ilerledi, örtüyü kaldırdı, içinden kırık ve siyah bir salip çıkardı. Bu kara ve kırık salibin her tarafı mücevherlerle işlenmişti.
Herkes, bu salibin karşısında yere eğildi. Bu salip, Hristiyanlık için en muazzez ve muhterem şeydi. Onu görmek, önünde yerlere sürünmek, bilhassa onu öpmek, hayatta kazanılacak en büyük saadetti. Çünkü Hazreti Mesih, bu salibin üzerindeyken

son nefesini vermişti. Ehli Salip ona tapıyor, onun için ölüyorlardı. Onlara göre böyle saliplere tapmayı men eden peygamberler müthiş birer kâfirdiler ve insanlık için onlardan daha muzır bir kimse yoktu. O sahte peygamberlerin ordularına karşı kâfi bir zafer kazanmak için bu salip de ordugâha getirilmişti. Çünkü bu salip ortaya çıkarıldığı zaman gökyüzünden melekler bölük bölük iniyor ve salibe tapanları himaye ediyordu. Bütün cemaat bu mukaddes tahtanın önünde durdu, yerlere kapandı, sonra piskopos ayağa kalktı ve yemini bekledi. Akkâ piskoposu, salibin yanında durarak altı papazı çağırdı ve onlara hitap etti:
"Bütün ordugâha ilan olunan tecellileri gördüğünüze yemin edeceksiniz."
Onlar da evvela yere kapandılar, sonra yerlerinden kalkarak ellerini mukaddes salibin üzerine koydular ve yemin ettiler: "Mesih ve kurtarıcının bizzat üzerinde salbolunduğu (çarmıha gerildiği) bu mukaddes salip üzerine yemin eder ve kurtarıcı, askerlerimizi takdir ederek onun muzaffer olması için dua ederken anlattığımız tecellileri gördüğümüzü beyan ederiz. Şayet yalan söylüyorsak, lanete uğrayalım!"
Yeminden sonra Akkâ piskoposu salibi tekrar örttü; bütün prensler ve kumandanlar, dilleri tutulmuş bir hâlde kendi çadırlarına döndüler. Hepsi de ümitsiz ve karamsar idiler. Prenslerden ve kumandanlardan hiçbiri bir şey söylemiyordu. Derin bir sükût içinde geçen birkaç dakikadan sonra Kudüs hükümdarı ağzını açtı ve şu sözleri söyledi:
"Ne yapalım, kader böyleymiş, itaatten başka yapacak bir şey yok."
Kumandanlardan biri, cesaret göstererek itiraz etti: "Bana kalırsa bütün bu söylenen ve yapılan işler düşman propagandasıdır. Bunu kim çıkardıysa onu arayalım ve cezaya çarptıralım." .... , ,..,..

Bu itiraz, şiddetli bir münakaşa kapısı açtı. Piskoposlardan biri:
"Dinsiz, melun!" diye haykırdı.
Onu bütün papazlar takip ettiler. Hepsi de muhalife, "Melun! Dinsiz!" diye

bağırıyorlardı. Kudüs hükümdarı, muhalifi çadırdan çıkarttı ve bir başka çadıra hapsettirdi. Müzakere yeniden başladı ve bir neticeye varmadan bitti.
Fakat papazların karamsar telkinleri yüzünden askerin kımıldamaya mecali kalmamıştı. Buna bir çare bulmak lazımdı. Bu çare de papazların elindeydi. Onlar yeniden dua eder ve mukaddes salibi meydana çıkararak askerin önüne geçerlerse zafer muhakkaktı. Çünkü o takdirde melekler semadan iner ve askerlerle birlikte dövüşürlerdi. Hükümdarlar her şeyi unutarak başpiskoposun önünde eğildiler ve bunu rica ettiler. Kiliseye verilecek hediyeler bunu temin etti. Bunun üzerine ordu hareket etti ve Kenan'a vardı.
Hristiyanların itikadına göre bir zamanlar burada su, şarap olmuştu. Temmuzun harareti müthişti. Ehli Salip askerleri susuzluktan son derece mustariptiler. Üzerinde ilerledikleri yol bir çölden başka bir şey değildi. Haldun ile kardeşi, burada geçen her şeyi gördükten sonra vuku bulacak muharebeye iştirak etmek amacıyla Frenklerin içinden ayrılmak için bir fırsat gözetlediler ve bir gece sessizce hareket edip karşı tarafa geçtiler. Ehli Salip askerleri akşama kadar ilerlediler. Salâhaddin'in askerleri onlara her taraftan hücum ediyordu. Maksatları, Ehli Salip'in dönüş hatlarını kesmekti. Akşama doğru Ehli Salip salları dağılarak bitap düştüğünde, bütün askerler zabitlerine karşı, "Biraz su! Biraz su" diye inliyordu. Fakat geçtikleri yerde sudan eser yoktu.
İslam askerlerinin mütemadi akınları karşısında Hristiyan ordusunun geri hatları asıl ordudan ayrılmıştı. Bu kıtalarla Ku-

düs hükümdarının merkezde olan kıtaları arasında büyük bir açıklık vardı. Bunlar kendilerini kurtarmak için hamle ettiler fakat muvaffak olamadılar. Bu kıtaların başında bulunan Trablus Prensi Raymond artık ümidini kesmişti.
Ehli Salip'in vaziyeti berbattı. Bütün gün yorulan, susuzluktan kıvranan askerler, geceleyin de istirahat edemedi. Çünkü hepsi hâlâ susuzdu. Hepsinin de boğazları yanıyordu. Bütün gece, "Su, su!" diye bağırdılar, öteden beriden temin ^olunan birkaç kırba suyun üzerine süratle atılarak onları da yere düşürdüler ve suyu heder ettiler.
Sabahleyin iki taraf muharebeye hazırlandı. Hristiyanların hedefi Taberiyye idi. Salâhaddin ise onları bu yolla imha edecekti. Vaziyet, daha fazla Müslümanların lehineydi. Salâhaddin ile Takiyüddin, Hristiyanların kendi taraflarına hücum ettiklerini görerek üzerinde bulunduğu arazinin bol olan otlarını yaktı. Bunun neticesi olarak, tarihçi İbn'ül Esir'in dediği gibi Haçlılar, "Susuzluk ateşi, güneş ateşi, muharebe ateşi" arasında kaldılar.
Muharebe son derece şiddetliydi. Hristiyanlar, her hamle ettikçe azim

zaiyatla geri atılıyorlardı. Müslümanların kuşatma çemberi son derece daralmıştı. İbn'ül Esir'in tasvirine göre Müslümanlar, merkezini çevreleyen daire muhiti gibi düşmanlarını sarmışlardı. Bu vaziyet karşısında Hristiyanlar, kılıç attıkları Hattin tepelerinden birine iltica ederek oraya çadırlarını kurmak ve kendilerini korumak istediler fakat arası kesilmeyen hamleler buna da imkân vermedi.

Bu sırada, Hristiyanlar arasında bir ses duyuldu:

"Mukaddes salip etrafında toplanınız!"

Mukaddes salip, Hattin tepelerinden birine dikilmişti. Kara, kırık fakat baştan aşağı süslü olan haç, geride kalan Hristiyanlara biraz ümit verir gibi oldu. Salipten güç alan askerler tepe-

yi zapt etmek isteyen Müslümanlarla boğaz boğaza uğraştılar. Mukaddes salibin elden düşmemesini temin için çalıştılar. Nasıra piskoposu sağ kalanları teşvik için onlara hitap etti:

"Hazreti Mesih, Cebel derslerini tam burada irat etti. Burada, âleme sulh ve barışı müjdeledi. Muhakkak ki burada bizi bırakmayacak ve bizimle beraber bulunacak!"

Fakat bunların hepsi beyhude idi. Susuzluktan ve yorgunluktan hâlleri kalmayan Ehli Salip, bu gibi sözlerle harekete geçecek vaziyette değildi. Sultan Salâhaddin, Emir Haydar'a ve onun mahiyetinde bulunan Haldun ile Zeydun'a emretti:

"Bu tepeyi işgal ediniz! Bu salibin yerine sancağınızı dikiniz!" .

Muharebe bu hareketle bitecek ve zafer kazanılacaktı. Haydar ile iki kardeş derhâl hareket ettiler. Maiyetlerindeki atlılar kuş gibi uçuyorlardı. Hepsi de bir hamlede tepeye çıktılar. Papazlar da şövalye elbisesi giyerek mukaddes salibin etrafında dizilmişlerdi. Akkâ piskoposu, Nasıra piskoposu .papazların başındaydı. Onların yanında Kudüs hükümdarı için bir çadır kuruluydu. Birkaç dakika içinde hükümdar esir düştü ve kumandanın yanına getirildi. Haydar, onu birkaç askerle geri gönderdi. Birkaç dakika geçmeden hükümdarın çadırı alev alarak kül oldu. Etrafta, mukaddes salip ile onun etrafında toplanan yığından başka bir şey kalmamıştı. Onlar da bertaraf edilirse muharebe bitecekti.

Haydar gök gürültüsünü andıran bir sesle bağırdı:

"Hücum!"

Askerler hücum ettiler. Haydar, hepsinin başındaydı. Müslümanlar, salip etrafında kurulan canlı duvarı parçalıyorlardı. Papazlar can havliyle bağırıp çağrıyor, mukaddes salip ile bütün ruhani ve cismani nüfuzlarının sükûtundan korkuyorlardı.

Bir aralık Emir Haydar, düşman safını yararak mukaddes salibi bir an bile

beklemeden hedef tayin etti, salibi yıkmakla işin biteceğini anlamıştı. Haydar, düşman safı içinde ilerlerken Haldun, onu takip etti. İkisi arkadaşlarından ayrılarak bir düşman çemberi içinde kaldılar. Haldun'un attığı bir mızrak Akkâ piskoposu Rufunus'u yere sererken düşman tarafından kopan bir mızrak Emir Haydar'a isabet etti ve o da yere düştü. Haldun bir an bile beklemeden ilerledi, birkaç darbeyle yolunda duranları bertaraf etti ve mukaddes salibin tam yanına vardı. Yapılacak iş basitti: Mukaddes salibi yerinden sökmek ve tepeden aşağı fırlatmak.

Haldun, Ehli Salip'in korkunç naraları arasında bunu yaptı. Salibi yerinden söktü, kaldırdı ve bütün müdafaa edenlerinin önünde, tepeden aşağı fırlattı. Biraz sonra Haldun'un etrafında askerler toplandı ve içlerinden biri, İslam sancağını tepeye dikti.

Tepenin eteklerinden kopan tekbirler, fezayı titretiyordu. Ellerindeki silahları henüz bırakmamış olan Ehli Salip, bu dakikada semavi bir mucize bekleyerek semaya baktılar. Fakat gökyüzünden bir melek inmediğini görerek derin bir hüsran içinde silahlarını bıraktılar ve teslim oldular.

İslam askerleri, bir taraftan Ehli Salip'in artıklarını toplayıp onları silahtan tecrit ederken diğer taraftan Zeydun ile Haldun, askerlerden bir zühre ile Emir Haydar'ı taşıyorlardı. Haydar'ın yarası büyük ve derindi. Kanı fazlaca akmıştı. Fakat kendisi ölmeden evvel tepede geçen muazzam hadiseyi, salip yerine tevhit kelimesini taşıyan sancağın dikildiğini görmüş ve aşağıdan yükselen tekbir seslerini duymuştu.

Haydar son dakikalarını yaşıyordu. Şanlı asker, Haldun'u çağırttı ve onu alnından öptü. Askerinin kumandasını ona bıraktığını söyledi, daha sonra zabitlerinden Abdullah'ı çağırarak son vaziyetini ona bildirdi. Haydar'ın son isteği, sarığında

taşıdığı çok kıymetli bir mücevherin Zeydun ile Haldun'a verilmesiydi. Bunların ikisi arasında kura çekilecek ve kura kime isabet ederse mücevher ona verilecekti. Bunu müteakip Emir Haydar kendinden geçti ve birkaç dakika sonra ruhunu teslim etti. Naşı, fevkalade hürmetle tepeden indirilerek karargâha götürüldü.

Salâhaddin, büyük bir zafer kazanırken pek kıymetli, pek büyük bir arkadaşını kaybetmişti.

Emir Haydar'ın son hamlesiyle tamamlanan bu zafer, Hristiyanların Suriye ve Filistin sahillerine çıktıkları günden beri uğradıkları ilk mühim hezimetti. 90 seneden fazla bir zamandan beri bu havalide at oynatan Ehli Salip, ilk defa olarak hasımlarının ezici ve müthiş bir darbesini yemişti. Ehli Salip'in bu 90 senelik tarihi hiç de şerefli değildi; hep kan dökmek, soygunculuk ve çapulculuk etmekten ibaretti.

Frenkleri bu tarafa saldırtan kör bir taassuptu ve bu taassubu körükleyen âmiller çoktu. Hayrete düşüren bir nokta, Ehli Salip'i bu tarafa saldırmaya

teşvik edenler arasında îsmailîlerin olmasıdır. İbn'ül Esir, bunu anlatırken diyor ki:

"Mısır'da hükümdar olan Ismailîler, Selçuk Devleti'nin günden güne kuvvetlenmesi karşısında endişeye düştüler. Selçukilerin Gazze'ye kadar Şam'ı istila etmeleri üzerine endişeleri büsbütün arttı. Selçuk kumandanlarından Etsiz'in nihayet Mısır'a girerek şehri de muhasara etmesi üzerine Mısır'daki İsmailîler saltanatlarını korumak için Frenklerle muharebe ederken onlara, Kudüs'ü işgal etmeleri ve bu suretle Nasraniyet'in[19] beşiği ve en mukaddes hatıralarıyla dolu yerini zapt etmeleri için teşviklerde bulundular. Bu suretle Selçukîlerle aralarında bir engel bulunmasını temin etmek istediler. Esasen

o sıralarda Hristiyanlık âleminde, İslam âlemine karşı tecavüz-kâr bir hareket başladı. Endülüs, Tuleytule ve başka şehirler onlar tarafından işgal olundu, Afrika havalisinden birçok yerler onların eline geçti. Hicretin 491 senesinde Ehli Salip Antakya'ya girdiler, bir sene sonra Kudüs'ü muhasara ederek ellerine geçirdiler. Orada, yüz binlerce Müslümanı kılıçtan geçirdiler. Bunu müteakip Ehli Salip o havaliye musallat oldular; Beyrut, Cubeyn, Baniyas, Sayda, Sur, Hama gibi birçok şehirleri ellerine geçirdiler. Bunlar her girdikleri yerde her şeyi yağma edip Müslümanları imha ediyorlardı. Gerçi ara sıra Müslümanlar da onlarla uğraşıyorlar fakat onlara müessir bir darbe indiremiyorlardı. Ancak en sonunda iş değişti ve mütecavizler ilk müthiş hamleyi Hattin Ovası'nda ve Tepesi'nde yediler."

Sultan Salâhaddin, zaferden sonra vaziyeti tetkik ediyorken Emir Haydar'ın şehit düşenler arasında olmasından son derece müteessir oldu. Salâhaddin, Haydar'ın son vasiyetini hemen yerine getirdi, kura Zeydun'a isabet ettiğinden bu kıymetli mücevher ona teslim olundu. Bu mücevher, etrafı elmasla bezenmiş bir zümrüt idi. Daha sonra şehitler için dinî merasim yapıldı. Salâhaddin, bu merasime de iştirak ettikten sonra huzuruna getirilen esirleri kabul etti. Esirlerin başında, Frenklerin Kudüs hükümdarı ile Prens Arnat (Rezinalt Chaitilon) bulunuyordu. Salâhaddin, Kudüs Hükümdarı Lusignan'a hürmet etti. O zamanın âdetince emniyet içinde olduğunu anlatmak için ona su getirilmesini emretti, getirilen suyu Lusignan içtikten sonra esaret arkadaşı Prens Arnat'a da uzattı, o da içti. Salâhaddin, bu hareketten memnun olmadı. Çünkü Prens Arnat son derece gaddar bir adamdı. Frenkler içinde

onun kadar habis, onun kadar Müslümanlara düşman bir kimse görülmemişti. Sultan Salâhaddin, birkaç kere onu takip etmiş, ona şiddetli darbeler indirmiş, nihayet Prens sulh istemiş, Salâhaddin de kabul ederek

onunla sulh yapmış, bu anlaşma uyarınca iki taraf birbirine bir tecavüzde bulunmamaya ant içmişti. Sulhtan istifade ederek bu tarafa hareket eden Müslüman kervanları birer birer soyulmuş, kafileye iştirak edenlerin hepsi öldürülmüş veya hapsedilmişti. Buna mukabil Salâhaddin şöyle bir ant içmişti: Şayet bu gaddar onun eline düşecek olursa o da onu öldürecekti. Bundan dolayı Salâhaddin, bu gaddara su verilmesinden memnun olmadı ve şu sözleri söyledi:
"Bu haine ben değil, siz su verdiniz. Onun için kendisine emniyet verilmiş değildir."
Salâhaddin sonra ilave etti:
"Prens Arnat, siz sulh zamanında gaddar, harp zamanında münafık bir adamsınız. Bir aralık Mekke ile Medine'yi ele geçirmek ve mukadderatımızı çiğnemek için çalışıyor, bu yolda yapmadığınızı bırakmıyordunuz. Daha sonra sulh esnasında hiçbir gaddarane harekette bulunmamaya yemin ettiniz fakat yemininizi tutmadınız ve kabahatleri olmayan adamları öldürdünüz. Buna mukabil sizi ölümle cezalandırmaya karar vermiş bulunuyorum. Buna karşı bir diyeceğiniz var mı?"
Prens Arnat, tam Ehli Salip zihniyetine tercüman olan şu cevabı verdi:
"Benim gaddar olduğumu ve haksız yere kan döktüğümü söylüyorsunuz. Hâlbuki bizim Müslümanlara verilen yeminlerimizin bile hükmü yoktur. Biz o yeminlere bağlı değiliz. Onun için anlaşmalara riayet etmemekte serbestim. Sizden af dilemiyorum, istediğinizi yapınız. Sizin dininize ve sahte peygamberlerinize lanet olsun!"

Sultan Salâhaddin ayağa kalktı, edepsiz ve mütecaviz gaddarın yüzüne tükürdü, sonra kılıcını çekerek onun ters tarafıyla yüzüne bir sille indirdi ve emir verdi:
"Bu haini götürünüz ve kellesini uçurunuz!"
Sultan'ın muhafızları, Arnat'ı sürüklediler ve kellesini uçurdular.
Resmî kabul bitti ve reisler çadırlarına götürüldüler. Daha sonra Sultan, etrafında duran Haldun ile kardeşine bakarak onlara:
"Sizi tebrik ederim. Kahramanlığınızdan çok istifade ettik. Haydi Balebek Emiresi'nin çadırına gidiniz ve onu görünüz" dedi.
İki kardeş, Sultan'ın ellerini öperek onun çadırından çıktılar. Dışarıda bir asker onların önüne düştü ve onları Balebek Emiresi'nin çadırına götürdü. Melike için muhteşem bir otağ kurulmuştu. Sultan Salâhaddin, esrarkeşlerin taarruzlarından ve suikastlerinden endişe ettiği için onu da birlikte getirmeyi münasip görmüştü. Mesrure de Melîke'nin yanında idi. İki kadın, kardeşleri sevinç çığlıklarıyla karşıladılar. Onları tekrar hayatta bulduklarından memnun olarak ayrı ayrı kucaklaştılar.
Haldun, iki kadına son günlerin muazzam vakalarını anlattı, sonra iki kardeş onların ne hâlde olduklarını sordular. Melîke'nin söyleyecek bir şeyi

yoktu, gayet rahattı. Gördüğü hürmet ve itibar fevkaladeydi.
Haldun, bir sırasını bularak Melîke'ye Emir Haydar'ın şehit düştüğünü söyledi, Melike bundan son derece müteessir olarak ağladı. Melike, o adamı bir baba gibi severdi. Endülüs'ten gelirken ondan gördüğü şefkat, tam bir baba şefkatiydi. Zeydun, amcazadesine biraz teselli vermek için Emir Haydar'ın kendilerine bıraktığı hediyeyi gösterdi. Bu güzel ve kıymetli mücevheri hepsi temaşa ederken Mesrure şu sözleri söyledi:

"Bu mücevherin maddi kıymeti bir tarafa, bir de sahibine iyi talih temin ettiği de meşhurdur. Onun elinize geçmesinden dolayı size gıpta edecek, hatta kin bağlayacak olanlar çoktur. Bana kalırsa, mücevheri taşırken biraz dikkatli davranmanız icap eder. Birçokları, Emir Haydar'm Sultan nezdindeki mevkiini, arkadaşları arasındaki haiz değerini ve itibarını, hep bu mücevherin kerametine bağlıyorlardı."
Zeydun cevap verdi:
"Demek ki mücevher parçası yüzünden de maceralara uğramak muhtemel, ben bu maceralara girişmemek için şimdiden isteyene onu vermeye hazırım."
Haldun buna razı olmadı:
"Hayır" dedi. "Merhum dostumuzun hatırasını saklamak icap eder. Onu elden çıkarmak için mutlaka mühim bir sebep olmalıdır."
"Doğru söylüyorsun fakat her vakit dediğim gibi, bana maceradan usanç geldi."
"Kaderimiz böyleymiş, tahammül edeceğiz!"
"Ben de tahammül ediyorum fakat elimden gelse başka türlü hareket ederim."
"Nasıl?"
"Memleketime dönerim."
"Fakat biz bu mücadeleye iştirake karar verdik."
"Evet, ona iştirak ile iftihar ediyorum. Fakat biz bu vazifeyi de ifa etmiş sayılırız. Mücadelenin kati zaferle tamamlanmasına bir şey kalmadı. Onun için artık gidebiliriz."
Zeydun'un gitmek üzerindeki bu ısrarı, Melike üzerinde derin bir tesir icra ediyordu. Acaba Zeydun onu bırakıp gitmeyi mi düşünüyordu? Melîke bunu anlamak istedi:
"Beni bırakıp gidecek misiniz?"
"Sizi katiyen bırakmak istemem fakat siz gelir misiniz ve buradan ayrılır mısınız? Sultan Salâhaddin, sizi ağırlamak için

her şeyi yaptı ve hâlâ yapıyor. Siz bütün bu ihtişam ve serveti, bütün bu saltanatı bırakarak bizimle beraber gelir misiniz? Gelmek isteseniz bile

Sultan sizi bırakır mı?"
"Sultan tabiî ki bırakmak istemez. Fakat ben gelirim!" Melîke'nin cevabı çok kuvvetliydi. Zeydun ile kardeşi bu kadar kati bir cevap karşısında kalacaklarını tahmin etmemişlerdi. Demek ki Melîke, Sultan'ın arzu ve iradesine rağmen tekrar onlarla dönecek ve buradaki mevkiini feda edecekti, iki kardeş, bu büyük fedakârlık karşısında ne söyleyeceklerini şaşırdılar. Yalnız Zeydun, şu iki kelimeyi söyleyebildi: "O hâlde buradan gidelim ve evimize dönelim!"
Bu pek mühim bir teklifti. Buna karar verilecek olursa onu tatbik etmek müşkül olurdu. Fakat bundan başka bir çare var mıydı? Burada kaldıkları müddetçe hürmet ve ikram göreceklerdi fakat bunun sonu neydi? Bunu hiçbiri tayin edemiyordu. Hâlbuki bu işi katiyetle halletmek icap ediyordu. Haldun, deminden beri bir şey söylemiyordu. Fakat söz sırası gelmişti. Biraz düşündükten sonra fikrini anlattı:
"Çoktan beri bir araya gelip ve baş başa verip düşünmemiştik. Bu akşam ayrıldıktan sonra tekrar ne zaman bir araya geleceğimizi Allah bilir. Onun için bir karar vereceksek hemen verelim!"
Melîke tekrar etti: ■■■■ . .,;,-.■;, . . ;, .. . :
"Ben gitmeye hazırım!"
Mesrure onu teyit etti:
"Ben de!" dedi.
Haldun ilave etti:
"O hâlde bize de bir plan hazırlamakve onu tatbik etmek kalıyor."
Melîke sordu:
"Bunu ne zaman hazırlarsınız?"

Haldun cevap verdi:
"Bir iki hafta içinde bu iş olur. Ordu buradan hareket ederken biz de başka bir istikamet tutarız. Fakat hepimiz bilmeliyiz ki maceramız son derece tehlikelidir. Muvaffak olmaz ve yakalanırsak Sultan'ın gazap ve hiddetine uğrarız. Belki Sultan bizim canımıza kast eder. Onun için çok iyi düşünmeli ve çok iyi hazırlanmalıyız, öyle değil mi Mesrure?"
"Evet, fakat dikkat ediniz ve biraz yavaş konuşunuz. Dışarıda bir dolaşan var. Zannederim ki Sultan'ın kölesi Sürür bizi gözetliyor."
Mesrure'nin bu ihtarı hepsini ikaz etti. Dördü de sustular ve etrafı dinlediler. Çadıra birtakım adımlar yaklaşıyordu. Bir an sonra harem ağası Sürür çadıra girdi, el etek öptü. Sonra haberi verdi:
"Sultan Hazretleri bu gece esirlerin şerefine ziyafet veriyor. Genç emirler de bu ziyafete iştirak edecekler."
Haldun ile Zeydun hemen ayağa kalktılar, Melîke ve Mesrure'ye veda ettiler ve çadırdan çıktılar.
Merhum Emir Haydar'ın Zeydun'a intikal eden mücevheri yerde kalmıştı.

Dört genç aşk, ihtiras içinde konuşuyorken ve kendilerine bir kurtuluş çaresi arıyorken her şeyi unutmuşlardı. Fakat hilekâr Sürür, mücevherin yerde kaldığını hemen sezdi ve onu aşırmak istedi. Harem ağası temenniler ederek Melîke'nin huzurundan ayrılırken, mücevheri de yerden aldı ve çıktı.

Bu hareket, Mesrure'nin gözünden kaçmadı. Haldun ile kardeşi henüz dışarıdaydılar! Mesrure çadırın içine Zeydun'u çağırdı:

"Emir Zeydun, merhum Emir Haydar'ın mirasından bıktınız mı?" dedi.

Zeydun cebini yokladı. Mücevheri bulamayınca onu içeride unuttuğunu anladı:

"İçeride unutmuşum!" ; . -: :; •.

"Onu, Sürur'un elinde arayınız!" • .•.-.■■,.-

Sürür, hemen çadıra girerek mücevheri Zeydun'a uzattı:

"Efendim böyle mücevherlere dikkat ediniz. Yoksa elinizden gider. Karargâh içinde birtakım namuzsuz adamlar da bulunabilir!" dedi.

Zeydun:

"Evet, karargâhta namuzsuz adamlar bulunduğunu bize bizzat ispat ettiniz!" diyerek mücevheri harem ağasının elinden aldı, kardeşiyle birlikte Sultan tarafından onları davete gelen adamın arkasından gittiler.

Ziyafet için büyük bir çadır kurulmuştu. Çadırın içinde, türlü türlü sofralar etrafında elliden fazla misafir oturuyordu. Kudüs hükümdarı ile kardeşleri Sultan'ın sofrasındaydılar. Salâhaddin, mağlup düşmanlarını ağırlamak için elinden geleni yapıyor, onlara mütemadiyen ikramda bulunuyordu. Mağlup esirlerin hâlinde, bir gayritabiilik seziliyordu; alelade bir misafirden farksız hareket ediyorlar, yemeklerini iştahla yiyorlardı. Esirler, 30.000 Ehli Salip'ten arta kalan adamlardı. Diğerleri ise Hattin tepelerinde ve ovalarında mahvolmuşlardı. Hattin Tepesi, Ehli Salip'in Kudüs hükümdarlığı için bir mezar olmuştu. Bu hükümdarlık gömülmüş ve hükümdar esir olmuş, mukaddes salibin yerine İslam askerlerinin sancağı geçmişti. Salâhaddin'in esirleri bütün bunları biliyor fakat lakayıt kalarak yemeklerini iştahla ve neşeyle yiyorlardı.

Haldun ile kardeşi içeri girdikten sonra Sultan onları yanına çağırdı:

"Balebek Emiresi nasıl?" diye sordu,

Haldun:

"İyidir! Afiyettedir! Yalnız harp meydanında'-bulunmaktan dolayı biraz rahatsızdır, mustariptir" dedi.

"Ona muharebenin tafsilatını verdiniz mi?" ,:- .:

"Tabiî! Kendisi zaferinizden dolayı çok sevinmiştir ve sizi tebrik etmektedir." "Haydar'ın ölümü onu müteessir etti mi?"

"Son derece!"

Sonra Salâhaddin iki genci yanına oturttu ve misafirleriyle konuşmaya başladı. Kudüs hükümdarı, tercümana bakarak şu sözleri söyledi:
"Kudretli ve satvetli Sultan'ın bize gösterdiği riayetten son derece memnunuz. Mağlup ve esir hasımlarına hürmet göstermesi, onları incitecek bir harekette bulunmaması, onun kalbindeki asaletin ve meftun olduğu büyüklüğün en büyük delilidir. Biz yalnız mukaddes tarikat mensuplarının esir düştükten sonra katlolunmalarından müteessiriz. Kudretli ve şevketli Sultan, büyüklüğünü ve merhametlerini onlara da teşmil etselerdi, hakkımızda en büyük lütfü göstermiş olurlardı. Bununla beraber biz, gördüğümüz izzet ve ikramdan, hürmet ve riayetten dolayı son derece minnettarız."
Tercüman, bu sözleri aynen nakletti. Kudüs hükümdarının katledilmelerinden müteessir olduğu mukaddes tarikat mensupları, ruhani bir sınıf değil, askerlerdi. Yalnız tarikatçı olduklarına dair işaretler taşırlardı. Ehli Salip'in içinde en çok kan dökenler bunlardı. Ne kadar fazla Müslüman kam dökerlerse Mesih'e o kadar yakınlık gösterdiklerine inanan bu adamlar, rast geldikleri Müslümanları sebepsiz ve haksız yere öldürürler ve bu cinayetleri sevap sayarlardı. Müslümanlar, her şeyden fazla bunların zulmünden ve haydutluğundan şikâyetçiydiler. Salâhaddin, bu haydutlardan eline geçenleri idam ettirmişti. Kudüs hükümdarının muvafık görmediği ve merhamete şayan saydığı adamlar bunlardı. Salâhaddin, Kudüs hükümdarına şu şekilde cevap verdi:

"Ben, düşmanlarını öldürmekten zevk alan bir zalim değilim. Bilakis, her vasıtaya müracaat ederek bir anlaşmayı temine çalıştım. Ben ve seleflerim, sizin memleketlerinize taarruz etmedik. Siz bizim yurtlarımıza tecavüz ettiniz. 100 seneden beri irtikap ettiğiniz cinayetler, insanlığın vicdanını nefretle titretti. Yüzbinlerce Müslüman sizin zalim ellerinizle öldüler. Sizinle sulh yapıyorduk fakat siz sulh tanımıyordunuz. Sulhun ah-kamıyla zerre kadar alakadar olmuyordunuz. Verdiğiniz sözlere, kabul ve imza ettiğiniz hükümlere kendinizi bağlı saymıyordunuz. Benim imha ettiğim tarikatçılar herkesten fazla insanlığın icaplarını çiğneyen, herkesten fazla kan döken, din namına her türlü vahşeti işleyen haydutlardı. Ben, onları imha etmekle iftihar ediyorum. Allah'ın bana onları imha için kudret vermesinden dolayı hamd ediyorum. Her hâlde, adalet muzaffer olacak ve ben, sizi bütün gasbettiğiniz yerlerden çıkarıp atacağım. Siz denizden geldiniz, ben de sizi denize dökeceğim. Kendi memleketlerinize gidiniz ve orada istediğiniz gibi putlara, haçlara tapınız fakat sizin burada yeriniz yoktur. Bu memleketler, huzura muhtaçtır ve sizin haksız sataşmalarınızdan bıkmıştır."
Salâhaddin, bu sözleri hararet ve heyacanla söyledi, sonra ilave etti:
"Bu adamların içinde yaralı olmayanlar Şam'a gönderilecekler, orada fidyelerini bekleyecekler. Ben ise Kudüs'ü muhasaraya gidiyorum. Bir

taraftan da diğer şehirleri birer birer zapt edeceğim. Bu şehirlerdekiler hiçbir şeyden korkmasınlar, çünkü hepsi de emniyet ve rahat içinde yaşayacaklar ve kıllarına dokunulmayacaktır, içlerinde hasta olanların yanında Nasıra piskoposu bulunacak ve onlara kendi dinleri üzere telkinatta bulunacaktır."

Tercüman, bütün bu beyanatı nakletti. Dünün mütehakkim ve mağrur zalimleri bükük boyunlarla dinlediler. Hiçbiri-

nin bir söz söylemeye cesareti yoktu. Salâhaddin, onların sükûtundan münfail[20] oldu. Tekrar onlara hitap etti:

"Biz, düşmanlarımızın sözüne kızarak aleyhlerinde kudretimizi kullanan adam değiliz. Biz, söze sonuna kadar tahammül eder ve sözden dolayı kimseye ceza vermeyiz. Söze sözle mukabele ederiz. Onun için bir diyeceğiniz varsa serbestçe söyleyiniz. Size, kayıtsız ve şartsız emniyet bahşediyorum; aleyhimizde ne düşünüyorsanız söyleyiniz. Çünkü biz dinlemeye hazırız."

Bu sözler esirleri biraz uyandırdı. Kudüs hükümdarı tekrar söyledi:

"Biz, kendi dinimize mensup olmayanlara verdiğimiz sözlerle kendimizi bağlı saymayız. Papazlarımız bizi, bu gibi taahhütlerden hemen muaf kılarlar. Onun için size karşı verdiğimiz sözlerden dolayı bizi mazur tutunuz."

"Hayır, sizi bu hususta mazur tutmayız. Söz, din namına verilmez. Söz, insanlığın müşterek rabitasıdır. Milletler arasında münasebetler sözle yürür. Biz, size verdiğimiz bir sözü tutmamazlık ettik mi? Biz de sizin gibi yapabilirdik. Hâlbuki öyle yapmadık. Çünkü dinimiz bunu emreder. İnsanlık da bunu emreder. Papazların telkinatı yanlıştır. Siz, onlara uymakla hata ediyorsunuz. Söze kıymet vermiyorsunuz. Hâlbuki söz sözdür ve din ile de mukayyet değildir. Yazıklar olsun size!"

Salâhaddin'in bütün esirleri, onun bu kuvvetli beyanatı karşısında derin bir hicap[21] duydular ve yine sustular. Nihayet Kudüs hükümdarı bir söz daha söyledi:

"Burası, bizim ilahımız olan Mesih'in memleketidir. Onu niçin bize bırakmıyorsunuz?"

[2]0 rahatsız olmak, müteessir olmak (y.n.)

"Çünkü Mesih sizin değil, bizimdir. Çünkü Mesih'i olduğu gibi tanıyan, onu seven ve takdis eden bizleriz. Sizin tanıdığınız Mesih, kendi uydurmanız olan bir şahsiyettir. Burada doğan ve yaşayan Mesih ise bizimdir. Bu Mesih size değil, bize inanır. Bu Mesih, iki kıblenin Peygamberine iman eden Mesih'tir. Bu Mesih, kendisinden daha büyük kuvveti haiz olan o büyük şahsiyeti müjdeleyen Mesih'tir. Siz, o Mesih'i

bizim gibi tanısaydınız en büyük saadete erer, papazlara tapmaktan, haçlara boyun eğmekten, kendinizi hurafelere kaptırmaktan kurtulurdunuz. Size, insanlık namına acıyorum."
Ziyafet nihayet buldu. Sultan ayağa kalktı ve misafirlerinin fevkalade ağırlanmasını emrederek çadırdan ayrıldı.
O gece misafirler çadırlarında istirahat ettiler, sabahleyin Şam'a ilerlediler. Dünün en mağrur başları, esaret hayatını geçirecekleri muhite gidiyorlardı. Sultan Salâhaddin ise zaferini ikmal için hareket etti ve ilk hamlede Taberiyye'yi geri aldı.
Rebiyülahirin son haftasındaki pazar günüydü. Sultan'ın muzaffer ordusu Taberiyye'yi muhasara etti. Taberiyye'nin Frenk prensi Raymond harp sahasında değil, fakat hiddet ve kininden ölmüştü ve Taberiyye'de onun karısı hükümdardı. Raymond'un karısı Esehiva kendisine, çocuklarına, dostlarına emniyet verilmesi mukabilinde şehri tahliyeye hazır olduğunu bildirdi. Salâhaddin, bu şartları kabul etti. Raymond'un karısı, eşyasını toplayarak ve adamlarının başına geçerek şehri tahliye etti. Şehir, Sultan tarafından işgal olundu. Askerler harekete geçti, daha sonra Akkâ şehrine doğru hareket ettiler.
Salı günü Taberiyye'den hareket eden Salâhaddin, çarşamba günü Akkâ'ya vardı. Şehre hangi taraftan hücum edeceğini düşünürken şehrin içinden gelen bir heyet, emniyet istirhamı için Sultan'a müracaat etti. Şehirdeki Frenkler, ikamet ile çıkıp gitmek arasında serbest bırakıldılar; onlar gitmeyi tercih etti-

ler. Müslümanlar şehre cuma günü girdiler. Eskiden cami iken Hristiyanlar tarafından kiliseye çevrilen bir mabette cuma namazını eda ettiler. 100 seneden beri Suriye sahilinde bu, ilk cuma namazıydı. Sultan Salâhaddin burasını oğlu Afdal'ın idaresine verdi ve daha sonra diğer şehirlere karşı hareket etti. Nasıra, Kısariye, Hayfa, Safuriye ve başka yerlere giden asker-ler, buralarını zapt ettiler. Mısır'dan hareket eden Adil, Yafa'ya gelerek orasını kurtardı ve kardeşi olan Salâhaddin'in emri dairesinde bu kurtarma hareketine iştirak etti.
Sayda şehrinin istilasından sonra sıra Sur şehrine geldi. Buradaki Ehli Salip, şehri bırakarak Trablus'a hareket ettiler fakat her şehirden çıkan Frenkler Sur şehrine gittiklerinden burada toplananlar İslam askerlerine karşı durmaya karar verdiler; şehrin etrafında hendekler kazdılar, şehrin surlarını yeniden tahkim ettiler. Sultan burasıyla meşgul olmamıştı. Askalan'a hareket ederek orayı muhasara etmişti. Askalan çok mühim bir şehirdi. Çünkü bu şehir, Mısır yolundaydı. Bu şehrin Frenkler elinde kalması vilayetlerin birbiriyle bağlı olmasına mâni oluyordu. Onun için Askalan ile Kudüs'ü bir an evvel ele geçirmek icap ediyordu. Askalan şehri bunun için muhasara olundu.

Askalan şehrinin muhasarası akşamı ortalık kapkaranlıktı. Şiddetli bir kasırganın şimşeklerinden başka ışık veren bir şey yoktu. Şimşeklerin ani ışıkları altında, şehrin haricinde kurulan binlerce çadır görülüyordu. Şehrin muhafızları surlar üzerinde dolaşıyorlardı. Daha ileride de denizin kuvvetli göğsü kabarıyordu. Şehrin dışındaki küçük bir evde, ikisi de simsiyah abalara bürünen bir erkekle bir kadın konuşuyorlardı. Bunlar, Haldun ile Mesrure idi.

"Nasıl Mesrure her şey hazır mı?"

Mesrure cevap verdi:

"Evet, her şey hazır."

Haldun sordu:

"Nasıl?.."

"Yarın akşam Askalan üzerine hücum edilecek, şehir zapt edilse bile karargâh geceleyin nakledilmeyecek. Bu sırada Balebek Emiresi, zabit Hasan'ın muhafazası altında bulunacak. Biraz rahatsız olan Hasan, askerlerinin birer birer sıvışarak Askalan'ın fethine iştirak etmelerine müsaade edecek. Güneş gurup ediyorken Prenses'in yanında yalnız bir harem ağası bulunacak. Bu ağa da Sürur'dur. Ben, bu adamın derin bir uykuya dalması için bir çare bulacağım. Zabit Hasan, Prenses'i bu evin bahçesine getirecek ve hepimiz burada birleşeceğiz."

Haldun bir sual daha sordu:

"Bundan sonra ne olacak?"

Mesrure devam etti:

"Bundan sonrası gayet kolay. Size Alev ile Duman'ı getiren Arap'ı hatırlarsınız. Bu adam evvelce söylediğim gibi benim akrabamdır. Ben onu çağırttım. O da geldi. Kendisine geçirdiğimiz maceraları anlattım. Alev ile Duman'ın yaptıklarından ve kazandıkları muvaffakiyetlerden son derece memnun oldu. Bu bahçenin eteğinde bir mağara var. Orası bir zamanlar bir kabirdi. Orada dört at bulacağız. Benim amcam olan Arap orada bekleyecek. Sabahleyin buradan 100 fersah uzaklaşmış olacağız. Arap amcamın kabilesi içinde bir müddet gizli yaşadıktan sonra bir gün sahile inerek bir gemiye atlayacağız ve sizin memleketinize gideceğiz. Bu plandan memnun musunuz?"

Haldun biraz ümitsizce cevap verdi:

"Pekâlâ!.."

"Bütün bu iş için vereceğimiz bir rüşvet var. Zabit Hasan, bu işi ancak Haydar'ın bize hediye ettiği mücevheri almak mukabilinde yapacak. Ben ona bunu vadettim. Siz ne dersiniz?.."

"Zeydun buna itiraz etmez. Ben mücevheri ondan alır, sana veririm."

"Hayır, ben sana mücevherin nasıl verileceğini haber vereceğim. Yalnız onu bu akşam vermek lazım! Ben geri döndüğüm zaman zabit Hasan'ı sana gönderirim. Sen, onu çadırına alır ve onunla görüşürsün. Korkma! Bu adam mücevheri alırsa onun bedelini ödeyecektir. Aksi takdirde, o mücevher onun başına bela olur!"
"Prenses Melike bu plandan haberdar mı ve onu tasvip ediyor mu?"
"Onu her şeyden haberdar etmek isterim. Fakat buna lüzum görmedim."
"Prenses bizimle beraber gitmekten memnun mu? Onun buradaki saltanatı, kolay kolay bırakılır şey değildir. Prenses bunları gönül rızasıyla bırakıyor mu?"
"Prenses hepimizden fazla gitmeye istekli. Bütün düşündüğü bu meseledir. Fakat ben ona planımızın tafsilatını söylemedim. Hiç olmazsa onun bu işte masum kalmasını .istedim. Çünkü ele düşecek olursak netice vahimdir."
"Netice ölümdür, değil mi Mesrure?"
"Tabii!"
"Neden? Bunu bana anlatabilir misin?" ■••' Haldun, bu suali soruyorken zihninde bir şimşek çaktı. Mesrure, yeşil yapraklar ve kırmızı çiçekler arasında oturuyordu. Gözlerinde garip bir ışık yanıyordu ve bu ışık, Haldun'u korkuttu. Neden korkuttuğunu o da bilmiyordu. Mesrure cevap verdi:
"Neden mi?! Buna cevap vermek için de size birkaç sual soracağım! Siz Beyrut'a indiğiniz zaman sizi niçin yanıma aldım? Niçin size bu memlekette emsali olmayan atlar buldum? Niçin Cebel macerasında size rehber oldum? Niçin sizin için

ölüm tehlikesini göze aldım? Niçin sizi oradan kurtardım? Niçin Balebek Emiresi'nin maiyetinde bulunmaya razı oldum?"
Mesrure biraz durakladı, sonra devam etti:
"Bu suallerin cevabını vereyim mi? Şüphesiz ki Sinan'a hizmet ettiğim için söylediklerimin bir kısmını yaptım. Onun için sizi ona götürdüm. Fakat sonra kalbimin ilhamına uyarak Prenses Melîke'yi kurtarmak istedim."
Mesrure'nin garip bakışı, onun gözlerinden Haldun'un gözlerine ve yüzüne sirayet etti. Haldun, Mesrure'nin kulağına fısıldadı:
"Senin duydukların, benim ara sıra duyduklarımın aynısı mı?"
"Evet aynısı! Hem de tam aynısı! Ben bundan dolayı son derece mesudum! Haydi, çadırına git ve zabit Hasan'ı bekle. Buradan bir an evvel hareket edelim. Unutma ki seni seviyorum. Seni sevmekle mesudum. Senin mukadderatından başka mukadderata iştirak etmek istemiyorum. Çünkü yalnız senin mukadderatını yaşamakla hayattan zevk alıyorum. Yaşamaktan da memnun oluyorum. Senin kardeşinle beraber amcanıza verdiğiniz sözü biliyorum, Emir Haldun! Prenses Melike, iki erkeği sevecek bir kadın değildir!"

Mesrure, bu sözlerinin Haldun üzerindeki tesirine dikkat etti. Haldun hayret etmemiş, mustarip olmamış yalnız şu sözleri söylemişti:
"Demek ki sen de benim tahminimi teyit ediyorsun. Kardeşimin mesut olmasından ben de bahtiyar olurum. Melike hakikaten isabet etmiş, ikimizin en iyisini seçmiş!"
"Bunu zannetmiyorum. Ben ara sıra düşünür, kendimi Melike'nin yerine koyarak şu suali sorarım: 'Senin ne eksiğin var? Güzelsin, zekisin, asilsin, cesursun ve iyisin. Eksiğin ne?' Sonra bu suale Melike olarak kendi kendime cevap veririm: 'Senin

eksiğin basirettir; basiretin tam olsaydı, Zeydun'u beğensen de mutlaka Haldun'a varırdın!' derim. Fakat kim bilir onun da basiretini bağlayan bir şey olacak."
Bu sözler Haldun'u pek memnun etmedi. Kardeşine karşı temiz hislerle bağlı olan Haldun, Mesrure'ye cevap verdi:
"Mesrure böyle söyleme! Zeydun'un her bakımdan bana üstün olduğuna eminim. Onun şanına noksanlık getirecek bir şey söylemesen daha memnun olurum."
"Evet, onun kolu seninkinden biraz daha kuvvetli ve kılıcının darbeleri biraz daha şiddetli. Fakat bir insan olmak için daha ruhlu olmak icap eder."
Haldun sözün mecrasını değiştirmek istedi:
"Mesrure, sen de benim gibi Melîke'nin arzusunu tahmin ediyorsun. Fakat Melike henüz sözünü söylememiştir. Bundan başka henüz maceramızı bitirmiş değiliz. Şayet kardeşim bir kazaya uğrayacak olursa o zaman Melîke'ye hizmet benim vazifemdir. Görüyorsun ki serbest değilim Mesrure!"
"Tabiî, âşıklar serbest olamazlar."
"Yanlış anlamamanızı rica ederim. Ben, kardeşimi seven bir kadına hiçbir vakit âşık olamam. Ona karşı vazifem yalnız hürmet ve yalnız dostluktur."
"Fakat o kadın, kardeşinizi sevdiğini alenen söylemedi. Belki biz yanlış tahminde bulunuyoruz. Bunlar benim değil, sizin sözlerinizdir."
"Tahmininizin doğru olması da muhtemeldir. O hâlde neticeyi bekleriz. Şimdi yapılacak vazife, başladığımız işi ikmal etmektir. Haydi çadırınıza gidiniz ve sizi ziyarete gelecek zabit Hasan'ı bekleyiniz. Planın bir noktasını dahi unutmamaya gayret ediniz. Allaha ısmarladık."
Haldun, Mesrure'nin elini tuttu, bir an tereddütten sonra onu dudaklarına kaldırdı. Mesrure'nin eli, bir ölü eli kadar so-

ğuktu ve bir ölü eli gibi yanına düşmüştü. Mesrure, bir lahzada bahçenin çiçekleri arasında kaybolmuş, sanki kendisini Haldun'dan ve bütün

dünyadan saklamak istemişti. Haldun, birkaç adım attıktan sonra geri döndü ve dikkat etti. Mesrure çok ileride, iki yana düşmüş kollarla, soluk ve bitap bir yüzle, kapalı gözlerle ve birbirinden ayrılmış dudaklarla duruyordu. Bu, henüz can vermiş bir cenaze idi. Onun yanı başında duran ve boynuna kadar uzanan kırmızı çiçekler, yeni akmış kanlar gibi boğazından aşağı uzanıyordu.

Haldun, bu manzara karşısında titredi. Sonra karanlık içinde yoluna devam etti. Mesrure de gitti. Çadıra gidiyorken düşündü:

"Onun biraz rikkat ve merhamet hislerine dokunsaydım, muhakkak ki kalbini bana verirdi. Hayır kalbini değil fakat elini ve daimi sadakatini bana bahşederdi. Namuslu bir adam olduğu için bana verdiği sözü tutar, ben de çocuklarının annesi olurdum. Fakat hayır, Emir Haldun! Sen beni sevmedikçe ve bana kalbini vermedikçe katiyen senin olmam!"

Mesrure, bir lahza sonra fırtına ve karanlık içinde kayboldu.

Bir saat sonra zabit Hasan, Haldun ile kardeşinin çadırına doğru yavaş yavaş ilerliyordu. Fırtına geçmiş ve ay ortalığı aydınlatmıştı. Hasan, bin bir ihtiyatla yürürken harem ağası Sürür onu takip ediyordu. Sırtına deve tüyünden bir aba atan Sürür, kendini göstermemek için her kayadan, ağaçtan ve çalıdan istifade ediyor, bazen yerlere yatıyor, bazen ayağa kalkıyor ama Hasan'ı gözünden ayırmıyordu. Sürür, Hasan'ın nereye girdiğini gördükten sonra biraz bekledi, ayın üzerinden geçen bir buluttan istifade ederek Hasan'ın girdiği çadıra yaklaştı ve bir sarhoş gibi yere atılarak içeride geçen sözleri dinle-

meye çalıştı. Hasan'ın girdiği çadır, Haldun ile kardeşinin çadırıydı. Fakat çadır şiddetli yağmurdan iyice ıslanarak ağırlaşmıştı ve içerdekiler pek yavaş konuşuyorlardı. Sürür, içeride söylenilen sözleri duymuyordu. Bütün duyabildikleri, "bahçe, prenses, mücevher" gibi kelimelerdi. Sürür, kendi aklıyla bu kelimelerin çok mühim olduğunu anladı. Bunun üzerine çadırın üzerindeki çukur yere ilerledi, bıçağını çekti ve çadırda bir delik açtı. Gözünü bu deliğe dayadı fakat bundan istifade edemedi. Çünkü içeride ışık yanmıyordu. Sürür, açtığı deliğe kulağını dayadı.

İçeride birkaç adam konuşuyordu. Seslerden biri, şu sözleri söylüyordu:

"Pekâlâ, demek ki uyuşuldu?"

Bu ses, iki kardeşten birinin sesiydi fakat hangisininki idi? Sürür, bunu tefrik[22] edemedi. Buna, başka bir ses cevap verdi:

"Evet, uyuştuk!"

Bu ses, zabit Hasan'ın sesiydi. Konuşma devam etti:

"O hâlde yarın tayin ettiğiniz saatte, Prenses'i tayin ettiğimiz yere getireceksiniz."

"Buna söz veriyorum."

"Prenses erkek kıyafetine girmiş olacak ve bu suretle görülse bile

tanınmayacaktır."
"Evet..."
"Buna mukabil bizden ne istiyorsunuz?"
"Bana, Emir Haydar'ın yıldız biçimindeki mücevherini verirseniz kâfidir. Başka bir şey istemem."
"Pekâlâ. Biz de buna razıyız. Mücevher buradadır, işte, alınız. Fakat verdiğiniz sözü tutmayacak olursanız?"
"Sözümü yerine getireceğime yemin ederim."
22 ayırmak, ayırt etmek (y.n.)

"O hâlde yemininizden dönerseniz biz de yapacağımızı biliriz. Artık ayrılabiliriz." .;. ; . ; : "Hayhay!"
İçerideki adamların biri çadırdan çıkıyordu. Bu, Hasan idi. İçeride geçen sözlerin kimse tarafından dinlenmediğinden emin olmak için çadırın etrafında dolaştı, sonra elini açarak ay ışığında mücevhere baktı. Bu mücevher, Emir Haydar'ın meşhur yıldızı idi. Sürür, fırsattan istifade ederek mücevhere bakmak istedi ve bunun için hareket ederken ayağını bir taşa çarptı. Bu hareket, Hasan'ın dikkatinden kaçmadı. Yere eğildi, bir sarhoş veya ölünün ayakları dibinde yattığını gördü. Hemen mücevheri sakladı ve çarçabuk ortadan kaybolmak istedi. Fakat daha evvel, bu yerde yatan adamın ölü veya sarhoş olup olmadığını tetkik etmek lazımdı. Hasan, yerdeki adamı ayağıyla tepti, bütün kuvvetiyle beline bir tekme indirdi, bunu üç kere tekrar etti fakat yerde yatan Arap zerre kadar hayat eseri göstermedi. Bu şiddetli darbeler Sürur'ün canını acıttı fakat harem ağası feryat etme ihtiyacı duyup dişini sıktı ve sesini çıkarmadı.
Sürür, şiddetli darbeler yediği hâlde sesini çıkarmamakla beraber Hasan, onun kımıldadığını sezer gibi oldu. Vaziyetten tamamen emin olmak için bıçağını çekti ve onu da denemek istedi. Sürür, korkusundan felce uğramış gibiydi. Fakat, ne yapacağına karar vermeden Hasan bıçağını çekti ve Arabın baldırına daldırdı. Sürür, buna da tahammül etti. Zerre kadar hayat eseri gösterecek olursa ikinci darbenin kalbine saplanacağını anlayarak sustu. Hasan, yerde yatanın ölü veya baygın olduğuna kani olarak bıçağını onun elbisesiyle temizledi ve kalkıp gitti.
Hasan'ın hareketinden birkaç dakika sonra Sürür yerinden kalktı ve intikamını almaya hazırlandı. Doğrudan doğru-

ya Sultan Salâhaddin'in ikametgâhına doğru yürüdü, katlandığı ezaya karşı Hasan'ın cezasını vermeye ahdetti. Bu ceza hiç gecikmedi.
Sürür, o gece Sultan Salâhaddin'i uykudan uyandırmak suretiyle, fevkalade mühim bir meseleyi haber vereceğini söyleyerek Sultan tarafından kabul olundu ve Salâhaddin'e hazırlanan firar teşebbüsünü anlattı. Sultan, ona

sordu:
"Bu söylediklerin doğru mu?"
"Derhâl tahkik edebilirsiniz. Haydar'ın mücevheri, Hasan'ın nezdindedir. Teşebbüs, yarın akşam vuku bulacaktır."
"Sen bu teşebbüsten nasıl haberdar oldun?"
"Hasan'ın vaziyetinden, sadakatinden şüphelenerek onu takip ettim. İki kardeşin çadırına girdiğini gördüm. Onu orada gözetledim ve bütün naklettiklerini kendi kulağımla duydum."
"Başka bir diyeceğin var mı?"
"Hayır!"
Sultan Salâhaddin, nöbetçi zabitini hemen çağırdı ve emir verdi:
"Hasan'ı hemen tevkif ederek getiriniz."
Hasan hemen tevkif olundu ve Sultan'ın huzuruna getirildi. Sultan, bizzat onu sorguladı: "Bu gece Endülüslü emirlerin çadırına niçin gittin?"
Hasan inkâr edemedi:
"Onlar beni çağırttılar ve bana bazı tekliflerde bulundular. Bunları sabahleyin derhâl size haber verecektim."
"Onların senden istedikleri neydi?"
"Balebek Prensesi'ni kaçırmak istiyorlardı ve Prenses'in muhafızı olmam hasebiyle benden yardım dilediler."
"Sen onlara yardım etmeyi vadettin mi?"
"Evet, vadettim."
"Bunun mukabilinde ne aldın?"

"Bana, merhum Emir Haydar'ın yıldız biçimindeki mücevherini verdiler, ben de aldım. Fakat yarın sabah meseleyi huzurunuzda tamamen arz edecektim." «1 "İki kardeşten hangisi seni çağırdı ve rüşvet verdi?" "Ortalık karanlık olduğu için hangisinin bana mücevheri» verdiğini seçemedim."
"Seni çağırtan hangisiydi?"
"Bilmiyorum, ikisi namına çağırıldım." , "Sana kimi göndermişlerdi?" "Bu, şimdiye kadar görmediğim bir Arap'tı." Sultan, firarın ne şekilde vuku bulacağını da anladıktan sonra Hasan'ın hapsini emretti. Hasan bütün ifadesinde doğruyu söylemiş, yalnız kendini kurtarmak için birkaç söz uydurmuştu. Bir de Prenses'i hangi bahçeye götüreceğini anlatırken yanlış bir bahçe göstermişti. Bunu şaşkınlıkla mı, yoksa kasten mi yaptığı anlaşılmamıştı. Sabahleyin Sultan, Hasan'ın tekrar getirilmesini emretti fakat onu hücresinden getirmeye gidenler, onun kendi bıçağı ile intihar ettiğini gördüler. Hasan, hıyanetçe hareketinin vicdan azabına tahammül edemeyerek kendi eliyle hayatına son vermişti.

Hasan'ın yaptığı en büyük iyilik, Mesrure'nin ismini ifşa etmemesiydi. Hâlbuki onunla konuşan, ona planı hazırlayan o idi. Sabahleyin erkenden Haldun ile kardeşi çadırlarının etrafında birtakım sesler duydular, dışarı çıktıkları zaman muhasara altında olduklarını gördüler, hemen başlarını içeri sokarak bir hattı hareket kararlaştırmak istediler.
Haldun, şu tavsiyede bulundu:
"İlk vazifemiz hiçbir şeyi itiraf etmemektir."
Sonra ne yapacağız? Teslim mi olacağız yoksa-dövüşecek miyiz?"
■ "Dövüşmek doğru değildir."

"Peki."
Birkaç dakika sonra bir zabit, müsaade isteyerek çadırın içine girdi ve iki kardeşten kılıçlarını istedi, iki kardeş kılıçlarını derhâl teslim etti, sonra zabitin arkasından ilerlediler.
İki kardeş hapishaneye değil, Sultan'ın ikametgâh olarak kullandığı eve götürülüyorlardı. Demek ki bizzat Sultan onlarla meşgul olacaktı ve herhalde onlara şiddetle muamele edecekti. Çünkü gösterdiği nihayetsiz emniyet ve hürmete karşı fena bir mukabelede bulunuluyordu. Sultan, onlara en yüksek payeyi vermişti. Hatta bir aralık kendi muhafızlığını bile onlara emanet etmişti. İki kardeş, nihayet Sultan'ın sarayına girdiler ve bir yere götürüldüler.
Sultan, bazı adamlarıyla birlikte buradaydı. Melike ile Mesrure de bir yanda oturuyorlardı. Sultan Salâhaddin, son derece hiddetli idi. O kadar ki Haldun ile kardeşinin selamını bile dikkate almadı, ikisi ayakta oldukları hâlde kâtiplerden birine bakarak:
" Oku!" dedi.
Kâtip, ayağa kalkarak okudu:
"Sultan Salâhaddin'in muzaffer ordusunda çalışan ve şimdiye kadar birçok kahramanlıklar göstererek yükselen Emir Haldun ile Emir Zeydun'un, Sultan Hazretlerinin hemşirezadeleri Balebek Prensesi'ni kaçırmak için Prensesin muhafızlığına memur olan zabitlerinden Hasan ile anlaşarak ve Hasan'a rüşvet vererek hıyanete teşebbüs ettikleri sabit olduğundan, bu hareket ise son derece çirkin ve Sultan Hazretlerinin şereflerine ve ailelerinin haysiyetine karşı bir tecavüz teşkil ettiğinden Emir Haldun ile Emir Zeydun'un yargılanarak cezalarının tayinini talep eyleriz."
Sultan, iki kardeşe bakarak sordu: .■•:! '
"Bu töhmet hakkında bir diyeceğiniz var mı?" ;
Haldun cevap verdi: . ■;. ′

"Bu töhmeti ispat edecek delil bulunmadığını zannediyorum." :,
Salâhaddin, kâtibe tekrar:

"Oku!" dedi. ... : ,
Kâtip ayağa kalkarak okumaya başladı. Bu sefer okuduğu, zabit Hasan'ın Sultan Salâhaddin'in huzurunda verdiği ifadeydi. İfade okunduktan sonra Sultan tekrar sordu:
"Bu ifade hakkında bir diyeceğiniz var mı?" ,
Yine Haldun cevap verdi:
"Zabit Hasan'ın önümüzde dinlenmesini isteriz."
"Buna imkân yoktur. Çünkü Hasan müstahak olduğu cezayı kendi eliyle kendine vermiştir."
Bu sözlerden Sultan'ın hiddeti anlaşılıyordu. Bunun üzerine harem ağası Sürür çağırıldı. Sultan ona:
"Gördüklerini ve işittiklerini anlat!" dedi.
Sürür anlattı. Sürur'un ifadesi alındıktan sonra Sultan, tekrar kardeşlere baktı ve sordu:
"Bu işi hanginiz tertip etti?"
İki kardeş sustular. Sultan bu suali Sürur'a sordu. Harem ağası cevap verdi:
"İkisinden hangisinin bu işi tertip ettiğini ve zabit Hasan'la konuştuğunu bilmiyorum. İçlerinden biri konuşuyor, öteki dinliyordu. Bunun kim olduğunu tam söyleyemem."
Bunun üzerine Balebek Emiresi'nin şehadeti dinlendi. Sultan ona sordu:
"Balebek Emiresi! Sizi kaçırmak için hazırlanan tertibattan haberiniz var mı?"
"Asla!" . ,:
"Siz buradan kaçma emelini besliyor musunuz?" ;
Melike kısaca:
"Hayır" dedi.

Daha sonra Mesrure dinlendi. O da doğruyu söyleyeceğine yemin etti. Sonra Sultan ona sordu:
"Bu kaçırma işini hazırlamaya iştirak ettin mi?"
"Hayır."
"Bu teşebbüslerden haberin var mı?"
"Asla!"
Bunu müteakip kâtip ayağa kalktı, bütün şahitlerin dinlendiğini, artık Sultan'ın hüküm verebileceğini söyledi. Haldun bir söz söylemek için müsaade istedi:
"Verilecek olan hüküm hangimize karşı olacak? Ölü ve diri bütün şahitler, yalnız bir ses duyduklarını tespit ediyor. Fakat içimizden hangisinin sesini duyduklarını tayin edemiyorlar. Suçlu olmayan bir adamı mahkûm etmek zannederim ki doğru değildir."
Sultan tekrar sordu:

- **"Başka bir diyeceğiniz var mı?"**

"Hayır."

"O hâlde dinleyiniz. Emir Haldun ve Emir Zeydun, sizin işlemek istediğiniz cürüm çok çirkindir. Siz, vadettiğiniz ve bizimle birlikte harbe karar verdiğiniz hâlde muharebenin devam ettiği bir zamanda kaçmak istediniz. Bundan başka bizim ordumuzun zabitlerinden birini iğfal ederek ve ona rüşvet vererek Balebek Emiresi'ni kaçırmak istediniz. Harp esnasında bu cürümlerin cezası ölümden başka bir şey değildir. Onun için içinizden birinin idamına hükmediyor, ötekisini de serbest bırakıyor ve onu maiyetimden ihraç ediyorum. Mahkûm olanınız, bugün gurup anında, işlediği cürüme tahsis olunan saatte idam edilecektir. Diğeriniz de bu akşamdan itibaren orduyu terk ederek istediği yere gidecektir."

Haldun sordu:

"Hangimiz ölecek ve hangimiz gidecek?"

"Hakikati siz biliyorsunuz; hanginizin suçlu olduğunu itiraf etmek size düşer."

"Biz bir şey itiraf etmeyiz. Fakat mademki birimiz ölecektir, ben daha büyük olduğum için bu cezanın benim üzerimde tatbikini istiyorum."

Deminden beri ağzını açmayan Zeydun ilk defa olarak söz istedi ve şu sözleri söyledi:

"Biliyorsunuz ki merhum Emir Haydar'ın mücevheri bendeydi. Onu benden başka bir kimse Hasan'a veremezdi. O hâlde bu cezayı benim çekmem icap eder."

Sultan Salâhaddin başta olmak üzere mecliste bulunanların hepsi, iki biraderin bu cüretini takdir ettiler. Balebek Emiresi ayağa kalkarak istirham etti:

"Bu iki genç benim amcazadelerimdir. İkisinin de affını rica ediyorum. Bunların büyük ve iftihara değer hizmetleri vardır. Hatta onlar sizi bir defa İsmaililerin suikastından kurtardılar. Daha evvel beni de bu katillerin elinden halas etmişlerdi. Şayet onların suçları varsa affedilmelerini niyaz ediyorum."

Melîke'nin bu sözleri, Sultan Salâhaddin üzerinde derin bir tesir bıraktı. Fakat Sultan birdenbire gevşemeyerek iki kardeşi sonuna kadar imtihan etmek ve bu fırsattan istifade ederek Melîke'nin bu iki gençten hangisini sevdiğini, aynı zamanda bu iki kardeşin herkes tarafından takdir olunan fedakârlıklarının derecesini anlamak istedi. Onun için Melike sözlerini bitirdikten sonra Sultan Salâhaddin ona dönerek:

"Balebek Emiresi!" dedi. "Bu iki kardeşten suçlu olanı ceza görecektir, ikisi de suçlu olanı sarih bir surette itiraf etmediklerinden aralarında kura çekeceğiz. Kura hangisine isabet ederse ceza ona tatbik olunacaktır" dedi.

Sultan, daha sonra adamlarından birini çağırdı; ona, başkalarının

duymayacağı derecede yavaş birkaç söz söyledi. Bu adam

dışarı çıktı ve birkaç dakika sonra elinde iki kutu bulunduğu hâlde geri döndü. Kutuların her biri, ipekten bir bağ ile bağlıydı.
Sultan, kuranın nasıl çekileceğini anlattı: .¨. "Bu kutuların birinde merhum Emir Haydar'a ait kıymetli mücevher, diğerinde tam onun ağırlığında olan bir taş parçası vardır. Balebek Emiresi bu kutulardan her birini amcazadelerinden birine verecek. Merhum Haydar'ınn mücevheri kime çıkarsa ceza onun nasibi olacaktır!"
Bu kuranın çekilmesi neticesinde, hiç olmazsa Melîke'nin bu iki gençten hangisine bağlı olduğu meydana çıkacak ve bu mesele halledilecekti. Fakat Melîke bu işi yapmak istemiyordu. Bunun için ayağa kalkarak rica etti:
"Beni bu işten affediniz. Benim elimden başka bir el, amcazadelerimden birini ölüme mahkûm etmelidir. Ben çocukluğumdan beri onlarla beraber büyüdüm. Kaderin kör kılıcı, onlara karşı benim elimle kullanılmasın. Onun için bu işten affımı niyaz ediyorum."
Fakat Sultan onu affetmedi ve ona bakarak:
"Balebek Emiresi! Biz sizin buraya gelmeniz ve aramızda bulunmanız için büyük fedakârlıkları göze aldık. Size her türlü ikramda bulunduk. Bununla beraber sizin bizi bırakıp gitme fikrinde olduğunuzu biliyoruz. Gerçi siz ve sizin maiyetinizde bulunan bu kadın, hazırlanan tertibat ile alakanız bulunmadığını söylüyorsunuz. Bizim kanaatimiz bunun zıddıdır. Bütün bu işlerin muhakkak ki sizin emriniz ve kumandanız ile yapıldığı meydandadır; siz istemezseniz ve müsaade etmeseniz, onlar bu gibi tertibata cesaret edemezlerdi. Siz, bu suçunuz mukabilinde emrettiğimiz vazifeyi ifa edeceksiniz" dedi.
Melîke, önünde duran kutulara baktı, sonra gözlerini yumdu. Kutunun birini bir eline, ötekini diğer eline aldı ve ellerini uzattı.

Haldun ile kardeşi sırayla ilerleyerek her biri karşılaştığı kutuyu aldı. Melîke'nin sol elindeki kutu Haldun'a, sağ elindeki kutu Zeydun'a isabet etmişti. Kutular alındıktan sonra Melike gözlerini açtı ve sükûnetle bekledi, iki kardeşten biri de akıbetini anlamak için zerre kadar telaş göstermiyordu. Haldun, kutuyu açmaya teşebbüs etmeden evvel Melîke'ye döndü ve ona birkaç söz söyledi:
"Amcamızın kızı... Bu kutuyu açmadan sana şunu söylemek isterim ki bunların içinden ne çıkarsa çıksın, bundan dolayı sakın zerre kadar müteessir olma veya bundan dolayı kendine bir mesuliyet ayırma. Sen tamamıyla masumsun."
Haldun, bunu müteakip önündeki kutunun ipek bağını çözmeye başladı. Zeydun ise buna da lüzum görmedi. Çünkü kutuların birinin içinden

çıkacak olan taş veya mücevher, neticeyi ifade edecekti. Odadaki her göz Haldun'un eline dikiliydi ve herkes onun hareketlerini takip ediyordu. Sultan bile, sanki kendi mukadderatı o düğüme bağlıymış gibi ona dikkat ediyordu. Yalnız Salâhaddin'in arkasında duran biri, mütemadiyen Melîke'yi tetkik ediyordu. Melîke'nin yüzünden bütün güzelliği kaçmış, dudakları bile küle benzemişti.
Mesrure dimdik duruyor, dakikalar geçtikçe yanakları sararıyordu. Elinin birini kalbi üzerine dayamıştı. Ortalık sükûnete boğulmuştu. Haldun bağı çözmek için uğraşıyor fakat bağın düğümünü çözemiyordu. Yanında bıçağı olsaydı düğümü kesecekti, bıçağını aradı fakat bulamadı. Düğümün çözülmemesine sinirlenen Zeydun, kardeşine bakarak:
"Bir hayat için bu kadar ıstırap çekilmez!" dedi ve elindeki kutunun bağını çözmekle meşgul olmayarak ipek bağı tutup kopardı. Kutunun ağzındaki mühürü kırdı ve kutunun içindekini yere attı. Yere yuvarladığı şey, Haydar'ın mücevheriydi.

Bu manzara karşısında Mesrure'nin yüzüne biraz renk geldi fakat Melike bir çığlık kopardı ve "Olmaz" diye haykırdı. Sonra bayılarak yere düştü, Mesrure yetişerek düşmeden onu kolları arasına aldı. Anlaşılması istenilen sır anlaşılmıştı. Zeydun bir an için sarardı fakat nihayet o da bu vaziyetin verdiği neşeyi duymakta gecikmedi. Kardeşine bakarak:
"Beni affet, kardeşim" dedi. "Harp ve aşkın talihleri böyledir. Bu akşam bütün bu talihi sana devrediyorum."
Dava bitmiş, içtima kapanmıştı. Akşam yaklaşıyordu. Haldun, Sultan Salâhaddin'i görüp bir şey söylemek istediğini söyledi. Sultan onu huzuruna kabul etti ve:
"Benden ne istiyorsun?" dedi.
Haldun cevap verdi:
"Sizden bir istirhamım var."
"Nedir?"
"Gurup vakti kardeşim idam edilecek, öyle değil mi?" „ "Evet."
"O hâlde onun yerine beni idam ediniz." .. "Niçin?"
"Bunun iki sebebi var. Birini bugün siz de öğrendiniz."
"İkincisi nedir?"
"Kaçış tertibatını hazırlayan ve zabit Hasan'ı iğfal eden benim. Onun için istediğiniz cezayı bana veriniz ve kardeşimi bırakınız."
"Demek ki ölmek istiyorsun, Emir Haldun?"
"Evet, fakat ölmeden evvel birkaç vasiyetim var."
"Bunları bana söyleyebilir misin?"
"Balebek Emiresi'ni görerek ona birkaç söz söylemek istiyorum."
"Buna imkân yoktur. Çünkü Balebek Emiresi son derece hastadır. Her dakika ayılıp bayılmaktadır. İstersen kardeşinle görüş!

"Hayır, kardeşimle görüşmek istemem. Çünkü onun yerine benim ölmemi kabul etmez." - ■■ "Başka bir diyeceğiniz var mı?"
"Müsaade ederseniz Prenses'in maiyetinde bulunan Mesrure'ye veda etmek isterim."
"Buna müsaade edemem. Çünkü bu kadına asla itimadım yoktur. Ben bütün bu işlerin onun tarafmdan tertip olunduğuna kaniyim. Onun için onu Prenses'in maiyetinden ihraç ettim. Buradan çıkıp gidecektir. Belki de gitmiştir. Bu kadın size büyük hizmetler etti. Bu hizmetler olmasaydı onu sağ bırakmazdım."
"O hâlde benim başka diyeceğim kalmadı. Beni siyasetgâha sevk edebilirsiniz."
"Gidiniz."
iki saat sonra muhafızlar, Haldun'u tutuklu bulunduğu yerden çıkararak siyasetgâha götürüyorlardı.
Haldun neşeli sayılacak bir hâldeydi. Dünyadan kurtulmak ona hoş geliyordu. Kendisi bir şeye tamah etmiyordu. Bütün hayatı temiz ve günahsızdı. İmanı kuvvetliydi. Kardeşi uğrunda ve Melîke'nin mesuliyeti yolunda hayatını feda etmek ona derin bir zevk veriyordu. Bu zevk, bir şehidin duyduğu ruhani ve ilahî teselliydi. Haldun, kuvvetli adımlarla ilerliyordu. Onun metanetini ve kudretli adımlarını görenler bu gencin ölüme değil, sanki bir gelin odasına gittiğini zannediyorlardı.
Haldun, muhafızları ile birlikte Sultan'ın ikamet ettiği eve yakın bir kemere vardı. Burası hükümet konağı olarak kullanılan yerdi. Etraf, meşalelerle aydınlanmıştı. Cellat ile adamları burada bekliyorlardı. Haldun içeri girdikten ve her şey hazırlandıktan sonra bizzat Sultan geldi. Ve Haldun'a bakarak sordu:

"Bu itirafın üzerinde ısrar ediyor musun?"
"Evet!" ', !
"Pekâlâ ben de Prenses Melîke'yi görmene müsaade- ediyorum" dedi ve adamlarından birine:
"Git, Balebek Emiresi'ni buraya getir" dedi.
Haldun rica etti: . ,
;; "Onun bu manzarayı görmemesini tercih ederim. Onun için onu çağırtmamanız daha iyi olur." -„■ Sultan bu ricayı kabul etmedi:
"Hayır, gelsin ve yaptıklarını görsün" dedi.
Haldun ricasını tekrar etti fakat sözünü dinletemedi. Bir iki dakika sonra Haldun, dışarıda elbise hışırtısı duydu. Kafasını kaldırıp baktı. Köşede uzun boylu, yüzü örtülü bir kadın duruyordu. Köşe o kadar loştu ki, meşalelerin ışıkları onun şahane mücevherlerine kuvvetle aksedemiyordu.

Salâhaddin, Prenses'in durduğu yere bakarak ona, şu sözleri söyledi:
"Emir Zeydun'un öleceğini tahmin ederek kederden hasta düştüğünü haber aldım. Senin kederinden ben de müteessir oldum. Onun için Emir Haldun bana müracaat ederek asıl suçlunun kendisi olduğunu haber verince Zeydun'u affettim ve asıl suçlunun ceza görmesine razı geldim.
Gölgede duran yüzü örtülü kadın, ileriye bir adım atmak istedi fakat buna kudret bulamayarak arkasındaki duvara dayandı. Bu hareket, Haldun'un gözünden kaçmadı. Haldun, ona bakarak:
"Balebek Emiresi" dedi. "Metanetinizi kaybederek beni mustarip etmeyiniz. Sana ve kardeşime veda ediyor ve ikinize de bahtiyarlık temenni ediyorum. Mesrure'yi görerek bu dünyanın en sadık, en iyi ve en güzel kadınına kalbimin en hararetli temennilerini tebliğ ediniz. Son dakikalarımda ondan başka bir kimseyi düşünmediğimi söyleyiniz. Hepinizi severek yaşadığımı ve hepinizi severek öldüğümü daima hatırlayınız."

Duvara dayanan ve oradan ayrılmayan kadın, bunları duyunca kollarını uzattı. Haldun, ona doğru birkaç adım attı ve bir engel görmediği için ilerlemekte devam etti. Kadın, Haldun'u kolları arasına aldı, onu evvela alnından, sonra dudaklarından öptü. Sonra hıçkırarak arkasını döndü ve bu karanlık yerden çıkıp gitti. Sultan, onu daha fazla orada durdurmak istemedi. Yalnız bu kadının Haldun'u dudaklarından öpmesi dikkatini çekmişti.
Melike, Zeydun'u seviyorsa nasıl olur da Haldun'u dudaklarından öperdi? Haldun eski yerine dönüyorken o da aynısını düşünüyordu. Melîke bir tek söz söylememişti. Sonra onu, beklenilmeyen bir şekilde öpmüştü.
Haldun birden anladı. Melîke diye gelen bu kadın, o değildi. Haldun biraz kızardı, sonra dinî farizalarını ifaya başlayıp bitirdikten sonra celladın önüne geldi ve durdu. Artık ölüme hazırdı. Bu dakikada Haldun, çok iyi tanıdığı adımları duydu. Bunlar, kardeşinin adımlarıydı. Zeydun süratle ilerleyerek Haldun'u yakaladı:
"Senin burada işin ne? Yoksa ikimizin de mi idamına karar verildi?"
Sultan Salâhaddin ilerledi ve:
"Hayır, kardeşin senin yerine ölmek istedi. Onun için suçlu olduğunu itiraf etti" dedi.
"Fakat ben onun bu fedakârlığını kabul etmiyorum." ¦î •'* "O hâlde sen mi ölmek istiyorsun?"
"Tabiî, buna karar verilmemiş miydi?" ' ¦-
' Sultan Salâhaddin biraz düşündü ve sonra: ■■■■■ "Efendiler, buradan kaçmak için planlar hazırlamanın ve birtakım iğfalkâr hareketlerde bulunmanın akıbetini görüyorsunuz. Ben, bir daha böyle teşebbüslere girişmekten feragat etsin diye Balebek Emiresi'ni de buraya çağırtarak ona

hareketle -

rinin neticesini göstermek istedim. Efendiler siz cesur ve mert insanlarsınız. Sizin hayatınıza kıymak istemiyorum. Onun için sizi affettim. Fakat artık burada kalacak değilsiniz. Derhâl hareket ederek Kudüs'e gidecek, şehre girecek ve beni orada bekleyeceksiniz. Bu müddet zarfında evvelce ifasını üstlendiğiniz vazifeyle mükellefsiniz. Bunu kabul ediyor musunuz?"
Haldun ile kardeşi bir an durakladılar; ölümden hayata birdenbire dönmek onları şaşırtmıştı, ikisinden her biri de birkaç dakika sonra öleceğine, kara toprağa gömüleceğine kaniydi. Fakat işte onları bu karanlık yola sevk eden mukadderat, onları tekrar hayat yoluna getirmişti. İki kardeş cesurdular, ikisi de ölümle karşılaşmaya hazırdılar. Bununla beraber ölüm yolundan hayat yoluna bu ani dönüşleri onları şaşırtmıştı. Demek ki yine yaşayacaklar ve yine hayatın türlü türlü hadisatı-na karışacaklardı. Bir an için ikisinin de beyinleri döndü ve gözleri karardı. Fakat ikisi de cesur ve kuvvetli insanlar oldukları için çabuk toplandılar ve cevap verdiler.
Haldun hem kendi namına hem de kardeşi namına Sul-tan'a teşekkür ediyordu:
"Bizim sizden gördüğümüz lütuflar çok büyüktür. Size nasıl teşekkür edeceğimizi bilmiyoruz. Hayatımızı bize yeniden bahşetmiş bulunuyorsunuz. Bize teklif ettiğiniz vazifeyi minnetle kabul ediyoruz. Derhâl harekete hazırız. Yalnız müsaade ederseniz amcamızın kızına veda etmek isteriz." Sultan cevap verdi:
"Hayır, buna imkân yoktur. Balebek Emiresi yarın vaziyetinizden ve hareketinizden haberdar olacaktır. Esasen siz Emir Haldun, demin ona veda etmiş bulunuyorsunuz. Atlarınız sizi bekliyor, hemen yola çıkınız."
Sultan birkaç adım ilerledi, iki kardeş, kendilerine uzanan eli öptü ve bir kelime söylemeden dışarı çıktılar.

Dışarıda onlara atları ve silahları verildi. İkisi de atlarına binerek önlerine düşen rehberlerle birlikte Kudüs yoluna döküldüler. Onlar Kudüs yoluna gidiyorken Sultan Salâhaddin de on dört günden beri devam eden Askalan muhasarasına nihayet vermek ve şehri zapt etmek için çalışıyordu.
Askalan'ın muhasarasına başlanıldığı zaman Sultan, Askalan Prensesi'nden şehrin teslimini istemiş fakat fena bir mukabeleyle karşılaşmıştı. Bu yüzden şehrin muhasarasından başka çare yoktu. Şehrin surlarını yıkmak için tertibat alındı, her tarafa*mancınıklar yerleştirildi ve şehrin harben zaptı için lazım gelen bütün hazırlıklar tamamlandı.
Frenklerin bütün ümidi denizden yardım gelmesiydi fakat Mısır'dan hareket eden donanma buna da imkân bırakmamıştı; Hüsamettin'in kumandası altında Mısır'dan hareket eden donanma, Frenklerin deniz tarafından da ümidini kesmişti. Bunun üzerine Frenkler şehri teslim

etmeye karar verdiler ve şehirdeki muhariplerin, kadın ve çocukların Kudüs'e gönderilmesini şart koştular. Sultan bu şartı kabul ederek şehre girdi ve kabul ettiği şartları harfi harfine tatbik etti.
Diğer taraftan iki kardeş Kudüs yolunda ilerlerken konuşuyorlardı:
"Kardeşim Haldun! Biz kendi hayatlarımızı kurtarmış bulunuyoruz. Fakat Melike ne olacak?"
Mesrure onun yanındayken biraz teselli duyuyorduk. Hâlbuki Mesrure de karargâhtan çıkarılmış bulunuyor. Mesrure serbest ise er geç ondan bir haber alırız. Fakat Melike pek yalnız kaldı. Değil mi?"
"Doğru! Fakat ne yapabiliriz? Onun için Allah'a itimat edelim."
Haldun gerçi Allah'a itimat ediyordu fakat müthiş bir sıkıntı ruhunu tazyik ediyordu. Bunun sebebini anlayamıyor ve bu tazyik altında kendini çatlayacakmış zannediyordu. ,.,.

Sanki başında korkunç bir facia dolaşıyordu. Atlar ilerledikçe bu korku, bu sıkıntı, bu tazyik artıyordu. Muhakkak ki en yakın sevgililerden biri elim bir ıstırap çekiyor yahut kendisiyle kardeşinin başına bir bela geliyordu. Haldun bu meçhul ıstırabı çekiyorken bağırmak istiyordu. Alnından terler akıyor, gözünde yaşlar birikiyordu.
Zeydun, ayın ışığında onun bu hâlini sezdi: :,:■•.
"Kardeşim hasta mısın?" dedi. ' : ;;■; ■;'■
Haldun kendini zapt edemeyerek: ■'!«.
"Evet, hastayım, yaralıyım, içimden kan boşanıyor. Talihimizi bir uğursuzluk tehdit ediyor. Kim bilir ne olacağız?"
"Ne olacaksa olur, onu da şimdiye kadar karşıladıklarımız gibi karşılarız."
"Fakat bana öyle geliyor ki ya Melîke yahut bir başkası tehlikededir."
Haldun'un bu kehaneti, kardeşini korkuttu. Fakat geri dönmek imkânsızdı. Zeydun kardeşine teselli vermek istedi:
"Fakat onlara yardım edebilir miyiz? Mademki yardım edemeyiz. Allah'ın onları koruması için dua edelim."
"Hakkın var."
iki birader, sakin yıldızların altında, kumlar üzerinde gidiyorlardı. İkisinin kalbi de insanların en büyük teselli ve kuvvet menbaına dönmüştü, ikisi de geride bıraktıkları iki fedakâr kadının kurtulması için kalpleriyle dua ediyorlardı. Zeydun biraz teselli duyduğu ve kendini metin hissettiği hâlde zavallı Haldun'un ıstırabı gittikçe şiddetleniyor, içindeki sıkıntı mü-temadiyen artıyordu. Birkaç saat evvel ölümden kurtulan Haldun, şimdi âdeta ölüme susamış gibiydi.
iki yolcu bütün gece ilerlediler. Sabaha doğru onlara rehberlik edenler geri dönmek için müsaade istediler, iki birader tekrar Frenkler arasına karışacaklar ve Kudüs'e gireceklerdi.

ÖMER RIZA DOĞRUL

Yeni doğan günün ışıkları onları, hem memnun hem mahzun eden bir manzaraya kavuşturdu. Uzaktan Kudüs şehri dağlar üzerinde görünüyordu. Şehir, surlarıyla, kaleleriyle yeni doğan güneşin kızıl rengini almıştı. Uzakta Hazreti Ömer Camii'nin tepesine koskocaman bir salip dikiliydi. Ömer'in cami-i üzerinde dikilen bu salibin günleri sayılıydı. Bu salip oradan düşecekti ve nihayet bu harp onun için vuku buluyordu.

İki birader, bunun daha kolaylıkla temini için bu ,şehre doğru ilerliyorlardı. Şimdiye kadar Müslüman, Hristiyan yüz binlerce kişi bu şehir için canlarını feda etmişlerdi. Sultan Salâhaddin bu şehirde kan dökülmemesini temin için şehrin sulhen teslimini teklif etmiş fakat Ehli Salip buna razı olmamış, kan dökerek ve her vahşeti işleyerek bu şehirden çıkmak istemişti. Sultan Salâhaddin'in teklifine cevap vermek için Kudüs'ten gönderilen elçiler, oradaki Ehli Salip'in son dakikaya ve kanlarının son damlasına kadar harp etmeye karar verdiklerini bildirmişlerdi. Bu yüzden Kudüs'e karşı mühim hazırlıklar yapılıyordu.

Haldun ile kardeşi, şehri uzaktan temaşa ettikten sonra yakında vuku bulacak harbi düşündüler. Ehli Salip'in bu harbi devam ettirmek istemesi beyhude bir çabaydı.

Hattin hezimeti onlara neticenin ne olacağını, burada tutunmalarına imkân kalmadığını anlatmıştı. Onların bu hezimetten ders alarak uzaklardaki memleketlerine dönmeleri en doğru hareketti. Fakat Ehli Salip, böyle hareket edeceklerine aksini lazım görerek harbi lüzumsuz yere uzatmaya karar vermişlerdi. Buna karşı yapılacak iş, harbin bir an evvel bitmesine çalışmaktı.

Haldun, bu düşüncelerle meşgul olarak bir türlü kurtulamadığı ruhi buhrandan sıyrılmaya çalışıyor fakat buna muvaffak olamıyordu. Gözleri hep karanlıklar görüyor ve

bir kadının onun adını anarak kendisinden yardım istediğini hissediyordu. Bir aralık Haldun, etrafında garip bir rüzgârın estiğini ve saçlarını dalgalandırdığını hissetti, içine derin ve semavi bir huzur indi; sanki bütün dünyanın yüksele yüksele semaya yaklaştığını hissediyordu. Haldun, atının üzerinde düşecek derecede kendinden geçti fakat bir anda kendine gelerek: "Bitti! Muhakkak Melîke veya bir diğeri öldü!" dedi. . ;,

Zeydun onun bu kehanetinden titredi:

"O hâlde hemen dönelim ve onu takip edelim" dedi.

Fakat Haldun ona teselli vererek ilerlemeyi tavsiye etti.

Kudüs ile aralarında on, on beş kilometre kadar kalmıştı. Haldun ile kardeşi Bittin Köyü'ne vardılar. Burada bir müddet istirahatten sonra Siyon kapısından Kudüs'e gireceklerdi. Bu köy ile bu kapı arasında bir vadi uzanıyordu. Vadinin sonunda bir dağ uzanıyor ve dağın tepesinde iki güzel

ata binmiş bir erkek ve bir kadın duruyordu. Bunlar kimdi ve ne istiyorlardı?..
Haldun ile kardeşi, Kudüs'e giden ve Frenklerden müteşekkil olan bir kafileye katılmışlardı. Kafile, dağ başından kendilerine bakan iki atlıyı görerek durakladı. Belki bunlar kafileye hücum etmek isteyen bir kabilenin gözcüleriydiler. Belki bu kadın, kafileyi aldatmak için kadın elbisesi giyen bir erkekti. Kafilenin durduğunu gören iki atlı, tepeden aşağı inmeye başladılar. Dağ pek dikti fakat iki atlı muntazam adımlarla iniyorlardı.
Zeydun, kardeşine:
"Hatırlıyor musun?" dedi. "Bu, bizim Beyrut'a vardıktan sonra dağları aşarak Cebel'e gidişimize benzemiyor mu? Bu iki at, Alev ile Dumanın eşleri değil mi? Hele şu Arap, Alev ile Duman'ı getiren Arap'a benzemiyor mu? Sonra yanındaki kadın, Mesrure'nin tıpkısı değil mi?"

Zeydun sözünü bitirmeden iki yolcu ilerledi, kafilenin önünde atlarını durdurdular, erkek selam verdikten sonra kafilenin reisi olarak tahmin ettiği Frenk'e şu sözleri söyledi:
"Yanımdaki bu kadın, benim en yakın akrabalarımdandır. Kudüs civarındaki validesinin yanına gitmek istiyor. Fakat bu civardaki kabileler benim düşmanımdır. Onun için onu ben götüremiyorum. Kudüs'ün Cenup kapısında validesi ile diğer akrabaları onu bekleyeceklerdir. İçinizde bu hizmeti, ifa edecek bir kimse var mı?"
Kafile reisi, Arap'ın ne dediğini anlamadı, kafile içinde Arapça bilen biri aranırken Haldun ilerledi, Arap'la konuştu ve bu hizmeti ifa edeceğini söyledi. Haldun, Arap'ı tanımıştı. Bu Arap, Alev ile Duman'ı getiren Arap'ın ta kendisiydi.
Fakat bu Arap'ı tanımış görünmek ve onunla fazla konuşmak Frenkleri şüpheye düşürürdü. Onun için Haldun, kadının bindiği atı tuttu ve kendi atının yanına götürdü ve sonra Arap'a: "Bize emniyet edebilirsin!" dedi.
"Biz bu kadını dediğiniz yere götürür ve onu akrabasına teslim ederiz."
"Çok teşekkür ederim. Fakat yol esnasında bu kadınla konuşmayacağınıza ve onun yüzünü açmaya teşebbüs etmeyeceğinize de söz veriyor musunuz?"
"Tabiî!"
"O hâlde Alev ve Duman helal olsun!" Arap, bu sözü söyledikten sonra geri döndü ve kafile hare--ket etti.
İki kardeş bu kadını merak ediyor fakat verdikleri söz dolayısıyla ona bir şey söyleyemiyorlardı. Herhalde bu kadından bir şey anlayacaklardı. Kafile ilerleye ilerleye Kudüs şehrinin kapısına vardı.
Kafile burada dağıldı ve herkes gideceği yere gitti. Haldun ile Zeydun ve yanlarındaki kadın yalnız kaldılar. Bu kadını bu-

rada bir bekleyen yoktu. Şehrin kapısından içeri girdikten sonra türlü türlü yollar açılıyor ve bu yollardan birinin kenarında harap bir bahçe görünüyordu. Haldun, kardeşini ve misafirini oraya doğru götürdü, sonra Haldun kadına bakarak:
"Kudüs'e vardık!" dedi. "Üstlendiğimiz vazife nihayet buldu. Akrabanız nerede ise söyleyiniz de sizi onlara teslim edeyim."
Kadın bir kelimeyle cevap verdi:
"Akrabalarım buradadır."
iki kardeş etrafa baktılar fakat kimseyi görmediler. Bahçe, muhasara vuku bulduğu taktirde kullanılacak taşlar ve kum çuvalları ile doluydu.
Haldun:
■ "Ben kimseyi görmüyorum!" dedi.
Bunun üzerine kadın, sırtındaki abanın bir parçasını açtı ve elbisesinin bir parçası göründü. Haldun dikkat etti. Bu elbise, Mesrure'nin elbisesiydi. O hâlde acaba bu kadın Mesrure miydi?..
Haldun hemen sordu: ■ ■".'■'
"Biz bu elbiseyi tanıyoruz. Siz Mesrure misiniz?" ■ -
Kadın yüzünü açtı. Karşılarında Mesrure olmayan fakat Mesrure'ye çok benzeyen bir kadm duruyordu. Saçları onun saçı gibi taranmıştı. Elbiseleri onun elbisesiydi. Rengi onun rengiydi. Yanağındaki küçük ben aynıydı. Yalnız bu kadın kafasını eğdiği için gözlerini görmüyorlardı. Bu, hem Mesrure idi, hem Mesrure değildi. Fakat bu garip kadın, birdenbire kafasını kaldırdı ve iki kardeşe baktı, ikisi birden:
"Melîke!" diye bağırdılar.
Hakikaten bu kadın Melîke idi. Fakat nedense Mesrure'nin kılığına girmişti. Zeydun, atından inerken o da atından indi. Zeydun:
"Ya Rabbi, çok şükür!" diyerek onu kucakladı. •

Melike:
"Evet, bizzat Melîke'yim ve başka bir kimse değilim" dedi. Haldun sordu:
"Siyasetgâhta bana veda eden sen değil miydin?" / ,;
"Hangi siyasetgâhta?" .•'.■. .:..,.,"■
"Haberin yok mu?" ■'■..■ . .-.; •■. •
:^ ,:;;»
"Hayır." - .: ;
"Fakat o kadın senin elbiseni giyiyordu." "O kadın Mesrure idi. Fakat senin siyasetgâhta ne işin vardı?" "Ben, Sultan'a müracaat ederek suçlu olduğumu itiraf ettim, o da kardeşimin yerine beni idam ettirmeyi kabul etti."
"Benim bundan hiç haberim yoktu. Ben, Zeydun'un öldürüleceğini biliyordum!" "O hâlde bu işin nasıl olduğunu anlat!"

"Kura çekildikten sonra birkaç kere bayılmışım. Baygınlığını geçirdikten sonra gözlerimi açtığım zaman kendimi çıldırmış sandım. Çünkü karşımda bana benzeyen, benim elbiselerimi giyen bir kadın duruyordu. Meğer bu kadın.Mesrure imiş! Mesrure, benim kendisine dik dik baktığımı gördü ve bana teselli vererek:
'Korkma, ben yeni bir plan hazırladım. Onun için seni bana, kendimi sana benzettim. Şimdi beni dinle. Çünkü zayi edilecek hiç vaktimiz yoktur. Benim bedevi olan amcam dışarıda seni bekliyor. Yanında asil ve süratli iki at var. Ben, burada senin yerinde kalacağım ve sen, benim yerime gideceksin. Sırtında benim elbiselerim bulunduğundan, yüzünü de benim yüzüme benzettiğimden, boyumuz da hemen hemen aynı olduğundan bu işte muvaffak olacağımızı zannediyorum. Ben seni kapıya kadar geçirir ve orada ağlayarak sana veda ederim. O zaman hiçbir kimse, benim Balebek Emiresi olduğumdan şüphe etmez, sen de benmişim gibi çıkıp gidersin' dedi., ,

Ben, Mesrure'nin bu sözlerini yarı anlayarak dinledim. Sözlerini bitirdikten sonra ona sordum:
'Ben buradan çıkıp nereye gideceğim?'
Mesrure şu cevabı verdi:
'Amcam seni Kudüs'e götürecek, orada seni dağlarda gizleyecek, sen bu mektubu ona verirsin, o seni hemen götürür.'
Mesrure bunu söyledikten sonra koynundan çıkardığı bir mektubu benim koynuma soktu. Nihayet ona bir sual daha sordum:
'Ya sen ne yapacaksın?'
'Ben mi?' dedi. 'Ben onu da düşündüm ve ona da karar verdim. Sen beni merak etme. Sana ne yapacağımı anlatmak uzun sürer. Vaktimiz buna müsait değil. Ben bir iki günden sonra size iltihak edeceğim. Sen herhalde buradan çıktıktan sonra Emir Haldun'a tesadüf edeceksin. O hemen seni Endülüs'teki evinize götürsün. Şayet size iltihak etmezsem beni merak etmeyiniz. Ben nasıl olsa buradan kaçar, bir tarafta gizlenirim.'
'O hâlde Zeydun ne olacak? Mutlaka ölecek mi? Onu kurtarmanın çaresi yok mu? O ölüme mahkûm iken ben onu nasıl bırakırım?' diye sordum. Buna karşı Mesrure, Zeydun'un da benim gitmemi istediğini ilave etti."
Zeydun söze karıştı:
"Fakat ben Mesrure'yi hiç görmedim ve bir şey söylemedim. Onun bu teşebbüsüne dair hiç malumatım yoktu."
İki kardeş birbirlerinin yüzlerine baktılar, ikisinin de yüzünden kan uçmuştu.
Haldun rica etti:
"Devam et kardeşim Melike! Biz vaziyeti sonra muhakeme edebiliriz."

■ Melike devam etti:

"Nihayet Mesrure bana şu sözleri söyledi:
'Emir Zeydun'un bu vartadan kurtulacağını zannediyorum. Herhalde Sultan onun gibi asil ve mert bir gencin hayatına kıymaz. Bilhassa onunla Emir Haldun'un hizmetlerinden istifade etmek ister ve bir ihtimal onları Kudüs'e gönderir. Onun için sen durmadan hareket et. Çünkü bizi bu hâlde görürlerse ikimizi de cezaya çarparlar.'"
Zeydun itiraz etti: ,
"Mesrure benim kurtulacağımı nasıl bildi?" •;.
Haldun cevap verdi:
"Senin kurtulacağını filan bilmiyordu. O yalnız Melîke'yi ikna için öyle söylüyordu."
Melîke devam etti:
"Bunun üzerine dışarıya çıktım. Mesrure beni teşvik etti. Kapıda öpüştük ve ayrıldık. Beni sevk eden muhafız, 'Yürü Cebel'in kızı!' dedi. Ben de onun peşinden gittim. Hiç kimse benim Balebek Emiresi olduğumun farkına varmadı. Zaten bu sırada güneş tutulmuş ve ortalık kararmıştı. Muhafızla birlikte gide gide birtakım ağaçların altında bekleyen bir Arap'ın yanına vardık. Muhafız, beni ona teslim ettikten sonra geri döndü. Ben de Mesrure'nin verdiği mektubu Arap'a teslim ettim. Arap, mektubu okuduktan sonra beni bir ata bindirdi. Kendisi de atma bindi ve hareket ettik. Bütün gün, bütün gece ilerledik. Nihayet şu dağa vardık, Arap beni bırakarak bir müddet dolaştıktan sonra tekrar yanıma geldi; sizleri gördüğünü haber verdi. Bunun üzerine dağın tepesine çıkarak sizi bekledik. Sizi görünce dağdan aşağı inerek bildiğiniz gibi size iltihak ettik. Arap beni size bıraktıktan sonra geri dönecek ve Mesrure ile meşgul olacaktı. Mesrure'nin amca dediği bu Arap'a göre, onun kurtulması muhakkaktır."
Haldun merak içindeydi: : ■■■■■:./,'. $■'■':■'/

"Ya bu Arap, Mesrure'yi kurtaramazsa, ya Mesrure; hemen yakalanmışsa?" Buna kimse cevap vermedi. Çünkü o zaman Mesrure'nin büyük bir tehlike geçireceğine, hatta idam edileceğine şüphe yoktu.
Haldun sormakta devam etti:
"Evet cevap veriniz... O zaman bu kadının hâli ne olur? Bu kadın bizim için bu kadar fedakârlık gösterdiği hâlde biz ona karşı lakayıt mı kalacağız? Düşününüz bir kere yaptıklarını. Ben, Zeydun'un ölmesini istemeyerek Sultan Salâhaddin'e her şeyi benim yaptığımı söyledim ve Sultan benim ölmemi kabul etti ve Melîke, bana veda etmen üzere seni çağırttı. Mesrure

senin yerine geldi ve senin namına hareket etti. Bu hareket Sultan'ın gözü önünde vuku bulduğu hâlde kendisi zerre kadar şüpheye düşmedi. Ben bile şüphe etmedim, onu ilk ve son defa olmak üzere kucakladım. Fakat o dakikadan itibaren beni müthiş bir korku sardı. Ben senin hayatını tehlikede sanıyordum. Meğer Mesrure tehlikedeymiş. Şimdi beni dikkatle dinleyiniz Zeydun! Melîke'yi hemen al ve şehre gir, onu burada bir eve yerleştir."
"Peki ya sen?"
"Ben hemen geri döneceğim ve Askalan'da Mesrure'yi arayacağım. Mesrure kendini kurtaramaz mı sanıyorsun? Onun bir çaresini bulup kurtulacağına eminim! Fakat onun o çareyi aramayacağını hissediyorum."
; "Neden?" •; "Çünkü beni siyasetgâhta gördü ve öleceğime kani oldu."
"Acaba senin kurtulduğundan haber almadı mı dersin?"
"Öyle zannediyorum."
"Ben senin gibi düşünmüyorum. Mesrure'nin Arap amcası herhalde ona senin kurtulduğunu yetiştirmiştir. Onun için Arap'ın, Mesrure'yi alıp buraya getireceğini tahmin ediyorum."

"Senin bu tahminlerin beni tatmin etmiyor. Mesrure hepimiz uğrunda kendisini müthiş bir tehlikeye attı. Melîke'yi kaçırarak onun rolünü oynadığı anlaşılır anlaşılmaz Mesrure tevkif olunacaktır. Onun hemen katline karar verileceğinden şüphe etmiyorum. Siz şüphe ediyor musunuz?"
Zeydun: : :
: „ : ■.:■•.<
"Hayır" dedi.
Melike hıçkırıyordu. Fakat onun kabahati yoktu. Mesrure onun baygınlığından istifade ederek Melîke'nin yüzünü boyayarak ona kendi şeklini verip kendi elbisesini giydirmişti. Sonra kendisini de Balebek Emiresi şekline sokmuştu. Bilhassa Mesrure'nin Zeydun namına söz söylemesi Melîke'yi bu maceraya atmıştı.
Melîke, Mesrure'nin başında dolaşan felaketi hissederek ağlıyor ve bunları anlatıyordu. Haldun cevap verdi:
"Mesrure planını tatbik edebilmek için sana yalan söyledi. Onun niçin yalan söylediğini size sonra anlatırım. Onun maksadı senin bana iltihakını temin idi. Çünkü onun bildiği, benim değil, Zeydun'un cezaya uğrayacağıydı."
Melîke, Mesrure'nin iki kardeşten hangisini sevdiğini biliyordu. Zeydun ölmek üzere iken onun kendini feda etmek isteyerek Melîke'yi Haldun'a göndermeye çalışması pek garip bir şeydi. Bunun sebebi ne olabilirdi? Mesrure'nin Melîke'ye muhabbeti mi?.. Gerçi iki kadın birbirlerini çok seviyorlardı fakat muhabbet uğrunda bu fedakârlık göze alınamazdı. O

hâlde bunun sebebi onun Haldun'a olan aşkı mıydı? Bir aşkın bu şekilde ifadesi akla sığar bir şey değildi.
Bununla beraber Melîke bu hareketin manasını anlamaya başladı. Mesrure'nin aşkı hakikaten çok büyük ve çok ulviydi. Bu kadın Zeydun'un mahkûm olmasına mebni Haldun'un Melîke'yi alması ve onunla yaşaması için kendini fedaya razı olu-

yordu. Kendi sevdiği erkeğin bahtiyarlığını kendi hayatı pahasına temin etmek, şüphesiz fedakârlığın eşine rastlanmayan misallerindendi. Mesrure nadir kadınlardan biriydi. Bu kadın yaşar ve kurtulursa muhakkak ki arzın taşıdığı en büyük kadın olmaya hak kazanırdı. Fakat ölmüşse, yine muhakkak ki en aziz şehitler arasına geçerdi.
Melîke bunları düşündükten sonra Haldun'a baktı, ikisi de birbirlerini anlamışlardı. İkisi de hakikati bütün ihtişamı ve bütün vahametiyle görüyorlardı.
Melîke birden şu teklifi ileri sürdü:
"Ben derhâl geri döneyim ve Mesrure ile meşgul olayım."
Zeydun:
"Hayır" dedi. "Sen bile Sultan'ın gazabından kurtulamazsın."
Haldun da bu fikirdeydi. O da:
"Hayır" dedi. "Mesrure'nin fedakârlığı boşa gitmesin. Seni böyle bir hareketten men etmek bizim vazifemizdir."
"Fakat bu kadın feci bir akıbete uğramışsa o zaman ne olur?"
Haldun, Melîke'ye cevap verdi:
"Onun feci bir akıbete uğrayıp uğramadığını bilmiyoruz. Bunu gidip anlamak lazım. Ben geri dönüyorum. Onu buluncaya kadar ve onun karşısında hürmetle diz çökünceye kadar Mesrure'yi arayacağım."
■ . ,
Melîke ilave etti:
"Yalnız hürmetle değil, aşk ile." ⋮ Haldun kısaca:
"Belki" dedi.
Haldun ayağa kalktı ve yola çıkmaya hazırlandı. Onu teşvik eden Melîke ve Zeydun hazin bir sükût içindeydiler. Haldun, onlara bakarak:
"Amcamın kızı ve kardeşim!" dedi. "Artık gidiyorum. Sizi Allah'a emanet ediyorum. Tekrar buluşmazsak size vasiyetim:

Harbin sonuna kadar burada kalmanız, sonra ilk gemi ile Endülüs'e dönmeniz ve kendi evimizde huzur içinde yaşamanızdır. Kardeşim Zeydun, seni de Allah'a emanet ediyorum. İlk defa olarak bugün ayrılıyoruz. Şimdiye kadar birlikte sevdik, her ne yaptıysak hep birlikte yaptık, iftihara değer her işi birlikte başardık. Sana vasiyetim: Mukadderatın sana nasip

ettiği muhabbet ve mesuliyetten istifade ederken hiçbir zaman vazifelerini unutmamandır."
Zeydun'un gözleri yaşardı ve göğsü tıkandı, bin bir'güçlükle şu sözleri söyleyebildi:
"Kardeşim böyle sözler söyleme! Bana bir saat müsaade et, ben Melîke'yi burada bir yere yerleştirir, sana iltihak ederim. İkimiz de Mesrure'ye borçluyuz. Bu borcun yalnız senin tarafından ödenmesi doğru değildir."
Haldun kabul etmedi:
"Hayır, zaman harp zamanıdır. Melîke'nin yanından ayrılma, ben bunu istiyorum."
Zeydun başını öne eğdi ve bir şey diyemedi. Haldun onu da Melîke'yi de kucakladı, ikisini de öptü, sonra atının sırtına atladı ve arkasına bakmayarak Askalan'a geri döndü.
Birkaç dakika sonra Haldun'un atı görünmüyordu. Melîke ile Zeydun gözyaşları ile boğulmuş bir hâldeydiler. Onların Haldun'dan mahrumiyetleri büyük bir kayıptı. Bunu hiçbir şey telafi edemezdi. Zeydun bunu anlatmak istiyordu.
"Melîke, ömrümde böyle bir şey beklemiyor ve kardeşimden ayrılacağımı tahmin etmiyordum. Keşke muharebede şehit olsaydım da bu akıbeti görmeseydim" diyordu.
"O zaman benden de kurtulmuş olurdun. Sizin başınıza bütün bu maceraları getiren benim, nihayet Mesrure'nin felakete uğramasına sebep olan da benim. Keşke ölseydim de hepiniz rahat edeydiniz. Evet, keşke ben ölseydim, Zeydun..."

"Melîke, senin hiçbir suçun yok. Onun için böyle sözler söyleme. Yalnız bundan böyle bir felaket gelecekse, ikimizin birden ölmemize dua edelim. Eskiden bana bir hâl olursa Haldun'a güveniyordum. Şimdi ondan da mahrum olduk. Artık Allah'tan bizi ayırmamasını niyaz edelim."
İkisi de başlarını eğdiler ve gözlerinden yaşlar boşandı. Fakat burada, bu harap bahçede uzun bir zaman kalmak doğru değildi. Melîke'yi bir yere yerleştirmek icap ediyordu. Zeydun, Melîke'ye:
"Kalk, kendimize sığınacak bir yer arayalım" dedi.
İkisi de kalktılar. Atlarına bindiler, nereye gideceklerini bilmiyorlardı. Yollar sürü sürü insanlarla doluydu. Herkes son vaziyeti anlamak istiyordu. Son duruma göre; Sultan Salâhaddin Kudüs'ün teslimini istemişti, bunun mukabilinde şehirden çıkıp gitmek isteyenleri serbest bırakacağını ve onlara lazım olan yiyecek ve içeceği temin edeceğini söylemişti. Fakat Kudüs'teki Ehli Salip bu şartları kabul etmeyerek sonuna kadar dövüşeceklerini ilan etmişlerdi ve damarlarında kan varken ilahlarının öldüğü yeri bırakmayacaklarını söylemişlerdi.
Patriklerin ve papazların tesiri altında verilen bu karar, Kudüs'teki ahaliyi

hiç de memnun etmemişti. Çünkü Hattin muharebesi, Ehli Salip'in bütün ümitlerini kırmış, onların buradan kovularak uzaklaştırılacaklarını ayan beyan göstermişti. Bunların 100.000 kişilik orduları tarumar olmuş, kumandanları veya hükümdarları ölmüş yahut esir düşmüştü. Bizzat Kudüs Kralı, esirler arasındaydı. Bu koşullarda harbe devam etmeye karar vermek ve Sultan'ın sulh teklifini reddetmek beyhudeydi; insanların kanını boş yere dökmekti. Fakat Kudüs papazları veya patrikleri bu cinayeti işleyecekler, ümitsiz insanları harbe sevk edecekler, onların kanını lüzumsuz yere dökeceklerdi. Yollarda toplanan ahali ağlıyor, yaklaşan felaketin

vahametini hissederek feryat ediyordu. Fakat bu hâlleri, katı yürekleri ruhanilere tesir etmiyordu.

Zeydun ile Melike, şehrin içinde gide gide ücra bir tarafta bir kapının önünde durdular. Zeydun kapıyı çaldı. İçeriden bir adam çıktı:

"Kimsiniz?" dedi.

"Sultan Salâhaddin tarafından Kudüs'e gönderilen bir zabitim. Adım Zeydun. Arkadaşım olan kadın ile birlikte burada ikamet edeceğiz."

' * .

"İtimatnameniz var mı?"

"Var..."

Zeydun cebinden bir mektup çıkarıp verdi. Bu kâğıt, Sultan Salâhaddin'in mührünü taşıyor ve her yerde onun hizmetinde bulunanların, Emir Zeydun ile Haldun'a itaat ederek onların talimatı dairesinde hareket etmelerini emrediyordu. Sultan Salâhaddin, iki kardeşi Frenklerin içine göndermeye karar verdiği zaman onlara, şehirde kimleri bulacaklarını anlatmış ve bu itimatnameyi vermişti.

İtimatnameyi okuyan Arap, Emir Zeydun'u hemen içeri aldı, ona ve arkadaşına ayrı bir daire gösterdi.

Zeydun, Melîke'yi dairesine yerleştirdikten sonra, dışarı çıktı ve vaziyet ile meşgul oldu. Öte taraftan Haldun, Askalan'a dönüyordu. Bir lahza istirahat etmeden, bir lahza gözlerini yummadan, kâh güneş, kâh yıldızlar altında mütemadiyen ilerliyordu. Hayatının en aziz arkadaşı olan biraderiyle beyhude yere sevdiği kadın geride kalmıştı. Fakat ileride ne vardı?

Haldun onu bilmiyordu. Kendisi ileride ne arıyordu? O da meçhuldü fakat onu seven bir kadın, onun uğrunda her şeyi feda etmişti.

Haldun bu kadını hayatta bulursa ne yapacaktı? Onunla evlenecek miydi? Bunu istiyor muydu? Hayır, Haldun bunu

arzu etmiyordu. Fakat vazifesini yapacaktı. Yahut kadını bulamazsa ne

olacaktı? Bu da belli değildi. Onun karar verdiği şey, derhâl Sultan Salâhaddin'e müracaat etmek ve hakikati söylemekti. Gerek kendisinin, gerek kardeşinin bu son tertibatta hiçbir alakaları yoktu. Fakat bu kadın da bu işe yalnız fedakârlık şevkiyle karışmıştı. Onun için şayet bu kadın henüz hayatta ise onun affını istirham edecekti. Onun affı için icap ederse kendi hayatını tehlikeye koyacaktı.
Haldun, bu düşünceler içinde Askalan şehrine vardı. Şehir sükût içindeydi. Haldun, Sultan'ın ikametgâhına tahsis olunan eve doğru ilerledi. İlk rastladığı mabeyinciye Sultan'ı görmek istediğini söyleyerek kabulünü istirham etti. Sultan Salâhaddin, Haldun'u hemen huzuruna kabul etti ve ona şu sözleri söyledi:
"Emir Haldun! Bana karşı yapacağınızı yaptıktan sonra neden geri döndünüz? Ben hayatınızı bağışladığım hâlde siz yine benim kızımı kaçırdınız."
"Sizi yemin ile temin ederim ki bizim bu son tedbirle zerre kadar alakamız yoktur. Ben bu işten haberdar olur olmaz derhâl geri döndüm ve size hakikati söylemek istedim. Balebek Emiresi Kudüs'tedir. Kardeşimle beraberdir. Ben ise size teslim olmaya ve hakikati söylemeye geldim. Bu son plan Mesrure tarafından hazırlanıp tatbik olunmuştur. Onun müstahak olduğu cezayı bana vermenizi rica ediyorum!"
"Niçin?"
Haldun, başını eğerek cevap verdi:
"Çünkü bu kadın ne yaptıysa beni sevdiğinden ve bana bağlı olduğundan dolayı yaptı. Ben de onun çekeceği cezaya razıyım. Bu kadın hâlâ burada mıdır?"
"Buradadır."
Haldun, derin bir sevinç duydu. Demek ki Mesrure henüz hayatta idi. Onun tehlikeye dair hissettikleri demek ki bir kâbustan ibaretti.

"Ona söyleyecek bir iki sözüm var. Onu bir kere görmeme müsaade etmenizi istirham ediyorum." "Ona, tertibatının muvaffakiyetle neticelendiğini mi haber vermek istiyorsunuz?"
"Hayır."
■■′■
"O hâlde neden onu görmek için ısrar ediyorsunuz?" '
"Onun yaptığı fedakârlığın büyüklüğü karşısında vazifemi ifa etmek istiyorum."
"Acaba bu vazifenin ifası zamanı geçmedi mi?"
"Zannetmiyorum."
"O hâlde Emîr Haldun'u o kadının yanına götürünüz. Yarın Emir Haldun'u muhakeme ederiz."
Sultan'ın bu emri icra olundu. Ortalık kararmıştı. Muhafızlardan biri, eline

bir lamba alarak Haldun'un önünden yürüdü ve Haldun da onu takip etti. Haldun, Sultan'ın meclisinden ayrılırken bütün gözlerin üzerine dikildiğini gördü, bütün bu gözlerde rikkat ve merhamet hisleri sezdi. Bu his o kadar kuvvetliydi ki Haldun bir aralık duraklayarak önünden giden adama sordu:
"Beni siyasetgâha mı götürüyorsun?"
"Hayır, seni Mesrure'nin bulunduğu yere götürüyorum."
Haldun'un içi tekrar serinledi. Demek ki Mesrure henüz sağdı. Muhafızla ikisi yürüdüler. Birtakım koridorlardan geçtiler, nihayet bir kapıya vardılar. Muhafız kapıyı açtı. Haldun sordu:
"Mesrure burada mı?" .-. . , .
. , "Evet, burada." ,;.
-, Muhafız, elindeki lambayı Haldun'a verdi ve ona:
"İçeri gir!" dedi.
Haldun içeri girdi ve muhafız dışarıda kaldı, içeride ses yoktu. Mesrure uyuyor muydu? Haldun, kapının eşiğinde durakladı ve muhafıza döndü:
"Acaba uyuyor mu?" dedi.

Muhafız:
"Belki!" dedi.
.■ "O hâlde onu rahatsız etmesem!.."
"Siz bilirsiniz. Fakat esrarkeşlerin bu karısı, zannetme ki ziyaretinizi reddetsin!"
Bu sözler Haldun'u sinirlendirdi. Bu sözlerde çirkin bir ima vardı. Haldun muhafızın yüzüne sert sert baktı. Muhafız korktu:
"Affedersiniz!" dedi. "Vazifem sizi buraya getirmektir, getirdim. İçeri girecekseniz giriniz. Girmeyecekseniz sizi geri getireyim."
Haldun:
"Giriyorum!" dedi ve elindeki küçük lamba ile içeri girdi. İçeri girmesi üzerine kapı kapandı. Burası, tanımadığı bir yer değildi. Bu kemerli yeri, bu taş duvarları daha önce görmüştü. Burası siyasetgâhtı. Kendisi, idam edileceği zaman buraya getirilmişti. Mesrure buraya, Melîke'nin kıyafetinde gelerek ona veda etmişti. Demek onu yine burada bulacak ve yine burada ona derin ve coşkun duygularını anlatacaktı.- Fakat ortada bir kimse görünmüyordu. O hâlde beklemek lazımdı. Haldun yere çöktü ve gözlerini kapıya dikti.
Fakat bu bekleyiş beyhudeydi. Hiçbir hareket, hiçbir ayak sesi duyulmuyordu. Ortalık derin ve ölümden farksız bir sükût içindeydi. Haldun ayağa kalkarak etrafına dikkat etti. İleride yerin üstünde bir şey yatıyordu. Burası onun, bizzat Haldun'un cellat karşısında durduğu yerdi ve bu yere bir ceset uzanmıştı. Bu, muhakkak Mesrure idi. Kendisi buralarda mahpustu ve şüphesiz uyuyordu.

Haldun seslendi:
"Mesrure!"
Ancak kendi sesinin aksinden başka cevap alamadı. Mesrure'yi uyandırmak lazımdı. Başka çare yoktu. Haldun yaklaştı.

Mesrure'ye dikkat etti. Sırtında hâlâ, Melîke'nin şahane elbiseleri vardı. Göğsünde Melîke'nin mücevherlerinden biri pırıldıyordu. Mesrure ne kadar derin bir uykuya dalmıştı. Acaba uyanmayacak mıydı? Haldun onun yanında diz çöktü. Mesrure'nin yüzünü örten saçlarını ayırmak için elini uzattı. Fakat eli onun saçlarına temas ettikten sonra Mesrure'nin başı gövdesinden ayrıldı.
Haldun ürperdi. Küçük lambayı tutarak baktı. Mesrure'nin sırtındaki elbiseler kan içinde yüzüyordu. Onun^birbi-rinden ayrılan dudakları kül rengindeydi. Haldun, çölden geçerken hissettiklerini hatırladı. Mesrure'nin ölüm ıstırabını onunla birlikte çekmiş, nihayet onun bir rüzgâr gibi esen ruhu ile yerden semaya yükselmişti. Mesrure, o zaman, celladın kılıcıyla ölüyordu. Demin, Sultan Salâhaddin ona, "Vazifenizin ifası zamanı gecikmedi mi?" demişti. Ne kadar doğru söylemişti fakat o anlamamıştı. Anlamamakla da iyi etmişti. Çünkü maksat Mesrure ile buluşmak değil miydi? işte burada ve bu hâlde buluşmuşlardı.
Haldun ayağa kalktı ve rüyada duran bir adam gibi hareketsiz durdu. Mırıldanıyordu:
"Mesrure! Seni ve yalnız seni sevdiğimi şimdi anlıyorum. Şimdiden sonra da yalnız seni seveceğim. Büyük kalpli kadın. Hayatta bundan böyle biricik işim hep seni anmak, senin hatıranı yaşatmak olacak!"
Haldun, bu sözleri kendi kendine fısıldıyorken Askalan'dan çıkarak çölde gidiyorken ansızın esen ve onu yerden alarak semaya yaklaştıran serin nefesin tekrar estiğini hissetti ve kendini tekrar semaya yükseliyor gördü. Bir an sonra her şey bitti. Haldun yanında, onu buraya getiren muhafızı gördü. Muhafız, ona bakarak:
"Emir Haldun, esrarkeşlerin karısını gebermiş mi buldun?" dedi.; ..

Haldun, elindeki lambayı kaldırdı ve muhafızın suratına attı. Muhafız başında alevler parlayarak kaçıyorken Haldun karanlık ve sükûnete kavuştu; bir lahza durdu, ondan sonra beyninin içinde yangın koptuğunu hissetti. O da ansızın yere düştü, Mesrure'nin cesedi üzerine yıkıldı ve orada öylece kaldı.
Haldun buhranlar içinde yüzüyordu ve neye uğradığını bilmiyordu. Bütün bildiği kendisinin hasta yattığı ve Mesrure'nin baş ucunda ona baktığı, iyileşmesi için canla başla hizmet ettiğiydi. Mesrure yanından bir an bile ayrılmıyordu. Beyaz elbiseleri içinde hep onun etrafında dolaşan Mesrure,

aşktan parlayan gözlerle hep ona bakıyordu. Fakat nedense boynunda kıpkırmızı bir şerit uzanıyordu. Bu neydi ve nasıl bir şeydi? Haldun bunu anlayamıyordu.
Haldun, bu hâl üzere ne kadar kaldığının farkında değildi. Kendinde değildi, yalnız bu yerde kalmadıklarını ve mütemadiyen seyahat ettiklerini duyuyordu. Nereye gidiyor ve nereye varmayı ümit ediyorlardı?
Bu yolculuk dünyevi bir yolculuk mu yoksa uhrevi bir seyahat miydi?
Haldun, bunu seçecek bir hâlde değildi. Fakat muhakkak ki hep gidiyorlardı. Çadırlar sökülüyor ve kuruluyordu. Atlar kişniyor ve insanlar bağırıyordu. Üzerinde yattığı sedye saatlerce omuzlar üzerinde gidiyor, sonra arıların uğultusuna benzeyen bir velvele arasında bir yere konuyordu. Burası, zaferden zafere koşan ordunun konakları idi.
Nihayet bir gece, Haldun gözlerini açar gibi oldu. Ay, tepesindeki denizde yüzüyordu. Yerden semaya tekbir sayhaları yükseliyordu: "Allahu Ekber, Allahu Ekber!" Yerden semaya yükselen bu sayhalar, nurdan bir rahmet gibi Haldun'un kalbine yağıyordu.

Haldun yine kendinden geçti ve yine Mesrure'yi gördü. Kalbine sükûnet ve huzur veren ruhani sesler Mesrure'nin yüzünde tebessüme çevrilmişti. Buradan da yeni bir seyahata çıkan Haldun, şimdiye kadar duymadığı derecede kuvvetli sesler, kulakları tırmalayan naralar karşısında kaldı. Sanki etrafında binlerce adam yürüyor, sanki binlerce adam haykırıyordu.
Haldun tekrar gözlerini açtı ve yine Mesrure'ye bakındı. Fakat Mesrure'nin bir izi bile yoktu. Mesrure gitmiş, Mesrure yok olmuştu. Onun yerinde oturan ak sakallı, nurani yüzlü bir adamdı. Bu adam Haldun'un gözlerini açtığını, etrafına bakındığını görür görmez hemen ayağa kalktı; ona soğuk ve tatlı bir su verdi. Haldun suyu içtikten sonra kendini biraz daha kuvvetli hissetti ve:
"Neredeyim amca?" dedi.
"Oğlum, biz Kudüs duvarlarının önündeyiz ve Sultan Salâhaddin'in karargâhındayız." •'■ "Ben hep uyudum mu?"
"Evet, çok hastaydın oğlum. Ben de seni tedavi ediyorum."
"Yanımda hep siz mi bulunuyordunuz?"
"Evet oğlum."
"Mesrure hiç gelmedi mi?"
"Nasıl gelebilir oğlum?"
"Fakat ben onu hep yanımda görüyordum."
"Olabilir, belki onun ruhu senin üzerinde dolaşıyordu." .
"Fakat ben yalnız onun ruhunu değil, bizzat kendini görüyordum."
Haldun, siyasetgâhta gördüğü manzarayı tamamıyla unutmuştu. İhtiyar tabip bunu anlayarak onun hafızasını yavaş yavaş uyandırmak istedi ve Haldun'u biraz daha dinlendirmek isteyerek yatırdı.

"Sen henüz istirahate muhtaçsın oğlum, hele sen dinlen de ben sana olanı biteni sonra anlatayım" dedi.

Haldun, tabibin emrine itaat ederek sedyesine uzandı. Tabip onun baş ucuna geçti ve:
"İstediğini sor oğlum, ben de sana anlatayım" dedi.
Mesrure'den başka bir şey düşünmeyen Haldun:
"Amca, Mesrure'ye ne oldu?" dedi.
"Bir şey olmadı."
"O hâlde benim yanı başımda bulunan o muydu?"
"Evet. Yalnız bu mülakatınız ruhaniydi. Çünkü Mesrure ruh âlemine geçti."
Haldun yavaş yavaş aydınlanmaya başladı. Mesrure idam edilmişti. Cellat onun boynunu uçurmuştu. Böyle olduğunu kendi gözüyle görmüştü. Haldun inim inim inledi ve yeniden yatağına yıkıldı. Zavallı genç yeni bir baygınlık geçiriyordu. Tabip hemen onun imdadına koştu, ona bir şeyler içirdi. Haldun'u kuvvetlendirmek için o zamanın bilinen her vasıtasına müracaat etti. Nihayet Haldun kendine geldi ve derin bir teslimiyet içinde başından geçenleri anlamak istedi.
"Rica ederim amca, Mesrure'nin ölümünden sonra benim başımdan geçenleri anlat. Beni nerede ve ne hâlde buldunuz?"
"Sen, Mesrure'nin cesedi üzerine yıkılıp bayılmışsın. Yüzüne lambayı attığın muhafızın feryadı üzerine yetişenler onu kurtarmışlar fakat o adamın yüzü yanmış, gözleri kör olmuş. Mesele Sultan'a arz olunmuş; Sultan ile vezirleri hemen vaka yerine gelmişler ve senin baygın hâlini görmüşler. Sultan, o zaman hakikati anlayarak Mesrure'nin idamını emrettiğinden müteessir ve pişman olmuş. Senin hüzün ve mateminle alay eden muhafızın ise layık olduğu cezaya çarptığını söylemiş. Sonra hemen beni çağırttırarak senin tedavinle meşgul olmamı ve bütün ihtisasımı göstererek seni kurtarmamı emretti. Sultan, Askalan'dan hareket ederken senin sedyenin daima omuzlar üzerinde taşınmasını, ayrıca bir çadırın sana tahsis edilmesini

ve sana lazım olacak her şeyin temin edilmesini tembih etti. Neticede, Allah'ın inayetiyle seni kurtarmaya imkân olmuştur. Hâli hazırda Sultan, Kudüs'ü zapt ile meşgul olmaktadır."
"Şehir sükût etmek üzere mi?"
"Hemen hemen..."
"Peki, biraderim ve hemşiremden haber yok mu?"
"Onlara dair bir şey bilmiyorum. Çünkü hep seninle meşgul oldum. Senin yanından bir dakika ayrılmadım."
"Kudüs'te kalan Ehli Salip direniş gösteriyorlar mı?"

"Onlar hâlâ meleklerin semadan inip onları kurtaracağını zannediyorlar."
"Buna karşı Sultan nasıl bir hattı hareket takip ediyor?"
"Sultan, şehrin teslimini ve içindekilerin çıkıp gitmelerini, istedi fakat onlar bu şartları kabul etmediler." ..,...• ..:..,
"O hâlde muharebe muhakkak..."
"Buna ne şüphe!"
Tabip, bu sözleri söyledikten sonra çadırdan dışarı çıktı.
Haldun kendi kendine düşünüyordu. Zeydun ile Melike acaba Kudüs'te miydiler.? Yoksa oradan başka bir yere mi gitmişlerdi? Acaba onlar şehir dâhilinde Sultan'ın eline geçecek olurlarsa Sultan onlara nasıl muamele ederdi? Onları affeder miydi? Yoksa onları cezaya layık görür müydü? Kendisi bundan sonra ne yapacaktı? Yaşayacak mıydı? Ölecek miydi? Yaşayacaksa nasıl yaşayacaktı ve nerede yaşayacaktı? Haldun, bunların hepsini düşünüyor fakat hiçbirine cevap veremiyordu. Zaten bu suallere cevap verecek derecede kuvvetlenmemişti. Bu suallerin verdiği yorgunluk onu derin bir uykuya sürükledi. Birtakım karışık rüyalar, ona yine Zeydun ile Melike'nin sıkıntı içinde olduklarını hissettiriyordu. Bu sırada Sultan Salâhaddin'in sesi duyuldu, Haldun onu selamlamak için ayağa kalkmak istedi.

Öte yandan Zeydun ile Melîke'yi, Kudüs'te yeni bir macera bekliyordu. İkisi, Kudüs sokaklarından Sultan Salâhaddin'in düşman içinde çalışan adamlarının oturduğu eve doğru ilerliyorken Kudüs'te bulunan fedailerden birkaçı onları görüp gizlice takip etmişti. Bu, fedailer için hiç beklenilmeyen bir intikam fırsatıydı. Yalnız, bu fırsatı iyi kullanmak ve bu sefer avı kaçırmamak lazımdı. Cebel fedaileri son derece dikkat ve ihtiyat ile hareket ettiler, vaziyeti mükemmel bir surette idare ederek son derece maharetle hazırlanacak bir planın tatbikini kararlaştırdılar.
Fedailer evvela Zeydun'un yanındaki kadının kim olduğunu tahkik ettiler ve onun, Melîke olduğunu kolaylıkla anladılar. Bunu anlamak için evi bir iki gece kollamak, geceleyin evin etrafındaki ağaçlara tırmanarak odaların içini gözetlemek kâfiydi.
Esrarkeşler kadının kimliğini anladıktan sonra en seri vasıtalar kullanarak durumu Şeyh'ül Cebel Sinan'a bildirdiler ve onun talimatını beklediler. Şeyh'ül Cebel, Melîke'yi tekrar elde etmek istiyor ve iki kardeş ile Mesrure'yi mahvetmeyi her dakika düşünüyordu. Bu fırsat, hem intikam almayı hem de Melîke'yi haremine sokmayı temin ediyordu. Sinan en akıllı, en tedbirli daillerinden birkaçını hemen Kudüs'e gönderdi ve onlara kati talimat verdi. Bu talimata göre; fedaileri Melîke'yi kaçırmaya çalışacaklar, buna muvaffak olamazlarsa onu hemen öldüreceklerdi. Zeydun ile Haldun veya Mesrure ise her hâlde öleceklerdi; hayatta kalmalarına imkân verilmeyecekti.

Şeyh'ül Cebel'in bu kati talimatını alan dâiler, Kudüs'e geldiler ve oradaki fedailerle beraber vaziyeti tetkik ederek bir plan hazırladılar. Bu plana göre, ev birkaç fedai tarafından muhasara edilecek, içeriden kaçmaya teşebbüs edeni hemen öldüreceklerdi. Diğer taraftan evin içine girmeye memur edilenler, her tehlikeyi göze alarak hareket edecekler; ya Zeydun ile Me-

lîke'yi öldürecekler yahut onları diri diri yakalayarak bağlayacaklar, ses çıkarmalarına imkân vermeyecekler ve derhâl Cebel yolunu tutacaklardı.
Plan hazırlandıktan sonra tatbikatına geçildi. Ev muhasara edildi; fedailerden birkaçı duvarlara tırmanarak içeri girdiler. Zeydun ile Melike odalarında oturmuş konuşuyor, Haldun ile Mesrure'nin kendilerine meçhul kalan akıbetlerini düşünüyorlardı. Dışarıdan duyulan acayip bir gürültü, Zeydun'un gözlerini dört açtı. Hemen kılıcını yakaladı ve bekledi. Dışarıda dolaşanlar ve fısıldaşanlar bulunduğu muhakkaktı.
Zeydun, bir hamlede eline geçen her şeyi kapıya yığmaya başladı. Melike de ona yardım ediyordu. Zeydun aynı zamanda evin içindekileri uyandıracak derecede bağırdı, bir iki dakika sonra dışarıda kılıç şakırtıları duyuldu. Sessizce harekete ehemmiyet veren fedailer gibi, evin içindekiler de fazla gürültü etmeden onların işini bitirmeye gayret ediyorlardı.
Zeydun, içeride bulunduğu hâlde, dışardakilerin bir sözünden vaziyeti anladı. Çünkü dışarıda "esrarkeşler" kelimesi tekerrür ediyordu. Ölümden yılmayan bu haydutlar, demek ki izlerini keşfetmişlerdi. Zeydun bir an düşündü ve kapının arkasına yığdığı eşyayı çekmeye başladı. Melike de ona yardım ediyordu. Çünkü dışarıdakiler kuvvetlenmeden Zeydun'un kılıcı onları zaafa uğratırsa belki kurtulmaları mümkündü.
Eşyalar bir tarafa atıldıktan sonra Zeydun ok gibi odadan fırladı. Bir tarafta yanan lambanın ışığı altında karşı karşıya gelen iki safın ortasına girerek hücum etti. Evin muhafızları da Zeydun'un hücumundan kuvvet bularak fedailere yüklendiler.
Esrarkeşlerin biri, Melîke'nin bulunduğu odaya süzülmek istedi fakat Zeydun'un ağır bir darbesi onu yere yıktı.
Fedailerin bir ikisi yaralandıkları hâlde dövüşüyor ve bir neticeye varmak için bütün gayretlerini sarf ediyorlardı.

Fakat bütün bu gayret boşa gitti. Bir saat sonra on fedai de öldürülmüştü. Çünkü Salâhaddin'in adamlarının hepsi de cesur ve tehlikeden yılmaz adamlardı. Cebel fedaileri tamamen öldürüldükten sonra evin bahçesinde onlara mezar kazıldı, bir iki saat zarfında bunların hepsi gömüldü ve orta-lık temizlendi.
Fedailerden dışarıda bekleyenler, saatlerce bekledikleri hâlde içeriden bir

çıkan olmadığını görerek içeride ne olduğunu merak ettiler. Aralarından biri, duvara tırmanarak aşağı baktı ve kazılmış mezarların içlerine adamlar gömüldüğünü gördü. Netice anlaşıldı. Fedailer dakika kaybetmeden onları bekleyen dâîye gittiler ve arkadaşlarının öldürüldüğünü haber verdiler. Dâîlerin başı birkaç dakika düşündü, ondan sonra geride kalan adamlarına emir verdi:
"Beni takip ediniz!"
Hepsi de atlarına binerek onu takip ettiler. Büyük dâ-î bir müddet sonra büyük bir mabedin kapısı önünde durdu. Kapıyı şiddetle çaldı. Birkaç dakika sonra kapı açıldı ve bir rahip göründü.
"Ne istiyorsunuz?"
"Şeyh'ül Cebel tarafından geliyorum. Kudüs patriğini hemen görmek istiyorum." ■■ "Niçin?"
"Kendisine verilecek haberlerim var."
"Bunları sabahleyin haber verseniz ve aziz zatını rahatsız etmeseniz olmaz mı?" "Olmaz. Kendisini şimdi görmeliyim."
-′′■■■■■
"Fakat kutsiyet penahı şimdi ibadetle meşguldür. Onu rahatsız edemeyiz."
"Getirdiğim haber Kudüs'ün mukadderatiyla alakalıdır. Hemen haber veriniz."

Bu söz üzerine rahip, gelen garip misafirleri hemen içeri aldı. Onları bir köşede bıraktı ve muazzam mabedin diğer tarafında kayboldu. Beş on dakika sonra geri dönen rahip, misafirlere: "Silahlarınızı teslim ediniz!" dedi.
Onlar da hemen kılıç ve hançerlerini çıkarıp verdiler. Rahip, silahları duvarda açtığı bir dolaba attıktan sonra adamları aldı ve içeri götürdü. Birkaç dakika sonra Kudüs patriğinin karşısıdaydılar. Patrik gelenleri hürmetle karşıladı, Şeyh'ül Cebel'in sıhhatle afiyetini sorduktan sonra, geç vakit niçin geldiklerini anlamak istedi. Dâîlerin başı cevap verdi:
"Sizi Salâhaddin'in şerrinden kurtarmak, hiç olmazsa, o şerri azaltmak için geldim."
"Mutlaka sizi Hazreti Mesih göndermiş olacak! Rica ederim anlatınız..."
"Fakat anlatmadan evvel bir söz isterim."
"Nedir?"
"Size yerini söyleyeceğim bir kız vardır. Siz, hemen o kızı tevkif edeceksiniz ve sonra onu Şeyh'ül Cebel'e teslim edeceksiniz. Buna söz veriyor musunuz?"
"Bu kız Hristiyan mıdır?"
"Hayır, Müslümandır."
"O hâlde söz veriyorum. O kızı derhâl tevkif ederek bu kilisenin en muhkem yerinde saklayacağım ve onu istediği zaman Şeyh'ül Cebel'e teslim edeceğim. Buna yemin ediyorum." "Ben de sizi Salâhaddin'in şerrinden

kurtaracak yahut onu asgari hadde indirecek sırrı ifşa ediyorum. Sultan Salâhaddin'in hemşirezadesi Balebek Emiresi Kudüs'ün içindedir. Balebek Emiresi sizin elinize geçerse Sultan onu geri almak için her fedakârlığa katlanır. Siz bu kızı, bir rehine suretiyle kullanabilir ve istediğiniz şartları kabul ettirdikten sonra Balebek

Emiresi'ni Salâhaddin'e teslim edeceğiniz zaman bize haber verirsiniz. Biz de onu, kararlaştırdığımız şekilde kaçırırız. Bunu kabul ediyor musunuz?"

Patrik bir an düşündü. Balebek Emiresi'ni ele geçirerek onu rehine makamında kullanmak onlara birçok şey kazandırabilirdi. Fakat buna mukabil nihayetinde Balebek Emiresi'ni de Salâhaddin'e teslim etmek lazım gelirdi. Teslim edilmezse bütün o kazanç zayi edilebilirdi ve daha müthiş zararlara uğramak mümkündü. Fakat patrik tereddüt etmedi:

"Kabul ediyorum" dedi.

"O hâlde bu taahhüdünüzü yazınız ve mühürleyiniz!"

Patrik, hiç düşünmeden kalem kâğıt istetti ve yazdı: ;' "Şeyh'ül Cebel Muazzam Emir Sinan Hazretleri namına hareket eden başdâînin teklifi üzere Balebek Emiresi Melike Hatun'un bana teslimi ve onun Sultan Salâhaddin'e karşı rehine makamında kullanılmasına karşı Müşarünileyh[23] Melike Hatun'un Şeyh'ül Cebel Hazretlerine teslimini kabul ve taahhüt eder ve bu taahhüdümü yemin ile teşvik ederek onu ifa edeceğime halifesi olduğum Hazreti Mesih'i şahit tutarım."

Kudüs patriği, daha sonra yazdığı bu taahhüdünü büyük mührüyle mühürleyip kâğıdı başdâîye verdi. Artık geriye Balebek Emiresi'nin nerede olduğunu öğrenmek kalmıştı. Başdai:

"100 askerinize emrediniz, bana refakat etsinler!"

Patrik, ellerini çırptı ve içeri giren rahibe:

"100 asker lazım, hemen hazır olsunlar, hazır olduklarında zabitleri buraya getir!"

Rahip dışarı çıktı ve beş dakika sonra yanında bir zabitle birlikte geldi. Patrik emir verdi:

"Bu zatı görüyor musunuz? Onunla birlikte hareket edecek, onun gösterdiği eve girecek ve orada bulunan Balebek

[23] **kendisine işaret edilen, yukarıda adı zikredilen (y.n.)**

Emiresi Melike Hatun'u bana getireceksiniz. Hiçbir kimsenin bundan haberdar olmamasına dikkat ediniz. Ben de dönmenizi bekliyorum!"

Zabit diz çöküp patriğin önünde eğildi ve hemen kalktı. Patriğe veda eden başdâînin arkasından yürüdü. Mabedin kapısının önünde 100 atlı duruyordu. Zabit, başdâî ile birlikte onların başına geçti ve hepsi yürüdüler.

Bir saat sonra Zeydun ile arkadaşlarının oturdukları evin kapısı şiddetle

vuruluyordu, içeridekilerin hepsi zaten uyanıktı. Zeydun, Melîke'yi hemen Sultan'ın nezdine iade etmeyi düşünüyor ve Melîke'ye bunun çok hayırlı olacağını, çünkü bu sayede Haldun ve Mesrure ile beraber olacaklarını anlatıyordu. Bu sırada kapının vurulması, yeni bir hadisenin vuku bulmak üzere olduğunu gösteriyordu. Zeydun arkadaşlarından birine kapıyı açmasını emretti ve kapı açıldı.
"Kimsiniz ve ne istiyorsunuz?"
"Balebek Emiresi'nin Kudüs patriğine teslimini istiyoruz. Bütün bu ev halkı, Kudüs patriği emriyle mevkufturlar."
Zeydun'un gönderdiği adam hemen döndü ve ne istenildiğini anlattı. Zeydun dışarıda kaç kişi bulunduğunu sordu. Adamların fazla sayıda olduğunu anlayınca hemen arkadaşlarından birini çağırdı, ona emretti.
"Hemen kapıya git! Balebek Emiresi'nin teslim olmak üzere hazırlandığını söyle!" dedi.
Bir diğerine:
"Senin vazifen buradan gizlice sıvışmak ve şehir haricine çıkarak derhâl vaziyetimizi Sultan Salâhaddin'e anlatmaktır. Sen şimdi evin içinde bir yere saklan, biz hareket ettikten sonra hemen yola çık!" diye talimat verdi.
Sonra Zeydun içeriye girip Melîke'ye:
"Hazır ol! Teslim olacağız!" dedi. "Çünkü tekrar fedailerin eline düşmektense Kudüs patriğinin eline düşmek yeğdir."

■ Melîke itiraz etmeden kalktı, hazırlandı. Zeydun'un kolunda kapıya yürüdü. Zeydun kapıda bağırdı:
"Balebek Emiresi buradadır!"
Ve kendi adamlarına emretti:
"Atlarınızı getiriniz!"
Atlar geldikten sonra bütün kafile Zeydun ile Melîke'yi ve maiyetlerini ortalarına alarak hareket ettiler. Yalnız Şeyh'ül Ce-bel'in başdâîsi adamlarıyla birlikte onlardan ayrılarak kendi yoluna gitti. Kafile mabedin kapısına vardığı zaman kapı hemen açıldı, Zeydun ile arkadaşlarının silahları alındı ve hepsi Kudüs patriğinin yanma götürüldü. Patrik, Melîke'yi bizzat karşılayarak:
"Balebek Emiresi! Siz burada esir değil, misafirimsiniz. Adamlarınızdan hiçbirine dokunulmayacak. İsterseniz onları şehrin haricine çıkarırız, isterseniz burada tutarız."
Melîke cevap verdi:
"Kudüs patriği! Hepimizi şehrin haricine gönderme lütfunda bulunursanız bu iyiliğinizi unutmayız."
Patrik bunu kabul etmedi ve:
"Hayır, sizi bir müddet misafir edeceğiz. Bunu kabul edeceksiniz" dedi.
"O hâlde amcazadem Emir Zeydun'un bana çok yakın bir yerde

bulunmasını ve maiyetimde bulunan diğer zatların şehir haricinde serbest bırakılmalarını rica ediyorum."
"Bunu kabul ederiz."
Patrik hemen emretti:
"Bu tutukluları erkenden şehir haricine çıkarınız ve orada serbest bırakınız! Haydi."
Adamlar patriğin karşısından çıkarıldılar. Yanında yalnız Melîke ve Zeydun kaldı. Kudüs patriği sordu:
"Sizin bu zamanda burada niçin bulunduğunuzu sormayacağım. Bunu, amcazadenizle bir arada bulunmanızdan anlıyo-

rum. Bu, herhalde âşıkane bir maceradır. Fakat Şeyh'ül Cebel ile alakanız nedir?"
"Bir alakamız yoktur. Yalnız bir aralık bizi esir etmişlerdi. Biz de onların kalesinden kaçtık!"
"O hâlde onun için sizi tekrar elde etmek istiyorlar." , "Bunu nereden anladınız?"
"Çünkü onların bir adamı, bize sizin yerinizi haber verdi ve gösterdi."
"O hâlde onların akşamki tecavüzlerinden haberdar mısınız?"
"Hayır."
Zeydun, fedailerin akşam oturdukları eve nasıl hücum ettiklerini anlattı. Patrik bunu dikkatle dinledikten sonra şu sözleri söyledi:
"Siz burada eminsiniz. Misafirliğiniz uzun sürmeyecektir. Sonra serbest kalacaksınız."
Patrik ellerini çırptı ve içeri giren rahibe emretti:
"Balebek Emiresi'ni kendisi için hazırlanmasını emrettiğim odaya götürünüz. Bu gence aynı dairede bir yer gösteriniz."
Rahip öne düştü ve Melike ile Zeydun onun arkasından yürüdüler. Rahip, mabedin en iç taraflarından onlara tahsis olunan iki odayı gösterdi ve onları orada bırakıp gitti. İkisi de içeri girdiler ve karşı karşıya oturdular. Burada mahpus olduklarından şüphe yoktu. Fakat bu mahpusluk uzun süremezdi. Çünkü Sultan'ın ordusu şehre yaklaşmıştı. Şehrin düşmesiyle herhalde bu mahpusiyet de nihayet bulurdu. Düşünülecek nokta, patriğin fedailerle alakası ve onlara bir vaatte bulunup bulunmadığıydı. Herhalde esrarkeşler, hasımlarının yerini mukabelesiz ifşa etmemişlerdi. Zeydun, bunu düşünerek Me-lîke'ye aklından geçenleri anlattı:
"Bizim Kudüs'te bulunduğumuzu esrarkeşler ifşa etmişler. O hâlde onların bunda bir menfaatları olacak. Son derece dik-

katli ve ihtiyatlı davranmamız icap ediyor. Yoksa buradan onların kalesine geçme tehlikesi var." "Acaba Sultan imdadımıza yetişmez mi?"

"Bana kalırsa Sultan bizi ihmal etmez. Fakat hangi hadde kadar?.. Bunu tahmin edemiyorum. Çünkü kendisi herhalde bize dargındır. Bununla beraber onun kalbi büyüktür."
O gece, Zeydun'un Kudüs'ten bir an evvel kaçarak Sultan'ın şehir haricindeki ordugâhına gitmesini ve vaziyeti anlatmasını istediği muhafız, dakika kaçırmadan hareket etti. Şehirden çıkan ilk kafileye katılarak Kudüs'ten çıktı, ordugâha varır varmaz Sultan'ın huzuruna kabul edilerek vaziyeti anlattı,
Zeydun'un Balebek Emiresi'ni Kudüs'te Sultan'a ait bir eve götürmesi ve onu orada kendi adamları arasında muhafazaya çalışması Salâhaddin'in hoşuna gitti. Çünkü bu hareket, Zeydun'un iyi niyetine delalet ediyordu. Yapılacak iş, herhalde sükût edecek olan şehrin zaptı esnasında Melike ile Zeydun'u kurtarmak için kuvvetli şartlar koşmak ve onları temin etmekti.
Haldun derin uykusundan uyandı ve ilk defa olarak kendisini tedavi eden doktorla konuştu. Tabip vaziyeti Sultan'a arz etti; Sultan, Haldun'u görme arzusu içinde maiyetiyle birlikte onun çadırına geldi.
Haldun, dışarıda duyduğu ayak sesleriyle uyandı, Sultan'ın sesini işitince hemen ayağa kalkarak onu selamlamak istedi. Haldun doğrulmaya uğraşıyorken, Salâhaddin içeri girdi, onu ayağa kalkmaktan men etti ve oturttu. Kendisi de Haldun'un yanı başına oturdu. Salâhaddin, bu gencin kurtulmasından çok memnundu ve ona:

"Oğlum, Hûda bilir, senin başına gelen felaketten son de* rece mustarip oldum, büyük geçmiş olsun" dedi.
"Size nasıl teşekkür edeceğimi bilmiyorum Sultan Hazretleri. Bana gücenmiş olduğunuz hâlde gösterdiğiniz bu lütuf ve şefkat sizin ne yüksek ruhlu bir insan olduğunuzu ispat ediyor. Size ebediyen borçluyuz. Biz, sizin emriniz dairesinde hareket etmemekle hata ettik. Fakat son hadisede zerre kadar tesirimiz yoktu."
"Evet Emir Haldun, beni dinlemiş olsaydınız, hepiniz de meramınıza nail olurdunuz. Fakat ne yapalım, gençsiniz ve gençlik şevkiyle hareket ettiniz. Bu yüzden beklenilmeyen hadiseler ve felaketler karşısında kaldınız. Nitekim şimdi yeni bir müşkül karşısındayız." ..■..•■■.-, .••■., • , •■
Haldun öne atılarak sordu:
"Nedir?"
"Senin Kudüs'tekiler yakayı ele vermişler."
"Nasıl?"
Sultan Salâhaddin, Melîke ile Zeydun'un son maceralarını anlattı. Esrarkeşlerin tecavüzünü takip eden tevkif hadisesini bildirdi. Sonra ilave etti:

"Şimdi Melîke ile Zeydun, Hristiyanların elindedir; aldığımız habere göre ikisi de bir mabedin en iç tarafında mahpusturlar. Zeydun'un bir fırsatını bularak Melîke'yi kaçırabileceğini tahmin etmiyorum. Hristiyanların maksadı, Melîke'nin hayatım bize satmaktır. Bu vaziyete ne dersin Emir Haldun?"
Bu hadise hatıra gelir şeylerden değildi. Haldun düşündü ve bir cevap vereceğine bir sual sordu:
"Efendimiz buna karşı nasıl bir karar verdiler?"
"Vaziyeti anlıyorsunuz. Bu adamlar hem Kudüs'ü teslim etmeyerek bizimle harp etmek hem de onlarla harp etmemize karşı gelmek istiyorlar. Çünkü onlarla harp ederek şehri zapta

teşebbüs edersek bizi, Melîke'nin hayatı ile tehdit edecekler ve onu öldüreceklerini söyleyecekler. Bu şartlar altında Melîke'yi kurtarmak, haysiyetimizi ve mevcut olan zaferimizi feda etmek demektir. Ordumuzu Kudüs'ü fethetmekten ve büyük bir harbi neticesine vardırmaktan men etmek ise bizim için mümkün değildir. Fakat biz hem Melîke'yi feda etmeyeceğiz hem zaferimizi kazanacağız. Bu iki maksadı temin edecek bir karar alma fikrindeyiz. Çünkü vaziyet, Hristiyan reislerinin zannettikleri şekilde değildir. Bunu sonraları siz de anlarsınız." "Bunun için de çok teşekkür ederim efendimiz!" "Bu bizim vazifemizdir. Sen ise Haldun, sıhhatine itina et. Kendini toplamaya gayret et. Çünkü bugünlerde senin kahramanlığından istifade etmek isteriz."
Sultan ayağa kalktı, Haldun'un sırtını okşadı, onu alnından öptü ve çadırdan çıktı.
Birkaç gün sonra Kudüs muhasara olunuyordu. Burada teşekkül eden bir asırlık Hristiyan devleti ancak bu şehrin zaptıyla ortadan kalkacaktı. Bir asır önce Piyer Lermit'in propagandaları eseri olarak toplanan Avrupa mücrimleri[24] ve şakileri[25] tarafından tesis olunan bu devlet, muhakkak ki yıkılacak, mücrimlerle şakilerin bir asır süren zulümlerine nihayet verilecekti. Bu devletin, mücrimler ve şakiler tarafından tesis edilmiş olduğu din ve mezhep taassubu şevkiyle veya başka herhangi şevkle söylenmiş şey değil, bu bir tarihî hareketti.
Piyer Lermit, başı açık ve yalın ayak bir hâlde bir merkebin sırtında Avrupa'yı dolaşarak Garp'ı, Şark'm aleyhine tahrik

günahkâr, cani (y.n.)

25 eşkıya (y.n.)

ediyorken o zamanın Papaları şunları ilan etmişlerdi: Ehli Salip harbine iştirak edecek kimselerin geçmiş günahları, ne olursa olsun, hepsi affedilecek ve onların müstahak oldukları bütün dinî ve dünyevi cezaların hepsi silinecekti.

Papalarla beraber bütün papazlar da bunu ilan etmişler; bunu duyan hırsızlar, haydutlar, kundakçılar, katiller küme küme toplanarak kâfirlere (yani Müslümanlara) karşı harp ederek işledikleri günahların vebalinden kurtulmak istemişlerdi, içlerinde tek bir temiz adam yoktu. Fakat bundan sonra bunlar ölecek olursa kilise, beşerî ve ilahî adaletin bu kaçkınlarını birer aziz ilan edip yüceltecek, yaşayacak olurlarsa onları en büyük mükâfatlara layık görecekti. Çünkü bunlar, salip üzerinde can veren Tanrı'nın oğlunu, canlarım feda ederek kurtarmaya gidiyorlardı. Bundan böyle onlar, onun korumasına emanet olmuşlardı. Onun icazkâr kudreti, onların uğrayacağı her müşkülü bertaraf edecekti. Nehirler onların ayakları altında açılacak ve onlara yol verecek, en müstahkem şehirlerin surları onların bir hamlesiyle yıkılacak, güneş semada durarak onların kâfirleri mahvetmelerini seyredecek ve onlar işlerini bitirmeden gurup etmeyecekti.[26]

Din namı altında vuku bulan bu hareketin asıl altında yatan, yağmacılık ve çapulculuktan başka bir şey değildi. O zamanlar Garp'tan gelip Şark'ı ziyaret eden ve Kudüs'e uğrayarak hacı olan Hristiyanlar, memleketlerine döndükleri zaman Şark ve İslam memleketlerinin akıllara hayret veren servet ve refahından bahsediyorlardı. Büyük küçük herkes, Şark memleket-

Gibbon, *Roma'nın İnhitatı ve Sükûtu,* cilt 4, s. 196.

lerini süt ve bal akıtan nehirlerden, en kıymetli madenler ve mücevherlerle dolu hazinelerden, en nefis meyve ağaçlarını yetiştiren bahçelerden ve mermer saraylardan ibaret zannedi-

yordu. Yeryüzündeki bu cennetten istifade etmek, onu yağma ederek zenginleşmek mümkünken sefalet içinde yaşamak doğru muydu? Bunun için bir Ehli Salip hazırlamak ve bununla her sınıfın şerlisini ve habislerini toplayarak Şark'a saldırtmak en yerinde hattı hareketti. Bu hareketi din ile teyit etmek, din perdesi altında ve din taassuplarını körükleyerek ilerletmek, onun muvaffakiyetini temin ederdi. Onun için Şark Hristiyanlarınm mazlumiyetinden dem vurulmuş, Arzı Mukaddes'in (Kudüs) esaretinden bahsedilerek kin ve öfke tahrik edilmişti. Hâlbuki bütün bu iddiaların aslı yoktu. Şark'ta, Hristiyanlar ve Hristiyan kiliseleri, tarihte görmedikleri bir hürriyet içindeydiler. Onlara gösterilen umumi ve hususi müsamaha ve iyi muamele, onların hiçbir zaman eşini görmedikleri mahiyetteydi. Fakat Şark kiliseleri, gösterilen müsamahayla, hürriyetle kanaat etmeyip bir devletin idaresini üstlenmeyi hedef tutuyordu. Arap devletinin zaafı, Şark Kilisesi'nin hedef aldığı muazzam imparatorluk için bir ümit vermişti. Fakat miladın 11. asrında, muzaffer Türk silahlarının Şark mukadderatına hâkim olması onun bu ümidini kırmıştı. Türkler, otuz sene zarfında Asya devletlerini tesis ettikten sonra bir taraftan Marmara kıyılarına kadar, diğer taraftan Kudüs'e kadar ilerlemişler, Şarki Roma împaratorluğu'nu temelinden sarsmışlardı. Konstantinopol'ün kendisi

düşme tehlikesi geçiriyordu.
Vaziyet bu merkezde iken Filistin'de bir Hristiyan devleti tesis etmek, Hristiyanlık âlemine biraz nefes verirdi.
Uzun uzun propagandalardan ve türlü türlü içtimalardan sonra Fransa'dan hareket eden 60.000 Ehli Salip, daha Fransız topraklarını aşmadan 15.000'e indi. Fakat Almanya'da bu rakam iki misline çıktı. Ehli Salip, Mesih'in ilahî ruhunu temsil ettiğine ve bu ruhu herkese yaydığına kani oldukları birkaç keçi ile birkaç kazı önlerine katarak onların arkasından yürüyorlardı.

İlk hedefleri, Avrupa'da yaşayan Yahudiler, yani Tanrı'nın oğlunu haça çeken canilerdi. Yahudilerin birçoğu Ren şehrinde yaşıyor ve büyük servetler edinmiş bulunuyorlardı. Salipçiler, bunlardan rast geldiklerinin mallarını yağma ettikten sonra, binlercesini kılıçtan geçirdiler. Yahudilerden geri kalanların bir kısmı hemen Hristiyanlığı kabul ederek canlarını kurtarmak isterken bir kısmı evlerine ateş verip kendilerini ve çocuklarım nehre atarak Salipçilerin elinden kurtulmak istemişlerdi. ,
Salipçiler, Avusturya hududundan Konstantinopol'e ilerlerken yiyecek tedarik etmek için Macarlarla, Bulgarlara dövüştüler. Macarlar atlarına binerek ve oklarıyla yaylarına sarılarak Salipçi haydutları şiddetle sindirdiler. Salipçilerin üçte biri, içlerinde mutaassıp Piyer Lermit bulunduğu hâlde, Trakya dağlarına çırılçıplak vaziyette ilticaya muvaffak oldu ve ancak Konstantinopol İmparatoru'nun yardımıyla Konstantinopol yolunu tuttular. Felaket ve sefalet, öfkelerini yatıştırıp içlerindeki hararetli ateşi söndürmüştü fakat Konstantinopol'deki konukseverlik haydutları canlandırdı ve herkesten evvel onlara iyilik edenleri zehirlemeye çalıştılar; Konstantinopol'ün bahçeleri, sarayları, kiliseleri onların yağmasından kurtulamadı. Bu vahşiler sürüsünü zapt etmek imkânsızdı. Çete çete ayrılarak bütün Konstanti-nopol'ü sindirmişlerdi. Nihayet Boğaz'ın Anadolu tarafına geçerek oradan da aynı şekilde hareket etmek istediler fakat burada Türk silahlarıyla karşılaşan haydutlar tarumar edildiler. Piyer Lermit önderliğindeki bu vahşi ve insanlıktan tamamıyla yüz çevirmiş canavar sürüsünden başka aynı maksatla hareket eden sürüler de onlardan farklı değildi, imparator Aleksiyüs, Salipçilerin başındaki prenslerden birini hapse mecbur oldu. Ancak ötekilerin yağmacılıkla meşgul olarak intikamlarını almaları üzerine imparator, onların arzularını yerine getirerek onlara istedikleri erzağı vermeyi vadetti ve onların karargâhlarını Boğaz

kıyılarında kurmalarını istedi. Fakat Salipçiler, Imparator'un onları icabında denize dökmeyi hedeflemesinden şüphelenerek Konstantinopol'ü

zapt etmeyi gaye edindiler. Bu suretle Konstantinopol'ün muhkem kapılarına hücum ettiler, iki taraf arasında vuku bulan birkaç çarpışmadan sonra imparator, Salipçilere türlü türlü yardımlar vadederek muharebeye nihayet verdi; onları kendi gemileriyle Asya tarafına nakletti. Aynı siyaseti daha sonra gelen Salipçilere de tatbik etti.

Imparator'un bütün hedefi, bu barbarların Türklerle meşgul olarak onları zaafa uğratmaları neticesinde zayi ettiği araziyi geri almak istemesiydi. Ehli Salip, Konstantinopol'den karşıya geçtikten sonra Kılıç Aslan'la karşılaştılar. Saliplerin ilk hedefi Nikea, yani İznik'ti. Yedi haftalık bir muhasaradan sonra Kılıç Aslan, İznik'i împarator'a bırakmaya razı oldu. Bunun neticesi olarak İmparator, içeride mahsur olanlara iyi muamele gösterdi. Salipçiler, kâfirlere gösterilen bu iyi muameleyi Salip davasına hıyanet telakki ettiler. Asıl muharebe bundan sonra vuku buldu.

Kılıç Aslan, Garp barbarlarına karşı şiddetli bir ders vermek için askerlerini topladı, Salipçiler Eskişehir'e varmadan evvel hareket ederek Türk atlılarıyla onları tazyik etti (4 Temmuz 1097). Güneşin harareti, Türk oklarının yığın yığın, bulut bulut yağışı, Türk askerlerinin şiddetli akını Salipçileri yıldırdı ve bunlar dağıldılar. Fakat arkadan gelen Ehli Salip fırkaları, bilhassa Vermanduva Kontu'nun 60.000 askeri, daha sonra Tolozlu Raymond'un fırkası muharebenin talihini değiştirdi. Kılıç Aslan, bütün bu sürülerle muharebeye devam ederek 4.000 Salipçi imha etti. Fakat akşama doğru geri çekilmek mecburiyetinde kaldı ve Ehli Salip ilerlemeye muvaffak oldu.

Bunlar temmuzdan eylüle kadar 500 milden fazla mesafe katederek Havarden'e vardılar, birçokları buranın dik ve tehli-

keli yollarında silahlarını atarak yollarına devam etmek istediler. Burada bir avuç kahraman tarafından karşılanmış olsalardı, uçurumlara düşerek helak olurlardı.

Bu sıralarda ilk Frenk memleketi kuruldu; Ehli Salip ordusundan ayrılan Baldvin, Edessa (Urfa)'yı zapt etti ve şehre girdikten sonra 54 sene yaşayan bir kontluk tesis etti.

Bunu müteakip Antakya muhasara olundu. O zaman Antakya, en mamur ve en yüksek şehirlerden biriydi. Şehr| müdafaa edenler 7.000-8.000 atlı ile 20.000 piyadeden ibaretti. Bunlara karşı 300.000 Salipçi hareket ediyordu. Ehli Salip, burasını zapt ederken 100.000 Türk ve Müslümam kılıçtan geçirdi fakat Antakya ancak hıyanet eseri olarak Salipçilerin eline düştü. Şehrin içindeki Hristiyanlar, dışarıdaki Salipçilerle muhabere ettiler; surlar üzerinden kendilerine atılan merdivenlerle şehrin içine giren Salipçiler, kapıları açmaya muvaffak oldu ve neticede Antakya onların ellerine geçti.

Antakya'nın sükûtuna rağmen Ehli Salip ile birlikte gelen veba ortalığı kasıp kavurdu. Bunun neticesi olarak esasen hiçbir inzibata riayet etmeyen

Salipçiler, ahlaki ve insani, her kaygıdan uzaklaşarak her türlü alçaklığı irtikap ettiler. Bundan başka Kudüs'e gitme ve Tanrı'nın oğlunu kurtarma gayesini de unuttular.

Salip askerleri mütemadiyen kaçıyorlardı. Buna mâni olmak için papazlar faaliyete geçtiler ve bizzat Mesih'in firarilerle meşgul olacağını, bizzat Meryem'in firarileri affettiğini ilana başladılar. Bilhassa "Mukaddes mızrak"ın bu sırada keşfi, Avrupa haydutlarını yeniden canlandırdı. Bu mukaddes mızrağın hurafesi şuydu: Ehli Salip ordusunda bulunan Peter Bartolami namında bir papaz, bir gün bir rüya görür ve rüyayı ordunun kumandanlarına anlatır. Bu rüyaya göre, Antakya'da Aziz Peter'in kilisesinde Hz. Mesih'in vücuduna saplanan mızrağın demiri gömülüydü. Bu demir parçasının keşfi Salip ordusunun

zaferi için bir alamet olacaktı ve bu demir bulunup Salip ordusunun başında taşınırsa bütün kâfirler mağlup edilecekti.

Papazın gösterdiği yerde hemen hafriyat başladı. Amele on iki adım kazdığı hâlde bir şey çıkmadı. Papazın yalan söylediği anlaşıldı ve mukaddes mızrağı bekleyenler birer birer kiliseden çekilmeye başladıkları sırada Bartolami, kazılan çukurun içine girdi; bir tarafına sakladığı bir Arap mızrağının demirini toprağın içinden çıkarıyormuş gibi hareket etti, sonra demir parçasını cemaate uzattı, bütün cemaat diz çökerek secdeye kapandı. Mukaddes mızrak hemen sırmalı ve ipekli bohçalar içine konuldu ve büyük kilisede teşhir olundu. Ehli Salip'in kör taassubu bu sahte demir parçasıyla yeniden alevlendi. Fakat bu yeni taassup fırtınası uzun sürmedi. Çünkü mızrağı zapt etmek isteyen Raymond'un hasımları bu keşfin sahte olduğunu ilan ettiler. Buna karşı mızrağın sahte olmadığının bir tecrübe ile ispatı tekerrür etti. Bunun için bir ateş yakıldı ve papazın, mızrağı eline alarak ateşten geçmesi istenildi. Şayet papazın keşfi doğru ise ateş ona zaten tesir etmeyecekti fakat yalan ise ateş onu yakacaktı.

Papaz ateşe girer girmez yanarak öldü. Bu hurafenin uyandırdığı tesir onun ölümüyle kayboldu, Ehli Salip Antakya'dan Kudüs'e hareket edemedi. Ancak 1090 senesinin ilkbaharında (Mayıs 13) Antakya'dan hareket ederek haziran başlarında Kudüs'e vardılar.

Kudüs'ün içinde kuvvet, bilhassa Türklerden müteşekkildi. Rivayete göre burada 40.000 Türk vardı.

Kudüs'ün muhasarasından beş gün geçtikten sonra Ehli Salip, Kudüs'e umumi bir taarruzda bulundular ve şiddetli bir talihsizliğe uğrayarak geri döndüler. Hâlbuki Kudüs'e karşı adım atar atmaz surların, kalelerin yıkılacağını ve şehrin onları kucaklayacağını tahmin ediyorlardı. Papazların telkinleri bu merkezde

idi. Ehli Salip ancak başlarını sert kayaya çarptıktan sonra akıllandılar, kırk gün devam eden muhasara esnasında uğramadıkları musibet kalmadı.

Nihayet muvaffak olarak şehre girdiler, orada katliamlarla zaferlerini kutladılar; üç gün üç gece kadın erkek, çoluk çocuk demeden kan dökerek ve rast geldikleri her şeyi yağma ederek işlemedikleri fenalık bırakmadılar. Bütün bunlar, hep Hazreti Mesih namına ve Hazreti Mesih için yapılıyordu. Mescidi Aksa'da 70.000 Müslüman öldürdükten ve Yahudileri sinagoglarda yaktıktan sonra şehvet hırslarını veya başka menfaatlerini tatmin etmek için elde birçok esirler bırakıldı.

Hz. İsa'nın şehri kurtarılınca muzaffer Salipçiler nezirlerini yerine getirmeye karar verdiler. Yalın ayak, başı açık hâlde, Hz. İsa'nın lahdine çıkarak onu örten taşı öptüler.

23 Temmuz 1099 senesinde vuku bulan bu hadiseden sekiz gün sonra Ehli Salip, bir hükümdar seçmek istediler ve Godfrey Bouyon'u seçtiler.

Fakat Kudüs'ün sükûtu ve Müslümanların orada uğradığı felaket bütün islam âleminde müthiş tesirler bırakmıştı. Mısır'dan hareket eden bir ordu, Kudüs'ü kurtarmak için ilerledi fakat bu ordu Askalan'da mağlup oldu. Bütün Suriye ve Filistin'de Müslümanların elinde Humus, Hama, Sam ve Halep şehirleri vardı fakat Kudüs Krallığı kurulmuş bulunuyordu.

Bu krallığın bütün hayatı, Müslümanlar arasındaki nifak ve karışıklığa bağlıydı. Mısır halifeleri ile Şam sultanları, şahsi menfaatler uğrunda büyük davaları feda etmekten çekinmiyorlardı. Bu feci vaziyetin devamı müddetince Garp'tan gelen istilacıları defetmeye imkân yoktu. Ancak Suriye, Mısır gibi memleketlerin tek bir ele geçmesiyle ve tek bir el tarafından idaresiyle bu istilayı bertaraf etmek ümidi beslenebilirdi.

Takdire şayandır ki bu kahramanın zuhuru çok gecikmedi. Evvela Nureddin, sonra Salâhaddin bu yolda çalıştılar. Ne-

ticede Salâhaddin Suriye, Mısır ve Arabistan'ın kuvvetlerini bir elde toplayabildi. Kudüs Krallığı'nın bu kuvvet karşısında payidar olamayacağı aşikârdı. Godfrey'den sonra biri kardeşi, diğeri yeğeni olan iki Baldvinler Kudüs hükümdarlığını icra ettiler, onlardan sonra Kudüs tahtı Melisenda namında bir kadına kaldı. Bu kadının oğlu III. Baldvin'i IV. Baldvin takip etti. Cüzzam illetine uğrayan bu kraldan sonra onun hemşiresi Sibilla tahta geçti ve ikinci kocası Guy Lusignan'ın başına taç geçirdi. Yakışıklı fakat çok çirkin ahlaklı Guy, Salâhaddin'in muasırı olan Kudüs hükümdarı idi. Guy'un tahta geçmesi, Trablus kontu olan Raymond'u kıskançlığa sevk etti ve kendisi tahta geçmek için türlü türlü fırıldaklar çevirdi.

Sultan Salâhaddin evvela Cerbe'yi hedef tuttu. Kudüs Kralı bu civarda olan Hattin'de 30.000 askeriyle beraber mukaddes salibi zayi etti, kendisi de esir düştü. Bu suretle krallık başsız kaldığından dolayı Hattin vakasından üç ay sonra Sultan Salâhaddin Kudüs'ü muhasara etti.„ Kudüs'ün içinde 60.000'den fazla asker bulunuyordu; her tarafta teslim olan Salipçiler Kudüs'e gitmek şartıyla silahlarını bırakıyorlardı. Hepsinin

maksadı, mukaddes şehri himaye edip şehrin etrafında vuku bulacak muharebelerde krallığı korumaya muvaffak olarak Avrupa'dan yardım gelinceye kadar sabretmekti. Fakat Kudüs'ün dışındaki ve içindeki vaziyet buna müsait değildi. Dışarıdaki şiddetli muhasara içeride sefalet ve karamsarlık uyandırmıştı. Kudüs'te riyaset, Patrik Herakliyüs ile Rum Prensi Balyan'ın elindeydi. Hattin'den kurtulan zabitler hep Kudüs'e gelmişlerdi. Hepsi de Müslümanların tekrar Kudüs'e girmemelerini temin için canlarını fedaya hazırdılar. Onun için ellerine geçen bütün vesaitle şehri kuvvetli kıldılar; şehrin surlarını adamlarıyla doldurdular ve surları sonuna kadar müdafaaya karar verdiler. Surlara yakın bir yere man-

cınıklarını koyarak bunlarla şehre girmek isteyecek Müslümanları tarumar etmek istediler.[27]

Fakat şehrin içinde, zevci (Kral Guy Lusigan) esir düşen Kraliçe Sibilla da bulunuyordu. Onun bütün hedefi, uğrunda çocuğunu feda ettiği yakışıklı kocasının kucağına bir an evvel ulaşmaktı ve bu yolda hiçbir fedakârlıktan çekinmiyordu. Bu kadın için, bütün Hristiyan mukaddesatının bir manası yoktu. Ona kalsa, Kudüs'ü bir lahzada teslim edecek ve bunun için yalnız bir şart koşacaktı: Kocasıyla birleşmek. ..-.■... ″

Salâhaddin şehre hangi tarafından hücum edeceğini kararlaştırmak için beş gün her tarafı tetkik etti. Nihayet Siy-hun kapısından hücumu kararlaştırarak kuvvetlerini oraya nakletti. Kudüs dahilindeki Ehli Salip, Müslüman askerlerin Kedran Vadisi'ne doğru hareket ettiklerini gördükleri zaman, Salâhaddin'in muhasaradan feragat ettiğine kanaat getirerek kiliselerinde toplanıp dua ettiler ve Tanrı'ya şükrettiler. Fakat ertesi gün Salâhaddin'in askerlerinin Sihyun kapısının önünde vaziyet aldıklarını gördükleri zaman şehrin sükûtuna ramak kaldığını anladılar. Çünkü Müslümanlar için en müsait nokta burası idi.

Salâhaddin, kuvvetlerini Sihyun kapısına sevk etti ve geceden mancınıklar konuldu. Gün doğarken bunlar harekete geçti. İki tarafın mancınıkları işliyorken Kudüs'ten çıkanlarla Müslümanlar arasında kanlı bir muharebe vuku buldu. Bu muharebe, disiplin içinde ve kumandaya riayet ve itaat devresinde vuku bulmuyordu. İslam tarihçisi İbn'ül Esir bunu şöyle tasvir ediyor:

[27] **ibn'ül Esir, cilt 11,s. 223. *.rÂihr,* ■;■■;> „;' , f :,<:•>■;<..**

<■■′■..■■;/„■.-

"İki tarafın her biri canla başla dövüşmeyi, dinî bir farize edasıyla zaruri bir vazife sayıyordu. Hiç kimse, büyüklerin veya kumandanların emrine bakmıyordu. Gerilemek için veya bir tarafa sığınarak dövüşmek için emirler verildiği hâlde kimse emirleri dinlemiyor ve mütemadiyen dövüşüyordu. Her gün Frenklerin atlıları şehir haricine çıkarak öteye

beriye akın ediyor ve mukabele görüyordu. Bu sırada şehit olanlardan biri Emir İzzettin İsa idi. Emirlerin büyüklerinden biri olan bu zatın babası Caber Kalesi'nin sahibiydi. Kendisi her gün muharebeye iştirak eder ve büyük kahramanlıklar gösterirdi. Havas ve avamın hepsi onu severlerdi. Onun şehadeti Müslümanlar üzerinde derinden tesir etti. Bunun neticesi olarak Müslümanların hamleleri daha fazla şiddetlendi."
"Frenkler mevkiilerinden atıldı ve şehre ilticaya mecbur kaldılar. Müslümanlar surların etrafındaki hendekleri aşıp surlara yaklaştılar ve onları delmeye başladılar. Bir taraftan surlar deliniyorken okçular oklarıyla, mancınıklar mermileriyle onları himaye ediyor ve surlar üzerindeki Frenkleri uzaklaşmaya mecbur ederek surların kolaylıkla delinmesini temin ediyorlardı. Frenkler, Müslümanların şiddetli saldırısını, mancınıkların mütemadi hareketlerini ve surların delindiğini görerek helake yaklaştıklarını anladılar. Bunların reisleri toplanarak takip edecekleri hattı hareketi kararlaştırmak istediler."
Şehrin içindeki büyükler ne yapacaklarını müzakere ediyorken şiddetli münakaşalar nihayetinde Sultan Salâhaddin'in merhametine ilticaya karar verdiler. Teşkil ettikleri bir heyet, Sultan'ın karargâhına gönderildi, heyet Sultan'ın huzuruna girerek merhamet diledi. Sultan şu cevabı verdi:
"Sizin layık ve müstahak olduğunuz şey, 492'de Müslümanlara yaptığınızın ve ondan sonra yapmaya devam ettiğinizin mukabilidir. Siz o zaman Müslümanları katlettiniz ve ka-

dmları esir aldınız. Bizim de buna göre hareket etmemiz lazım gelir fakat biz, yine size acıyacağız ve sizi dinleyeceğiz. Fakat evvela size emrediyorum: Derhâl şehre dönünüz ve şehirde patriğiniz tarafından saklanılan Balebek Emiresi'ni buraya getiriniz. Bunu yapmadıkça sizinle konuşamam."
Fakat heyetin içinde Balebek Emiresi'nin Kudüs'te bulunduğundan haberi olan kimse yok gibiydi. Haberi olanlar onun bu derece mühim bir şahsiyet olduğunu takdir etmiyorlardı. Heyetin reisi cevap verdi ve şu sözleri söyledi: *
"Balebek Emiresi'nin Kudüs'te bulunduğundan haberimiz yoktur. Mademki onun iadesini emrediyorsunuz, müsaade ediniz, şehre dönelim ve meseleyi tahkik ederek icabına bakalım."
"Geri dönebilirsiniz!"
Heyet geri döndü ve Sultan'ın sözlerini reislere tebliğ etti. Patrik, Sultan'ın cevabını dinledikten sonra meseleyi anlattı. Esrarkeşlerin Balebek Emiresi'ni kendisine nasıl teslim ettiklerini ve onun teslimi için koştukları şartları izah etti. Sonunda şu sözleri söyledi:
"Balebek Emiresi elimizdedir. Görüyorsunuz ki Sultan Salâhaddin ancak onu iade ettikten sonra bizimle mukayeseye girişeceğini söylüyor. O hâlde bu kızın elimizde bulunması bizim için faydalı olacaktır. Fakat fedailere

karşı olan taahhütlerimizi ne yapacağız?"
Frenklerin o zamanın en muteberi olan Ramle Prensi Balyan cevap verdi:
"Sizin o taahhüdünüzün bir kıymeti yoktur. 80.000 kişinin hayatı mevzuubahis oluyorken fedailere verilen taahhüt düşünülmez."
Bir diğeri onu teyit etti:
"Fedailer isterlerse onu Sultan'ın ordugâhından kaçırsm-lar. Bizim vazifemiz Sultan'ın akrabası olan Balebek Emiresi'ni ona teslim etmektir."

Bütün cemaat buna muvafakat ettiler. Buna karar verdikten sonra patrik, şu düşüncesini beyan etti:
"Fakat Balebek Emiresi'ni ne mukabilinde iade edeceğiz? Sultan bunun için bir şey vadetti mi?"
Heyetin reisi cevap verdi:
"Hayır, müspet bir şey vadetmedi. Fakat bizi dinleyeceğini taahhüt etti."
"Yalnız bizi dinlemekten ne çıkar? Ya bizi dinleyip istediklerimizi reddederse ne yaparız?"
Patriğin bu sözleri hepsini düşündürdü. Sultan, akrabası olan bir kadın için ne gibi bir fedakârlığa katlanabilirdi? Büyük bir zaferi, bir kadını kurtarmak için feda eder miydi? Buna imkân yoktu. O hâlde Sultan'dan ne istemeliydi?
Frenklerden biri şu teklifi ileri sürdü:
"Biz, Sultan'dan bir şey istemeyelim. Fakat Balebek Emiresi'nden şartlarımızı kabul ettiğine dair bir taahhüt alalımve bu taahhüdü onunla birlikte Sultan'a takdim edelim."
Bir diğeri, bu teklifle alay etti:
"Balebek Emiresi'nin vereceği taahhüdün bir kıymeti yoktur. Sultan, bunu kabul edecek olsa bile onun vezirleri, emirleri kabul etmezler ve Sultan da şartları kabul etmemeye mecbur olur. Başka bir şey düşünürüz."
Mecliste hazır olanların hepsi düşündüler fakat birisi de Melîke'nin ellerinde olan hayatından nasıl istifade edeceklerine dair bir söz söyleyemedi. Nihayet patrik:
"Bu işi bana bırakınız. Ben bu akşam düşünür ve bir şeye karar veririm. Siz de onu kabul edersiniz!" dedi.
Patriğin bu teklifi kabul edildi ve hemen meclis dağıldı. Hayrete şayan bir nokta, patriğin meclisinde hazır bulunanların ayrılmasından birkaç dakika sonra Kudüs'te bulunan fedailerin mecliste geçen her şeyden haberdar olmaları ve başdâî-nin hemen patriğe müracaat etmesiydi.

Patrik, başdâîyi kabul etti ve onunla konuştu. Başdâînin ilk sözlerinden onun her şeye vâkıf olduğu anlaşılıyordu. Başdai sordu:
"Balebek Emiresi'ni ne zaman göndereceksiniz?"

"Ona henüz karar vermedik."
"Kararınızdan bizi haberdar edeceksiniz!"
"Buna niyetimiz yok."
"O hâlde taahhüdünüzü unuttunuz mu?"
"Unutmadık fakat ona nasıl riayet edeceğimizi bilmiyoruz/ Çünkü Balebek Emiresi'nin elimizde bulunmasından nasıl istifade edeceğimize karar vermedik."
"Bundan kolay ne var!"
"Kolaysa siz bize bir akıl öğretiniz."
"O hâlde dinleyiniz. Sultan'a hemen yazınız ve 'Balebek Emiresi bizim elimizdedir. Onun hayatını kurtarmak istiyorsanız şehri sulhen teslim almayı kabul ediniz. Aksi takdirde ya onu hemen öldürür yahut Şeyh'ül Cebel'e teslim ederiz' deyiniz. Sultan bu şartları kabul ederse ne âlâ; Balebek Emiresi'ni ona göndermek üzere hazırlarsınız. Gerisi bize aittir. Balebek Emiresi'ni kaçıracağız ve bundan hasıl olacak dava bizimle Sultan arasında hallolunacaktır."
"Fakat Sultan herhalde sükûta mahkûm olan bir şehir hakkında bizim bu teklifimizi kabul eder mi?"
"Bunu tecrübe edebilirsiniz."
Patrik, onun söylediklerini kabul eder gibi görünerek başdâîyi başından savdı. Başdâî gittikten sonra patrik evvela Zey-dun'u çağırdı ve onunla konuştu:
"Sultan Salâhaddin sizin iadenizi istedi. Gitmeye hazır mısınız?"
"Balebek Emiresi ile birlikte ise derhâl harekete hazırım."
"Fakat oğlum, biz sizin bir sulh âmili olmanızı istiyoruz. Şehrin vaziyetini görüyorsunuz. Bugün yapılacak şey, ya şehri

toptan yakmak, içindeki çocukları ve kadınları öldürmek, ondan sonra her ne olursa olsun dövüşmek, yahut şehri sulhen teslim etmektir. Bu şehri başından sonuna kadar yaktıktan sonra onun Sultan'a da bir faydası kalmaz. Onun için sizden ve Balebek Emiresi'nin hizmetinden istifade etmek istiyoruz. Buna ne dersiniz?"
"Buna vereceğim cevap şudur: Biz, Sultan'a hiçbir şart yükleyemeyiz. Müslümanların bir asırdan beri sizin elinizden çekmedikleri kalmadı. Bu intikam fırsatında müsamaha veya şiddet göstermek onların hakkıdır. Onların bu hakkı serbestçe kullanmalarına mâni olamayız. Şayet bu yolda bizim canlarımız feda edilecekse, onu da memnuniyetle kabul ederiz."
Zeydun eğilip bükülecek adam değildi. Patrik, onu başka bir şekilde tehdit etmek istedi:
"Biz, sizi Sultan'ın nezdine göndermezsek Şeyh'ül Cebel'e teslim etmek mecburiyetinde kalacağız."
"Bunda serbestsiniz."

Patrik bir şey diyemedi. Yalnız Melîke'yi de huzuruna çağırdı ve ona karşı başka türlü kelam etti:
"Kızım, sen melek gibi bir kadınsın. Muharebe yüzünden şehirde bütün kadın ve çocukların telef olmasına razı olmazsın. Sen istersen Sultan'ın kalbini yumuşatır ve bu işi sulh ile bitmesine hizmet edebilirsin!" dedi.
"Nasıl hizmet edebilirim?" ■ .■.'•■•'.
"Bu gayet kolaydır. Sen, Sultan'a bir mektup yaz ve şehri sulhen almazsa burada kalmayı ve bizimle birlikte ölmeyi tercih ettiğini söyle."
Melike, patriğin maksadını anladı. Patrik onu, hayatıyla tehdit ediyor, fakat tehdidine bu makul şekli veriyordu. Melike, tereddüt etmeden cevap verdi: ■■, -,,,, .;.';./• ■,!'*■•••;, ■■■:;■■
"Ben böyle bir şey yazamam."

"O hâlde biz, sizin namınıza yazarız."
"Sizi men edemem!"
Patrik, Zeydun ile Melîke'yi odadan çıkardı. Sonra kalem kâğıt istetti ve şu mektubu yazdı:
"Kudüs Patriği Herakliyüs'ten Sultan Salâhaddin'e. Şehrimizde bulunan misafirimiz Balebek Emiresi'ne arzunuzu bildirdik ve geri dönmesi için hazırlıkta bulunduk. Fakat kendisi bu arzunuzu yerine getirmek istemedi. Ancak şehri sulhen teslim almayı kabul ettiğiniz takdirde emrinize itaat edeceğini söyledi. Buna binaen biz de onu tazyik etmek ve zorla göndermek istemedik."
Herakîiyüs, bu ara bozucu mektubu yazdıktan sonra mühürledi ve iki kişi ile gönderdi. Bu iki kişi Sultan'ın nezdine giderek mektubu ona verdiler. Sultan mektubu okuduktan sonra evvela hayret etti, sonra hakikati anlamakta gecikmedi.
Sultan, elçilere mektubun cevabını bilahare göndereceğini söyleyerek onları defetti ve Haldun'u çağırtarak mektubu ona da okuttu.
Haldun, bunun patrik tarafından uydurulduğunu söyledi. Maksat besbelliydi. Patrik, ancak sulh mukabilinde Melîke'yi teslim edeceğini hilekâr bir lisanla anlatmıştı.
Haldun bunu Sultan'a izah etti. Sultan da muhasarayı yenileyerek harekete karar verdi. Mancınıklar mermilerini alıyor, oklar sağnak gibi surlara yağıyor ve Frenkler surları muhafaza edemiyorlardı. Kudüs'ün içindeki askerler, şehrin dışına çıkamaz olmuşlardı. İçlerinden şehrin surlarına yaklaşanlar, sayısız oklarla karşılaşarak mahvoluyorlardı. İçeridekilerin ümitsizliği her gün derinleşiyordu. Papazlar, her gün kafile kafile sokaklarda dolaşarak ilahiler okuyor; onların yüzünden dert ve felakete uğrayan kadınlar, çocuklarını taşıyarak kapıların önlerine çıkıyor ve feryat ediyorlardı.

Şehrin bütün askerî kumandasını ele alan Balyan, başlıca zabitlerini toplayarak bir meclis kurdu ve onlara vaziyeti anlattı:
"Şehrin akıbeti anlaşılmıştır. Kurtuluş imkânı yoktur. Ne yapacaksak ona karar verelim."
Zabitlerden biri cevap verdi:
"Son defa olarak hücum edelim ve hepimiz ölelim."
Patrik Herakliyüs, buna itiraz etti:
"Hayır, teslim olmak daha doğrudur" dedi.
Balyan kabul etmedi:
"Teslim olmayacağız" dedi. "Ben bizzat Sultan'a müracaat edeceğim ve onunla konuşacağım. Benim kararlaştıracağım şekilde hareketi kabul ediyor musunuz?"
Patrikten başka herkes kabul etti. Balyan, bir elçi göndererek Kudüs'teki bütün kuvvetin kumandanı sıfatıyla Sultan ile görüşmek istediğini bildirdi. Sultan bu müracaatı kabul etti ve Balyan'ı beklediğini söyledi. Bu mülakat tarihî bir kıymet taşıyordu.
Balyan, Kudüs'ten çıkarak ilk devriye tarafından Sultan'ın çadırına götürüldü. Düşman başkumandanı, Sultan'ın ayaklarına kapandı ve istirham etti: "Bizi affediniz, bize emniyet veriniz, buradan çıkıp gidelim."
Sultanın cevabı kati idi:
"Bunu maziniz ve mazideki hareketiniz namına mı rica ediyorsunuz?"
Balyan cevap verdi:
"Bunu, mazimiz namına değil, şimdiki feci ve müthiş vaziyetimiz namına rica ediyoruz."
"O hâlde ben size şehri teslim etmenizi ve çıkıp gitmenizi teklif ettiğim zaman aklınız neredeydi?"
"O zaman ümitliydik."
"Ümitli fakat neticeyi hesaplamaktan gafil... Bu akılsızlığınızın cezasını çekmek istemiyor musunuz?"

"Onun için senin merhametine iltica ediyoruz."
Sultan Salâhaddin hasmını yerden kaldırdı, çadırdan çıkardı ve parmağıyla ileri işaret etti:
"Bu surların üzerinde dalgalanan bayraklar kimin bayrağı?"
"Bunlar sizin muzaffer bayraklarınız."
Balyan bu cevabı veriyorken İslam ordusunun bahadırlarından biri, surların üzerine bir bayrak daha dikiyordu. Salâhaddin ile Balyan bu hareketi temaşa ettiler. Sonra Sultan hasmına döndü:
"Nasıl?" dedi. "Sen benim yerimde olsan ve askerlerin bu derece muzaffer olsa onları hakları olan neticeden çevirebilir misin?"
"Hayır! Çeviremem." . ■
"O hâlde niçin bunu benden istiyorsun?"
"Çünkü merhametinize güveniyoruz."

"Fakat siz, bu merhameti suistimal ettiniz ve ona layık olmadığınızı ispat ettiniz."
Balyan, tekrar Sultan'ın ayaklarına kapandı ve tekrar merhamet diledi. Fakat Sultan'ın vaziyeti de müşküldü. Ordu, bir asırlık gayeye, mukaddes ve ulvi ideale varmak üzereyken onu durdurmak imkânsızdı. Bir asırlık zulümlerin intikamı, Kudüs Krallığı'nı çiğnemekle alınacaktı. Bu krallığı ortadan kaldırmaya ramak kalmıştı. Askerlerin heyecanı hudutsuzdu. Muazzam seli durdurmak için harikulade bir kuvvet lazımdı.
Sultan, hasmını yerden kaldırdı ve ona kısaca: "; ■
"Benim yapabileceğim bir şey yok" dedi.
Balyan ayağa kalktı ve yalvarırca bir hareketle şu sözleri söyledi:
"Ey Sultan! Biz, şehrin içinde büyük bir kalabalık teşkil ediyoruz. Sulh ümidi, bizi ümitsizliğe düşmekten alıkoyuyordu. Filistin'in öteki şehirlerine bahşettiğiniz şartları bize de

bahşedeceğinizi zannediyorduk. Mademki bunu bizden esirgiyorsunuz, o hâlde biz de ölmeye karar veriyoruz. Fakat ölmeden evvel karılarımızı ve çocuklarımızı mahvedeceğiz. Şehri baştan başa yakacağız. Mukaddes kayayı parçalayacağız ve Mescidi Aksa'yı bir yığın harabe hâline getireceğiz. Ondan sonra elimizde bulunan 5.000 Müslüman'ı kılıçtan geçirerek size karşı çıkacağız ve sizinle ölünceye kadar dövüşeceğiz. Bize merhamet göstermezseniz yapacağımız budur. Ona göre düşününüz ve bize bir cevap veriniz."
Sultan Salâhaddin biraz düşündü. Frenkler, bu dediklerini yapmaya ya vakit bulur veya vakit bulamazlardı. Bütün bunlar, ümitsizliğin son kuvvetiyle söylenen sözlerdi, islam askerlerinin Kudüs'e girmelerine ramak kalmıştı.
Fakat şehrin içinde de muhakkak ki muharebe devam edecek ve birçok kan dökülecekti. Gerçi Hristiyanlar, işlemedik fenalık bırakmamışlardı fakat dökülen kan kâfi idi. Tarih, kudret ve üstün gelme dakikasında Müslümanların bu garip ve katil sürüyü affettiğini ve ona ehemmiyet gösterdiğini kaydetmeliydi. Ehli Salip Kudüs'e girdikleri zaman genç ihtiyar, çocuk kadın demeyerek hepsini kılıçtan geçirmişlerdi. Fakat Müslümanlar böyle hareket etmeyecek; çocuklara, kadınlara, ihtiyarlara, hatta düşman askerlerine merhamet edecek ve onları serbest bırakacaklardı.
Sultan Salâhattin biraz daha düşündü, etrafındaki vezirle-riyle istişare etti ve sonra Balyan'a:
"Balebek Emiresi'ni niçin göndermediniz? Onu göndermedikçe sizinle konuşamayacağımı, sizi dinlemeyeceğimi söyledim. Hâlbuki siz onu hâlâ esir tutuyorsunuz. Neden?"
"Balebek Emiresi, patriğin yanındadır. Tam bir emniyet içindedir. Ben,

onun hemen size gönderilmesine taraftarım fakat patrik bana itiraz etti."

"Siz bütün askerlerin kumandanı olduğunuz hâlde bu patriğe söz dinletemediniz mi?"
"Hayır dinletemedim." **• :'■ ■ .'■■■:.**
"Niçin?" **■**
: ■....,; ■ .-.
"Çünkü o, Hazreti Mesih'in halifesidir. Onu darıltmak, Tanrı'yı darıltmak olur."
Sultan Salâhaddin, çadırının içinde birkaç adım attıktan sonra geri döndü ve Balyan'a şu sözleri söyledi: ,
"Siz derhâl Kudüs'e dönecek ve Balebek Emiresi'ni derhâl serbest bırakarak bana göndereceksiniz. Ondan sonra sizinle konuşuruz."
"O hâlde patriğimize karşı gelmek mecburiyetinde kalacağız ve onun bedduasını alacağız."
"Onun duasından bir şey umuyorsanız bana değil, ona müracaat edeydiniz. Mademki ona değil, bana müracaat ettiniz ve benden merhamet dilediniz, emrimi derhâl icra ediniz. 80.000 kişinin hayatını bağışlamamı istediğinizi unutmayınız."
"O hâlde 80.000 kişinin hayatı, Balebek Emiresi'nin hayatına mı bağlıdır?"
"Efendi! Sana son sözümü söylüyorum. Balebek Emiresi'ni kılına dokunmadan bana getirmezseniz muharebe devam edecektir. Çünkü sizin patriğinizle de sizinle de meşgul olmaya vaktim yoktur. Bunu kabul ediyor musunuz?"
"Kabul ediyorum."
Bir saat sonra Balyan, Kudüs şehrine dönmüş bulunuyordu. Ortalık kararmıştı. Fakat Kudüslüler dışarıda sabırsızlıkla Balyan'ın dönmesini bekliyorlardı. Balyan kimseye cevap vermeden patriğin bulunduğu yere gitti. Bütün kalabalık onu takip etti. Balyan, patriğe Salâhaddin'in şartını anlattı:
"Ya Balebek Emiresi'nin derhâl teslimi yahut Kudüs şehrinin tahribi!"

Patriğin gözleri dört açıldı:
"Ya fedailerle olan taahhüdümüz?"
"O taahhüt mukabilinde 80.000 kişinin hayatını tehlikeye koyacak mısınız?"
"Ya benim hayatım?"
"Size bir şey olmaz."
"Hayır, fedailer mutlaka beni öldürürler. Onun için onlara mutlaka haber vermeliyim. Onlar da bildikleri gibi hareket etsinler."
"Balebek Emiresi, bizim en emin ve en güzide askerlerimizin himayesi

altında buradan hareket edecek ve en cüzi taarruza uğramadan Sultan'a teslim olunacaktır."
"Buna müsaade edemem, kendisi akrabası ile birlikte çıkar giderler."
"Dediğime müsaade edeceksiniz."
"Bana karşılık mı veriyorsunuz? Şimdi seni cehenneme gönderirim."
"Ona kudretin varsa hasımlarımıza karşı kullan!".
Balyan'ın bu sözleri patriği fena hâlde kızdırdı. Fakat patrik, söz dinlemediği takdirde Balyan'ın bütün sürüyü baştan çıkaracağını anladı ve ona göre kelam etti.
"O kudret, Hattin vakasında mukaddes salip ile birlikte elimizden gitti" dedi.
Balyan da sözünü söyledi:
„■ "O hâlde Salâhaddin'in şartlarını kabul edeceğiz."
"Kabul ediyorum."
Patrik, hemen Balebek Emiresi'ni ve Zeydun'u çağırttı. Bilhassa Melîke'ye bakarak şu sözleri söyledi:
"Bugün bu şehri mukadderatı ve içindeki 80.000 kişinin hayatı senin elindedir. Sen gerçi bir kâfirsin. Fakat büyük bir hayır işleyeceksin. Bu iyiliği esirgeme!" ..... .
297
Melike, kendisinden beklenen iyiliği Allah rızası için kabule amade olduğu hâlde patriğin ona kâfir demesi canını sıkmıştı. Derhâl cevap verdi:
"Siz bu merhameti neden bir kâfirden bekliyorsunuz? Kâfir neden size acısın?"
Bu sözler patriğin yüzüne bir kırbaç gibi indi ve patrik bir şey diyemedi. Balyan, onun yaptığı kötü tesiri telafi etmek istedi ve evvela mabedin kapılarını açtırdı. Başta Kraliçe Sibilla olduğu hâlde büyük bir kalabalık içeriye aktı. Balyan, hepsinin önünde bağırdı:
"Kudüs'ün kurtarıcısı Balebek Emiresi'dir. Ancak onun şefaati ve onun merhameti sayesinde kurtulacağız. Hepiniz ona yalvarınız!"
Kadınlar ve çocuklar ilerlediler ve dalga dalga Melîke'nin önünde yerlere kapandılar.
"Hayatımızı bağışlayınız!" diye feryat ediyorlardı. Melîke ayağa kalktı, bu elim manzara karşısında gözleri yaşarmıştı. Melîke, bütün bu ağlayan, bağıran, merhamet dileyen beşeriyete şu sözleri söyledi:
"Sultan'ın hepinizi affetmesi için elimden geleni yapacağım. Buna emin olunuz ve korkmayınız!"
Balyan emretti ve askerleri yol açtılar. Fedaileri iyi tanıyan Balyan, bizzat Melîke'yi muhafaza ediyordu. Melîke, her tarafından tam bir muhafaza içindeydi. Mabedin içinde toplanan halkın içinden ayrılıp çıkmak son derece müşküldü. Herkes Melîke'yi başları üstünde taşımak istiyordu. Mabedin kapısında Kraliçe Sibilla onun boynuna sarıldı. Çoluk çocuk onun ellerine ve kollarına hücum ettiler.

Nihayet Melîke, bu kalabalığın içinden kurtularak atına bindi, Zeydun onu takip etti. Balyan ile kuvvetli muhafızları onları ortalarına almışlardı.

Arkadaki insan seli onları takip ediyordu. Kudüs Kraliçesi ve bütün tebaası bu atlıları uğurlamak için geliyorlardı. Ay, ortalığı gündüze çevirmişti. Kudüs'ün dar yollarında ilerleyen cemaat, hiçbir engele tesadüf etmeden şehrin kapısına vardı.
Burada, düşman başkumandanı Balyan başını açarak Melîke'nin önünde eğildi ve:
"Balebek Emiresi! Huzurunuzda hürmetle eğiliyorum. Bütün bu cemaat sizin şefaatinizi bekliyor ve hepsi hayatını sizin asaletinize borçlu olacaktır" dedi.
Melîke de onu hürmetle selamladı.
Melîke ile Zeydun, dört beş atlı ile birlikte şehirden çıkıyorlardı. Atlılar, onların önlerinde ve arkalarında hareket etmekteydiler. Şehrin büyük kapısı arkalarından kapanmıştı. Daha birkaç adım atmadan etraftan birkaç karaltı görüldü. Bunlar sağdan ve soldan geliyor ve küçük kafileyi hedef tutuyorlardı. Kafile bir an durarak gelenlerin ne istediklerini ve kim olduklarını anlamak istedi. Küçük kafilenin durduğunu gören hayaletlerden biri ilerledi ve: . . .
"Teslim olunuz!" dedi.
Kafilenin içinden Zeydun fırlayarak:
"Kime teslim oluyoruz?" diye bağırdı.
"Muazzam Şeyh'ül Cebel Sinan'ın fedailerine!"
Demek ki burada bir pusu kurulmuştu. Zeydun bir ileriye bir geriye baktı. Birkaç adım geride Kudüs'ün kapısı, birkaç dakikalık mesafede Sultan Salâhaddin'in ordugâhı duruyordu. Geri dönmekte bir fayda yoktu. Şehrin kapısı kapalıydı, merhamet ve şefaat dileyen kalabalık geri dönmüştü. Kurtuluş ilerdeydi. Fakat atlı karaltılar toplana toplana yola gerilmişlerdi. Bunlar hiç olmazsa on atlı idi.
Zeydun, maiyetindeki Frenklere baktı:
"Biz teslim olmayacağız, siz bizi müdafaa edecek misiniz?" dedi.
■.■.-•..-. ,

Frenk müfrezesinin başında bulunan atlı cevap verdi:
"Sizi ancak Sultan Salâhâddin'e teslim ederiz."
"O hâlde bu tecavüzü bertaraf edelim."
Zeydun, karşılarına gerilen fedailere hücum etti ve beş Frenk atlısı onunla birlikte hareket ettiler.
Bu hücumun şiddeti karşısında fedailer gerilediler. Onların maksadı, mukabil bir taarruzla atlıların içine girmek ve Melîke'yi kaparak hemen kaçmaktı. Fakat saha dar ve islam ordusunun hatları çok yakındı.

Buradaki nöbetçiler biraz ileride bir kavga vuku bulduğunu görürlerse, hemen duruma müdahale ederler ve bu suretle fedailerin akıbeti fena olurdu. Fedailer birdenbire dönerek ve kılıçlarını çekerek hamle ettiler. Kılıçlar şakırdıyor, Frenklerin bağırtıları ile fedailerin naraları birbirine karışıyordu. Melike, iki tarafın meşguliyetinden ve bir aralık yolun açılmasından istifade ederek atını mahmuzladı, birkaç sıçrayışla bu münakaşa sahnesinden uzaklaştı ve yola girerek ilerledi.
Fedailer, karanlığa rağmen uzaklaşanın Melike olduğunu anladılar ve atlarını çevirerek onu takip etmek istediler. Fakat Zeydun ile Frenkler buna imkân vermediler. Ancak fedailerden üçü, mücadeleden kurtularak Melîke'nin arkasından kaçtılar. Bunlar Melîke'yi yakalayacak olurlarsa, ya onu kaçıracaklar, kaçıramadıkları takdirde de öldüreceklerdi. Fakat Melike'ye yetişmek imkânsızdı. Melike arkasına bakmadan karargâhın ışıklarına ve meşalelerine doğru uçuyordu.
Melike, ilk hatta varır varmaz kendini tanıttı ve yardım diledi. Kırk, elli atlı birden Melîke'nin geldiği yöne hareket ettiler. Fedailer uzaktan nal seslerini duyar duymaz yakalanacaklarını anlayıp kaçmak için fırsat düşünmeye başladılar. Fakat Zeydun ile Frenkler yolu iyice kapamışlardı. Birkaç dakika

sonra fedailerin hepsi yakalandı, hepsi de elleri ayakları bağlı olarak karargâha getirildi.
Birkaç dakika sonra bütün bu kafile, Sultan Salâhaddin'in huzurunda idi. Salâhaddin evvela Frenklerle konuştu, onlara sabaha kadar yer gösterilmesini, hepsinin de ağırlanmasını emretti. Sonra Melîke ile Zeydun'u nezdine kabul etti, onların anlattıklarından vakayı anladı ve daha sonra fedaileri getirterek onları sorguya çekti: -'■
' ~
"Bunlara taarruzdan maksadınız neydi?"
■' Fedailerden en kıdemlisi cevap verdi:
"Onları yakalamak veya öldürmek için emir aldık. O emri yerine getirecektik." . Sultan bu küstahlığa kızdı:
"Demek ki siz, bizimle uğraşmakta devam ediyorsunuz. Yemin ediyorum. Kudüs'ün zaptı tamamlandıktan sonra sizin kalenizi yerle bir edeceğim. Topunuzu kılıçtan geçireceğim. Bunları cellada teslim ediniz!" .
Bütün fedailer, derhâl dışarı çıkarıldılar, ve siyasetgaha sevk olundular. Hepsi sevine sevine öldüler.
Sultan Salâhaddin bunu müteakip Melîke'ye dönüp Kudüs'teki vaziyeti sordu:
"Kudüs'ün içi bir sefalet ve ıstırap mahşeridir. Hepsi de merhamet diliyor ve benim şefaatimi rica ediyorlardı."
"Ben onlara merhamet gösterdiğim zaman onlar bunu reddetmişlerdi.

Onlar ancak mağlup olacaklarını anladıkları için merhamet diliyorlar. Hâlbuki zafer zamanında böyle değildiler. Fakat biz, yine onlara acıyoruz ve insanlığın icaplarına riayet edeceğiz. Şimdi siz gidiniz ve istirahat ediniz. Ben bu gece düşüneceğim ve yarın kararımı ilan edeceğim."
Melîke ve Zeydun ayağa kalktılar. Melîke deminden beri sormak istediği bir suali zapt edemedi:

"Mesrure'ye ne oldu?" dedi. Sultan teessürle cevap verdi:
. "Mesrure senin yolunda kurban oldu."
"Öldü mü?"
"Evet."
"O hâlde Haldun?"
"Haldun sağdır, isterseniz sizi onun çadırına götürsünler."
İkisi de Sultan'a veda ettiler ve bir muhafızla birlikte Haldun'un çadırına gittiler. Haldun hâlâ rahatsızdı. Tabibi yanından ayrılmıyordu. Melike ile Zeydun'un çadıra girmeleri onu uyandırdı. Haldun, yatağında doğrularak onları karşıladı.
Hepsi yine bir araya gelmişlerdi. Yalnız Mesrure eksikti. Bu fedakâr dostları da onlarla beraber olsaydı ne iyi olacaktı! Haldun, Melike ile Zeydun'a Mesrure'yi nasıl bulduğunu, o zamandan bu zamana kadar nasıl hasta yattığını anlattı. Onlar da bilmukabele Haldun'a başlarından geçenleri naklettiler.
Öte tarafta Sultan Salâhaddin yalnız başına kaldıktan sonra vaziyeti düşündü. Onun vereceği kararın tarihî bir kıymeti olacaktı.
İslam askerleri Kudüs'ü zapt etmek üzereydiler. Fakat burasını harp ile zapt etmek, daha birçok kanın dökülmesi demekti. Kudüs'tekiler hayattan ümidi kesmiş bulunuyorlardı. Onun için muhakkak ki kötü hareketlerde bulunacaklardı. Bu hareketler onlara pahalıya mal olacaktı fakat aynı zamanda Sultan'ın askerleri de mühim zayiata uğrayacaklardı. Mademki Frenkler merhamet diliyorlardı, merhameti yalnız mağlubiyet ve âciz zamanlarında hatırlayan bu adamlara, zavallı çocuklar, âciz kadınlar ve biçare ihtiyarlar namına merhamet göstermek icap ederdi.
Sultan Salâhaddin hemen vezirlerini çağırttı ve onlara düşündüklerini söyledi. Hepsi de bu esası kabul ettiler. Sonra bu-

nun tatbik ciheti düşünüldü. Kudüs'teki bütün Frenklerin esir olarak teslim olmaları tekerrür etti. Bu esirlerin her biri, hürriyetini yeniden satın alacaktı.
Bütün bu esaslar kararlaştırıldıktan sonra Sultan Salâhaddin, vaktin gece olmasına bakmayarak, Melîke'yi getiren Frenkleri nezdine çağırttı ve onlara şu sözleri söyledi:

"Siz derhâl Kudüs'e hareket edecek ve Kudüs Hükümdarı Balyan'a şu sözleri nakledeceksiniz:
Şehir bu sabah teslim olunacak, şehirdeki bütün Frenkler benim esirim olmayı kabul edecekler. Bunun mukabilinde onların birine bile hiçbir zarar gelmeyecek. Kırk gün zarfında Frenkler esaretten kurtulmak için fidye verecekler. Bu fidye adam başına 10, kadın başına 15, çocuk başına birer altındır. Bunu veremeyecek olan fakirleri serbest bırakmak bana aittir. Bu şartları Balyan'a bildiriniz ve şafakla şehri teslim etmenizi beklediğimi söyleyiniz. Bu şartlar kabul edilmeyecek olursa muharebe devam edecek ve şehir harp ile teşhir olunacaktır. Hemen hareket ediniz!"
Frenkler sevindiler, bu şartlar onlar için en büyük nimetti. Hepsi de canlarını kurtarıyorlardı. Sultan'ın istediği fidye ise hiçti. Kudüs altınla doluydu. Kiliseler altın içinde yüzüyordu.
Frenkler, Sultan'ın ayaklarına kapanarak gösterdiği merhamete teşekkür ettiler ve hemen atlarına binerek yola döküldüler. Bunlar Kudüs'e büyük bir müjde götürüyorlardı. Bir saat sonra atlılar Balyan tarafından kabul olundular, Salâhaddin'in sözlerini aynen tekrar ettiler. Balyan, Sultan'ın bu alicenaplığına hayran oldu ve hemen Frenk prenslerini ve kumandanlarını toplayarak şartları onlara tebliğ etti. Hepsi de bu şartlan kabul ederek şehri teslime muvafakat etti. Yalnız Patrik Herakliyüs para meselesinde Frenklere yardım etmek istemedi. Balyan ona:

"Siz de kilisedeki altınlardan fedakârlık ederseniz bir tek esir bırakmadan gideriz!" dedi. Patrik:
"Hayır, kilisenin servetine katiyen dokunamam. Günahtır" dedi.
"O hâlde birkaç bin Hristiyan esir mi bırakacağız?"
"İster bırakınız, ister bırakmayınız. Ona karışmam. Fakat kilisenin servetinden hiçbir şey vermem. Topunuz esir kalsanız da aynı hattı hareketi takip ederim." *
Kudüs Patriği Herakliyüs hakikaten tuhaf bir adamdı. Onun için yalnız kilisenin menfaatleri vardı. Ehli Salip'in iflası bile onu zerre kadar alakadar etmiyordu. Patriğin bütün düşündüğü, kilisenin altın haçlarını, altın şamdanlarını ve diğer kıymetli eşyasını toplayıp götürmekti. Kilisenin altınları zayi olmadıktan sonra her şey kurtulmuş sayılırdı.
Geceleyin Frenkler şehrin teslimi için hazırlıklarını tamamladılar, erkenden şehrin kapılarını açtılar ve İslam askerlerinin şehri teslim almalarını beklediler.
Gün ağarır ağarmaz Sultan Salâhaddin askerlerini teftiş etti, kumandanlara son emrini verdi:
"İlerleyeceksiniz. Kapılar teslim olunur ve bir direniş gösterilmezse kimsenin kanını dökmeden, kimseye zarar vermeden şehre girecek, askerî mevkiileri alacaksınız. Direniş gösterdikleri takdirde bir dakika

geçirmeden içeridekilerin şehri herhangi şekilde tahrip etmelerine fırsat vermeden şehri zapt edecek, silahlıların silahlarını alacak ve yeni emirlerimi bekleyeceksiniz. Şimdi ileri!"
Kudüs'e doğru ilerleyen ilk askerî kıta direniş görmedi, şehrin kapısını teslim alarak kulelere sancaklarını dikti. Bu hareket, harbin nihayet bulduğunu ilana kâfi idi. Ordu, bir asırdır devam eden bir yolun son adımlarını katetmişti. Hattin'de mezarı kazılan Kudüs Krallığı, o gün tarihe gömülüyordu.

Bütün askerî kıtalar ayrı ayrı ilerledi; şehrin bütün kapıları teslim alındı, bütün kuleleri işgal olundu, bütün surları üzerinde galiplerin sancakları dalgalandı. Asıl karargâh, henüz şehrin haricinde Zeytindağı'nda idi.
Sultan'ın ilk emri, şehrin temizlenmesiydi. Kudüs'ün temizlenmesi oldukça mühim bir işti. Aşağı yukarı bir asırdan beri Ehli Salip elinde olan Kudüs'ün çehresi tamamıyla değişmişti. Camiler, kiliseye çevrilmiş ve ona göre heyetleri değiştirilmişti. Papazlar, Mescidi Aksa'yı bambaşka bir şekle sokmuşlardı. Mescid'in Garp tarafında papazların ikameti için birtakım binalar yapılmış, bu binaların bir kısmı Mescidi Aksa'nın içine kadar sokulmuşlardı. Sahratullah'ın[28] bulunduğu yer, son derece berbat vaziyetteydi. Bütün bunlar temizlenecek ve eski hâline iade edilecekti.
Sahratullah'ın kubbesi üzerinde altından bir salip vardı. Evvela bu salip indirildi. Askerlerin biri kubbeye tırmandı. Kubbenin tepesinde, Frenk istilasının bir işareti gibi duran altın salibi sökerken ortalık yerinden oynadı. Müslümanların tekbirleri göklere varıyorken Frenklerin hıçkırıkları ve feryatları her tarafı inletiyordu. Ehli Salip, tepedeki salibi söken adamın yıldırımla vurulmasını, ortalığın bir zelzele ile altüst olmasını bekledi fakat hiçbir şey olmadı. Ağlayanların gözyaşı kuruduktan ve feryadı dindikten sonra dünyanın yine eskisi gibi yerli yerinde durduğu görüldü.
Şehrin bütün kapıları, Sultan'ın tayin ettiği emirler tarafından işgal olundu. Bunlar, şehirden çıkan Frenklerle meşgul oldular. Bir asır evvel istilacı olarak gelen Frenkler, fidyelerini vererek çıkıp gidiyorlardı. Her Frenk, kendi namına ve çoluk çocukları namına, hissesine düşen altınları veriyor ve eşyasıy-
28 Kudüs'le, Beyt-i Mukaddes'te bulunan çok eski ve kıymetli tarihî kaya. Bu kayaya "Hacer-i Muallak" da denir (y.n.)

la çıkıp gidiyordu. Fakat Frenkler, bu işte de namuslu hareket etmediler. İçlerinden birçokları, adam saklayarak Kudüs'ten kaçırmakla meşgul oluyorlardı. Bilhassa Frenk prenslerinden birkaçı, Frenklere İslam elbisesi giydirerek onları kaçırırken yakalanmıştı. Kaçırılanlar ise Frenklerin fakirleri ve fidyelerini vermekten âciz olanları değillerdi. Bilakis, fidye

ödemeden kaçanlar, para ve mal sahibi olanlardandı. Fakir Frenklere bakan bile yoktu. Onlara yine Müslümanlar acıdı; mühim bir kısmı mukabilsiz serbest bırakıldı ve 18.000'inden yalnız 18.000 altın alınarak serbest bırakıldılar. Bununla beraber geride 16.000 Frenk esir kaldı. Frenklerin reisleri bunların serbest bırakılmaları için müracaat ettiler. Sultan Salâhaddin de bir kısmını serbest bıraktı. Fakir Frenkler kayıtsız şartsız bırakıldıkları ve Müslümanlar onlardan bir şey almadıkları hâlde, onların lehinde şefaat etmiş gibi görünen bazı uyanık Hristiyanlar, fakir Frenklerin ellerinde ne kalmışsa hepsini aldılar.

Kudüs'te birtakım Hristiyan prensesleri ve Bizans imparatorlarının zevceleri bulunuyordu. Bunlar, bahtsızlıktan düşmüş, manastırlarda rahibeliğe başlamışlardı. Bu prenseslerin ve kraliçelerin maiyetlerinde birçok köleler, cariyeler ve yanlarında küme küme altınlar, küme küme mücevherler vardı. Bunlar, Sultan Salâhaddin'e müracaat ederek Kudüs'ten çıkıp gitmek istediklerini söylediler. Sultan, onların bütün mallarıyla, bütün mücevherleriyle ve maiyetleriyle çıkıp gitmelerine müsaade etti.

Kudüs Kraliçesi Sibilla, henüz Kudüs dâhilinde idi. Guy de Lusignan onun sayesinde Kudüs tahtına çıkmış, onun aşkı ile bütün rakiplerine galebe çalmıştı. Bütün talihini Kraliçe Sibilla'nın aşkına borçlu olan Lusignan, o sıralarda Nablus Kalesi'nde mahpustu. Hattin'de Müslümanların eline esir düşenlerin biri de o idi. Kraliçenin derdi, henüz aşkına doyamadığı bu adama kavuşmak, hayatını onun kucağında geçirmekti. Krali-

çe Sibilla, Sultan Salâhaddin'e müracaat ederek kocasına iltihak etmek istediğini söyledi. Sultan onu, hemen kocasının nezdine gönderdi.

Büyük Patrik Herakliyüs de kilisenin bütün altınlarını, bütün kıymetli mallarını toplayarak Kudüs'ten çıkıp gitmek istiyordu. Kilisenin altınları sandıklar dolusu idi. Her taraftan gelen Frenkler, mukaddes kayadan bir parçacık alma mukabilinde altınlar verirdi. Patrik, bu taş ticaretini o kadar ileriye götürmüştü ki mukaddes kayadan bir iz kalmamak üzereydi. Frenkler, bu kayadan satın aldıkları parçaları memleketlerine götürürler ve kiliselere koyarak onun herkese uğur getireceğine inanırlardı. Nitekim mukaddes kayanın büsbütün yok olmaması için Frenkler, kayanın üzerini mermerle örtmeye lüzum görmüşlerdi. Ancak bu tedbir ile kilisenin ticaretine mâni olma imkânı doğmuştu.

Patrik, kilisede toplanan bütün bu altınları yüklendi ve şehirden çıkmak için müsaade istedi, Fakat elindeki servetin göz kamaştırmasından korkuyordu. Filhakika, Salâhaddin'in maiyetindeki emirlerden bazıları, bütün bu servetin gitmesine itiraz ettiler. Bunların ganimet olması icap ettiğini söylediler fakat Sultan bu sözleri dinlemedi. Patrikten de her Frenkten alınan 10 altını alarak onu serbest bıraktı, patrik de bütün bu

mallarla Kudüs'ten çıkıp gitti.
Şehrin temizlenmesi ve eski hâline iadesi devam ediyor ve Frenkler şehri tahliye ediyorken, Sultan Salâhaddin, Frenklerin bütün ihtiyarlarını ve kocaları muharebede ölen bütün dullarını, yahut kocaları başka şehirlerde mahpus olan bütün kadınlarını kendi hesabına serbest bıraktı ve onların fidyelerini kendi kesesinden ödedi.
Şehrin teslimin den bir hafta sonra şaban ayının dördüncü cuma günü, Sultan Salâhaddin'in bütün ordusu şehre girdi.

Büyük bir İslam cemaati bir asırdan beri mahrum olduğu büyük bir zevke vardı. Salâhaddin ile beraber Müslümanlar cuma namazını Mescidi Aksa'da eda ettiler, namazdan sonra Sultan Salâhaddin camii şerifin bütün noksanlarını ikmal için emirler verdi, bir minberi bulunmadığından camiye bir minber yapılmasını söyledi fakat daha sonra bu minberin hazır olduğunu anladı. Minberi, büyük Türk Padişahı Nureddin yirmi seneden fazla bir zaman evvel yaptırmıştı.
Nureddin, Ehli Salip'i İslam memleketlerinden kovmaya ve hepsini denize dökmeye karar verdiği zaman, Kudüs'ü teslim almak üzereydi. Gayeti Padişah o zaman, Kudüs'te Mescidi Aksa'ya konmak üzere bir minber yapılmasını emretmiş, devrinin sanatkârlarına bu minberin benzerinin olmamasını istediğini söylemiş ve "Bunu mukaddes eve konulmak üzere yaptırıyorum" demişti. Devrin sanatkârları senelerce çalışmışlar ve neticede, "islâm tarihinde bir eşi görülmeyen bir minber vücude gelmişti."[29]
Fakat Sultan Nureddin başladığı cihadı ikmal edemeden vefat etmiş, Kudüs'ü temizlemek onun halefi sayılmaya değer Salâhaddin'e kalmıştı. Salâhaddin bu işi tamamlayarak Kudüs'ü geri aldı, yirmi sene evvel Nureddin tarafından yaptırılan minberi hemen yerine koydurdu ve bu suretle muhterem selefinin nam ve şanını ihya etti. İslam tarihçisi îbn'ül Esir bu hadiseden, yani minberin Halep'ten getirilerek Mescidi Aksa'ya konmasından bahsederken "Bu da Sultan Nureddin'in kerametindendi" der.
Salâhaddin, Mescidi Aksa'nın tamirine büyük bir ihtimam gösterdi. En güzel mermerleri getirterek ve senelerden beri Mescidi Aksa'ya hediye edilmek üzere toplanan her şeyi yerli yerine

[29] **îbn'ül Esir, cilt 11, s. 225.**

koydurarak onun süslenmesine itina gösterdi. Ondan sonra Mescidi Aksa, gül suyu ile yıkandı ve herkese açıldı. Bir asırdan beri Ehli Salip'in hükmü altında yaşayan Kudüs, bu şekilde geri alınmış oldu. Hâlâ bütün Hristiyanlık âlemi, Müslümanların bu hadise esnasında gösterdikleri

alicenaplığa hayrandırlar.
Frenklere şehri tahliye için verilen mühlet kırk gündü. Bu müddet zarfında şehir tahliyeye devam etti ve verilen müddetin nihayetinde Kudüs'te Frenklerden eser kalmadı.
Bütün bu müddet esnasında Haldun ordu ile beraberdi. Ordu nereye giderse o da onunla beraber gidiyordu. Günden güne iyileşiyor ve eski hâlini buluyordu. Melike ile Zeydun Zeytindağı'nda idiler. Sultan, Melîke'nin bu sıralarda yeni bir taarruza uğramaması için onu karargâhı olan bu tepede bırakmayı tercih etmişti. Kudüs, teslim olunuyorken Sultan şehirde fedaileri aratmış, yakalanan şüpheli şahısların onlardan olup olmadığını tahkik etmiş ve Şeyh'ül Cebel fedailerinden yakaladıklarının hepsini hapse tıkmıştı.'
Salâhaddin, Kudüs'ün fethinden sonra Masyaf Kalesi'ni yıkmaya ve Cebelcilerin imhasına karar verdi. Onlar memleket dâhilinde kuvvetli bir kale sahibi oldukça onların fesatlarından ve fena maksatlarından kurtulmaya imkân yoktu. Belki onların memleket dâhilinde krallık sahibi olmaları, Frenklerin memleket dâhilinde krallık sahibi olmaları kadar fena idi. Hatta belki de ondan beterdi. Bunun için beklenen fırsat zuhur etmişti. Frenkler memleket dâhilinden Suriye ve Filistin'in kıyılarına atılmışlardı. Artık onların tekrar mukaddes araziyi işgal etmelerine imkân kalmamış gibiydi. Bu itibarla artık bu dahilî beladan kurtulmaya çalışmak bir vazifeydi. Ayrıca bu vazifeyi

ifaya koşacak iki kıymetli asker de vardı: Zeydun ile Haldun. Onların ikisi de Şeyh'ül Cebel'in kalesini iyi tanıyorlardı. Onların kumandası altında hareket edecek bir kuvvet herhalde muvaffak olur ve büyük bir kıymet ifa ederdi.
Salâhaddin, Frenklerin Kudüs'ü tamamıyla tahliye etmesi üzerine karargâhını şehre nakledeceği sırada Zeydun ile Melike'nin de şehre getirilmelerini emretti.
Kudüs Patrikhanesi'nden kurtularak onun nezdine geldikleri geceden beri, Sultan onları görememiş, onlarla uzun uza-dıya konuşamamıştı. İşler o kadar sıkı, meşguliyetler o kadar çoktu. Melike ile Zeydun, Kudüs'ün sükûtunu uzaktan seyretmişler, Müslümanların tekbir seslerini uzaktan dinlemişler, Frenk muhacirlerinin uzun kafilelerini uzaktan temaşa etmiş-lerdi. Şüphesiz Frenk halkının hayatlarını kazanmalarında Melîke'nin de bir hissesi vardı ve bu, şerefli bir hisse idi.
Nihayet Frenk muhacirlerinin her gün şehirden çıkan kafileleri görünmez olmuştu. O akşam Sultan, Melike ile amcazadesinin şehre getirilmelerini emretti, Sultan'ın zabitlerinden biri ona bu emri tebliğ etti. Melîke, Sultan'ın askerleri arasında ve ay ışığı altında şehre girdi.
Melîke, gide gide birkaç gün evvel içinde esir ve mahpus olduğu mabede

vardı. Mabedin kapıları hemen açıldı, sahanlık bir düğün evi gibi donanmıştı. İçerisi, ayan ve kumandanlarla dolu idi. Sultan Salâhaddin ortada bir tahtın üzerinde oturuyordu. Sultan'ın yanı başında, uzun boylu ve zırhlı bir genç duruyordu. Bu, bizzat Zeydun idi. Yanan ışıklardan gözleri kamaşan ve buraya niye getirildiğini anlayamayan Melîke şaşırdı. Fakat Zeydun'u orada görmek ona biraz kuvvet verdi.

Melîke, kuvvetli adımlarla ilerleyerek Sultan'ın karşısında durdu ve onu hürmetle selamladı. Ortalık derin bir sükût içindeydi. Sanki nefes alan bile yoktu. Melîke'nin içine bir korku

sindi. Acaba ne olacaktı? Sultan, Melîke'yi yanına aldı ve oturttu. Sonra bütün cemaate hitap etti:

"Bu akşam, kıymetli bir vazifeyi ifa edeceğiz. Hepiniz biliyorsunuz ki Kudüs şehrini, kutsiyetine layık bir surette geri aldık. Şehrin etrafında ve haliminde bir damla kan dökmedik. Bize her türlü fena muameleyi yapan, bize her türlü zulmü ve her türlü işkenceyi tatbik eden insanları affettik. Bu, bize ihsan olunan büyük zaferin zekâtı idi. Fakat hepiniz de biliyorsunuz ki bu büyük işin bu şekilde başarılmasında bu hemşirezademin büyük bir hissesi vardır. Onun için biz, bu akşam onun bu şerefli ve güzel muvaffakiyetini tebrik edeceğiz" dedi.

Melîke, bu son sözlerden bir şey anlamamış gibiydi. Gerçi Kudüs meselesinin sulhen halledilmesinde bir zerre hizmeti vardı. Yahut birtakım şartlar ona bu şerefi bahşetmişti fakat onun bu şerefli ve güzel hizmeti nasıl tebrik olunacaktı?

Melîke, düşünüyor ve bu suale bir cevap veremiyordu. Sultan'ın bir işareti üzerine iki zabit ilerledi; biri Melîke'nin, diğeri Emir Zeydun'un önünde durdular.

Zeydun, önünde duran zabitin arkasından sağ tarafta bir kapıya doğru gidiyordu. Melîke de ayağa kalktı ve önündeki zabitin arkasından sol taraftaki bir kapıya doğru ilerledi.

Kapı açıldıktan sonra Melîke içeri girdi ve zabit geri döndü. İçeride Melîke'yi bekleyen kadınlar onu alıp büyük bir odaya, oradan da hazırlanan hamama götürerek onu güzel kokulu sularla yıkadılar, saçlarını taradılar ve zülüflerini inciler, mücevherlerle süslediler.

Daha sonra Melîke'ye muhteşem elbiseler giydirildi, bütün mücevheratı takıldı ve başına sırmadan yıldızlarla işlenmiş bir örtü koydular.

Acaba bütün bu hazırlıklar niçindi? Melîke, bunu kadınlardan öğrenmek istedi. Eskiden beri tanıdığı bir kadına sordu:

"Beni niçin böyle süslüyorsunuz?"

"Sultan'ın emri ile..."

"Acaba bir yere mi gidilecek?"
"Bilmiyoruz."
Melîke'nin hayreti arttı. Bu akşam herhalde bir şey olacaktı. Fakat neydi? Melîke'nin hazırlanması ikmal olunduktan sonra kendisi tekrar geldiği kapıya götürüldü ve dışarı çıkarıldı. Demin onu getiren zabit kapıda bekliyordu. Zabitin verdiği bir emir üzerine trampetler çaldı ve bir tellal bağırdı: *
"Balebek Emiresi, Cihan Melîkesi'ne yol açınız!"
Melike öne doğru ilerledi, tekrar Sultan Salâhaddin'in yanına götürüldü. Bir dakika sonra tekrar trampetler çalındı ve tellal yine bağırdı:
"Emir Zeydun'a yol açınız!"
Zeydun, etrafında bazı emirlerle ile birlikte geliyordu. Sırtında altından sırmalar parıl parıl parlıyordu. Göğsünde, Emir Haydar'dan miras mücevher etrafa nur saçıyordu. Zeydun da Sultan'm yanına kadar geldi, onu askerce selamladı ve onun müsaadesiyle yanına oturdu.
Sultan, Melîke'ye döndü ve ona sordu:
"Balebek Emiresi Hatun! İzdivacında sana vekâlet etmemi kabul eder misin?"
Melike şimdi anlamıştı. Bütün merasim, bütün bu hazırlık onu evlendirmek içindi. Melike, Sultan'a müsbet cevap verdi. Emirlerin en ihtiyarlarından olan Adudüddin aynı suali Zeydun'a sordu, ondan da aynı cevabı aldı. Sultan Salâhaddin ile Emir Adudüddin, Şam kadısının iki tarafında oturdular ve nikâh merasimi başladı. Birkaç dakika sonra merasim son buldu. Sultan Salâhaddin ayağa kalkıp Melike'yle Zeydun'u tebrik ederken etrafta oturan emirler içinden kalkan biri koşa koşa gelip Zeydun ile Melîke'ye sarılarak onları tebrik etti. •

Bu, bizzat Haldun idi. Sultan, Haldun'un elinden tuttu, alnından öptü, sonra ona: "Oğlum! Ben seni de evlendireceğim!" dedi.
Haldun cevap vermedi, yalnız derinden iç çekti. Cemiyette hazır bulunanların hepsi tebrikâtta bulunduktan sonra Sultan ayağa kalktı ve kelam etti:
"Bu akşam ifa edeceğimiz vazifelerin birincisini ikmal etmiş bulunuyoruz. Artık diğer bir vazifenin ifasına başlayacağız. Bu memleketin içinde bir katil ve cani mi var. İnsanların başına bela kesilen, herkesin emniyet ve istirahatini bozan bu katiller, bugün kuvvetli olduğumuz için muhakkak ki inlerine çekilecekler, yeryüzünde izleri yokmuş gibi hareket edecekler ve bizim zayıf olduğumuz bir dakikayı bekleyeceklerdir. Biz, insanları bu hunhar katillerden kurtarmaya kararlıyız. Onun için, bu akşam izdivacını tebrik ettiğimiz Emir Zeydun'u bir kuvvetimizin başında Masyaf Kalesi'ne sevk ederek kaleyi yıkmaya karar verdik. Emir Zeydun bu kuvvetin

başında hareket ederken biraderi Emir Haldun da diğer bir kuvvetin başında diğer bir yoldan hareket edecek. Fedailerin kalesinin içini, dışını ve bütün yollarını bilen bu iki kardeş, bu haydut inini virane ederek insanlığa ve Müslümanlığa büyük bir hizmet edeceklerdir. Bunu kabul ediyor musunuz?"
Bütün cemaat birden:
"Kabul ettik!" dedi.
Sultan devam etti:
"O hâlde bu seferin kumandanları kuvvetlerini hazırlasınlar ve sonra hareket etsinler. Biz ise sahilde kalan Frenklerle meşgul olacağız. Haydi arkadaşlar bu akşamki düğün şerefine verilen ziyafete gidelim."
Melike, hareme gitti. Zeydun, Sultan'la beraber Haldun, onun yanında idi.

Harem, deminki hâlinden bambaşka bir hâlde idi. Memleketin bütün emirlerinin kadınları, Salâhaddin hanedanının bütün prensesleri Melîke'yi karşıladılar ve tebrik ettiler. Onu, sofraların kurulduğu, muganniyelerin saz çaldıkları daireye götürdüler. Melike, bütün bu yıldızlar içinde bir ay gibiydi.
Gece eğlence içinde geçti, nihayet Zeydun harem dairesine ve Melîke'nin yanına götürüldü. Haldun, Mesrure'nin ruhuyla sanki baş başa kalmıştı.
' ,
Bir ay sonra, Cebel'e karşı hazırlanan kuvvet hareket ediyordu. 10.000 asker,, fedailerin yuvasını tahrip edecekti. Askerlerin yarısı Zeydun'un kumandasında hareket edecek ve Humus yoluyla ilerleyerek Cebel'i muhasara edecekti, diğer yarısı Haldun'un kumandası altında Beyrut yolundan yürüyecekti. İki kardeş, Cebel Şeyhi'nin sarayında birleşeceklerdi.
Zeydun zevcesine, Haldun hemşiresine veda etmiş; Sultan Salâhaddin orduyu uğurîamıştı. Bütün halk bu seferden memnundu. Çünkü bu sefer sayesinde, gizli kamalardan, esrarengiz zehirlerden, ölümden yılmaz fedailerden, her cinayeti pervasızca işleyen eşkıyalardan kurtulacaklardı. Şam'dan, Irak'tan, Musul'dan, Mısır'dan, Cezire diyarından, başka İslam memleketlerinden Mescidi Aksa'yı ziyarete gelen yüz binlerce insan orduyu uğurlamaya çıkmış ve onun zaferi için dua etmişti. Çünkü bu bela, Frenk istilası gibi bir asırlık değil, birkaç asırlıktı ve ondan beterdi.
Zeydun'un Humus yolunu seçmesi, bu yolun Melike için kurtuluş yolu olmasındandı. Haldun'un Beyrut yolunu seçmesinin sebebi ise bu yolun ona Mesrure'yi tanıtması ve sevdirmesiydi. Haldun, bu yolun her adımında Mesrure'yi yaşayacak

ve onun hayatını koklayacaktı. Nihayet fedailerin kalesini yıkıyorken

Mesrure'nin gençliğini zehirleyenlerden intikam alacak ve bu intikam ile onun ruhunu şad edecekti.
İki kardeş birlikte hareket ettiler. Yolları ayrıldığı zaman Cebel'in etrafında birleşmek üzere ayrıldılar. İkisi de planlarını hazırlayarak fedailerin kalelerini nasıl zapt edeceklerini kararlaştırmıştı. Masyaf Kalesi her tarafından muhasara edilecek, Cebel fedailerinin hariçle bütün münasebetleri kesilecek, sonra onlara teslim olmaları bildirilecekti. Teslim oldukları takdirde kalenin bütün sakinleri esir edilecek ve Sultan'ın emri dairesinde hareket edilecekti. İki kardeş, Cebel Şeyhi'nin sarayında birleşeceklerdi.
Haldun Beyrut yolundan, Zeydun Humus yolundan ilerlediler ve nihayet dış kalenin etrafında vaziyet aldılar. Zeydun, bir elçi heyeti göndererek kalenin teslimini istedi.
Şeyh'ül Cebel, yine kenarı parmaklıksız ve ölüm uçurumuna nazır taraçada elçileri kabul etti ve:
"Nereden geliyorsunuz ve ne istiyorsunuz?" dedi. :■<.
Şeyh'in bu sefer aldığı cevap çok şiddetliydi:
"Katiller ve fedailer şeyhi! Biz, kumandanımız Emir Zeydun namına geliyoruz ve bu eşkıya yatağının hemen teslimini istiyoruz. Maksadımız bu kötülük ocağını kül etmek, dünyayı sizin şerrinizden kurtarmaktır. Cevabınızı bekliyoruz."
Şeyh'ül Cebel bir müddet düşündü, simsiyah bir yılan gibi yerinde kıvrıldı. Sonra birdenbire ayağa kalktı ve cevap verdi:
"Emir Zeydun ile kardeşi bizim kalemizde misafir kaldılar, bizimle ekmek yediler ve her türlü izzet ve ikramı gördüler. Acaba onlar bu geçmiş günlerin hakkını unutuyorlar mı? Biz onlara bir fenalık etmedik ki onlarla aramızda bir dava olsun. Siz kumandanınıza dönünüz ve bizim ona karşı ancak hürmet ve muhabbetle mütehassis olduğumuzu bildiriniz."

Elçiler cevap verdiler:
′ "Bize kati bir cevap vermezseniz aramızda harp başlayacaktır. Biz sizden bunun cevabım bekliyoruz. Ya harp yahut teslimiyet."
Şeyh'ül Cebel kendisine karşı sevk olunan bu kuvvetli ordu ile başa çıkamayacağını pekâlâ biliyordu. Zeydun ile Haldun çok ciddi adamlardı. Onları satın almak kolay değildi. Fakat Şeyh'ül Cebel için başka çare yoktu, çünkü açık bir muharebede fedailer muhakkak ki mahvolurlardı. Onlar ancak el altından fesatlar çevirmekle, düşmanlarını kahpece öldürmekle, hasımlarının yatak başlarına sapladıkları kamalarla boy gösteriyor ve bu suretle kendilerini koruyabiliyorlardı. Hâlbuki şimdi vaziyet değişmişti. Salâhaddin'in kazandığı zaferler halkın heyecanını arttırmış, kimsenin kalbinde zerre kadar korku bırakmamıştı. Fedailerin bu kadar zamandan beri saldıkları korku bir anda yok olmuştu ve bütün düşünceler

onların bir an evvel imhası tarafına yönelmişti.
Şeyh'ül Cebel düşündü. Bu, Haldun ile Zeydun Endülüslü idiler ve herhalde memleketlerine dönmek isterlerdi. Belki onlara pek büyük hediyeler verecek, en kıymetli mücevherlerini hediye edecek olursa kaleyi kurtarmak mümkün olurdu. Elçiler ayakta cevap bekliyorken Şeyh'ül Cebel gidip geliyor ve bir çare düşünüyordu. Nihayet Şeyh, elçilere döndü ve onlara şu sözleri söyledi:
"Siz hemen geri dönünüz. Emir Zeydun Hazretlerine selamlarımızı götürünüz. Kendisine deyiniz ki cevabını istedikleri mesele, ancak ikimiz arasında kararlaştırılabilir. Onun için yarın akşam kendisini iki ordugâh arasında bekliyorum. Hiçbir taraftan öteki tarafa karşı gaddarane herhangi bir hareket vuku bulmayacaktır. Emir Zeydun bunu kabul ettiği takdirde iki tarafı memnun edecek bir çözüm elde etmiş olacağımızı ümit ederim."

Elçiler bu cevapla geri döndüler ve cevabı Zeydun'a bildirdiler: Şeyh'ül Cebel harbe lüzum görmeden teslim olmak fakat bunun mukabilinde birtakım şartlar koparmak istiyordu. Zeydun bu teklifi kabul etti ve Şeyh'ül Cebel'i iki ordugâh arasında beklediğini bildirdi. Ertesi gün, güneş battıktan sonra Emir Zeydun kılıcını kuşanarak mülakat yerine hareket etti. Aynı anda Cebel kalesinin kapısı açıldı ve Şeyh'ül Cebel ona doğru hareket etti.
Emir Haldun ile Şeyh'ül Cebel karşı karşıya geldikleri zaman evvela selamlaştılar, daha sonra konuşmaya başladılar. Şeyh'ül Cebel kendini müdafaa ediyor ve Endülüslü iki gence karşı iyilikten başka bir şey düşünmediğini ve kendilerini öldürmek elinde olduğu hâlde onları öldürmek istemediğini anlatıyordu. Zeydun, onu dinledikten sonra sordu:
"Ya Kudüs şehrinde uğradığımız tecavüz?"
"Hakkınız var. Fakat ben, işlerin bu şekli alacağını kestirememiştim. Bütün tebaam arasında haysiyetimi korumak için bu işi takip etmek mecburiyetindeyim. Siz şimdiye kadar vuku bulmayan bir şeyi yaptınız; kartal yuvasından farksız olan kalemizden firar ettiniz, bizden olan bir kadını ayartarak aleyhimize çevirdiniz. Bunlar şimdiye kadar görülmemiş hadiselerdir ve benim nüfuzumu kıracak, tebaamı aleyhime çevirecek şeylerdir. Onun için ben ne pahasına olursa olsun sizi ele geçirmek, bu suretle hiçbir kimsenin elimizden kaçamayacağını ispat etmek istedim. Fakat talih hep size güldü. Sultan'ın kazandığı zaferler, bu zaferlerin halk üzerinde yaptığı tesirler bizi fena bir mevkiiye düşürdü. Onun için sizden mühim bir ricada bulunacağım."
"Söyleyiniz."
"Kendi vatanınıza dönmek istemez misiniz?"
"Tabiî isterim."

"Hemen dönseniz olmaz mı?"

Zeydun, Şeyh'in maksadını anlamıştı.
"Vazifemi yerine getirmeden bir yere gidemem."
"Fakat sizi ihya ederim."
"Ne ile?"
"Altın, gümüş, mücevher, kadın ve her şeyle. Tasavvur edeceğiniz her şeyle... Kalemdeki en güzel, en nadide kadınlar sana cariye olsun, her birini altınla ve mücevherle süsleyerek sana hediye ederim. Sana yığın yığın her istediğini veririm. Yalnız bu askerlere geri dönmeyi emret ve geri dön."
Şeyh'ül Cebel, bu parlak sözlerin, bu yaldızlı ve ciddi vaatlerin tesirini anlamak için Zeydun'un yüzüne baktı. Zeydun bir kaya gibi duruyordu. Onun verdiği cevap iki kelimeden mürekkepti.
"Ya teslim olursunuz veyahut harp ederiz."
"Emir, ısrar etmeyiniz. Çünkü harp hem lehte hem aleyhte tecelli edebilir. Fedailerin ne müthiş adamlar olduklarını yakından biliyorsun."
"Biliyorum ve ısrar ediyorum. Elimden gelirse sizi imha edeceğim. Şimdi kalenize dönünüz ve bize cevap hazırlayınız."
Şeyh'ül Cebel son bir teşebbüste bulunmak istedi ve şu sözleri söyledi:
"Düşman kumandanı, Melîke'nin Mesrure gibi bir akıbete uğramasından korkmaz mısın? Benim Kudüs'te fedailerim vardır. Benim bir emrim onları hemen faaliyete geçirir. Anlaşmak daha iyi değil mi?"
Zeydun hiç düşünmedi. Şeyh'in yüzüne baktı ve emretti:
"Beş dakika zarfında geri dönmediğiniz takdirde sizi esir eder ve karargâhıma alır götürürüm. Haydi. Yarın sabahleyin cevabınızı almadığımız takdirde hücum emrini vereceğim."
Cebel Şeyhi arkasına bakmadan kalesine döndü ve açılan kapıdan içeri girdi. Fedailer ve dâîlerin hepsi onun karşısında

secde ediyorlardı. Hepsi de Şeyh'in mutlaka hariçte büyük bir iş gördüğüne kailiydiler. Hâlbuki Şeyh en zavallı, en bedbaht vaziyette idi. Şeyh, doğrudan doğruya malum taraçasına gitti ve dâîlerini huzuruna davet etti. Şeyh'in irat ettiği sözler, vaziyetin son derece tehlikeli olduğunu gösteriyordu:
"Bana öyle adamlar bulacaksınız ki her ne pahasına olursa olsun hasım kumandanını öldürecekler ve kellesini bana getirecekler. Ondan sonrası bana aittir."
Dâîler yerleri öperek taraçadan çıktılar. En çok itimat ettikleri iki fedaiyi çağırdılar ve onları Şeyh'ül Cebel'in huzuruna götürdüler.
Başdai, fedaileri takdim etti:
"Efendimiz, bu iki köleniz her emrinizi tam bir sadakat ve feragatle ifaya hazırdırlar. Kendilerini birçok defalar tecrübe ettik, hep muvaffak oldular.

Emrediniz."
Şeyh, bu iki fedaiyi gözden geçirdi; kendi yüzüne bakamayacak derecede huşu ve heyecan içinde olduklarını gördü, onların bu hâlini beğendi ve söze başladı:
"Vazifeniz, düşman başkumandanı Emir Zeydun'un kellesini bana getirmektir. Bunu yapmak için nasıl hareket edeceğinizi amirleriniz size anlatacaktır. Bunu yaptığınız takdirde sizi, hiçbir kimsenin nail olamadığı ihsanlara gark edeceğim. Son derece dikkatli ve ihtiyatlı hareket ederek muvaffak olmaya bakınız. Muvaffak olursanız sizi, çok özlediğiniz cennete diri diri göndereceğim ve orada ebediyen kalacaksınız! Haydi gidiniz..."
O zamana kadar hiçbir kimse Şeyh'ül Cebel'in bu derece lütfuna nail olamamıştı. Adamlarını hep uçurumlara yuvarlayarak ve hep işkence ve ölümlere teslim ederek mahveden, onların kör itikadından ve kör ihtirasından istifade eden katil Şeyh, o günkü zaafını bu kelimelerle ifade etmişti. Demek ki

vaziyet son derece tehlikeliydi. Demek ki hasımların hücumundan kurtulmaya bir çare yoktu. Bunu, ancak başdâîliğe kadar yükselmiş iki kişi anlıyordu, ötekilerin hepsi Şeyh'in henüz yıkılmaz ve yenilmez olduğuna kaniydiler.
İki fedai, Şeyh'in huzurundan çıkarak dâîlerin talimatını dinlediler. Buna göre, kaleden gizlice çıkacaklar, taşlar ve kayalar arasından süzülerek düşman karargâhına gireceklerdi. Her ihtimale karşı Salâhaddin'ın askerlerinin kıyafetine gireceklerdi, yakalanırlarsa orduya iltihak ederek fedailerden intikam almaya geldiklerini söyleyecekler ve bir fırsat kollayarak kumandanı hedef alacaklardı.
İki fedai, bu talimatı alarak gizlice çıkıp gittiler. Onlar gittikten sonra iki başdai, bir köşeye çekilerek Cebel'i kurtaracak bir çare düşünmeye başladılar. Düşman karargâhına gönderilen iki fedai muvaffak olmazsa sabahleyin Emir Zeydun'a ne cevap verilecekti? Harp mi edilecekti? Harp olursa kale bir müddet direnebilirdi. Fakat bunun mukabilinde fedailer mahvolurdu. Onlar mahvolduktan sonra kale muhakkak sükût ederdi. Ondan sonra mezhebin yeniden tesisi, fedailerin yeniden toplanması çok uzun sürerdi. O hâlde başka bir çare düşünmek lazımdı. Birinci başdâî, ikinci başdâînin kulağına eğildi ve bir şey fısıldadı. İkinci başdâî, "Muvafık!" dedi.
İkisi yerlerinden kalktılar. Yavaş yavaş, ilerlediler ve bahçeden köşkün içine girdiler. Her yerdeki muhafızlar onların karşısında yerlere eğiliyor ve kapıları açıyorlardı. Nihayet iki başdâî harem dairesine vardılar ve içeri girdiler. Şeyh'in odası önünde bir kadın dolaşıyordu. Birinci başdâî bir işaretle kadını yanına çağırdı ve kulağına eğilerek sordu:
"Şeyhimiz yalnız mı?"

"Evet, yalnız. Bu akşam kimseye iltifat etmedi. Kendisi çok düşünceli ve çok neşesiz."

' "Uyuyor mu?"
"Zannetmem... Belki de kendinden geçmiştir."
"Biz, Şeyhimizle görüşeceğiz. Sen buradan çekil ve harem kapısında bekle. Bir kimsenin tenhalığı ihlal etmemesine dikkat et!"
Nöbetçi kız derhâl kenara çekildi. İki başdâî, Şeyh'in yanına girdiler. Şeyh uyuyordu. Birinci dâî kamasını çekti ve ilerledi. Kapkara elbisesiyle ve kapkara sakalıyla yerde uzanan Sinan'ın üzerine atıldı. Kamasını Şeyh'in kalbine sapladı. Sinan gözlerini açtı ve bağırdı. Fakat kalbinden fışkıran kanlar sesini boğdu. Birinci dâî, Şeyh'in sarığını aldı, başına geçirdi. Şeyh'in parmağmdaki mukaddes yüzüğü kendi parmağına taktı. İkinci dâî, Sinan'ın siyah abasını aldı ve onu, arkadaşının sırtına verdi. Onlar bu işleri görürken Sinan bir leş gibi yatıyordu. Birinci başdâî, sarık ile abayı ve yüzüğü, sırasıyla başına, sırtına ve parmağına geçirdikten sonra ikinci başdâîye baktı:
"Seni, Şeyh'ül Cebelliğin veliahtlığına ve başdâîliğine tayin ediyorum. Benim elbiselerimi giy ve sabık Şeyh'i kefenleyerek uçuruma at!" dedi.
Yeni başdâî, selefinin abasını sırtına aldı, sarığını başına geçirdi. Sinan'ı yatak çarşafına sardı ve sırtladı. Yeni Şeyh önde, yeni başdâî arkada bir kapıdan geçtiler ve parmaklıksız taraçaya vardılar.
Sinan'ın cesedi, buradan aşağıya yuvarlandı. Daha sonra ikisi, tekrar Sinan'ın odasına döndüler. Sinan'ın kan içinde yüzen yatağını topladılar, onu da uçurumdan aşağı attılar.
Her şey bir anda olup bitmişti. Yeni Şeyh'ül Cebel Tavus, yeni başdâîye emretti:
"Dâîleri topla!"
Yeni başdâî, dâîleri toplamak için çıktı. Tavus, parmaklıksız taraçada selefinin yerine oturmuştu. Bir dakika sonra heykel gi-

bi iki muhafız geldiler ve kulübelerine girerek durdular. Dâîler henüz işin farkında değillerdi; yerlere yatarak içeri girmişler ve mevkiilerinde oturmuşlardı. Yeni başdâî, dâîlerin başında idi:
Şeyh'ül Cebel'in bir işareti üzerine herkes ayağa kalktı. Şeyh de ayaktaydı. Tavus, bütün cemaate vakayı şöyle anlattı:
"Aziz dâîlerim" dedi. "Kudretli selefim Şeyh'ül Cebel Sinan bu gece imamımız tarafından davet olundu ve onun davetine icabet etti. Artık kendisi ebedî cennete kavuşmuş, onu orada bekleyen dâîlerimiz ve fedailerimizle buluşmuştur. Yakında hepimiz de ona kavuşacağız. Selefim Şeyh'ül Cebel, biliyorsunuz ki beni veliaht ilan etmişti. Kendisi bizim

âlemimizden ayrılarak hazreti imamın huzuruna ve ebedî cennete hareket etmeden evvel mukaddes sarıklarını, mukaddes abalarını ve mukaddes yüzüklerini bize teslim ettiler. Ben de bu dakikadan itibaren bu makamı işgal ediyor, veliahtlığıma başdaim Şeyh Hasan'ı tayin ediyorum. Haydi mukaddes yüzüğü öpünüz!"
Sinan'ın öldürülmüş olduğunu kimse aklına getirmemişti, imamın davetine nail olmak ne bahtiyarlıktı. Bütün dâîler derin bir huşu içinde mukaddes yüzüğü öptüler ve yeni Şeyh'ül Cebel'in huzurundan ayrıldılar. Dâîlerin her biri, dışarıda fedailerden yeni Şeyh namına biat aldılar.
Yeni Şeyh, dâîleri savdıktan sonra kadınları davet etti. Evvela Şeyh'in kadınları kabul olundu. Yeni Şeyh, onlara vakayı anlattı:
"Selefim olan Şeyh, bu gece semaya uçtu. Orada imamımıza kavuşacak. Bundan böyle siz, yeni Şeyh'ül Cebel'in karıları ve cariyelerisiniz. Mukaddes yüzüğü öpünüz."
Kadınlar da sabık Şeyh'in semaya yükseldiğine inanarak yeni efendilerine biat ettiler. Bu kadınları kandırdıktan sonra haremdeki sürü sürü cariyeleri kandırmak işten değildi. Harem erkânı, birkaç dakika içinde cariyelerin hepsinden yeni

Şeyh'e biat almışlardı. Yeni Şeyh, Sinan'ın öldürülmüş olacağı hissini kimseye vermemek için onun yatak odasının kilitlenmesi ve kendisine başka bir oda hazırlanması, her yerde bayram yapılması ve köşkün içinde ayin icra edilmesi için emirler verdi. Ondan sonra yeni başdâîsiyle baş başa vererek sabaha kadar Emir Zeydun'un katline dair bir haber gelmediği takdirde başkumandana gönderilecek cevabı hazırladı.
Emir Zeydun bu gece fedailerinin suikastından kurtulursa bu mektup erkenden ona gönderilecekti. Bu işler kararlaştıktan sonra yeni Şeyh'ül Cebel Tavus, dâîlerinin ayinlerine, yani eğlencelerine iştirak etti. Bahçe, o akşam yine müthiş bir sefahat manzarasına şahit oldu. Her ağacın dibinde halılara serilen dâîlerin ve fedailerin başlarında fettan kızlar duruyor, onlara afyonlu şaraplar sunuyor, sonra onların kolları arasına düşüyor ve onların kör hırslarını tatmin ediyorlardı.
Şu sırada Zeydun'u öldürmek üzere hareket eden iki fedai mühim bir macera geçiriyorlardı. Fedailer kayalara sürüne sürüne ilerleyip karargâha varmışlardı. Nöbetçilerin hepsi uyanıktı. İki fedai karanlıktan istifade ederek adım adım tanıdıkları bu sahadan süzülerek içeri girmek için bir yol aradılar ve nihayet muvaffak oldular. Fakat Zeydun, ordusunda kati bir inzibat tesis etmiş; ordudaki bütün ariflerin, yani onbaşı ve çavuşların askerlerini gayet iyi tanımaları, yabancı hiçbir kimsenin orduya sokulmamasını sağlamak için her tedbiri almıştı. Zeydun, Şeyh'ül Cebel Sinan ile mülakatından sonra fedailerin herhalde ümitsizlik haliyle bir harekette bulunacaklarını anlayıp zabitlerini toplamış, onlara Sinan'la

arasında geçen muhavereyi anlatmış, fedailerin son derece ümitsizlik

içinde olduklarını, onun için şahsi suikastlarla orduyu meşgul etmek isteyeceklerini, buna meydan vermemek için nöbetçilerin ve ariflerin son derece müteyakkız davranmalarını tembih etmiş, ondan sonra çadırına çekilmişti. İki fedainin çok iyi tanıdıkları bu sahada müşküle uğramalarının sebebi bu idi. Bu teyakkuza rağmen iki fedai, bir karış yer bulur bulmaz karanlıktan istifade ederek içeri girdiler ve bir kenarda yere kapanarak etrafı kolladılar. Karanlık, bu iki suçluyu saklıyordu. Nihayet ilerleye ilerleye bir çadırın yanına vardılar, çadırın boş olduğunu görerek içine girdiler. Burada uzun bir müddet kalmak doğru olamazdı. Herhalde çadırın sahibi olan zabit buraya gelecekti. İki fedaiden biri etrafı yokladı, bir torba içinde bulduğu elbiseyi sırtına geçirdi. Bu, ordu zabitlerinden birinin elbisesiydi. Öteki fedainin sırtında esasen bir asker elbisesi vardı. İki fedai bu hâl üzere çadırdan çıkarak etrafı kolladılar, sükûnet içinde ilerlediler.

Kırk, elli adım ötede büyük bir çadır vardı. Emir Zeydun herhalde buradaydı. Fakat çadırın önünde iki muhafız duruyordu. İki fedai çadırın arkasına doğru yol alarak çadıra yaklaştıkları zaman yere yattılar ve sonra çadırın arkasına gizlendiler. Çadırın içinde ses yoktu. Fedailerden biri, kamasının ucuyla çadırda bir delik açtı. İçeride bir kandil yanıyor ve zırhlı bir adam oturuyordu. Bu bizzat Emir Zeydun'du.

Fakat çadırın içine girilse de vaziyet çok tehlikeliydi. En küçük hareket neticesinde dışarıdaki muhafızlar içeriye girer ve onları parça parça ederlerdi. İki fedai bir müddet durakladılar. Kumandan uyuyor mu diye dikkatle içeri baktılar. Fakat Zeydun sabahı bekliyordu. Esrarkeşler tarafından her dakika bir hareket beklenebilirdi. Onun için uyumak caiz değildi. Bir aralık Zeydun dışarıya çıktı, birtakım teftişlerde bulundu. İki fedai bu fırsatı ganimet bildiler. Çadırın altından bir yer açtı-

lar ve içine girdiler. Onların hedefi, Zeydun'u her ne pahasına olursa olsun öldürmekti.

Ne de olsa onların da buradan kurtulmaları ihtimali çok zayıftı. İki fedai çadırda yanan kandili söndürdüler ve beklediler. Dışarıdaki muhafızlar ışığın söndüğüne dikkat etmemişlerdi.

Birkaç dakika sonra Zeydun çadıra döndü ve içeri girdi. Işığı yakmak için seslenmeden evvel çadırın içinde bir hareket sezdi ve hemen dışarı çıktı. Kılıcı elindeydi. Muhafızlara çadırı ihata etmelerini ve içinden çıkacak her insanı öldürmelerini emreden Zeydun bir meşale istedi ve bizzat çadıra girdi. İki fedai ellerinde kamalarla duruyorlardı. Zeydun bunların derhâl tevkiflerini emretti. İki fedai, şiddetli bir direnişten sonra teslim oldular,

elleri ve ayakları bağlı olarak Zeydun'un huzuruna getirildiler. Zeydun sordu:
"Sizi kim gönderdi?"
"Muazzam Şeyh'ül Cebel Sinan..."
"Niçin geldiniz?"
"Seni öldürmek için..."
Zeydun, fedailerin sabaha kadar hapsini emretti ve sabahı bekledi. Zaten günün doğmasına bir şey kalmamıştı. Gün ağarıyordu. Zeydun, Cebel Şeyhi'nden cevap beklemeye lüzum görmeyerek muhasarayı ilerletmeye karar verdi.
Fakat bu sırada kalenin kapısı açıldı ve içinden beyaz bayraklı bir elçi heyeti çıktı. Zeydun elçileri kabul etti ve onların getirdikleri mektubu aldı. Mektup yüksek sesle okundu. Mektubun ilk cümleleri bile hayret verecek mahiyetteydi. Mektupta şu sözler söyleniyordu:
"Şeyh'ül Cebel Tavus'tan kudretli Sultan Salâhaddin namına onun muzaffer ordusuna kumanda eden Emir Zeydun Hazretlerine."

Zeydun, bu Tavus'u tanımaz değildi. Fakat nasıl olmuştu da bu adam Şeyh'ül Cebel olmuştu. Bunu, mektubun ilk satırları anlatıyordu:
"Evvela Müslümanların kudretli sultanı ve müminlerin emiri Sultan Salâhaddin'in Ehli Salip'e karşı kazandığı şanlı zaferi tebrik eder ve onun daima muzaffer olmasını temenni eyleriz. Sonra şu mühim noktayı arz eyleriz ki selefimiz muazzam Şeyh'ül Cebel Sinan bu gece Yaradan'ın rahmetine kavuştuğundan tarikatımızın usulü dairesinde onun yerine geçtik. Bizim mesleğimiz ve siyasetimiz selefimizin siyasetine ve mesleğine uygun değildir. Biz, bütün Müslüman dindaşlarımızla tam bir anlaşma ve muhabbet dairesinde yaşamak isteriz. Hiçbir kimsenin malında gözümüz yoktur. Zamanımızda, adamlarımızdan birinin bir kimseye taarruz ettiği görülmeyecek ve duyulmayacaktır. Tarikat ve mezhebimize tecavüz edilmemek şartıyla biz de Sultan'ın diğer tebaası gibi her vazifeyi ifaya hazırız. Bu esaslar sizin tarafınızdan da kabul olunduğu takdirde aramızda anlaşma yapmak suretiyle kumandanız altındaki askerlerin daha şerefli sahalarda büyük kahramanlıklar göstermesini temenni eyler ve cevabınızı beklerim."
Şeyh'ül Cebel Tavus'un bu mektubu onu dinleyenler üzerinde fena bir tesir yapmamıştı. Fakat vaziyeti ciddiyetle tetkik etmek lazımdı.
Zeydun, birkaç saat evvel yakalanan fedaileri getirtti ve onlara sordu:
"Dün gece sizi buraya kim gönderdi?"
"Şeyh'ül Cebel!..."
"Sinan mı? Tavus mu?"
"Sinan!"
"Eski Şeyh'ül Cebel'in öldüğünü bilmiyor musunuz?"' "Hayır, Şeyh'ül

"Ölmez de ne olur?"
"Şemaya uçar." ■ -;. , „.
"Pekâlâ, semaya uçan Sinan'ın uçtuğundan haberiniz yok mu?
"Hayır, yoktur."
O hâlde bunların Sinan tarafından gönderildikleri muhakkaktı. Zeydun, fedaileri tekrar hapsettirdi, ondan sonra elçilere döndü, cevabını sonra göndereceğini, şimdilik geri dönmelerini söyledi.
Elçiler hareket ettikten sonra Zeydun, başlıca adamları ve arkadaşları ile istişare etti. Zeydun'un fikri şu idi:
"Fedailer İslam ordusunun kuvvetini görerek gayet müsamahakâr davranıyorlar, yarın bunların eline bir fırsat geçerse tekrar fesada başlarlar. Onun için biz, onlarla barışmaktan içtinap ederek fırsat ele geçmişken Cebel kalesini yıkalım. Bu suretle onlarla ileride de meşgul olmak kolay olur."
Zeydun'un bu fikri gayet münasipti. Mademki fedailer sulh istiyorlardı. Bu talep kabul edilecekti. Yalnız kaleleri yıkılacak ve kalenin tekrar inşa edilmemesi temin olunacaktı.
Buna karar verildikten sonra Zeydun cevabını yazdı:
"Masyaf Kalesi'ni muhasara eden ordu kumandanı Emir Zeydun'dan Cebel Şeyhi Tavus'a. Elçilerinizle gönderdiğiniz mektuba cevaben islam ordusunun zaferleri dolayısıyla vuku bulan tebriklerinize memnuniyet beyan eder, sulh ve anlaşma tercih ettiğinizden dolayı sizi tebrik ederim. Teklif ettiğiniz sulhu biz de kabul ediyoruz. Şartlarımız şunlardır: Evvela Masyaf Kalesi'nin bütün istihkâmları yıkılacaktır. Şayet bunların yıkılması yüzünden tecavüze maruz kalacağınızı zannediyorsanız, hükümetin sizi muhafazayı vazife edindiğini beyan eylerim. Bunun için, kuvvetli bir askerî kıta burada kalacak ve sizin muhafazanızla meşgul olacaktır. İkin-

ci olarak, adamlarınızdan hangisi bir cinayet işleyecek olursa hemen hükümete teslim edilecek ve devlet hâkimi tarafından muhakeme olunacaktır.
Mezhebiniz hususunda size tam serbestliği veriyoruz. Fakat o yana, bu yana ve umumi ahlaka muhalif olan hattı hareketlerinize müsaade edemeyiz. Bu şartlarımızı kabul edip etmediğinizi süratle bildirmenizi bekliyorum."
Bu mektup, derhâl Cebel'e gönderildi ve Şeyh Tavus'a teslim edildi. Şeyh Tavus, mektubu okuduktan sonra cevabını Süratle vereceğini söyledi ve başdâîsini çağırarak onunla istişare etti: "Ne yapacağız?"
"Bu şartları kabul edelim. Fakat kalemiz yıkıldıktan sonra bütün hasımlarımız toplanır ve bizi parça parça ederler." "Askerler bizi

muhafaza etmeyecekler mi?" "Bunu zannetmiyorum. Sultan Salâhaddin muharebeye devam ediyor, onun için askerlerini bizim için burada bırakamaz."
"Buna rağmen bu şartları kabul ediyorum." . "Fakat açıkta kaldıktan sonra çöküntümüz muhakkaktır." "Biz şimdi badireyi başımızdan savalım da gerisi kolaydır." "O hâlde başka bir şey teklif edelim." "Nedir?" "Kalemizi yıkmasınlar, işgal etsinler. Biz, bu işgale razı olalım." "Fakat onlar razı olmazlar." "Tecrübe edelim."
Bunun üzerine yeni Şeyh'ül Cebel bir mektup daha kaleme aldı ve teklif olunan şartları kabul etmekle beraber, kalenin yıkılmayarak askerî işgal altına alınmasına muvafakat ettiklerini, ancak bu suretle hayatlarından ve bir taarruza uğramayacaklarından emin olacaklarını bildirdi.
Fakat kalenin yıkılmasına razı gelmemek, fedailerin fırsat kollamakta olduklarını gösteriyordu. Onlar kalenin içinde bu-

lunduklarından, her dakika işgal kuvvetini oradan çıkarıp atabilirlerdi. Yahut hükümet bu işgalden cayacak olursa, fedailer hemen kaleyi tekrar zapt ederlerdi.
Zeydun, gönderdiği son ihtarda bütün şartlarının kabulünü yineledi. Aksi takdirde derhâl harekete başlayacağını bildirdi.
Yeni Şeyh'ül Cebel, bu vaziyet karşısında sarardı. Cebel'i kurtaramadıktan sonra Sinan'ı niye öldürmüşlerdi ki? Sinan'ın vücudunu izaleden maksat, Zeydun ile sabık Şeyh arasındaki şahsi husumeti bertaraf ederek uzlaşma imkânı elde etmekti. Netice böyle olduktan sonra Sinan'ın hayatı ve mematı arasında bir fark kalmamıştı.
Acaba Zeydun'u yumuşatmaya imkân yoksa, Haldun'u elde etmeye ve onun yardımını temine imkân yok muydu? Yeni Şeyh'ül Cebel bunu düşünmeye başladı. Başdâî onu hayli aydınlatmıştı. Haldun, Cebel kızlarından birini seviyordu. O kız, Sinan'ın yetiştirmelerinden Mesrure idi. Bu kız ölmüştü. Haldun'a başka bir kız gönderilse acaba muvaffak olunur muydu? Başdâî düşündü. Haremde Mesrure'den bin kat güzel ve tarikata son derece bağlı zeki ve fettan bir kız vardı. Onu istihdam etmek mümkündü. Şeyh başdâîye müsaade etti. Başdâî hareme girdi ve yeni Şeyh'in henüz görmeye fırsat bulmadığı, son derece güzel, genç bir kızı getirdi. Kızın adı Mebrure idi.
Şeyh, Mebrure'yi karşısına aldı:
"Dinle kızım!" dedi. "Cebel'i kurtarmak senin maharetine bağlı. Sen, kalemizden çıkıp Beyrut yolunu muhasara eden Emir Haldun'a gideceksin, ondan bizim için şefaat ve koruma isteyeceksin. Bunun için her fedakârlığa katlanacaksın. Mesrure'yi biliyorsun, Haldun ona âşıktı. Sen de Mesrure'nin bütün mücevheratını takınacaksın. Yüzünü ona benzeteceksin. Âdeta onun eşi gibi hareket edecek ve Haldun'un kalbine gireceksin."

Başdâî söze karıştı: . '..•■'

"Bana kalırsa sen, bizzat Mesrure imiş gibi hareket et!"
Mebrure cevap verdi:
"Yaparım."
"Ala! Haydi yap da bakalım."
Mebrure, Şeyh'in huzurundan çıkıp gitti. Şeyh, derhâl Zey-dun'a cevap verdi:
"Son emrinizi düşünmek ve karar vermek için bize üç gün mühlet veriniz. Üçüncü günün hitamında bizden bir cevap almadığınız takdirde istediğiniz gibi harekette serbestsiniz. Biz de serbestiz."
Zeydun buna razı oldu. Çünkü fedailerin herhalde teslim olmaktan başka bir çare bulamayacaklarına kani idi.
Şeyh'in Haldun'a karşı kullanmak istediği Mebrure, tekrar onun huzuruna geldiği zaman Şeyh de hayret etti. Mebrure üstünü başını, her şeyini Mesrure'ye benzetmişti; rengini, söz söyleyişini, teninin rengini bile ona benzetmişti.
"Anlaşılan bu kız muvaffak olacak!" ,-.•••■■•.?••; :.-⁝.-.. . . •;
Başdai:
, ■.: . ■'■:. ;.: „
"Evet!" dedi.
"Haydi, sen ona talimatını ver."
Başdâî, Mebrure'yi yanına aldı ve ona, Haldun ile Mesrure'nin münasebetine dair ne biliyorsa hepsini anlattı. Ondan sonra Şeyh'in yanına gitti. Onun parmağındaki mukaddes yüzüğü aldı ve Mebrure'ye verdi. Çünkü Mesrure'de de böyle bir yüzük vardı ve kaleden onunla çıkabilmişti.
Ortalık karardıktan sonra Mebrure, Cebel'in Beyrut kapısından gizlice çıktı ve Haldun'un karargâhına doğru yürüdü. Mebrure, rast geldiği ilk nöbetçiye:
"Emir Haldun'u görmek istiyorum!" dedi. Haldun'a haber verildi, Haldun kızın getirilmesini emretti. Mebrure, metin adımlarla ilerledi. Çadırın önünde, çok iyi tanıdığı Haldun'u gördü. Haldun söze başladı:

"Ne istiyorsunuz?.." ; ' ' ' '■■ -′■■′
"Sizi!" , ■■.■••■■
Bu bir kelime Haldun'u derin bir uykudan uyandırır gibi oldu.
"Benden ne istiyorsunuz?" : •;.:;.;■-»:>".
"Birkaç dakika konuşmak!.."
Bu ses ne kadar munisti. Bugün sahibi kara topraklarda çürüyen aziz bir vücudun sesini ne kadar hatırlatıyordu. Hele bu boy, tam onun boyu idi.
Haldun hemen çadırına girdi ve Mebrure onu takip etti. İçeride ilk konuşan

Mebrure oldu:
"Beni tanımadın mı? Emir Haldun..."
Haldun kulağına inanmak istemiyordu. Gözlerini açtı, karşısındaki kadına dikkat etti ve:
"Hayır. Tanımadım!" dedi.
"Yazık!"
Bu kelime, Mebrure'nin ağzından bir inilti ahengiyle döküldü. Mebrure, bir vakit sonra, arkasındaki abasını attı. Bembeyaz elbisesi, belinden sarkan kıpkırmızı hançeri ile durdu.
Mebrure tekrar etti:
, "Beni tanımadınız mı? Emir Haldun..." :: Haldun'un kafasından şüphe ve tereddüt bulutları birer birer siliniyordu. Bu kadın muhakkak Mesrure idi. Boy onun boyu, duruş onun duruşu, ses onun sesiydi. Fakat bu mümkün müydü? Mesrure, celladın kılıcıyla ölmüştü ve kendisi onun bütün ölüm ıstırabını duymuştu.
Mebrure fazla söz söylemedi. Elini yavaş yavaş kaldırdı, yüzünün örtüsünü açtı ve Haldun'un önünde durdu. Zavallı genç, iki kolunu açıp onun boynuna sarılma hırsını duyuyor fakat siyasetgâhta gördüğü kesik başın uyandırdığı kuvvetli intiba onu durduruyordu. : . '
■;.
Haldun titreyen dudaklarla sordu:

"Mesrure misin sen? Yoksa onun hayaleti mi?" ... , ■■
"Bizzat Mesrure." „:·
"Yalan."
"O hâlde dönüyorum vefasız adam!"
Mesrure'nin tıpkısı olan kadın tekrar yüzünü örttü, abasını arkasına aldı ve çadırdan çıkmak için döndü. Haldun koştu ve onu yakaladı.
"Gitme Mesrure fakat inanamıyorum. Senin kesik başını kendi elimle tuttum. Senin kanlarını gözümle gördüm. Sen nasıl dirilebilirsin?"
"O gördüğün ben değildim!"
"Kimdi?"
"Bir başkası... Benim yerime ölümü tatmaya hak etmiş olan bir başkası."
"Buna inanayım mı Mesrure?"
"Yalan söylemediğimi bilirsin Haldun."
Bu sözler, tam Mesrure'nin sözleriydi. Mebrure, rolünü harikulade bir muvaffakiyetle ifa ediyordu. Cebel kızları, bu rolleri ilk defa yapmıyorlardı. Belki de en çok alıştıkları rollerden biri buydu.
Nice defalar, Cebel şeyhleri ölüleri diriltmek kudretine malik olduklarını göstermek için ölen adamların eşlerini bulmuş ve onlara bu rolleri oynatarak herkesi hayrete düşürmüştü. Bu vaka da onlardan farksızdı.
Haldun, Mebrure'nin son sözlerini dinledikten sonra:

"Ölümden nasıl kurtulduğunu bana anlat!" dedi.
Mebrure:
"Hayır!" dedi. "Şimdi vakti değil. Seninle şimdi başka bir şey konuşacağız. Şimdi buradan çıkalım ve asıl işimizle meşgul olalım. Sen beni takip et."
Mebrure yüzünü örttü, abasını sırtına aldı ve çadırdan çıktı. Haldun kılıcına dayanarak onu takip etti. İkisi karargâhtan

ayrıldılar ve kalenin kapısına doğru ilerlediler. Bir aralık Mebrure arkasına baktı.
"Bu yolları hatırlıyor musun Emir Haldun?" dedi.
"Hatırlıyorum, Mesrure!"
"Aynı yol üzerinde konuşuyoruz."
Haldun yalnızca:
"Evet!" dedi.
Mebrure, kale kapısından ötede durdu ve Haldun'a:
"Burada duralım" dedi.
İkisi de durdular ve karşı karşıya oturdular. Mebrure parmağındaki yüzüğü gösterdi: "Haldun, bu gece kalenin içine gireceğiz" dedi. ■■-■■•
"Nasıl gireriz?"
"Mukaddes yüzüğü görmüyor musun?"
"Fakat içeridekiler bizi ne yaparlar?" »
"Bir şey yapmazlar. Çünkü düşmanımız Sirtan öldü, daha doğrusu öldürüldü." ; • ■′■ ■■
"Onun yerine gelenler?"
"Onlar bizim dostlarımızdır."
"Fakat kalenin içinde işimiz ne!" « :
"Bu harp işine nihayet vermek için bunu ancak sen yapabilirsin."
! " "Bizim aldığımız emirler, kalenin harap ve katillerin mahvedilmesini icap ettiriyor. Biz de bunu yapmaya geldik. Bilhassa ben, senin intikamını almaya geldim. Çünkü sen de bu katillerin yüzünden harap oldun."
"Çok doğru söylüyorsun. Ben de onların bir an evvel mahvolmalarını istiyorum. Fakat bunun için ne kadar kan dökülecek? Onu düşünmüyor musun? Bu katiller alayı, size direnecekler, kanlarını son damlasına kadar muharebede dökeceklerdir. Onun için sen gel, biz kaleyi içinden zapt edelim." ″-■ ■
"Bunu ikimiz ve yalnız ikimiz yapabilir miyiz?" ■"■ '

"Buna emin ol."

Mebrure, bu sözlerden sonra ayağa kalktı ve kapıya ilerledi. Kapı açıldığı zaman Mebrure, muhafızlara mukaddes yüzüğü gösterdi. Hepsi yerlere kadar eğilerek onlara yol verdiler ve kendilerine iki at getirdiler.
Mebrure ile Haldun malum köprüyü geçerek Cebel'in bahçesine ve bahçeden köşke ilerlediler. Mebrure burada rast geldiği muhafızlara emretti:
"Bizi Şeyh'ül Cebel'e götürünüz!" *
Mesrure eskisi gibi emrediyordu. Onu görenlerin hepsi, onu hürmet ve itaatle karşılıyordu.
İkisi de yine parmaklıksız taraçaya gittiler. Cebel Şeyhi ayaktaydı ve burada ondan başka bir kimse yoktu. Mebrure, Şeyh'in önünde secde etti, sonra onun elini öptü. Şeyh onu kucakladı ve ona:
"Sevgili kızım! Bu müşkül zamanımızda yine bize döndün mü? Senin bu dönüşün hayırlı bir işarettir, Mesrure! Selefim seni ölüme mahkûm etmişti. Ben seni affediyorum. Biliyorsun, Sultan Salâhaddin seni cellada teslim ettiği vakit seni ben kurtardım. Fedai kızlarımızdan birini senin yerine koydum ve seni hayata kavuşturdum. Sen, benim bu iyiliğime mükâfat olarak, bu dakikada imdadıma yetişiyorsun. Sadık ve kıymetli kadın."
Mebrure hâlâ Şeyh'in kolları arasındaydı. Şeyh onu hararetle öpüyordu. Şeyh'in heyecanla söylediği sözler, Haldun'un zihnindeki son şüpheleri sildi. Demek ki siyasetgâhta gördüğü kesik baş Mesrure'ye benzeyen bir kadınındı. Asıl Mesrure yaşıyordu. Bu, ne garip bir tecelliydi.
Şeyh, Mebrure'yi bıraktıktan sonra Haldun'a baktı:
"Merhaba Emir Haldun! Bu kızımız seni severek seninle birlikte kaçtı. Fakat öteden beri ben onu takdir eder ve evladım gibi severdim. Onun için onu, Sultan Salâhaddin'in kılıcı altından kurtardım. Celladın bize mensubiyeti vardı. Sözümü-

zü kırmadı ve bu kızın kurtulmasına hizmet etti. Mesrure, öteden beri kendisini ne kadar sevdiğimi bildiğinden selefinin ölümü üzerine tekrar geldi. Ben de ondan bunu bekliyordum. Fakat ben bu kızı senden almayacağım Emir Haldun. Onu sana verdim. İstediğiniz gibi yaşayınız ve mesut olunuz."
Haldun, Şeyh'in bu sözlerine teşekkür etti. Artık Mesru-re'nin yaşamakta olduğuna şüphesi kalmamıştı. Şeyh, Mesrure'ye dönerek ona emretti:
"Haydi, kızım, git eski dairende yerleş ve lazım olan her şeyi yap. Ben Emir Haldun'la görüşeceğim."
Mesrure buradan çıkıp gitti ve Şeyh ile Haldun karşı karşıya kaldılar.
"Emir Haldun, ben selefimden apayrı bir adamım. Benim mesleğim, bütün dindaşlarımla iyi geçinmek, onlardan hiçbir hususta ayrılmamaktır. Sen istersen sulhu temin edebilir ve kan dökülmesine mâni olursun. Hâlbuki biraderin Emir Zey-dun bize çok ağır şartlar teklif ediyorlar. Kalemizi yıkmak için ısrar ediyorlar."

"Sultan'm emri öyledir." "Fakat Sultan'ın bu emri, selefim Sinan'a mukabele içindi."
"Sizin adamlarınız, Sinan'ın adamları değil mi?"
"Öyle... Fakat bu adamlar, Şeyh'in emrinden dışarı çıkamazlar. Sinan onları kan dökmeye memur etti. Ben bunun aksini yapıyorum."
"Sizin mukabil şartlarınız nedir?"
"Biz, kalenin askerleriniz tarafından işgal edilmesini kabul ediyor, yalnız mezhep hususlarımıza karışılmamasını istiyoruz. Bundan başka bütün askerleri memnun etmek için de onların hepsine münasip hediyeler takdimini de kabul ediyoruz. Bu sayede kan dökülmeyecek sulh ve anlaşma hâkim olacaktır. Muharebe olursa, Cebel fedaileri kanlarının son damlasına kadar dövüşeceklerdir. Neticeyi de kimse bilmez. Biz aylarca

mukavemet edeceğimize kaniyiz. Fakat kan dökülmesini istemiyoruz. Bize yardım etmez misiniz Emir Haldun?"
"Siz benim hayatımda en çok muhabbet gösterdiğim varlığı kurtardınız. Sözlerinizden kalbinizin iyiliğini anlıyorum, onun için size yardım edeceğimi vadediyorum."
Şeyh ellerini çırptı ve içeriye giren muhafızlara emretti:
"Emir Hazretlerini götürünüz."
Haldun ayağa kalktı ve muhafızların peşinden yürüdü. Birkaç adım gittikten sonra peri gibi kızlardan müteşekkil bir kafile, Haldun'u aralarına aldılar ve onu bir odaya götürdüler. Hafif ışıklı kandillerle yarı aydınlanan odada bir sofra kuruluydu.
Kızlar Haldun'u yemeğe oturttular, ona hizmete başladılar. Haldun, Cebel'e geldiği ilk günlerin hatırasını yaşıyor ve etrafını gözetliyordu. Burası yine eskisi gibiydi. Yine bir tarafta musiki çalınıyor ve kadınlar terennüm ediyorlardı.
Şark'ın en güzel kızları onun etrafında dolaşıyordu. Sofrada birkaç kişi için yer vardı. Haldun, ellerini yıkadıktan sonra bekledi. Birkaç dakika sonra Şeyh'ül Cebel göründü. Yanında birkaç adam vardı. Bunların hepsi Haldun'u selamladılar ve sofraya oturdular. Yemekler yendikten sonra soğuk şerbetler ikram olundu. Hepsi de onları içtiler. Acaba bu yeni Şeyh şarabı kaldırmış mıydı? Belki, fakat onun ikram ettiği şerbetler de insana neşe veriyordu.
Yemek bittikten sonra aynı cemaat, büyük bir odaya geçti. Burası çok kalabalıktı. Şeyh'ül Cebel, Haldun'u yanına aldı. Şeyh'ül Cebel'in bir işareti ile herkes oturdu, ortalığı derin bir sükût kapladı. Şeyh'in sesi bu sükûtu yardı:
"Aziz dâîlerim ve kıymetli fedailerim! Bu geceki misafirimiz Emir Haldun, kızlarımızdan birine taliptir ve Cebel'in en kıymetli ve en yüksek dereceli kızlarından Mesrure, onun zevcesi olacaktır. Bizim yolumuza mensup

olmayan bir adama, kızlarımızdan birini vermek doğru değildir. Fakat Emir Haldun bize

yardımını vadetti. Ben de onun talebini kabul ediyorum. Bu akşam bu merasimi yapacağız ve bu düğünü tebrik edeceğiz."
Şeyh'ül Cebel bu sözleri söyledikten sonra Haldun'a döndü:
"Emir Haldun, siz bizim kızımız Mesrure'yi zevceliğe istiyor musunuz?"
Haldun ayağa kalktı ve:
"Evet!" dedi.
"O hâlde biz de onu sana veriyoruz. Mesrure'nin mihri 100.000 altındır. Onu ben veriyorum, siz de şahit misiniz?"
Bütün cemaat:
"Şahitiz!" dedi.
"O hâlde bu töreni icra ediniz!"
Şeyh'in bu emri hemen yerine getirildi; ellerinde tepsiler, içinde şerbetler taşıyan kızlar bütün cemaate kadehler sundular.
Şeyh ile Haldun'a altın birer bardak takdim olundu, ikisi de bunları içtiler. Sonra Şeyh kalktı, Haldun'u elinden tuttu:
"Haydi oğlum! Seni zevcenin yanına götüreyim" dedi.
ikisi de odadan çıktılar. Merdivenlerden inerek bahçeye geçtiler. Bahçe bomboştu. Uzaktan ordugâhın meşaleleri görünüyordu. Haldun, yarı sarhoştu. Beyninde bir hafiflik vardı. Gözleri eşyayı şöyle böyle seçiyordu. Her şey sislenmiş gibiydi. Şeyh, onu bir kapıya götürdü. Kapının önünde duran iki adam birden kayboldular. Şeyh ona:
"Gir!" dedi.
Haldun içeri girdi. Boynuna iki kol sarıldı. Dudaklarına iki dudak yapıştı. Haldun kendini teslim etti. Muhakkak ki bunlar Mesrure'nin kolları ve dudaklarıydı. Mesrure artık onun karısı olmuştu. Burası onların zifaf odasıydı. Mesrure, daha doğrusu Mebrure, Haldun'u elinden sürükledi ve dairesine götürdü. Burası ne kadar süslü bir yerdi. Bahçenin en güzel gülleri, en nefis çiçekleri odayı süslüyordu. Haldun iradesine malik değildi. Mesrure şeklindeki Mebrure onu sürüklemiş, o da ona tabi olmuştu.

Ertesi sabah Haldun, uyandığı zaman Mesrure'yi yanında bulamadı. O daha evvel uyanmıştı. Oda, perdeler ve kafesli pencerelerin arkasında loştu. Haldun'un içinde büyük bir günah ağırlığı vardı:
"Mesrure!"
Bir kapı açıldı ve Mesrure göründü. Elinde bir tepsi vardı. Tepsiyi bir yere koydu ve Haldun'a koştu. Onu kollarıyla ve dudaklarıyla sardı. Sonra ona kahvesini uzattı. Haldun onu içti. Yine ortalığı sisli görmeye başladı, kendini semadan inmiş bir melek gibi görüyordu. Onun aşkı,

uhrevileşmişti. Bu birleşme, onu tekrar yeryüzüne ve yeryüzünün birden tiksindiren fakat sonra alışılan ve hoşa giden hakikatlerine kavuşturmuştu. Nihayet Haldun kendine geldi:
"Mesrure!" dedi. "Karargâha gideceğim. Seni de götüreceğim."
"Haldun! Benim evim artık burası. Ve sen benden ayrılmayacaksın."
"Ya askerlerim?"
"Seni bırakmam! Sen ancak sulhu yapmak için gidecek ve bana geleceksin, ömrümüzü burada geçireceğiz." : "O hâlde kardeşimi görmeye gideyim." ,' "Buna müsaade ederim. Fakat netice ne olursa olsun buraya döneceksin ve bana geleceksin."
"Peki!"
Haldun, "Peki!" diyorken demin biraz tiksinir gibi olduğu dünyevi hakikatlere ansızın boyun eğdiğini anlıyordu. Dünyevi hakikatler ne kadar zevkliydi. Haldun bunları ilk defa tadıyordu.
- ■ Bir iki saat sonra Haldun bir ata binerek Cebel kalesinden çıktı. Humus yolunu kapayan karargâha doğru ilerledi ve kardeşiyle karşı karşıya geldi.

"Zeydun kardeşim, Mesrure'yi tekrar buldum!" .,-,.
"Mesrure ölmedi mi? Onun kesik başını kendin görmedin mi?"
■ .• • "O kesik baş bir başkasına aitmiş."
"Ya Mesrure?"
"Mesrure, dün beni buldu. Birlikte Cebel'e girdik. Akşam orada düğünümüz yapıldı" dedi.
"Tuhaf şey!"
Fakat Haldun ciddiydi. Zeydun tekrar sordu: "Mesrure bizim bildiğimiz gibi mi?" "Daha iyi." "Kendisi şimdi nerede?"
"Cebel'deki evimizde."
"Onu niçin getirmedin?"
"Getiremedim."
"O hâlde ne olacak?"
"Müsaade edersen ben askerlerimle Cebel'in kalelerini işgal edeceğim ve bu iş böyle' bitecek."
"Buna imkân yok. Kale yıkılacak!"
"Yıkılmazsa ne olur?" .....,-... -
"Bu fesatçılar ilk fırsatta yine bela kesilirler. Eskiden beri yaptıklarını tekrar ederler. Bu fırsatı kaçırmayalım. Bunun şerefi çok büyük."
Haldun düşündü ve bir şey diyemedi, içinde bir iştiyak vardı: Mesrure'ye dönmek! Haldun kardeşine baktı: "Son kararınız nedir?"
"İki güne kadar teslim olmazlarsa harp."
"Bana emriniz?"
"Vazife başına dön."
Haldun atına bindi ve karargâhına doğru ilerledi. İki karargâh arasındaki

mesafe birkaç saatlikti. O ise hayalinde hep o sisli âlem, o sisli neşe, o derin ve hararetli kavuşma anlarını ya-

şıyordu. Sanki Cebel'in bütün dağları, taşları, duvarları hep onu çağırıyordu. Aşkın daveti meğer ne kadar kuvvetliymiş!

Haldun karargâhına vardığı zaman ne yapacağını şaşırmış bir hâldeydi. Cebel Şeyhi'ne yardım edeceğine dair söz vermişti. Mesrure'ye geri döneceğini temin etmişti. Hâlbuki ne Mesrure'ye dönebiliyor ne de Şeyh'e yardım edebiliyordu.

Haldun çadırına girdi ve bir tarafa yıkılır gibi oturdu. Düşünüyor ve bir şeye karar veremiyordu. Ortalık karardıktan sonra Haldun, kumandan vekilini çağırdı. Ona: *

"Kumandayı sana bırakıyorum, ben bu akşam karargâhta bulunmayacağım!" dedi ve atına binerek hareket etti. Cebel'in kapısına dayandı. Kapı hemen açıldı ve sevgilisi onu karşıladı. İkisi de bahçenin ortasındaki yuvalarına doğru koştular. Yediler, içtiler, seviştiler. Nihayet Mebrure ona sordu:

"Kardeşini görebildin mi?"

"Gördüm fakat bugün muvaffak olamadım. Yarın tekrar teşebbüs edeceğim." "Emir Zeydun demek ki kararında ısrar ediyor." * ′′′′■

"Evet."

"Zeydun benim için bir şey demedi mi?" - ′

"Seni bulduğuma memnun oldu."

Haldun etrafına bakındı. Mebrure'nin kulağına eğildi:

"Yalnız mıyız Mesrure?" ■ •■. ⁝

"Yalnızız." ⁝ ⁝⁝ ■••■-■′■.

"Sana bir şey teklif edeceğim. Yapar mısın?" ⁝ . ′■

"Yaparım!"

"Buradan gidelim." ■:■■ * ■■■■-′■ ••■■

′′′[′■. ■ ■■■

"Nereye?"

"Bizi bir kimsenin bulamayacağı bir yere, ta Endülüs'e!"

"Beni bırakmayacağına, benden ayrılmayacağına yemin edersen seni her yerde takip ederim." ••■•: ■•■■■

"Yemin ederim."

.. "Ben de seni takip ederim."

"Bunu nasıl yaparız?"

"Yarın kaleden çıkıp gittikten sonra, akşam çadırında beni bekle ve hazır

ol. Hemen hareket ederiz." **Mebrure o akşam Şeyh'ül Cebel'i gördü, ona Zeydun'un yavaş yavaş yumuşadığını, Haldun'un Cebel davasını kendi davası tanıdığını anlattı, Şeyh de memnun oldu.**
Mebrure, Haldun'la kaçmaya karar verdi. Genç kız, bir rol oynamak için yola çıkmış fakat kendini kaptırmıştı. Haldun'un temiz ve hararetli aşkı Mesrure'nin ruhundan onun kalbine intikal etmişti. Bu gençten ayrılmak Mebrure için ölümdü. Bunun için mutlak gidecekti.
Ertesi sabah Mebrure, Haldun'u yolcu etti. Haldun doğru kardeşinin yanına gitti:
"Kardeşim Zeydun, senden izin almaya geldim."
"Ne için?"
"İstediğim yere gitmek için! Bu akşam hareket edeceğim. Doğru Endülüs'e döneceğim."
"Mesrure ile birlikte mi?" ' " . ' ″■″■‴
' **"Evet."**
′ **"Pekâlâ. Git kardeşim. Ben de bu işleri bitirdikten sonra sana iltihak etmeye çalışırım."**
İki kardeş birbirlerine sarıldılar ve gözyaşları içinde ayrıldılar. Haldun iki at hazırlattı. Yol için lazım olan her şeyi tedarik etti ve bekledi.
Mebrure akşama doğru Cebel Şeyhi'ne gitti, onunla konuştu:
"Muazzam Şeyhimiz! Bu akşam Emir Haldun gelmeyecek. Kendi karargâhında kardeşine bir ziyafet verecek ve bu ziyafette ben de hazır olacağım. İkimiz Zeydun'u ikna için çalışacağız. Ben, Zeydun'a boş gitmek istemem. Ona münasip bir hediye isterim."

"istediğini söyle kızım! Dünyada senin kadar kimseyi sevdiğimi bilmiyorum."
"Mesela bana mehir olarak verdiğiniz 100.000 altını."
"Onları da şimdi hazırlatırım. Sen de hazırlan. En kıymetli mücevherlerle süslen. Benim namıma her vaatte bulun ve bu harbe mâni ol."
"Peki efendimiz."
Mebrure dairesine gitti ve hazırlandı. En kıymetli elbiselerini giydi. En nadir mücevherlerle süslendi. Ortalık karardıktan sonra, onu bir at ve iki yüklü katır bekliyordu. Mebrure ata bindi ve kalenin kapısına doğru ilerledi. Şeyh, onu burada bekliyordu:
"Kızım, bütün ümidim sendedir. Senin hayırlı haberlerini bekliyorum."
Mebrure kaleden çıktı. Bir eliyle, arkadan gelen ve birbirlerine bağlı katırların ipini tutuyordu. Nöbetçiler, Haldun'a haber götürdüler; Haldun karısını karşıladı, birkaç dakika sonra bir muhafız kıta ile birlikte hareket ettiler. Muhafızlar sabaha kadar onlara refakat ettiler, gün doğarken onlara veda ederek geri döndüler. Mebrure ile Haldun, tüm meşakkate tahammül ederek ve kısa bir istirahatten sonra ilerleyerek ertesi gün

Beyrut'a vardılar. Mebrure, şayet Haldun'un en cüzi şüphesi kalmışsa onu da izale için Haldun'u Mesrure'nin evine götürmek istedi ve oraya götürdü. Şeyh'in yüzüğü hâlâ ondaydı, bu ev ona da açıldı. Haldun ile Mebrure burada bir gün istirahatten sonra tesadüf ettiler ilk gemiye binerek Endülüs'e geri döndüler.

Cebel'deki vaziyet ise çok nazikleşmişti. Cebel Şeyhi, Zey-dun'un verdiği mühletin bittiği üçüncü gün, sabahtan akşama kadar bekledi fakat Mebrure'den bir haber gelmedi. Demek ki Haldun, bu kızı karargâhında alıkoymuş, belki de hapsetmişti.

Şeyh, bütün geceyi uyanık geçirdi, gece yarısına kadar bir gelen giden olmadığından sabahleyin harbin bütün şiddetiyle başlayacağını anladı ve dâîleriyle kumandanlarını davet ederek onlara vaziyeti anlattı:

"Sabahleyin harp başlıyor. Ona göre hazırlanınız. Biz harbe mâni olmak ve düşmandan kurtulmak için her çareye başvurduk. Fakat neticede harpten başka bir kurtuluş çaresi olmadığını gördük. Sabahleyin düşmana hücum ediniz ve bizim gücümüzü gösteriniz ki kendisi sulha talip olsun."

Sabahleyin Cebel'den büyük bir fedai kuvveti çıktı. Fakat Zeydun hazırlıklıydı. Kanlı bir dövüşmeden sonra bu kuvvet eridi. Onu, diğer bir kuvvet takip etti. Üç gün, üç gece fedailer, düşman muhasarasını yarmaya çalıştılar fakat muvaffak olamayarak hayalî cennetlerine kavuştular.

Cebel'in bel kemiği kırılmıştı. Fedailerin son direnişlerinden maksatları orduyu, kapıların birinin önünde bertaraf ederek hiç olmazsa kaleden çıkıp gitmek ve Cebel'in servetini kaçırmaktı. Fakat buna imkân kalmamıştı.

Şeyh, geride kalan adamlarını topladı. Kale kapısı ile bütün kaleyi çeviren müthiş uçurumu bitiştiren köprüyü yıktırdı. Cebel'in bütün kıymetli eşyasını, uçurumun en derin kısmına indirtti ve geride kalan adamlarıyla son direnişe hazırlandı.

Zeydun kalenin kapılarına dayandı, kapılar yıkıldı fakat asker ilerleyemedi. O müthiş uçurumu geçmek için onun üzerinde bir köprü kurmak lazımdı.

Fakat bu, birkaç günlük işti. Askerin bir kısmı uçurumun en derin kısmının etrafını aldı, fedailerin uçuruma yaklaşmalarına imkân vermedi, bir kısmı da uçurumu taş ve kumla kapamaya çalıştı. Askerin geçebileceği köprü kurulduktan sonra Cebel'in akıbeti belli oldu.

Şeyh Tavus, içeride kalan bütün adamlarını topladı, hepsine emir verdi: "Haydi! Hepiniz cennete!" dedi.

Adamların hepsi, kendilerini parmaklıksız taraçadan malum gayyaya attılar. Ortada bir kendisi, bir de başdâîsi ile haremdeki kadınlar kalmıştı. Şeyh onları da toplattı. Onlara da aynı emri verdi:

"Haydi cennete!" dedi.
Onlar da birer birer ileri atıldılar ve mahvoldular. Erkek kadın bütün fedailer, inandıkları masalın kurbanı oldular. Öte taraftan Sultan Salâhaddin'in askerleri, artık bir direnişe uğramadan köşke doğru ilerliyorlardı. Şeyh'ül Cebel, başdaisine baktı: "Aziz başdâîm! Biz ne yapacağız?"
"Biz de adamlarımıza kavuşacağız."
"O hâlde haydi! Düşman eline düşmeden bu işi neticelendirelim."
Başdai çıktı, iki şarap kadehiyle döndü. Bunların birini Şeyh'e sundu, birini kendi aldı. İkisi birden kadehleri başlarına diktiler ve ikisi birden uçurumdan düştüler. Birkaç dakika kıvrandıktan sonra uçurumun kayalarına çarpan adamlarının akıbetine uğradılar.
İş bitmişti. Bir saat geçmeden ordu, Cebel'in her tarafını işgal etti. Kalenin her tarafında İslam sancakları dalgalanıyordu. Zeydun köşke girdi, zabitleriyle birlikte her tarafı dolaştı, nihayet Şeyh'ül Cebel Tavus ile onun başdâisinin cesetleri karşısında durdu. Onlar da ölmüştü. Bütün kalede tek bir canlı bile yoktu.
Bütün fedailer muhayyel cennetlerine kavuşmuşlardı.
SON

Kitaplar, uygarlığa yol gösteren ışıklardır.

UYARI:

www.kitapsevenler.com

**Kitap sevenlerin yeni buluşma noktasından herkese merhabalar... Cehaletin yenildiği, sevginin, iyiliğin ve bilginin paylaşıldığı yer olarak gördüğümüz sitemizdeki tüm e-kitaplar, 5846 Sayılı Kanun'un ilgili maddesine
istinaden, engellilerin faydalanabilmeleri amacıyla
ekran okuyucu, ses sentezleyici program, konuşan "Braille Not Speak", kabartma ekran
vebenzeri yardımcı araçlara, uyumluolacak şekilde, "TXT","DOC" ve "HTML" gibi formatlarda, tarayıcı ve OCR (optik
karakter tanıma) yazılımı kullanılarak, sadece görmeengelliler için, hazırlanmaktadır. Tümüyle ücretsiz olan sitemizdeki
e-kitaplar, "Engelli-engelsiz elele"düşüncesiyle, hiçbir ticari amaç gözetilmeksizin, tamamen gönüllülük
esasına dayalı olarak, engelli-engelsiz Yardımsever arkadaşlarımızın yoğun**

**emeği sayesinde, görme engelli kitap sevenlerin
istifadesine sunulmaktadır. Bu e-kitaplar hiçbirşekilde ticari amaçla veya kanuna aykırı olarak kullanılamaz, kullandırılamaz. Aksi kullanımdan doğabilecek tümyasalsorumluluklar kullanana aittir.
Sitemizin amacı asla eser sahiplerine zarar vermek değildir.
www.kitapsevenler.com
web sitesinin amacı görme engellilerin kitap okuma hak ve özgürlüğünü yüceltmek
ve kitap okuma alışkanlığını pekiştirmektir.
Sevginin olduğu gibi, bilginin de paylaşıldıkça pekişeceğine inanıyoruz.
Tüm kitap dostlarına, görme engellilerin kitap okuyabilmeleri için gösterdikleri çabalardan ve
yaptıkları katkılardan ötürü teşekkür ediyoruz.
Bilgi paylaşmakla çoğalır.**

**İLGİLİ KANUN:
5846 Sayılı Kanun'un "altıncı Bölüm-Çeşitli Hükümler" bölümünde yeralan "EK MADDE 11" :
"ders kitapları dahil, alenileşmiş veya yayımlanmış yazılı ilim ve edebiyat eserlerinin engelliler için üretilmiş bir nüshası yoksa
hiçbir ticarî amaçgüdülmeksizin bir engellinin kullanımı için kendisi veya üçüncü bir kişi tek nüsha olarak
ya da engellilere yönelik hizmet veren eğitim kurumu, vakıf veya dernek gibi
kuruluşlar tarafından ihtiyaç kadar kaset, CD, braill alfabesi ve benzeri formatlarda çoğaltılması veya ödünç verilmesi
bu Kanunda öngörülen izinler alınmadan gerçekleştirilebilir."
Bu nüshalar hiçbir şekilde satılamaz, ticarete konu edilemez ve amacı dışında kullanılamaz ve kullandırılamaz.
Ayrıca bu nüshalar üzerinde hak sahipleri ile ilgili bilgilerin bulundurulması ve çoğaltım amacının belirtilmesi zorunludur."

bu e-kitap Görme engelliler için düzenlenmiştir.
Kitap taramak gerçekten incelik ve beceri isteyen, zahmet verici bir iştir. Ne mutlu ki, bir görme
engellinin, düzgün taranmış ve hazırlanmış bir e-kitabı okuyabilmesinden duyduğu sevinci paylaşabilmek
tüm zahmete değer. Sizler de bu mutluluğu paylaşabilmek için bir kitabınızı tarayıp,
kitapsevenler@kitapsevenler.com veya kitapsevenler@gmail.com
Adresine göndermeyi ve bu isimsiz kahramanlara katılmayı düşünebilirsiniz.
Bu Kitaplar size gelene kadar verilen emeğe ve kanunlara saygı göstererek**

lütfen bu açıklamaları silmeyiniz.
Siz de bir görme engelliye, okuyabileceği formatlarda, bir kitap armağan ediniz...
Teşekkürler.
Ne Mutlu Bilgi için, Bilgece yaşayanlara.
TÜRKİYE Beyazay Derneği

www.kitapsevenler.org
www.kitapsevenler.com
e-posta: kitapsevenler@kitapsevenler.com kitapsevenler@gmail.com
Tarayan: Gökhan Aydıner

Ömer Rıza Doğrul _ Hasan Sabbah'ın Cennet Fedaileri